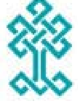
SÜNBÜL-ZÂDE VEHBÎ

DÎVÂNI

Hazırlayan
Yrd. Doç. Dr. Ahmet YENİKALE

Kahramanmaraş
2012

T. C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
3374

KÜLTÜR ESERLERİ
514

Eser Adı: Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı
Şair: Sünbül-zâde Vehbî
Hazırlayan: Ahmet YENİKALE

2012
ISBN: 978-975-17-3635-2

www.kulturturizm.gov.tr
e-posta: yayimlar@kulturturizm.gov.tr

Bu kitap internet ortamında ilk kez yayımlanmaktadır.

ÖZ GEÇMİŞ

Ahmet Yenikale,

1968 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1992 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 1996'da "Hüsn ü Aşk (Tahlil)" adlı teziyle yüksek lisansını aldı. 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "Ahmed Nâmî Dîvânı ve İncelemesi" adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1993 yılında girdiği Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde araştırma ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. Hâlen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Orta derecede İngilizce, Arapça ve Farsça bilmektedir. Yayımlanmış kitap ve makaleleri bulmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

ÖZET

Bu çalışma, XVIII. yüzyıl klâsik Türk edebiyatının önemli ve sıradışı şahsiyetlerinden biri olan Sünbül-zâde Vehbî Efendi (d.1718-ö.1809)nin Divanı üzerinedir. 1205 (1790) tarihinde tamamlanarak Sultan III. Selim'e sunulmuş olan bu divan, Türk edebiyatının hacimli divanları arasında yer alır. Biri matbu olmak üzere 21 nüshası tespit edilen divanın matbu nüshasındaki tertibe uyulmak üzere bu nüshada bulunmayan birkaç şiir de ilave edilerek yeni harflere aktarılmıştır.

Vehbî Efendi (d.1718-ö.1809), Maraş'ta Sümbülzâdeler diye meşhur bir aileye mensup olmakla beraber gençliğinden itibaren ömrünün çoğunu İstanbul'da ve kadılık yaptığı diğer Osmanlı illerinde geçirmiştir. Kültürü, siyaset bilgisi ve Farsçaya olan vukufiyetinden dolayı 1190 (1776)da İran'a özel yetkili elçi olarak gönderilmiştir. Türkçedeki dil ustalığı bir yana Arapça ve Farsçayı da o dillerin manzum sözlüğünü yazabilecek derecede iyi bilen Vehbî Efendi, kusursuz ve kolay söyleyebilen nüktedan bir şairdir. Edebî sanatlardan özellikle cinas ve iham sanatlarına olan düşkünlüğü dikkat çekicidir. Hemen her konuyu manzum olarak ifade ebedilecek bir hünere sahip olan Vehbî'nin şiirlerinin büyük çoğunluğunun lirizm yönünden zayıf olduğu söylenebilir.

SUMMARY

This study is about Sünbülzâde Vehbi Efendi's poetry, he is an Important and extraordinary personalities of 18th century classical Turkish literature. This divan, completed in 1205 (1790) and was prepared for the Sultan III. Selim. It is one of the large volume of poetry books in Turkish literature. There are 20 copies of the manuscript of the Divan. This work was published later. In this study, copies at printed by the addition of a few poems non printed copy, translated into the new Turkish alphabet.

Vehbi Efendi (d.1718-ö.1809), a member of to a family by the famous Sümbülzâdeler in Marash. From his youth spent most of its life in Istanbul and other Ottoman provinces of his a Muslim judge. His culture, political knowledge and had a deep knowledge of Persian language. Therefore, He, sent as an envoy to Iran in 1190 specially authorized. Who knows the intricacies of Turkish and very good knowledge of Arabic and Persian dictionary, writable as a poet in verse, and who could seamlessly and easily, a witty poet. Devotion to literary arts, especially the pun and delusion, is striking. Vehbî, has a trick to be able to express in verse almost every topic. One might say that the majority of his poems are weak in terms of lyricism.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Sünbül-zâde Vehbî Efendi, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı'nın meşhur şahsiyetleri arasında yer alır. Onun ünü, uzun yaşamında Osmanlı bürokrasisinde yapmış olduğu görev ve hizmetlerden ziyade, sıra dışı kişiliğinin birer eseri olarak çok okunan kitaplar yazmış olmasından kaynaklanır. Yazıldığı dönemden itibaren uzun yıllar medreselerde ders kitabı olarak okutulan hatta ezberletilen ve uzun yıllar yeri doldurulamayan Farsça-Türkçe manzum sözlüğü Tuhfe-i Vehbî ve Arapça-Türkçe manzum sözlüğü Nuhbe-i Vehbî, yine çok okunan mesnevîlerden Şevk-engîz onun adını yaşatmaya yetmiştir. Ancak bu eserlerin gölgesinde kalmış daha bir eseri vardır ki bu da Divan'ıdır.

Bu çalışma, devrinin sultânüşşuarâsı (şairler sultanı) ünvanına sahip olan Sünbül-zâde Vehbî'nin Sultan III. Selim'e ithaf ettiği Divan'ı üzerinedir. Türk edebiyatının en hacimli divanlarından biri olan bu eser bugüne kadar yeni Türk harfleriyle yayımlanmamıştır. Kütüphane kataloglarında irili ufaklı 20 yazma nüshasını tespit edebildiğimiz eser 1253'te Bulak/Mısır'da basılmıştır. Bu çalışmada matbu nüsha esas alınmış, iki yazma nüshayla da karşılaştırılarak sağlam bir metin tespit edilmeye çalışmıştır.

Çalışmamız, XVIII. yüzyıl Türk tarihi ve edebiyatının genel bir görünümünün verildiği giriş bölümünden sonra dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği anlatılmıştır. İkinci bölümde kullanılan vezinler ve nazım şekilleri çerçevesinde Divan'ın şekil özellikleri ele alınmıştır. Özellikle kasideler, sunulduğu kişiler ve türleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Üçüncü bölümde, Divan'ın çeviri yazısında uygulanan sistem hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise çalışmanın esasını oluşturan çeviri yazılı Divan metni yer almaktadır. Ayrıca kitabın sonuna bir kaynakça eklenmiştir.

Bu tür metin çalışmalarında müracaat edilen kaynakların başında şüphesiz sözlükler gelir. Çalışmamızın kaynaklar listesinde,

başvurduğumuz sözlüklerin epey bir yer tuttuğu görülmektedir. Ancak bu sözlüklerin Sünbül-zâde Vehbî'nin Divan'ını anlamada çoğu zaman yetersiz kaldığına şahit olunmuştur. Türk edebiyatında hacmi kadar kelime hazinesinin de oldukça geniş olduğu çetin bir divanla karşılaştığımızı söyleyebiliriz. Arapça ve Farsçaya bu dillerin sözlüğünü yazacak derecede vukufiyeti olan Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin Divan'ında Fransızca, Rumca, Rusça, Ermenice birçok kelime de bulunmaktadır. Bir dil ustası olan şairin Divan'ının dil ve üslûp açısından da müstakil bir çalışma ile ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Verdiğimiz bütün mesai ve emekler sonucunda ortaya hatasız bir eser çıktığını söylemeyiz ancak Türk edebiyatının klâsiği bir şahesere dikkatleri çekebileceğinden ümitli olduğumuzu söyleyebiliriz.

Son olarak beni bu eser üzerinde çalışmaya teşvik eden ve baştan sona okuma lütfunda bulunan muhterem Yaşar Alpaslan hocama şükranlarımı sunarım.

Ahmet YENİKALE

KISALTMALAR

a.g.y. : adı geçen yer
Ar. : Arapça
AÜ DTCF: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
bk. : bakınız
C. : cild
Fa. : Farsça
FB. : Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359
Fr. : Fransızca
G. : Gazel
İA : İslam Ansiklopedisi
İKTYDK: İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu
K. : Kütahya Vahitpaşa İlk Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359
-k : der-kenar
Kas. : Kasîde, Kasâ'id (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
Kt. : Kıt'a
M. : Matbu nüsha (Dîvân-ı Vehbî, Bulak/Mısır 1253)
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Mes. : Mesnevî(ler)
Müf. : Müfred(ât)
s. : sayfa
S. : sayı
Tah. : Tahmis
Tar. : Tarih, Tevârih (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
ty : tarih yok
vs : ve saire
Yay. : yayın(lar)ı

GİRİŞ

XVIII. yüzyıl Türk tarihinde siyasî, iktisadî ve sosyal hayatta varlığını birçok alanda hissettiren gerilemeye karşılık kültür, sanat ve edebiyatta önceki asırdan kalma bir olgunluk kendisini gösterir. Ancak bu yüzyılın sonu itibarıyla klâsik Türk edebiyatının da parlak dönemlerinin sona erdiği görülür.

Bu yüzyılın Osmanlı şiirine damgasını vuran iki büyük ismi, yüzyılın başında Nedim ve sonunda Şeyh Gâlib'dir. Sıra dışı kişiliğiyle Sünbül-zâde Vehbî de XVIII. yüzyılın renkli simalarından birisidir.

Bir asra yakın bir ömür süren şairimiz Sünbül-zâde Vehbî Efendi, XVIII. yüzyılda sekiz Osmanlı padişahının devrini idrak etmiştir. Bu padişahlar; III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808)dır (Uzunçarşılı, 1988: IV, I, 331-350).

1718'da yapılan Pasarofça anlaşması neticesi sağlanan ve "Lâle Devri" diye adlandırılan huzur ve barış ortamı bu dönemin mimarlarından Damad İbrahim Paşa ile Sultan III. Ahmed'in öldürüldüğü 1730'daki Patrona Halil İsyanı ile sona erer. 1739'da yapılan Belgrad, 1746'da yapılan Kasr-ı Şîrîn, 1774'te yapılan Küçük Kaynarca ve Yaş antlaşmaları ile Osmanlı'nın önemli sınavlar verdiği bu yüzyılda devlet içinde ve orduda önemli reform girişimleri olmuştur. Özellikle Yaş Antlaşması neticesinde sağlanan huzur ortamını iyi değerlendiren Sultan III. Selim, "nizâm-ı cedîd" adı verilen ilk ıslahât hareketiyle yeni bir ordu kurar. Zaten kendisi de bir şair olan III. Selim devrinde bilim, sanat ve edebiyatta da önemli gelişmeler kaydedilir.

Yapılan araştırmalara göre bu asırda yetişen 1322 şairden 168'inin divanı bulunmaktadır. Kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klâsik Türk edebiyatının en zengin dönemi olmasına rağmen üstad sayılabilecek şair sayısı oldukça azdır. Bundan dolayı kaynaklar Sâbit (ö.1712)'ten itibaren "Her kaldırım taşının altından bir şair çıkar." sözüyle bu

durumu eleştiri konusu etmişlerdir. Bu dönemde bazı şairlerin devrin edebiyatını değerlendirerek şair ve müteşairleri ayırt etmeleri için reis-i şairanlık görevine getirilmeleri, Sünbül-zâde Vehbî'nin şiirin ayaklar altına alındığı bir dönemde kendisine şair denmesinden utandığını ifade etmesi, bu durumu yansıtması bakımından ilgi çekicidir. (Şentürk-Kartal, 2004: 401)

Bu asrın ilime ve sanata verdiği değerle ön plana çıkan birçok hükümdarı olmakla beraber asrın başında III. Ahmed asrın sonunda ise şüphesiz Sultan III. Selim gelir. Kendisi de bir şair olan ve İlhâmî mahlasıyla şiirler yazan III. Selim, aynı zamanda hattat, musikişinas, neyzen, tanburîdir. Türk musikisinde sûz-i dil-ârâ diye bilinen makamın da mucididir. Nizâm-ı Cedîd adı altında bir çok alanda reformlara imza atan Sultan III. Selim aynı zamanda bir Mevlevîdir. İşte Sünbül-zâde Vehbî Efendi de böyle bir şair Sultan'ın devrinde "şultanü'ş-şuarâ" ünvanını almış ünlü bir şairdir. Divan'ını Sultan III. Selim adına tertip ve ona takdim etmiştir.

I. SÜNBÜL-ZÂDE VEHBÎ EFENDİ

A. Hayatı

Asıl adı Mehmed bin Râşid bin Mehmed olan şairin mahlası Vehbî'dir.[i] O zamanlar Osmanlı'nın bir sancağı olan Maraş'ta Sünbül-zâdeler diye bilinen köklü bir aileye mensuptur. Dedesi devrin Maraş müftülerinden Mehmed Efendi olup Saçaklı-zâde ile asırdaş ve komşudur. *Eşbâh-ı Nezâ'ir*in[ii] fenn-i evvelini şerh ederek ismini *Tevfîk illâ'llâh fî-şerhi'l-eşbâh* koymuştur (Hayatî, 1251: 63), (Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298). Osmanlı Müellifleri'nde fıkıhtan *Nûru'l-'ayn* ve *Kitâbü't-tenzîhât* isimlerinde iki eseri daha zikredilir (Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 237). Babası Râşid Efendi de âlim ve şair bir zattır.[iii]

Eski kaynaklarda[iv] doğum tarihiyle ilgili bir bilgi bulunmayan şairin 1133 (1718) yılında doğduğu tespit edilmiştir (Beyzadeoğlu, 2000: 13). Divan'ında kendisine Eskizağra kadılığının ihsan edildiğini bildiren hatt-ı hümâyûnun yazılmasına vesile olduğu için Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu, teşekkürlerini de içine alan îdiyyesinin

Yetmişe yetmiş bu sinn ü sâl ile bu hâl ile
Üstüne etfâl çıkmak lâyık u ahrâ mıdır (Kas.46/22)

---

[i] Hayatî Efendi'nin Sünbül-zâde'den naklettiğine göre kendisine bu mahlası Seyyid Vehbî vermiştir. Ayrıca kaynaklarda, Seyyid Vehbî 1333(1719)'te Halep'te naib iken Sünbül-zâde'nin babası Râşid Efendi'nin de Seyyid Vehbî'nin yanında görev yaptığı ifade edilir (Akün, 1993: XI, 238), (Beyzadeoğlu, 2000: 14)

[ii] Eşbâh, Zeynü'ddîn İbn-i Nüceym-i Mısrî'nin kütüb-i fıkhiyyeden bir eseridir (Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298).

[iii] Şânî-zâde (Tarih, 1284: I, 197) ile Mehmed Süreyyâ (Sicill-i Osmânî, 1311: IV, 618) Reşîd olarak kaydeder.

[iv] Hayatî, 1251: 63; Yayaköylü Ahmed Râşid, 1259: 298; Mehmed Süreyyâ, 1311: IV, 618; Şânî-zâde, 1284: I, 197; Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 237; Faik Reşad, 1312: II, 40; Muallim Nâcî, 1986: 86.

beytinde yaşının yetmişi idrak ettiğini ifade ediyor. Şairin Eskizağra kadılığına nasbedilişi [1202/03 (1788/89)] itibarıyla yaşı yetmişe geldiğine göre 1132/33 (1718/19) yıllarında doğmuş olabileceği sonucuna varılabilir.[v] Hem bu sonuç, onun vefatında 90'ı aşmış olduğu hususunda Şânî-zâde'nin ifadesi ile de örtüşmektedir (Akün, 1993: 238).

Vehbî'nin doğumundan itibaren Maraş'ta ne kadar kaldığı bilinmiyor. Çocukluğunun ve gençliğinin bir kısmını Maraş'ta geçiren Sünbül-zâde Vehbî Efendi memleketinde mükemmel bir tahsil gördükten sonra kendisine şöhret kapılarını açacak olan İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'daki eğitim hayatı ve kadılık mesleğine ne zaman başladığı hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır. Divanında Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu bir kasidesinde geçen

Vâlid-i merhûmuñ etmişdi efendim imtihân
Dânişim muhtâc-ı istifsâr u istiksâ mıdır (Kas.46/19)

beyitinden adı geçen şeyhülislamın babası Anadolu ve Rumeli kazaskeri Osman Efendi'nin karşısında imtihan edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kadılık mesleğine girmeden önce müderrislik de yaptığı Divan'ındaki

Alıp üstâddan izn ü du'âyı
Okutdum niçe ders-i Müntehâ'yı (Mes.7/16)

beyitinden anlaşılan şairin hocasından icazet alarak Münteha derslerini okuttuğu ancak geçim sıkıntısından ders vermeyi bıraktığı, devamındaki

Velî emr-i ma'âş oldu zarûrî
Sebeb terk etmege ders ü huzûrı (Mes.7/17)

---

[v] Nuhbe-i Vehbî üzerine yapılan bir doktora tezinde 1214(1799) yılında yazdığı Nuhbe'sinin

1276 Dahi seksen kaderin (kadarın) bulmuş idim
İtmedim anları ammâ ityân

beyitinde geçen "seksen" ifadesi [Bölümün başlığına ve önceki beyitlere bakıldığında buradaki "seksen"in konuyla ilgili kelime sayısı olduğu anlaşılmaktadır.] alakasız bir şekilde yaşına bağlanarak doğum tarihinin kesin (!) olarak 1134 (1721) olduğu ifade edilmiş (Yurtseven, 2003: 8-9, 178).

beyitten anlaşılmaktadır. Zamanın ileri gelenlerine kasideler sunarak onlarla dostane ilişkiler kurmuştur. Bu münasebetlerin tesisiyle Rumeli ve Anadolu'nun birçok yerlerinde kadılıklarda bulunma imkanına kavuşmuştur. Arkadaşı Sürûrî, onun Yaş ve Bükreş'te on yedi yıl kadılık yaptığını Eflak, Boğdan ve Siroz'da da bulunduğunu ifade eder.[vi] Kadılık mesleğinde oldukça uzun bir devre geçiren şairin Galatalı Tıflî Efendiye mürid olduğu, kaynaklar arasında sadece Sicill-i Osmanî'de yer alır (Mehmed Süreyyâ, 1311: IV, 618).

Şairin Maraş'tan İstanbul'a ne zaman geldiği bilinmemekle beraber III. Selim'in doğumuna düşürdüğü

Selîm'i Mustafâ *Hân'a mübârek tâcdır gûyâ*
Nümâyân cevher-âsâ dürc-i şevketden bu şehzâde (Kas.4/58)

tarihinden 1175 (1761)de İstanbul'da bulunduğu anlaşılmaktadır. Kendisine birkaç defa nâme-i hümâyûn müsveddesi yazdırılmıştır. Yazdığı müsveddeler beğenildiği için Muhsin-zâde Mehmed Paşa'nın ilk sadareti sırasında resisü'l-küttâb Yenişehirli Osman Efendi ve Raif İsmail Efendi'nin gayretleriyle 1182 (1768)de Sultan III. Mustafa zamanında kadılıktan hâcegânlık mesleğine terfi ettirilmiştir (Faik Reşad, 1312: II, 40). Şair, hâcegânlık (mâli işler) sınıfına terfi edişi dolayısıyla Sultan III. Mustafa'ya bir kaside sunmuştur (bk.Kas.5). Bu meslekte yedi sene görev yapan Vehbî Efendi, başta Sultan I. Abdulhamit olmak üzere saray ve çevresinde büyük itibar kazanmıştır.

Sarayda tesis ettiği güven neticesinde ve Farsçaya olan vukufiyeti de göz önüne alınarak Bağdat valisi Ömer Paşa ile 1189 (1775)te Basra'yı kuşatarak Doğu Anadolu'yu yağmalattıran İran hükümdarı Zend Kerim Han arasındaki anlaşmazlığı halletmek üzere 1190 (1776)da İran'a elçi olarak gönderilmiştir.[vii] Vehbî Efendi,

---

[vi] Kocamış pîr-i mugâna dönmüş
Yaş'la Bükreş'de gezüp on yedi yıl
Ey liyâkatsiz usandın ise İstanbul'dan
İşte Eflâk ile Boğdân yine var yirine git
Ba'd ez-în karnı toyar bok yemesin tutsun oruç
İbtidâ'-i ramazandan yer imiş si rûzî / Siroz'ı (Sürûrî, ty: 70)

[vii] Bu duruma Divan'ında şu beyitle işaret ediyor:

Şiraz'da Zend Kerim Han'la görüştükten sonra Bağdat'a dönmüş ve Ömer Paşa ile bir tahrirat kaleme alarak onun bir hükümdardan ziyâde bir aşiret reisi olduğunu ve pek yüksekten atıp tuttuğunu ve hareketinin dostane olmadığını payitahta bildirmiştir (Uzunçarşılı, 1988: IV, I, 460). Daha daha sonra Ömer Paşa ile aralarında ihtilaf çıkmıştır. Vehbî, Zend Kerim Han'ın şikayet ettiği konulardan Ömer Paşa'nın mesul olduğunu İstanbul'a bir tahrîrâtla bildirmiştir (Unat, 1992: 135). Ancak Ömer Paşa, Vehbî Efendi'nin kendi aleyhinde oluşan fikrini anlamış, Vehbî'den önce davranarak İstanbul'a Vehbî aleyhinde bir jurnal göndermiştir. Bu jurnalde Ömer Paşa, Vehbî'nin Zen Kerim Han'la dostluk uğruna İran tarafını tuttuğunu ve İran'da bulunduğu sırada ayyaşlık ve zinakarlık gibi devlet hizmetinde bulunanlara yakışmayacak hareketlerle İranlılara rezil olduğunu yazmıştır.[viii] Bunun üzerine Sultan I. Abdülhamid Vehbî'nin bulunduğu yerde öldürülmesi için idam fermanı çıkarmış ve bu iş için de bir memur tayin etmiştir (Unat, a.g.y.). Görevli memur henüz Bağdat'a ulaşmadan dostlarının haber vermesi üzerine bir posta tatarı kıyafetiyle İstanbul'a gelmiş ve Üsküdar'da bir dostunun evine gizlenmesiyle sefaret macerası sona ermiştir (Akün, 1993: XI, 238).

Vehbî Efendi'nin yalnız Şânî-zade Tarihi'nde rivayet edilen sefaretten dönüş macerası ve Ömer Paşa ile olan anlaşmazlığı konusunda kaynaklarda pek çok ihtilaf vardır.[ix] Vehbî Efendi, sefaret dönüşü yazdığı, I. Abdülhamit'in beğenip affına vesile ve manzum bir sefaretname örneği olan Tannâne Kasidesi'nin sonunda

Dil-beste olan lutf-ı Hudâvend-i kerîme
Rabt-ı emel etmez kerem-i Zend Kerîm'e (Kas.7/114)

Belki ma'mûr eder vâlî-i Bağdâd bizi
Dest-i ihsânı ile ba'de harâbü□l-Basra (Müf.3)

[viii] Vehbî'nin İran sefareti sırasında yazdığı

Bahş eyledim Îrân'ı ben hâl-i ruh-ı cânâneye
Şîrâz u Keşmîr ü Hoten olsun fedâ bir dâneye (G.229/1)

matla'lı musammat gazeline bakıldığında Bağdat Valisi Ömer haklı gibidir.

[ix] bk. Unat, a.g.y; Uzunçarşılı, a.g.y. Kaynaklardaki bu ihtilafa Ömer Faruk Akün de dikkat çekmiştir (Akün, a.g.y.).

diyerek Sultan I. Abdülhamid'e olan bağlılığını ifade eder. Ancak bir fiyasko ile sonuçlanan bu İran elçiliği sonrasında gittikçe geçim sıkıntısı ve ümitsizliğe düşen şairin hâmîleri de gözden düşmüştür. İran'dan döndükten sonra Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya sunduğu kasidesiyle (Kas.25) affını ve piyade veya süvari mukabeleciliği mansıblarından birini isterse de karşılık görmez (bk. Kas.26). Gerek sadrazam Darendeli Mehmed Paşa'dan (Kas.27, Kas.28) gerekse Şeyhülislam Vassaf-zâde Mehmed Es'ad Efendi'den (Kas.40) hiç olmazsa eski mesleği olan kadılığa iadesini istemiştir. Yedi senelik fakruzaruret içerisinde uzun bir bekleyişten sonra sadrazam Halil Hamid Paşa'nın ilgisini görerek eski mesleği olan kadılığa dönebilmiştir. Bunun şükrâne bir ifadesi olarak sadrazam Halil Hamid Paşa'ya dört kaside sunmuştur (bk. Kas.30, 31, 32, 33). Ayrıca İran seyahatinden beri yazmayı arzu ettiği Tuhfe-i Vehbî adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğünü Halil Hamid Paşa'nın iki çocuğu adına kaleme alarak takdim etmiştir.

Sünbül-zâde Vehbî Rodos'ta kadılığı sırasında Osmanlı Devleti'ne ihanet eden Şahin Giray'ın yakalanıp idam edilmesinde önemli rol oynadığını bunun üzerine yazdığı ve I. Abdülhamid'e sunduğu Tayyâre Kasidesi'nde ayrıntılı bir şekilde anlatır (bk. Kas.8). Bu olayla tekrar yıldızı parlayan Vehbî, "merâtib-i sitte"den Silistre niyâbetine tayin edilir. Arkasından Avusturya seferi sırasında ordu-yı hümâyûn kadılığı naibliği tevcih olunur. Asker ile Edirne, Sofya, Niş havâlîsinde dolaştıktan sonra dönüşünde 1203 (1788/89)da Eskizağra kadılığına naspedilir.[x] Bu yeni görevinde müverrih ve şair Sürûrî'de yanında kethüdasıdır. (Akün, 1993: 339)

Eskizağra'da kadılık görevini yürütürken (Kas.16)daki kendi ifadesiyle Şahin Giray'ın intikamını almak isteyen bir grup Tatar tarafından mahkemesi basılmış, malı mülkü yağma edilmiş, ailesi ve adamlarıyla birlikte 45 gün hapsedilmiştir (Beyzadeoğlu, 1991: 61-63). Vehbî'yi her vesile ile hicveden kahyası Sürûrî bu olayı da fırsat bilerek onun Eskizağra kadılığı sırasında birçok yolsuzluk yaptığını, ayrıca bir kadınla ilişkisi olduğu için bu olayların başına geldiğini söyler (Sürûrî,

[x] Zikredilen yerlerle ilgili şiirleri için bk. Kas.9, 10, 11, 12, 68.

ty: 66-67). Bu olay üzerine kadılıktan azledilen Vehbî, Sultan III. Selim'den tekrar mansıb ister (Kas.17). Rodos'tan İstanbul'a dönen Vehbî, daha önce Sürûrî'nin teşvikiyle 1198(1783)te bir divan tertip etmişken[xi]

Kılıp her nev'ini başka mühezzeb
Olundu üç lisân üzre müretteb (Mes.7/131)

beytinde ifade ettiği üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip ettiği Divan'ını

Dedim târîhini cevher gibi hûb
Ma'ârif gencidir dîvân-ı mergûb (Mes.7/134)

beyitinde mücevher tarih hesabına göre italik dizilen mısradaki -eski harflere göre- noktalı harflerin ebced değerlerinin toplamı olan 1205 (1790) tarihinde tamamlayarak Sultan III. Selim'e sunmuş ve yine aynı tarihi aşağıdaki beyitinde de ifade etmiştir:

Târîhini Selîm Hân derse degil mi şâyân
Şâhâne oldu *Vehbî dîvân-ı nev-müretteb* (Mes.8/5)

Buna karşılık III. Selim de şairi birçok hediyeler ile şahsi elbiselerinden oluşan bir bohça hediye etmiştir. İtibarı gittikçe artan Vehbî'nin Sultan III. Selim'in saltanat yılları hayatının en parlak devresi olmuştur. III. Selim döneminde "sultanü'ş-şuarâ" unvanını da alan ve mimari eserler için düşürdüğü tarihler İstanbul'un çeşitli yerlerini süsleyen Vehbî, yine bu devrede Manisa ve Siroz'da kadılık yapmıştır. Daha sonra Manastır kadılığına tayin edilen Vehbî'ye son olarak Bolu kadılığının verildiği, ayrıca Tırhala ve Şumnu mansıblarının da verildiği tespit edilmiştir (Akün, 1993: 240).

Ömrünün kalan kısmını zevk ve eğlenceden geri kalmadan İstanbul'da geçiren yaşlı şair, nikris[xii] hastalığına yakalandıktan sonra iki seneden fazla hasta yatıp 14 rebiyülevvel 1224'te (29 Nisan 1809)

[xi] Sünbül-zâde'nin bu ilk divan tertibine Sürûrî'nin düşürdüğü tarih beyti şudur:
Sürûrî seyr idüp tertîb-i na□mın söyledi târîh
Bu dîvân ile Vehbî kişver-i ma'nâda sultândır (Sürûrî, 1255: 147).

[xii] Gut, mafsal romatizması olarak da bilinen bir hastalık.

vefat etmiştir (Faik Reşad, 1312: II, 41). Edirnekapısı haricinde Topçular'a defn edilmiştir (Bursalı Mehmed Tahir, 1338: II, 236).

Öldüğünde yaşı 90'ı aşkın olan Vehbî'nin ölümüne muarızı olan müverrih şair Sürûrî son bir vefa örneği göstererek

Gitdi şeyhü'ş-şu'arâ Vehbî-i sâhib-âsâr
Bü'l-heves pîr-i civân-tab' idi fevka'l-'âde,

Lâle vaktinde vefât etdi dedim târîhin
Gülşen-i cenneti me'vâ kıla Sünbül-zâde,

Şeyh ü şâb-ı bülegâ defn edip oldu mahzun
Ki civân-tab' idi pâkîze-edâ Vehbî-i pîr

Seri üzre dikilip serv dedim târîhin
Oldu nâbûd re'isü'ş-şu'arâ Vehbî-i pîr

tarihlerini düşürmüştür (Muallim Nâcî, 1986: 86, 87). Yine sitem kokan

Gam-güsâr idi Surûrî ana her târîhde
Cennet olsun rûhuna Vehbî Efendi'nin mekân (H.1224/M.1809) (Uslu, 2007: 93, 186, 211)

tarihini yazan Sürûrî'nin ayrıca Sünbül-zâde Vehbî'nin müderris olan ve 26 yaşında ölen oğlu Lutfullah'ın (Mehmed Süreyyâ, 1996: III, 904) ölümü için de bir tarih düşürdüğünü görüyoruz:

İtti Lutfullah Molla 'azm-i sahra-i beka
Ruh-ı Vehbî-zâde rahmetle ide kesb-i safâ (H.1210-M.1795,DS/157) (Uslu, 2007: 92, 187, 222)

Sünbül-zâde Vehbî'nin kendisi gibi şair ve kadı olan diğer oğlu Hayrullah Efendi ise Zilka'de 1267 (Ağustos 1853)te vefat etmiştir (Mehmed Süreyyâ, 1996: II, 665).

B. Eserleri

1) Dîvân

Bugüne kadar tespit edilen 20 yazması bulunan Sünbül-zâde Vehbî Divanı 1253'te Bulak'ta basılmıştır. Divan'ın özel bir adı olmamakla beraber

Eger yazmış ise Sa'dî Gülistân
Bu âsâra desinler Sünbülistân (Mes.7/132)

beyitinde eserine Sünbülistân denilmesini temenni etse de şairin bu dileği şimdiye kadar gerçekleşmemiştir. Çalışmamızın II. bölümünde Divan hakkında geniş bilgi verilmiştir. Eser üzerine şimdiye kadar yapılmış ancak yayımlanmamış bir doktora tezi bulunmaktadır (Beyzadeoğlu, 1985). Sünbül-zâde Vehbî'nin Divan külliyatı içerisinde yer alan Arapça şiirleri ve Farsça Divançe'si de vardır. Farsça Divançe'si üzerine bir yüksek lisans tezi yapılmıştır (Küçük, 2010).

2) Lutfiyye

Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin oğlu Lutfullah için yazmış olduğu nasihat-nâme türünde 1181 beyitlik bir mesnevîdir. Kendisi kabul etmese de Nâbî'nin Hayriyye'sine nazire olduğu genel bir kanaat olarak ortaya konulmuştur (Beyzadeoğlu, 1996: 16 vd.). Eser üzerinde bu güne kadar iki müstakil çalışma yapılmıştır (Beyzadeoğlu, 1996), (Alıcı, 2011).

3) Tuhfe-i Vehbî

Tuhfe-i Vehbî Farsça-Türkçe manzum sözlüklerimiz içerisinde Tuhfe-i Şâhidî'den sonra en çok rağbet gören sözlüklerdendir. 882 beyitten oluşan eser, besmelenin ardından mesnevî tarzında kaleme alınmış 93 beyitlik bir hamdele, salvele ve sebeb-i telifle başlar. Sözlük kısmı 58 kıt'adan oluştur. Sonda da 201 beyitten oluşan ve Istılâhat-ı Acem başlığını taşıyan mesnevî şeklinde bir bölüm yer almaktadır.

Pek çok yazma nüshası bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin ilk baskısı müellif henüz hayattayken 1798 yılında yapılmıştır (Öz, 1997: 220), (Kılıç, 2007: 411). Daha sonra 1798-1909 yılları arasında baskı sayısının çokluğunu ifade etmesi bakımından, 8'i tarihsiz olmak üzere 59 defa basıldığı (Özege, 1997: 1877-78) hatta 1909'dan sonra birkaç baskısının daha yaptığı ifadeleri önemlidir. Tuhfe üstüne Elbistanlı Hayâtî Efendi ile Lebîb Efendiler şerh yapmışlar ve bunların her ikisi de basılmıştır. Bunlardan Hayâtî'nin şerhi 5 defa basılmıştır.

4) Nuhbe-i Vehbî

Sünbül-zâde Vehbî'nin 1214 (1799) yılında yazdığı ve Sultan III. Selim'e sunduğu eser, Arapça-Türkçe manzum bir sözlüktür. 1948 beyitlik eserin ilk 145 beyiti mesnevi şeklinde münâcât, na't, salavat ve sahabe övgüsünü ihtiva eden mukaddimesidir. 146-1361. beyitleri arasında 82 kıt'alık kısmı kelime tercümelerini, 1362-1931. beyitler arasında mesnevi şeklinde Arapça tabirlerin tercümelerini içine almaktadır. 1932-1948. beyitler arası da hatime bölümüdür. Şairin sağlığında 1220 (1805) yılında basılan esere Yayaköylü Ahmed Râşid Efendi şerh yazmış ve bu şerh de basılmıştır (1259). Ayrıca eser üzerine yapılan bir doktora çalışması vardır (Yurtseven, 2003).

5) Şevk-engîz

Bir zen-dost ile bir mahbûb-dost tipinin mizahi bir şekilde canlandırıldığı ve sonunda bir şeyhin huzurunda hidayete erdirildiği 785 beyitlik bir mesnevidir. Sünbül-zâde Vehbî'nin Manisa'da bulunduğu sırada yazdığı bu eser ilk defa 1253 (1837)te basılmıştır. Daha sonra 1286 (1869)da Enderunlu Fazıl'ın Defter-i Aşk, Hûbân-nâme ve Zenan-nâme adlı eserleri ile birlikte basılmıştır. Resmî ve özel kütüphanelerde çok fazla sayıda yazma nüshası bulunan eser üzerinde müstakil bir çalışmamız yayımlanmıştır (Yenikale, 2011).

6) Münşeât

Sünbül-zâde Vehbî'nin mensur yazılarını içeren Münşeât'ı bizzat kendisinin ifade ettiği gibi bir yangında kül olmuştur:

Husûsâ Münşe’ât-ı bî-bahâne
Müsellem dürr-i mensûr-ı yegâne

Ki îcâd eylemişdim çok zamânda
Yanıp bir anda kalmadı cihanda (Mes.7/70, 71)

Bugün kimi parçaları yazma mecmualarda, Letaif-i İnşâ (Refîk, 1282) ve Münşeât-ı Aziziye (1286) gibi müntehabât kitaplarında bulunabilmektedir. Divan'ının İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y.433 numarada kayıtlı bulunan yazma nüshasının sonunda 7 parça inşası mevcuttur (İKTYDK, 1967: 1054).

Ayrıca Osmanlı Müellifleri'nde ifade edildiğine göre Sünbül-zâde Vehbî, 1184 tarihinde *Ikdü'l-cümân*'dan bir kısmını da tercüme etmiştir ki bir nüshasının Es'ad Efendi Kütüphanesi'nde bulunduğu bildirilmektedir (Bursalı Mehmed Tâhir, 1338: II, 236).

C. Edebî Kişiliği

Sünbül-zâde Vehbî, bir asra yaklaşan uzun ömründe III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808) olmak üzere sekiz Osmanlı sultanının devrini idrak etmiş şöhretli bir Türk şairidir.

Divan'ında Arapça şiirleri, Farsça Divançe'si ve Türkçe şiirleri bulunan şair bu dillerde şiir söyleyebilecek derecede her üç dile de hakimdir. Hatta Arapça ve Farsçaya olan vukufiyeti bu dillerin manzum sözlüğünü yazabilecek derecede ileridir. Bu eserlerinin dışında manzum hikayeciliğin tipik örneklerinden olan Şevk-engîz mesnevisi ve nasihat-nâme türünde yazdığı Lutfiyye mesnevisiyle bu alanlarda da varlığını ortaya koyan şair münşeât ve hezeliyatlarıyla da adından söz ettirmiştir. Kaynaklarda genel olarak onun şiirlerinin lirizmden yoksun ve kuru olduğu değerlendirilmekle beraber kolay söyleyebilen bir şair olduğu herkesçe kabul edilmektedir.

Ziya Paşa, Harâbât mukaddimesinde

Eş'ârı değil tabî'atiyle
Söyle sözü 'ilm kuvvetiyle

ifadesiyle onun ilmi yönünü kabul ederken

Ammâ kaside vü gazelde
Benzer kokusuz güle cebelde (1291: 17)

kaside ve gazellerini ise dağda yetişmiş kokusuz güle benzetir.

Osmanlı Müelliflerinde "Şiiri ilim kuvvetiyle söylenilmiş olduğundan o kadar güzel olmamakla beraber mevzun söz söylemek hususunda Osmanlı şairlerinin birincilerinden addolunur." (Bursalı Mehmed Tâhir, 1338: II, 236) denilerek bu genel kanaate tercüman olunmuştur. Eleştirilerinde oldukça katı bir üslûp sergileyen Muallim Naci'nin (1986: 86-89) şair hakkında sebebini çözemediğimiz bir

şekilde önyargılı davrandığı kanaatindeyiz. Bizce en isabetli değerlendirmeleri onu Sâbit ekolüne bağlayan Gibb yapmıştır ve Osmanlı Şiiri Tarihi adlı eserinde ona hakettiği yeri ayırmıştır (Gibb, 1905: IV, 242-265). Vehbî, şiir anlayışıyla ilgili olarak Sabit vadisinin sarp olduğunu ve bu konuda kendisinin de at oynattığını ifade ediyor:

Sarp iken vâdî-i Sâbit bir iyi dizgin edip
Vehbiyâ anda dahi atımızı oynatdık (G.154/12)

Sâbit'in kendi döneminde şiirin düştüğü durumdan "Her kaldırım taşının altında bir şair var." diyerek yakındığını yâd eden şair, şiirin şimdiki durumunun daha içler acısı olduğunu ifade etmesi oldukça manidardır:

Kaldırım taşları altında birer şâ'ir var
Deyü taş urmuş idi Sâbit-i dânâ-yı sühan

Şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden
Kaldırımlarda gezer bir sürü pûyâ-yı sühan (Kas.51/94,95)

Teknik bakımdan oldukça sağlam olan şiirlerinde dili genellikle sade ve akıcıdır. İncelediğimiz Divan'ında vezni bozuk bir tek mısraya dahi rastlanmamıştır. Kafiye bulmakta zorlanmayan şairin kafiyeleri de oldukça sağlamdır.

Türk edebiyatının en hacimli divanlarından sayılan bu eserde kasideler önemli bir yer tutmaktadır. Kasidelerinde en çok Nef'i'ye (yedi) nazire yazan şair, Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine ve Sâbit'in Ramazaniyye'sine birer nazire yazmıştır. Sünbül-zâde Vehbî, her ne kadar

Kasîde gezdirip bâb-ı ricâle
Tenezzül etmedim cerr ü sü'âle (Mes.7/30)

yani "Devlet adamlarının kapılarında kaside gezdirerek dilencilik etmeye tenezzül etmedim." dese de III. Selim başta olmak üzere I. Abdülhamid ve III. Mustafa'ya pek çok kaside sunmuş, devrinin hemen hemen bütün sadrazamlarına ve şeyhülislamlarına kasideler sunarak mansıb taleblerini bu yolla ifade etmiştir. Bunların yanı sıra İran sefareti dönüşünde yazdığı "Kasîde-i Tannâne", Rodos'ta Şahin

Giray'ın katli ve akabinde mahkemesinin basılarak kendisinin hapsedilmesi üzerine yazdığı "Kasîde-i Tayyâre", bir tür poetika sayılabilecek "Kasîde-i Kelâmiyye" (Sühan Kasidesi) gibi orijinal kasideleri de vardır. Bu bakımlardan Sünbül-zâde Vehbî için bir kaside şairi, denilse yeridir.

Musammatlardan sadece muhammese ve muhammesin özel bir biçimi olan tahmise rağbet eden şairin sekiz muhammesinden ikisi Nef'i ve Münîf'in kasidelerini; Seyyid Vehbî, Nâbî, Nedîm, Sâmî, Fehîm'in birer gazelini tahmis ve bir tanesi de Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasını tazmin ederek yazdığı mütekerrir muhammestir. Gazellerinde alfabenin her harfiyle şiir yazması, şairin şekil mükemmeliyetine de önem veren bir kişiliğe sahip olduğunun önemli delillerdendir.

Şairin manzum tarih düşürmede de oldukça başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Divan'da 37 adet manzum tarihi bulunan şairin İstanbul'un birçok mimari eserine tarih düşürdüğü tespit edilmiştir (Akün, 1993: XI, 240). Muammâ ve lügazi de deneyen şairin Divan'ında bir tane de terkîb-i bend bulunmaktadır.

Anlatma esasına bağlı edebî türlerden biri olan mesnevî sahasında da varım diyen şairimiz, nasihatnâme türünde yazdığı Lutfiyye'siyle de adından söz ettirmiştir. Bir de onun edebî kişiliğinin tipik bir örneği olan Şevk-engîz adlı bir mesnevîsi vardır ki toplum yapımız itibarıyla her şairin cesaret edemeyeceği bir vadidedir. Vehbî, edebiyat tarihimizde Sâbit vadisi diye bilinen bu alanda mizahi bir üslûpla insan cinselliğinin psikolojik çözümlemesini yapar. Her fırsatta şairliği ile övünen Vehbî'nin Şevk-engîz'de

Hayf ancak iki rüsvâ-yı kadîm
Biri bu nazmı yazan bir de Nedîm (440)

beyitinde kendisini Nedîm ile aynı kefeye koyması dikkat çekicidir. Bâkî, Fehîm, Sâmî, Münîf gibi birçok şaire nazire yazmakla beraber en fazla etkisinde kaldığı şairler Nef'î, Sâbit ve Nedîm'dir.

Edebî sanatların hemen hemen hepsinin güzel örneklerini bulmanın mümkün olduğu Divan'ında özellikle îhâm, cinas, tevriye ve

telmih sanatları dikkat çeker. Hatta daha da ileri gidilerek Sünbül-zâde Vehbî'nin bir îhâm sanatı ustası olduğu söylenebilir. Bu bakımdan şiirlerini okurken çok dikkatli olmak gerekir. Bu konuda ilmini oldukça hissettiren şair âdetâ okuyucusunu düşürmek isteyen ve ona meydan okuyan bir tavır içerisindedir.

Klâsik Türk edebiyatı araştırmacıları ve meraklılarının ellerinden düşürmedikleri ve şimdiye kadar yeri doldurulamadığı için öyle de olması gereken "Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı" adlı eserde Tuhfe, Nuhbe ve şerhleri de dahil olmak üzere 252 yerde adı geçen Sünbül-zâde Vehbî'nin 164 yerde de şiirlerinden alıntı yapılmıştır (Onay, 1993). Sâbit'in 162, Bâkî'nin 157, Nedim'in 152, Nailî'nin 139, Necatî'nin 122, Fuzulî'nin 112, Nâbî'nin 107, Nef'î'nin 86, Nazîm'in 84, Mesihî'nin 67, Bağdatlı Ruhî'nin 63, İzzet Molla'nın 54, Hayalî'nin 49, Şeyh Galib'in 47, Emrî'nin 40, Hayretî'nin 32, Enderunlu Fazıl'ın 29 yerde adlarının zikredildiği eserde yaklaşık 117 maddede şiirlerinden örnekler verilen Sünbül-zâde Vehbî'nin ağırlığı ortadır. Söz konusu eserde hemen hemen her madde için malzeme sağlayabilecek olan Vehbî'nin söz varlığı müstakil araştırmalara konu olabilecek daha nice malzemeler içermektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse şiirleri her ne kadar Necâtî, Fuzulî, Nâilî gibi şairlerle ile mukayese edilemeyecek kadar lirizmden yoksun olsa da Sünbül-zâde Vehbî, bir dil ve söz ustasıdır. Çağdaşı şairlerin de ifade ettiği gibi yaşlılığında bile zevk ve eğlenceye düşkün bir delikanlı hayatı yaşamıştır. Edebî kişiliğini de yansıyan böyle bir yaşam felsefesini bir beyitinde şöyle ifade eder:

Belki dirler ne güzel nazm-ı latîf
Yazmış ol pîr-i cüvân-tab'-ı zarîf[xiii] (Şevk-engîz/784)

[xiii] Belki, o zarif ve genç tabiatlı ihtiyar ne güzel nazik şiirler yazmış derler.

II. DİVAN'IN ÖZELLİKLERİ

A. Divan'ın Tertibi ve Nazım Şekilleri[xiv]

Divan'ın özel bir adı olmamakla beraber Vehbî Efendi, Sa'dî'nin Gülistan'ına nisbeten divanının da Sünbülistân adıyla anılmasını temenni etmiştir:

Eger yazmış ise Sa'dî Gülistân
Bu âsâra desinler Sünbülistân (Mes.7/132)

Ancak şairin bu temennisi şimdiye kadar gerçekleşmemiştir. Vehbî, daha önce Sürûrî'nin teşvikiyle 1198(1783)te bir divan tertip etmişken, üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip ettiği Divan'ını 1205 (1790) tarihinde tamamlayarak Sultan III. Selim'e sunmuştur.

Divan'ın yazma nüshalarına bakılarak 1253'te Bulak'ta basılan nüshasının tertibinde epeyce bir emek sarfedildiği gözlenmiştir. Fakat yine de nazım şekilleri açısından tam bir düzen sağlandığı söylenemez. Gazeller içerisinde bir kaside tahmisinin ve bir müstezadın; kasâ'id başlığı altında bir terkib-i bend, kıt'alar, birkaç gazel ve tahmislerin yer alması bu düzensizliğin belli başlı örneklerindendir. Bazen de bir kasideye farklı vezin ve kafiyede ek bir gazel (Kas.26) ya da kıt'a (Kas.19) yazıldığı görülür. Bu durum aslında divanların tertibinde nazım şekillerine göre bir sıralamadan çok inanca dayalı bir hiyerarşinin gözetildiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, bir münacât ya da bir tevhid hangi nazım şekliyle yazılmış olursa olsun divanların başında yer alır. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda da bu hususa riayet edilerek birinci bölümde mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan münâcât, na't, mi'raciyeden sonra Divan'ın sunulduğu Sultan III. Selim'e medhiye yer almıştır. Sonra Arapça şiirler ve Farsça Divançe yer almış daha sonra sırasıyla kasâ'id, tevârih, mukattaât, gazeliyyât, rubâiyyât, müfredât, muammeyât ve elgâz şeklinde sıralanmıştır. Divan'da yer alan nazım şekilleri ve kullanımları beyit sayıları ile birlikte aşağıda verilmiştir:

[xiv] Nazım şekillerinin tanımlarında Yekta Saraç'ın ***Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*** (2010) adlı aserinden istifade edilmiştir.

1. Mesnevî

Bir nazım şekli olarak mesnevî, her beyti kendi arasında kafiyeli (aa, bb, cc …) en az iki beyitlik bir nazım biçimidir. Divan'da mesnevî nazım biçimiyle yazılmış ilk yedisi baş tarafta olmak üzere dokuz adet şiir bulunmaktadır. Bunların çeviri yazılı metindeki şiir numaraları, türleri ya da konuları ve beyit sayıları şöyledir:

Mes.1: münâcât, 55 beyit; Mes.2: na't, 39 beyit; Mes.3: mi'raciye, 54 beyit; Mes.4: methiye (III. Selim), 20 beyit; Mes.5: muamma (III. Selim adına), 22 beyit; Mes.6: şiir hakkında, 63 beyit; Mes.7: sebeb-i tertib ve methiye (III. Selim adına), 144 beyit; Lügaz 2: 11 beyit; Lügaz 4: 11 beyit.

2. Kasîde

Kafiye düzeni gazelle aynı yani aa-ba-ca ... şeklinde olup beyit sayısı (alt ve üst sınırları kesin olmamakla beraber) 15 ila 99 arasında değişen ve bir varlığı belirli bir form içerisinde (genellikle) övmek maksadıyla yazılan şiirlerdir.

Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nda çoğu kasâ'id başlığı altında bir kısmı da tarihler içerisinde yer alan 52 adet kaside bulunmaktadır. Bu kasideler Divan'da sunuldukları kişiler itibarıyla bir hıyerarşi içerisinde düzenlenmiştir. Divan'da hacim olarak en fazla yer tutan şiirler kasidelerdir. Bu kasideler türleri, sunuldukları kişiler ve beyit sayılarına göre aşağıdaki gibi bir görüntü arz etmektedir:

1) Kas.1: na't, 55 beyit
2) Kas.2: methiye, Ravza-i Mutahhara, 15 beyit
3) Kas.3: methiye, Ravza-i Mutahhara, 11 beyit
4) Kas.4: methiye, III. Selim'in doğumu için tarih, 58 beyit
5) Kas.5: methiye, III. Mustafa ve Receb Paşa'ya, 52 beyit
6) Kas.7: methiye, I. Abdülhamid'e sunulan ve sefaret takriri olarak da bilinen Kaside-i Tannâne, 113 beyit
7) Kas.8: methiye, I. Abdülhamid'e sunulan ve Şahin Giray'ın Rodos'ta katlini anlatan Kaside-i Tayyâre, 84 beyit
8) Kas.9: methiye, Ordu-yı Hümayun için, 13 beyit

9) Kas.12: methiye, I. Abdülhamid'e Ordu-yı Hümayun hakkında, 33 beyit
10) Kas.15: cülusiyye, III. Selim'in tahta çıkışı münasebetiyle yazılan bu kaside Nef'î'nin Bahariye'sine naziredir, 72 beyit
11) Kas.16: methiye, Tatarların Şahin Giray'ın intikamı için Zagreb'i yağmalamaları üzerine III. Selim'e sunulmuş, 54 beyit
12) Kas.17: methiye, III. Selim'e mansıb için sunulmuş, 21 beyit
13) Kas.18: methiye ve teşekkürnâme, III. Selim'e sunulan bu kaside Nef'î'ye naziredir, 49 beyit
14) Kas.20: methiye: III. Selim'in saltanatının birinci yıldönümüne tarih de düşürülmüş, 9 beyit.
15) Kas.21: îdiyye, III. Selim'e, 49 beyit
16) Kas.22: bahariyye: III. Selim'e sunulan bu musammat kaside Nef'î'ye naziredir, 44 beyit
17) Kas.23: methiye, III. Selim'e sunulan bu kaside de Nef'î'ye naziredir, 73 beyit
18) Kas.24: îdiyye, kendisi de bir şair olan Koca Ragıb Paşa'ya sunulmuş, 29 beyit
19) Kas.25: methiye, Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya İran Seferi dönüşü, 27 beyit
20) Kas.27: methiye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 31 beyit
21) Kas.28: methiye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 11 beyit
22) Kas. 29: methiye, Yigen Mehmed Paşa'ya, 64 beyit
23) Kas.30: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 58 beyit
24) Kas.31: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Nef'î'ye naziredir, 72 beyit
25) Kas.33: methiye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 17 beyit
26) Kas.34: methiye, Şeyhülislam Çelebi-zâde Âsım İsmail Efendi'ye, 68 beyit
27) Kas.35: methiye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan kaside-i şemsiyye, 44 beyit
28) Kas.36: methiye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan bu kasidede kitap isimlerine telmihat vardır, 23 beyit
29) Kas.37: verdiyye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye, 50 beyit

30) Kas.38: verdiyye, Şeyhülislam İranî-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 50 beyit
31) Kas.39: methiye, Şeyhülislam İranî-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 62 beyit
32) Kas.40: sıhhat-nâme, Şeyhülislam İranî-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 11 beyit
33) Kas.41: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Nef'î'ye naziredir, 74 beyit
34) Kas.42: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine naziredir, 63 beyit
35) Kas.43: methiye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Sâbit'in "Ramazaniyye"sine naziredir, 102 beyit
36) Kas.45: tebrik-nâme ve tarih, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye, 52 beyit
37) Kas.46: îdiyye, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye Eskizağra mansıbı için, 26 beyit
38) Kas.47: methiye, Melek Mehmed Paşa'ya mansıb için, 19 beyit
39) Kas.48: methiye, Yenişehir Defterdârı Ömer Paşa'ya mansıb için, 8 beyit
40) Kas.49: methiye, Râif İsmâil Paşa'ya mansıb için, 48 beyit
41) Kas.50: bahariyye, Reisü'l-küttâb Âtıf-zâde Ömer Vahîd Efendi'ye, 95 beyit
42) Kas.51: kelâmiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Sünbül-zâde Vehbî'nin meşhur "Sühan Kasidesi"dir, 126 beyit
43) Kas.52: ta'riz-nâme, ekâbir-i asra, 16 beyit
44) Kas.53: latîfe-nâme ve şehr-engîz, İstanbul Defterdârı Hilmi Paşa'ya, 15 beyit
45) Kas.70: methiye, III. Selim'e sunulan bu kaside Nef'î'nin "verir" redifli kasidesine naziredir, 71 beyit
46) Tar.1: cülusiyye, III. Mustafa'nın tahta çıkışına tarih, 13 beyit
47) Tar.3: cülûsiyye ve methiye, I. Abdülhamid'in tahta çıkışına tarih, 12 beyit
48) Tar.20: methiye, Es'ad-zâde'nin oğlunun Galata kadısı olmasına tarih, 13 beyit

49) Tar.22: methiye, Defterdâr Ömer'nın hanesine tarih, 15 beyit
50) Tar.23: methiye, Defterdâr Ömer'nın hanesine tarih, 11 beyit
51) Tar.24: methiye, Cihân-zâde'nin hanesine tarih, 11 beyit
52) Tar.35: methiye, III. Selim'in Napolyon'a karşı Mısır ve Kahire fethine tarih, 61 beyit

3. Muhammes ve Tahmis

Muhammes her bendi beş mısradan oluşan ve kafiyesi "aaaaa-bbbba …" şeklinde olan bir nazım şeklidir. Tahmis ise beşleme demektir. Yani daha önce yazılmış bir gazelin veya bir kasidenin her beytini matlada her iki mısrasıyla, diğerlerinde sadece 1. mısrasıyla kafiyeli olmak üzere beş mısraya çıkarmaktır. Bu şekliyle muhammesin özel bir biçimidir.

Divanda bu şiirler ayrı bir başlık altında değil biri gazeller diğerleri de kasideler içerisinde yer almakta idi. Gazeller içerisinde yer alanı diğerlerinin yanına getirdik. Bu tahmislerden ikisi kaside tahmisidir. Divan'daki bu 8 muhammesin özellikleri şöyledir:

1) Kas.32: Münîf'in 45 beyitlik kasidesinin tahmisi olup Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulmuştur.

2) Kas.44: Nef'î'nin 63 beyitlik kasidesini tahmistir. Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuş olup evinin tamir tarihini de ihtiva eder.

3) Kas.56: Vehbî-i Evvel olarak bilinen Seyyid Vehbî'nin 7 beyitlik bir gazelini tahmis olup Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuştur.

4) Kas.63: Nâbî'nin 5 beyitlik bir gazelini tahmistir.

5) Kas.64: Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasının tazmin edildiği 5 bendlik bir mütekerrir muhammestir. Ordu-yı Hümayun'dan dönüş izni için yazılmış bir maruzat-namedir.

6) Kas.65: Nedîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.

7) Kas.66: Sâmî'nin 6 beyitlik bir gazelini tahmistir.

8) Kas.67: Fehîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.

4. Terkîb-i Bend

Divan'da "tercî'-i bend-i hakîkat-peyvend ki der-terk-i tarîk-i h^{w}âcegânî nüvişte bûd" başlığı altında yer alan şiir aslında bir terkîb-i benddir. Yedi bendden oluşan bu şiirin kendi arasında kafiyeli vâsıta bendleri her bendin sonunda farklıdır. Şekil olarak terkîb-i bend olmakla beraber konu ve üslûp olarak tercî-i bende yakın olduğunu söyleyebiliriz. Şair, bu şiirinde hâcegânlıktan ayrılışını buruk ve sitemkâr bir üslûpla dile getirmekte ve Allah'a sığınmaktadır.

5. Kıt'a

Beyitlerinin sadece ikinci mısraları birbirleriyle kafiyeli, en az 2 beyitten oluşan bir nazım şeklidir.

Divan'da 41 adet kıt'a bulunmaktadır. Hepsi bir arada belli bir başlık altında bulunmamaktadır. Bu kıt'aların 14'ü kasideler, 26'sı tarihler, 1'i de hatimede yer almaktadır.

6. Nazım

Genellikle 1, 2 ve 4. mısraları, bazen bütün müsraları birbiriyle kafiyeli olan ve 2 beyit veya 4 mısradan oluşan küçük bir nazım şeklidir. Divan'da biri kasidelerin başında münâcât türünde olmak üzere 2 adet nazım vardır.

7. Gazel

Kafiye şeması aa-ba-ca-... olan ve beyit sayısı (kesin olmamakla ve istisnaları olmakla birlikte) 5 ila 11 arasında değişen bir nazım şeklidir. Divanlarda kafiyelerinin son harflerine göre alfabetik dizilen gazeller, şairlerin hünerlerini en çok sergiledikleri şiirlerdir. Divan şairleri hemen hemen her konuda gazel yazmışlardır veya daha temkinli bir ifade ile gazellerde hemen hemen her konuya değinmişlerdir, denilebilir.

Divanda kimileri kasideler ve tarihler içinde toplam 271 adet gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin beyit sayılarına göre dağılımları şu şekildedir:

5 beyitli 147, 6 beyitli 1, 7 beyitli 88, 8 beyitli 3, 9 beyitli 18, 10 beyitli 3, 11 beyitli 2, 12 beyitli 4, 13 beyitli 2 gazel vardır.

Gazellerin beyit sayılarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman şairin en çok 5, daha sonra 7 beyitli gazeller yazmayı tercih ettiği görülmektedir.

Alfabenin her harfinde gazel yazan şair bu konuda da mükemmellik peşinde olan bir kişilik sergilemektedir. Gazellerin son harflerine göre dağılımı ise söyledir:

elif	14	ra	47	gayn	2
be	8	ze	18	fe	6
te	6	sin	4	kaf	10
se	3	şin	12	lam	8
cim	5	sad	4	mim	19
ha	3	dad	2	nun	17
hı	3	tı	4	vav	5
dal	4	zı	3	he	23
zal	2	‘ayın	3	ye	26
				toplam	271

Yukarıdaki tabloya bakıldığında diğer divan şairlerinin kafiye tablosundan belirgin bir fark dikkati çekmez. "ra" harfi 47 adetle yine gazellerin son harfi olmada ilk sıradadır. Bunu "ye" 26, "he" 23", "mim" 19 vd. takip etmektedir.

8. Müstezat

Uzun dizelerinin şekli gazelle aynı olup, her uzun dizeden sonra vezninin ilk ve son tef’ilesi miktarı kısa dizesi bulunan bir nazım şeklidir. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda 1 tane müstezâd bulunmaktadır. O da *mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün* vezniyle yazılmış bir

müstezâd-ı südâsiyedir. Gazeller içerisinde yer alan bu müstezâdın (G.176) tek olduğu için yeri değiştirilmemiştir.

9. Rubâî

Kendine has vezinleri bulunan 4 mısralık küçük bir nazım şeklidir. Ancak Divan'da rubaiyyât başlığı altında verilen şiirlerin hiçbirisi rubaî vezinleriyle yazılmamıştır. Bu durum rubaînin Türk şiirindeki tanımlarında da soru işaretleri doğurmaktadır.

10. Müfred

Divan'daki müfredlerin biri Kas.7 numaralı şiirin son beytinde makama mutabık olarak yer almakta, 32 adedi "müfredât" başlığı altında musarra’ (kendi arasında kafiyeli) beyitlerden oluşmaktadır.

B. Kullanılan Vezinler

Sünbülzâde Vehbî, Dîvân'ında on altı farklı aruz vezni kullanmıştır. En çok kullandığı vezin hezec bahrinin "*mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün*" vezni olup bunu, remel bahrinin "*fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün" ve "fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün*" vezinleri, muzari bahrinin "*mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün*" ve hezec bahrinin "*mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün*" vezni izlemektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde diğer vezinlerin kullanım ayrıntısı görülmektedir. Aruz veznini kullanmakta son derece başarılı ve dile oldukça hakim olan şairin Divan'ında vezni bozuk hiçbir mısra bulunmamaktadır. Aruz kusurlarından sayılan imale ve zihaf bakımından da diğer ünlü divan şairlerinin durumundan belirgin bir farkı yoktur.

Tablo 1: Divanda Kullanılan Vezinlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Bahirler	Vezinler	Kaside	Gazel	Müstezat	Terkîb-i Bend	Kıt'a	Tahmis	Müfret	Mesnevi	Nazım	Rubaî
Hezec	mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün	22	62	1		10	1	6		2	2
	mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün					1		1	9		
	mef'ûlü / mefâ'îlün / mef'ûlü / mefâ'îlün		1								
	mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün	2	34			2		4			6
Recez	müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün	2	3			1		1			
	müfte'ilün / mefâ'ilün / müfte'ilün / mefâ'ilün		1								
Remel	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	11	44			12	1	15			2
	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün							1			
	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün		1				1				
	fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	11	62			9	5	23		1	5
	fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün		1						2	1	
Münserih	müfte'ilün / fâ'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün					1		1			
Muzari	mef'ûlü / fâ'ilâtün / mef'ûlü / fâ'ilâtün (müstef'ilün / fe'ûlün / müstef'ilün / fe'ûlün)					1					
	mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün	3	51		1			5			2
Müctes	mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	1	10			1		3			1

Hafif	fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün		1			1		3	1		
		52	27 1	1		39	8	63	12	4	18

C. Nüshaları

Milli Kütüphanenin Yazmalar Kataloğu başta olmak üzere diğer kataloglar da taranıp Divan-ı Vehbî şeklinde geçen eserlerden Seyyid Vehbî'ye ait olanlar da ayrıştırılarak Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nın biri matbu olmak üzere 21 nüshası tespit edilmiştir.[xv] Bu çalışmada matbu nüsha esas alınmak üzere matbu nüshada olmayan birkaç şiirin bulunduğu iki nüsha daha karşılaştırılmıştır. Matbu nüsha dışındakilerin tavsifi Milli Kütüphane'nin Web sitesinde ayrıntılı bir şekilde yer aldığı için aşağıda sadece listesi verilmiştir:

1- Matbu Nüsha (M)

Dîvân-ı Vehbî, Bulak/MISIR, H.1253 [Bir külliyât hâlinde yayımlanan Divan, her bölümün kendi içinde yeniden sayfalandırıldığı 7 bölümden oluşmaktadır: I/1-20 (Türkçe Tevhid, münacat, naat vs.) + II/1-17 (Arapça şiirler) + III/1-43 (Farsça Divançe) + IV/1-131 (Kasâ'id) + V/1-16 (Tevârîh) + VI/1-97 (Gazeliyyât) + VII/1-61 (Lutfiyye) = toplam 378s.]

2-Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359 (FB)

3- Kütahya Vahitpaşa İl Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359 (K)

4- Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 5645

5- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2713

6- Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa, 416

7- Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 951

8- Konya Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, 1170

[xv] Millî Kütüphanenin web sitesinde bu nüshaların tavsifleri yer almaktadır. bk. www.yazmalar.gov.tr Ayrıca ***İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*** (1967:.III, 1052-1062)nda da sekiz yazma nüshanın ayrıntılı tavsifleri verilmiştir.

9- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 1256
10- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 433
11- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 5736
12- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 2925/1
13- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2867
14- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2658
15- Avusturya Milli Kütüphanesi, Mxt. 428
16- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Yeniler, 795
17- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine, 1047
18- Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat, 90
19- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz B 191/8
20- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3896/1
21- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 6243/2

III. METNİN YAZIMINDA UYGULANAN SİSTEM

1. E-kitap projesi gereği çeviri yazı işaretleri kullanılmamıştır.
2. Metinde ünsüzlerden zarf-fiil eki, '-p' olarak okunmuş; yumuşak g (ğ) kullanılmamıştır. Ünlüler ise metnin harekeli bir nüshası bulunamadığı için dilbilimcilerin tavsiyeleri doğrultusunda şairin 1809'da vefat etmesi de göz önüne alınarak bugünküne yakın bir İstanbul Türkçesiyle okunmuştur.
3. Farsça vâv-ı ma'dûleler (^{w}) işaretiyle gösterilmiştir, h^{w}âce, h^{w}ân gibi.
4. Arapça ve Farsça birleşik isim ve sıfatlar arasına kısa çizgi (-) konulmuş, ekler bitişik yazılmıştır.[xvi]
5. Arapça tamlamalarda harfitarifler Arapçadaki kıraatine göre okunmuş, -lafzatullah ile kurulanlar hariç- tamlayanla tamlanan arasına kısa çizgi çekilmiş, ancak özel isim olma durumunda tek kelime gibi kabul edilerek sadece ilk harfi büyük yazılmıştır.
6. Büyük harflerin yazımında Türk Dil Kurumu'nun İmlâ Kılavuzu'na uyulmuştur. Metinde geçen özel adlar -iham yoluyla işaret edilmiş olsa da- büyük harfle başlatılmış, ekler kesme işareti (') ile ayrılmıştır. Mısralar büyük harfle başlatılmış, başlıkların tamamı büyük harflerle yazılmıştır.
7. Metindeki her şiire köşeli parantez [ ] içinde birer numara verilmiştir ve her şiirin ilk mısrasının bulunduğu varak veya sayfa numaraları da nüsha kısaltmalarıyla birlikte aparatlarda gösterilmiştir.
8. Her şiirin vezni, başlığından sonra köşeli parantez içerisinde verilmiştir.
9. Beyit numaraları, her şiirde yeniden başlamak üzere, ilk mısranın soluna yazılmıştır. Bendlerle yazılan şiirlerde ise bend numaraları Romen rakamlarıyla verilmiştir.
10. Şiirlerin sıralanışında M nüshasının tertibine uyulmuş, bu nüshada olmayan beyitler veya şiirler dip notunda belirtilmiştir. Gazeller

---

[xvi] Bu konuda -veş, -âsâ gibi Farsça benzetme edatlarının kısa çizgi ile ayrılması dışında genel olarak İsmail Ünver'in *"Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" (**AÜ DTCF Türkoloji Dergisi***, C. XI, S. 1, s. 53-89) adlı makalesindeki önerilerine uyulmuştur.

arasında yer alan bir kaside tahmisinin diğer tahmislerin yanına alınması dışında M nüshasının tertibi bozulmamıştır. Karşılaştırılan diğer nüshaların bu tertibe uymayan beyitlerinin sırası aparatlarda belirtilmiştir. Bir nüshada bulunmayan beyit, aparatta beyit numarasından sonra nüsha kısaltmasının başına bir kısa çizgi (-) konularak belirtilmiştir.

11. Nüsha farkları her sayfanın altına beyit numarası esasına göre verilmiş; bir mısradaki farklar arasına bir eğik çizgi '/', mısralar arasına iki eğik çizgi '//' imi konulmuştur.

12. Yanlışlar nüsha farkı olarak gösterilmemiş; asıl kanaatımız metne alınmış, vezin ve mana bakımından olabilecek ihtimaller aparatlarda gösterilmiştir. Muadil veya nüsha farkının çok olduğu beyitler, farklı bir beyitmiş gibi metne dahil edilmeyerek aparatlarda verilmiştir.

13. Lafzen iktibaslar ve tarih düşürmelerde ebced hesabına dahil olan ibareler eğik yazılmış, açıklamalar ve referanslar dip notunda verilmiştir.

IV. DİVAN METNİ

DÎVÂN-I VEHBÎ

Bismi’llâhi’rrahmani’rrahîm
Kitâbün merkûm yeşhedühü’l-mukarrebûn[xvii] *[1]*

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün]

1 İlâhî sensin ol Kâdî-i Hâcât
Ki lâyıkdır saña ‘arz-ı münâcât

2 İlâhî sensin ol Ma’bûd bi’l-hak
Vücûd-ı vâcibiñ mevcûd-ı mutlak

3 Nekâ’isden münezzeh nûr-ı zâtıñ
O zât ile kadîmîdir sıfâtıñ

4 İlâhî Hayy u Kayyûm-ı ebedsin
Şerîkiñ yokdur Allâhu ehadsın

5 Temânü’ ile olmuşdur müberhen
İlâhü’l-’âlemîn sensin mu’ayyen

6 Ezel sensin ebed sensin İlahî
Çü sensin pâdişehler pâdişâhı

7 Cihân hükmüñdedir yokdur vezîriñ
Muhâl-ender-muhâl olmuş nazîriñ

8 İlâhî sensin ol Bâkî vü dâ’im
Seniñ emriñle ‘âlem oldu kâ’im

9 Cihânı var edip ketm-i ‘ademden
Hudûs etdirdiñ âsâr-ı kademden

[xvii] “O, gözde meleklerin gördüğü, yazılı bir kitaptır.”, Kur'ân-ı Kerîm, Mutaffifîn (83)/20,21.
[1] M.I/2, FB.1b

10 Yine ‘âlem fenâ-ender-fenâdır
Seniñ gayrıñ ser-â-pâ bî-bekâdır

11 Zamân cârî degilken saña aslâ
Zamânı eylediñ tekvîn ü inşâ

12 Degil igrâz ile fi’liñ mu’allel
Bu bir burhân-ı kâtı’dır müdellel

13 Bize nass-ı kerîm etdi ifâde
Ki sensin sâhib-i küll-i irâde

14 Saña muhtâcdır ‘âlem ser-â-pâ
Seniñ yok ihtiyâcıñ gayra kat’â

15 Mürîd-i fâ’il-i muhtâr sensin
Hakîm-i mutlak-ı Cebbâr sensin

16 İlâhî sensin ol fa’’âl-i sâni’
Seniñ gayrıñ degil mu’tî vü Mâni’

17 ‘İbâda ni’metiñ bî-hadd ü pâyân
Sezâ ancak saña hamd-i firâvân

18 İlâhî sensin ol hallâk u Rezzâk
İdersin cümle mahlûkâtı irzâk

19 ‘Atâ vu lutfuña yokdur nihâyet
Nice olsun sipâs ü şükre gâyet

20 İlâhî eyleyip tenzîl-i furkân
Bize ihsân kıldıñ nûr-ı îmân

21 Resûlüñ Mustafâ'yı kıldıñ irsâl
Gelip teblîg-i emriñ etdi ikmâl

22 ‘İbâda eyleyip yâ Rab ‘inâyet
Tarîk-i hakka etdirdiñ hidâyet

23 Bi-hamdi’llâh ne ni’metdir bu ni’met
Ki olduk öyle bir sultâna ümmet

24 Anı izniñ ile rûz-ı cezâda
Şefî’ et rûz-ı mahşerde ‘ibâda

25 Husûsâ kurtara bu nâ-tüvânı
Edince üstüne hamle zebânî

26 Benim ol müznib-i pür-cürm ü ‘âsî
Giriftâr-ı menâhî vü me’âsî

27 Edip nakd-i hayâtı fıska masrûf
Bu hüsrân ile kaldım zâr u melhûf

28 Ne etdim kulluga lâyık ‘ibâdet
Ne kıldım bir dakîka hüsn-i tâ’at

29 Dirîgâ eyledim zâyi’ şebâbı
Telef etdim o vakt-i müstetâbı

30 Olup üftâde-i ‘aşk-ı mecâzî
Misâl-i tıfl ederdim hâk-bâzî

31 Olurdum ki nazar-bâz-ı siyehkâr
Hayâl-i çeşm-i hûbân ile bîmâr

32 Geh üftâde kalıp çâh-ı zekanda
Gehî dil-tengî-i fikr-i dehende

33 Bakıp geh gîsuvân-ı müşg-nâba
Düçâr oldum hezârân pîç ü tâba

34 Hat-ı ‘anber-şemîm ü hâl-i dilber
Süveydâda olup sevdâ-yı muzmer

35 Gehî mûy-ı miyân şevki ile nâl
Güsiste-târ olurdu silk-i âmâl

36 Mümâşât eyleyip nefs ü hevâya
Bu gûne ‘ömrümü verdim hebâya

37 Yañıldım genc iken şeytâna uydum
Nedâmet geldi pîr oldukda toydum

38 Edip aldanmaga sad-gûne efsûn
Ne şeytânlıklar etdi baña mel’ûn

39 Amân yâ Rab bu ‘abd-i rû-siyâhı
Bu cürm-âlûde pîr-i pür-günâhı

40 Meded sürme meded nâr-ı cahîme
Refîk etme o şeytân-ı racîme

41 Meded ey gâfir-i zenb ü hatâyâ
Kerem kıl etme dîvânıñda rüsvâ

42 Meded kılma beni ilkâ-yı siccîn
Egisnî yâ gıyâse’l-müstagîsîn

43 Zebânîler elinde etme pâ-mâl
Fe-minke’l-’avnü fî-havfin ve ehvâl

44 Belî çokdur bu ‘âsîniñ kusûru
Bilir ammâ ki ma’nâ-yı Gafûr'u

45 Egerçi pür-günâh-ı tîre-rûdur
Ümîdi müjde-i *lâ-teknatû*[xviii]dur

46 Tehî-dest ise de hüsn-i ‘amelden
Eser yok i’tikâdında halelden

47 Hakîr ü nâ-tüvândır za’f-ı bünyâd
Kavî îmânıdır mânend-i pûlâd

48 Amân îmânımı hıfz et Hudâyâ
Huzûr-ı ‘izzete olsun hedâyâ

49 Amân âhir nefesde verme lüknet
Ola cârî zebânımda şehâdet

50 Sezâ-yı magfiret kıl bu gedâyı
Şefî’ eyle Muhammed Mustafâ'yı

51 Amân mahrûm-ı dîdâr etme yâ Rab
O hırmâna giriftâr etme yâ Rab

52 Cihânda ba’d-ez-în oldukça bâkî
Beni kıl hüsn-i a’mâle mülâkî

53 Kapıñdan gayrı bâba etme muhtâc
Dilimden mâ-sivâyı eyle ihrâc

54 Fünûn-ı şi’rimi sihr-i mübîn et
Mütûn-ı şerh-i güftârım metîn et

55 Dilim ‘aşkıñla pür-şevk ü safâ kıl
Zebânım na’t-gûy-ı Mustafâ kıl

[xviii] "(Allah'ın rahmetinden) umudunuzu kesmeyiniz.", Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39)/53.

[2]

DER-NA'T-I ŞERÎF-İ FAHRÜ'L-MÜRSELÎN 'ALEYHİ'S-SALÂTÜ VE'S-SELÂM

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

1 Zihî pertev-nümâ-yı âferîniş
'Uyûn-ı kâ'inâta nûr-ı bîniş

2 Odur revnak-tırâz-ı tâc-ı *levlâk*[xix]
Şeh-i bâlâ-nişîn-i taht-ı eflâk

3 Odur şâh-ı serîr-i *lî-ma'a'llâh*[xx]
Ne şâh ammâ melek-cünd ü felek-câh

4 Odur sultân-ı sâhib-sırr-ı mi'râc
Ser-i 'arş üzre na'leyni güher-tâc

5 Odur hulk-ı 'azîm ile mu'azzam
Pesendîde habîbu'llâhi a'zam

6 Resûl-i Hak Ebu'l-Kâsım Muhammed
Nebî-i Hâşimî Mahmûd u Ahmed

7 Kilîd-i mahzen-i 'ilm-i ledünnî
Nedîm-i bezm-i hâs-ı *üdni minnî*[xxi]

---

[2] M.I/4, FB.2b

[xix] "Sen olmasaydın, (sen olmasaydın [felekleri yaratmazdım])". Hadis bilginlerinden bazılarının uydurma bazılarının da meal olarak hadis saydıkları bu söz hakkında daha geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

[xx] "Benim Allah ile (öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.)", Hadis-i Kudsî.

[xxi] Miraç'ta Peygamber'in Allah'a yaklaşmasını ifade eden "bana yaklaş" anlamındaki bu söz için bk. Mehmet Yılmaz, A.g.e., s.158.

8 Senâ-yı serv-kaddi *kum fe'enzir*[xxii]
Sabâ-yı gülşen-i ahlâkı *fa'sbir*[xxiii]

9 Hutût-ı râyeti *innâ fetahnâ*[xxiv]
Livâ-yı nusreti *innâ kefeynâ*[xxv]

10 'Atâyâ-yı İlâhî kılmış irzâ
Anı ber-vefk-i mantûk-ı *fe-terzâ*[xxvi]

11 Beyân-ı mu'ciz ü her nutku efsah
Kitâb-ı dîn o mantıkdan musahhah

12 Hayât-efzâ degil mi her kelâmı
Ki söyler nükte-i *yuhyi'l-'izâm*[xxvii]ı

13 Mukahhal nergisinde kuhl-i *mâ-zâg*[xxviii]
Dehânı gonçesinde bûy-ı iblâg

14 Lisânı tûtî-i vahy-i şeker-hâ
Velî âyîne-i ilhâm-ı Mevlâ

15 Felek ser-geşte-i ser-der-hevâsı
Melek âşüfte-i nûr-ı likâsı

16 Mükesser kaşlarından tâk-ı Kisrâ
Yıkıldı cünbişinden Lât u 'Uzzâ

17 Olaldan nûr-ı hüsnü cilve-dâde
Sanemler hâk-i râhında fütâde

[xxii] "Kalk uyar!", Kur'ân-ı Kerîm, Müddessir (74)/2.
[xxiii] "Sabret!", Kur'ân-ı Kerîm, Tâhâ (20)/130.
[xxiv] "Biz fethettik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.
[xxv] "Biz yeteriz.", Kur'ân-ı Kerîm, Hicr (15)/95.
[xxvi] "Hoşnut olacaksın (üzülme).", Kur'ân-ı Kerîm, Duha (93)/5.
[xxvii] "(Bu çürümüş) kemiklere (kim) can verecekmiş...", Kur'ân-ı Kerîm, Yâsîn (36)/78.
[xxviii] "(Peygamberin gözü) şaşmadı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/17.

18 Nüvâziş etdigiyçün her yetîme
Aña dürr-i yetîm olmuş temîme

19 O meh gösterdi engüşt-i hilâli
İki şakk olmasın mı bedr-i ‘âlî

20 Nihâlinden düşeydi hâke sâye
Olurdu zerreler hurşîd-pâye

21 ‘Aceb mi ebr olursa sâyebânı
Güneşden sakınır Mevlâ'sı anı

22 Ne hikmet kılmış ol ümmî-i mâder
Kitâb-ı gaybı bî-ta’lîm ezber

23 Ne kudret bî-kalem ol sâhib-âyât
Ola nesh-âver-i İncîl ü Tevrât

24 *Hitâm-ı misk*[xxix]idir mühr-i nübüvvet
Ki etdi enbiyâya hâtemiyyet

25 Mükerremdir egerçi nesl-i Âdem
Mufaddal cümleden ol zât-ı ekrem

26 Çün Âdem çeşmini açdı ‘ademden
Anıñ mihriyle oldu subh rûşen

27 O devr eylerdi beyne’l-mâ’i ve’t-tîn
Bu nûr olmuşdu pertev-bahş-ı tekvîn

28 Reh-i deryâ-yı cûdu etdi meftûh
Gelip Cûdî'ye indi keştî-i Nûh

[xxix] "Onun (içiminin) sonu misktir.", Kur'ân-ı Kerîm, Mutaffifîn (83)/26.

29 Tuyulmamışdı Dâvûd'uñ sadâsı
Semâ’-âver idi çarha nevâsı

30 Vezân oldu Halîl üzre nesîmi
Gülistân etdi âteş-zâd-ı bîmi

31 Kelîm'e lem’a-efşân tâb-ı rûyı
Ki olmuş meş’alinden şu’le-cûyî

32 Mesîhâ makdeminden müjde-resdir
Anıñçün cân-fezâ sâhib-nefesdir

33 Mübârek zâtı Hakk'ıñ rahmetidir
Niyâzı *ümmetî*dir *ümmetî*[xxx]dir

34 Sarây-ı şer’iniñ ol çâr-yârı
Mu’allâ çâr-rükn-i üstüvârı

35 Nücûm-ı ihtidâ ashâb u âli
Ne necm ammâ felekden kadri ‘âlî

36 Yeter ey Vehbî-i pâ-mâl ü nevmîd
Ne mümkin zerreden ta’rîf-i hurşîd

37 Te’eddüb kıl bu tavr-ı nâbe-câdır
Anı medh eyleyen çünkim Hudâ'dır

38 Revân eyle o nûr-ı müctebâya
Salât ile selâm-ı bî-nihâye

39 Çıkıp kürsî-i takrîr ü beyâna
‘Ayân et ‘arş-ı mi’râcın cihâna

[xxx] "Ümmetim, ümmetim." Hz. Peygamber'in her fırsatta kendisine bağlıları düşündüğünü ifade eden bir söz.

[3][3]

DER-Mİ’RÂC-I HAZRET-İ FAHRÜ’L-ENBİYÂ ‘ALEYHİ EKMELÜ’T-TESLÎMÂT VE ECMELÜ’T-TEHÂYÂ

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün]

1 Hoşâ ferhunde-şeb vakt-i mübârek
Ki tebcîl etdi anı Hak tebârek

2 Zihî şeb matla’-ı subh-ı sa’âdet
Netîce-âver-i mihr-i meserret

3 Ne şeb âbisten-i eltâf-ı Mevlâ
O şebdir ma’nî-i *el-leylü hublâ*

4 Ne şeb kim kadr-bahş-ı leyle-i Kadr
Berât-ı rûşenâyî-i şeb-i bedr

5 Ne şeb zülf-i bütân-ı hıtta-i Çîn
Şikenc-i turrasından çîn-ber-çîn

6 O şebdir leyle-i mi’râc-ı pür-nûr
Ser-i gerdûnda gevher-tâc-ı pür-nûr

7 O şeb olmaz mı şâdî vü tarab-dih
Ki oldur mevrid-i *esrâ bi-’abdih*[xxxi]

8 Çün ol sîmurg-ı Kâf-ı ‘izz ü ikbâl
Gulû-yı müşrikînden fârigu’l-bâl

9 O şeb olmuşdu bâ-şevk-i nihânî
Enîs-i haclegâh-ı Ümmühânî

---

[3] M.I/6, FB.3b

xxxi "Kulunu yürüttü...", Kur'ân-ı Kerîm, İsrâ (17)/1.

10 Dil-i bîdâr u çeşm-i hûbu der-h^{w}âb
Ne h^{w}âb ammâ ki ‘aynıyla şeker-h^{w}âb

11 O şâhıñ nezdine geldi şitâbân
Sefîr-i pâdişâh-ı pâdişâhân

12 Emîn-i vahy-i Hak Nâmûs-ı Ekber
Hümâ-pervâz-ı kudsî-nûr-ı şehper

13 Edip tefhîm ü ta’zîm ile âgâh
Dedi da’vet eder bâlâya Allâh

14 O med’uvv-i tecellîgâh-ı hazret
Olup fermân-ber-i emr-i icâbet

15 Burâk-ı berk-i rahşa verdi cevlân
Hemân *nûrun ‘alâ nûr*[xxxii] oldu rahşân

16 Hevâlandı Hümâ-yı tîz-per-veş
Uçup bâd-ı seherle verd-i ter-veş

17 O sebkat-kerde-i aksâ-yı gâyât
Erince Mescid-i Aksâ'ya bi’z-zât

18 Turup ‘arz etdi kâmet enbiyâya
İmâm oldu hezârân muktedâya

19 Mu’allâ tâk-ı ebrû-yı mukavves
Olup mihrâb-ı ervâh-ı mukaddes

20 Ne ebrû kim görenler derdi yek-ser
Zihî mihrâbdır Allâhu ekber

[xxxii] “Nur üstüne nur”, Kur’án-ı Kerim, Núr (24)/35.

21 Seferber olmuş idi râh-ı Hakk'a
Teveccüh eyleyip dergâh-ı Hakk'a

22 Edâ kıldı iki rek’at namâzı
Edip rûh-âşinâlarla niyâzı

23 Du’â güftem deyip saf-bestegâna
Misâl-i nûr çıkdı âsumâna

24 O ‘ulvî zümreye oldu mu’ayyen
Zemînden âsumâna farkı rûşen

25 Olup zâtü’l-bürûca pertev-efşân
O hurşîd-i cihân-tâb-ı dırahşân

26 ‘Urûc etdikde evvelki semâya
Kef-i ihsânına Mâh açdı aya

27 İkincide ‘Utârid aldı hâme
Yazardı şevk ile teşrîf-nâme

28 Üçüncüye edince ‘azm ü âheng
Safâdan Zühre aldı destine çeng

29 Çehârümde olunca pertev-efgen
Dedi Hurşîd'e ‘Îsâ dîde rûşen

30 Beşincide düşüp pâyına Mirrîh
Hemân olmuşdu na’l-i esbine mîh

31 Çün altıncıda kıldı ‘arz-ı cevher
Melekler Müşterî'si çıkdı yek-ser

32 Yedinci üzre oldukda şitâbân
Aña meş’al-keş-i nûr oldu Keyvân

33 Olunca kutb-veş sâminde sâbit
Pür oldu nûr ile çeşm-i sevâbit

34 Çün oldu atlas üzre pâ-nihâde
O pây-endâz olup erdi murâda

35 Edip âmâde cevherden erâ’ik
TurGurdu muntazır cümle melâ’ik

36 Refâkat ederek Rûhu’l-emîn'e
Çıkınca kürsî-i ‘arş-ı berîne

37 Vedâ’ âyînin etdi anda tetmîm
Edip ‘izzetle İsrâfîl'e teslîm

38 Tururdu hâzır u âmâde Refref
Anıñ zahrın dahı kıldı müşerref

39 Anıñ da cünbiş etmez oldu bâli
Makâmât idi çün a’le’l-e’âlî

40 Habîbi vâsıl-ı Hak oldu tenhâ
Olup seyrângehi a’lâdan a’lâ

41 Ne tîr-i râst-rev ol fahr-i kevneyn
Nişân-ı menzilidir *kâbe kavseyn*[xxxiii]

42 Erişdi ya’nî bezm-i lâ-mekâna
Mekîn oldu mekân-ı bî-nişâna

43 Olup nûr-ı temâşâ-yı tecellî
Ziyâ-bahşende-i çeşm-i tesellî

[xxxiii] “(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)” Kur’án-ı Kerîm, Necm (53)/9.

44 Egerçi vasfı *lâ-tüdrikhü'l-ebsâr*[xxxiv]
Aña mahsûsdur bu 'arz-ı dîdâr

45 Kelîm'e dendi ammâ *len-terânî*[xxxv]
Velî bu 'aynı ile gördü anı

46 Cihât u hayyiz idi lîk nâ-bûd
Vücûd-ı vâcib-i Hak 'ayn-ı mevcûd

47 Bilür ashâb-ı ebsâr u reviyyet
Ne yüzden rû-nümûn oldu o rü'yet

48 Muhammed bî-muhammed hemdem oldu
Harîm-i râz-ı 'aşka mahrem oldu

49 Anı bî-vâsıta kıldı muhâtab
Huzûr-ı 'izzetinde Hazret-i Rab

50 Kelâm-ı nefsî-i Hak'dır o güftâr
Degildi harf u savt anda bedîdâr

51 Alıp anda berât-ı 'izz ü rif'at
Hemân iclâl ile etdikde 'avdet

52 Yine germ-i safâ buldu yatagın
Kerem issi söyündürmez çerâgın

53 Bunu gûş eyleyince kıldı tasdik
Ki dendi Hazret-i Bûbekr'e Sıddîk

54 Yeter Vehbî hamûş olmakdır eslem
Odur re'y-i savâb Allâhu a'lem

[xxxiv] "Gözler onu görmez.", Kur'ân-ı Kerîm, En'am (6)/103.
[xxxv] "Beni asla göremezsin.", Kur'ân-ı Kerîm, A'raf (7)/143.

[4]

DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PÂDİŞÂH-I İSLÂM HALLEDA'LLÂHU MÜLKEHÛ İLÂ YEVMİ'L-KIYÂM

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

1 Çü kıldıñ ey dil-i ferhunde-âsâr
Münâcâtıyla bed'-i nazm-ı güftâr

2 Yazıp hem na't u mi'râc-ı Resûlü
Makâm-ı rahmete bulduk vusûlü

3 Ser-âgâz eyle vasf-ı pâdişâha
Senâ-yı hazret-i zıll-i İlâh'a

4 Odur te'yîd eden ahkâm-ı dîni
Odur te'sîs eden şer'-i mübîni

5 Fürûg-ı tâc u taht-ı kâmrânî
Sipihriñ kevkeb-i sâhib-kırânı

6 Meh-i burc-ı şeref mihr-i hilâfet
Medâr-ı irtifâ'-ı dîn ü devlet

7 Ziyâ-bahşende-i evreng-i şâhî
Mücessem nûr-ı te'yîd-i İlâhî

8 Hümâ-yı evcgâh-ı şevket ü şân
Sa'âdet-sâye zıll-i Rabb-i Mennân

9 Hudâvend-i cihân-dâr-ı civân-baht
Dür-i iklîl-i şâhî zîver-i taht

10 Sikender-şevket ü Dârâ-yı devrân
Ferîdûn-haşmet ü Cemşîd-'unvân

---

[4] M.I/9, FB.5a

11 Ser-efrâzân-ı şâhân-ı güher-tâc
Derinde ser-bürehne ‘abd-i muhtâc

12 Cihânıñ saltanat-zâd-ı kadîmi
Kerîm ibnü’l-kerîm ibnü’l-kerîmi

13 Şehenşâh-ı cihân Sultân Selîm Hân
Şeref-bahşâ-yı nesl-i Âl-i ‘Osmân

14 Selîm-i sâlis-i ‘Osmâniyândır
Müsellem pâdişâh-ı kâmrândır

15 Dilinde sırr-ı ilhâmı hüveydâ
Kerâmet feyzi etvârında peydâ

16 Anı hâmî edip dîn-i mübîne
Halîfe kıldı Hak rûy-ı zemîne

17 ‘Adâlet tahtınıñ bâlâ-nişîni
Süleymân-veş cihân zîr-i nigîni

18 Mü’eyyed eyleyip ol şehriyârı
Hudâ mahkûmu kılmış rûzgârı

19 O rütbe var ki safvet sînesinde
Sikender görmedi âyînesinde

20 Belî âyînesin kılmış cihân-bîn
Sikender'de ne mümkindir bu âyîn

[5]

KIT'A-İ MU'AMMÂ BE-NÂM-I SELÎM SELLEMEHU'LLÂHU TE'ÂLÂ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

1 Gehî 'azm eyleyip sâhil-serâya
Safâ-bahş olsa bahr-ı dil-küşâya

2 Akıp çün seyl-i mevc-âver ser-â-pâ
Gelir bûs etmege pâyına deryâ

3 Otag-ı heft-tâkı çarh-ı gerdân
Ki zerrîn şemsesi mihr-i dırahşân

4 Degil bâlâsına şâyeste dîbâ
Kabâ-yı atlas-ı çarh-ı mu'allâ

5 Hudâvendânedir cûş-ı 'atâsı
Yem ü kâna kıyâs olmaz sehâsı

6 Dür-efşân ise de yem telh-rûdur
Güher-pâş olsa da kân tünd-hûdur

7 Nevâl-i himmeti ol rütbe mevfûr
Ki ednâ kâse-lîs-i lutfu Fagfûr

8 Eger dârâtını görseydi Dârâ
Medâr-ı hâli olurdu müdârâ

9 Dür-i yektâ-yı zâtı bî-bahâne
Güher-veş her ma'ârifde yegâne

10 Derûn-ı düşmene zûr-ı kemânı
Atar sehm-i kazâ-yı nâgehânı

---

[5] M.I/10, FB.5b

11 Celâdetle verince rahşa cevlân
Sanarsın kim cerîdi berk-ı rahşân

12 Alınca deste tîg-i hûn-feşânı
Gider nîrâna cân-ı düşmenânı

13 Sadâ-yı dâne-i darb-ı tüfengi
Eder hûn sîne-i şîr ü pelengi

14 Hezârân fersaha edip isâbet
Nişânı dâg-ber-dil eyler elbet

15 Odur envâ'-ı feyz-i Hakk'a mazhar
Şehenşâh-ı hünermend-i sühanver

16 Nedir ol şevket-i zât-ı hümâyûn
Ne husrevdir ki tab'ı böyle mevzûn

17 Müsellem nazm-ı rengîni müzehheb
Zihî şâhâne dîvânı müretteb

18 Sühan-sencân-ı ecdâd-ı 'izâmı
Egerçi nazma vermişler nizâmı

19 Velîkin bunda vardır başka kuvvet
Edâsında nümâyân tarz-ı Şevket

20 O hâkânı edip tebcîl Yezdân
Sühan mülkünde kılmış aña ihsân

21 İlâhî kıl anı her dem mü'eyyed
Zamân-ı devleti olsun mü'ebbed

22 Cihânda her umûrun eyle ihsân
Ola a'dâsı yek-ser hâke yeksân

[6]

DER-VASF-I KELÂM-I MEVZÛN-I BELÂGAT-NÜMÛN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

1 Nice vasf etmeyem ol şehriyârı
Müsellem husrev-i Şevket-medârı

2 Ki hem şâhenşeh ü hem nüktedândır
Sühan-dân-ı kerîm ü kâmrândır

3 Bulur ehl-i dili tab'-ı selîmi
Müreccah Baykara'ya her nedîmi

4 Sühan kadrin bilir bahr-ı hünerdir
Ki nazmı silk-i ma'nâda güherdir

5 Sühan-dâna 'aceb mi etse ragbet
O şâh-ı 'âlem-i mevzûn-tabî'at

6 Ki mevzûn olduguyçün serv-i ra'nâ
Göründü gülsitânda kadri a'lâ

7 Çü vezn etdi ser-efrâz ol nihâli
Nice mevzûn-kelâm olmaya 'âlî

8 Sühan bir gevher-i 'âlî-bahâdır
Ki eyler bî-ciger merdi bahâdır

9 Gelir eş'âr ile tab'a celâdet
Eder tahrîk âsâr-ı şecâ'at

10 Gazâda şi'r okurdu ba'zı ashâb
O 'âdetdir henüz âyîn-i i'râb

---

[6] M.I/11, FB.6a

11 Sühandır mantık-ı ‘aşk-ı İlâhî
Netîce istemez bu söz güvâhî

12 Sühandır mâye-i ‘aşk ile mahlûk
Niyâz-ı ‘âşıkân u nâz-ı ma’şûk

13 Deger bir mısra’-ı berceste mazmûn
Benim ‘indimde yüz biñ genc-i Kârûn

14 Bulur ehl-i sühan ma’nâda lezzet
Ne mümkindir şekerde ol halâvet

15 Hayâl-i nâzenîndir şâhid-i hûb
Ne lâzım şâ’irâna gayrı mahbûb

16 Verirken neş’e-i rengîni mazmûn
Ne hâcet ehl-i tab’a câm-ı gül-gûn

17 Kulûb-ı şâ’irân kim pür-safâdır
Hemân âyîne-i ‘âlem-nümâdır

18 Olur elbette üstâd-ı sühanver
Mahal-gûy u zarîf ü nükte-perver

19 Sühanverdir güher-senc-i ma’ânî
Kilîd-i genc-i hikmetdir lisânı

20 Lisân-ı gayba şâ’ir tercemândır
Zebân-dân-ı hakâyık şâ’irândır

21 ‘Aceb mi olsa nazm-ı bî-bahâne
Kemâl-i âdemiyyetden nişâne

22 Ki mevzûn sad-münâcât etdi âdem
Cenâb-ı Hakk'a herkesden mukaddem

23 Olundu Fahr-i ‘Âlem'den rivâyet
Beyâna sihr denmek şi’re hikmet

24 Ederdi şi’re tahsînler o sultân
Degil mi şâ’irânı Ka’b u Hassân

25 Nizâmî hamsesinde bâ-sarâhat
Demişdir şi’r içün cüz’-i nübüvvet

26 Anıñ ma’nâsını erbâb-ı tahkîk
Bu vech ile ederler remz ü tedkîk

27 Ki ol Hassân-ı sâhib-nazm-ı mebrûr
Olunca hicv-i küffâr ile me’mûr

28 Gelip Rûhu’l-emîn eylerdi ilkâ
Dehân-ı pâkine sad-gûne ma’nâ

29 Gelir mi enbiyâdan gayra Cibrîl
Eder mi vahyi sâ’ir nâsa tenzîl

30 Bunu remz eylemiş işte Nizâmî
‘Ayândır ‘ârife bu sırr-ı sâmî

31 Senâ-yı Rûdegî'de yazdı Vassâf
Bilenler ol mahalli eyler insâf

32 Ki ol üstâd-ı dânâ-yı sühan-dân
Biñ altûna yazıp bir nazm-ı zî-şân

33 Edince tâ ki âgâz-ı terâne
Şitâbân etdi şâhî mûliyâna

34 Eder tab’-ı selîme böyle te’sîr
Kelâm-ı dil-pesend-i hûb-ta’bîr

35 ‘Atâ-yı şâ’iriyyetdir Hudâ-dâd
Aña mazhar degil her âdemî-zâd

36 Sünûhât olmasa nazm-ı müsellem
Ederdi kesb ü tahsîl anı ‘âlem

37 Egerçi herkes ister ola şâ’ir
Hudâ feyz etmese ammâ ne kâdir

38 Odur bî-şübhe vehbî-i İlâhî
O râha olamaz bîgâne râhî

39 Degil mi fahre şâyeste bu ‘unvân
Ki derler şâ’ir-i üstâda sultân

40 Kimi Husrev kimi Hâkânî olmuş
Sühan iklîminiñ sultânı olmuş

41 Eder dîvân ile izhâr-ı şevket
O şâhân-ı ekâlîm-i belâgat

42 Olur ârâyiş-i eş’âr-ı rengîn
Medâr-ı hüsn-i âsâr-ı selâtîn

43 Sühanverler olur şâhâna Vassâf
Kadîmî böyledir âyîn-i eslâf

44 Senâ-yı şâ’irândır mülke revnak
Ki anlar hüsn-i ta’bîre muvaffak

45 Henüz nazm-ı bülend-i Hâce Selmân
Okundukça Melikşâh'a verir şân

46 Olur el-ân rûh-ı Şâh Sencer
Fürûg-ı Enverî ile münevver

47 Yazıp Şehnâme Firdevsî-i üstâd
Riyâz-ı nazmı kıldı cennet-âbâd

48 Niçe ta’bîr-i cân-bahş anda meşhûd
Anıñla zindedir ezkâr-ı Mahmûd

49 Hüseyn-i Baykara bezminde Câmî
Degil mi neş’e-bahşâ-yı müdâmî

50 Bilip kadrin ‘Alî Şîr-i Nevâyî
Nevâ-yâb eyledi ol hoş-nevâyı

51 Bakılsa cümle âsâr-ı selefden
Olur bî-şübhe meşhûd u mu’ayyen

52 Ki olmuş her düvelde ehl-i ‘irfân
Bu gûne mazhar-ı envâ’-ı ihsân

53 Mülûk-ı kadr-dânân bî-nihâyet
Gürûh-ı şâ’irâna kıldı ragbet

54 Ki şâhânıñ o sınfa i’tibârı
Olur mülküñ medâr-ı iftihârı

55 Cihânı geşt edip nazm-ı sühan-dân
Eder evsâf-ı şâhı dehre i’lân

56 Senâsı vird olup cümle zebânda
Kalır bâkî hem evrâk-ı zamânda

57 Belî devletlere şâ’ir gerekdir
Velîkin şâ’ir-i mâhir gerekdir

58 Ki ola dil-pesend eş’ârı meşhûr
Güher-veş nazm-ı pâki dürr-i mensûr

59 Bile ez-cümle târîh-i cihânı
Rüsûm-ı tavr-ı eslâf-ı şehânı

60 Ola hem münşî-i üstâd-ı dânâ
Gehî nazm u gehî nesr ede inşâ

61 Kelâmın kim işitse ola ‘âşık
Diye işte bu sözdür şâha lâyık

62 Bu gûne şâ’ir-i üstâda ragbet
Selâtîne olur bâdî-i şöhret

63 Mülûk etdikçe hüsn-i i’tibârı
Sühan-dânıñ olur peydâ hezârı

[7]

DER-BEYÂN-I SEBEB-İ TERTÎB-İ DÎVÂN DER-ZAMÂN-I MES’ADET-İKTİRÂN HAZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün]

1 Nevâyâ başla ey tab’-ı sühan-sâz
Ney-i kilk eylesin bir nagme âgâz

2 Hamûşî nâ-sezâ ehl-i rakamda
Sarîr elbette lâzımdır kalemde

3 Me’âl-i râz-ı mektûmuñ ‘ayân et
Bu şevkiñ aslını bir bir beyân et

4 Nedir bu cem’-i güftâr-ı perîşân
Ne oldu bâ’is-i tertîb-i dîvân

5 Bilinsin sözleriñden hasb-i hâliñ
Bu râza tercemân olsun makâliñ

[7] M.I/14, FB.7b

6 Edince tab’ıma böyle hitâbı
Hemân bu vech ile verdi cevâbı

7 Dedi kılmış Hudâ bu nâ-murâdı
Ebâ ‘an-ced ma’ârif-hâne-zâdî

8 Sülûk etdim reh-i ecdâda ben de
Hünermendâna oldum ya’nî bende

9 Olup h^{w}âhişger-i kesb-i ma’ârif
Cihânda etmedim meyl-i zehârif

10 Nukûd-ı ‘ömrü sarf etdim kemâle
Bilip râcih metâ’-ı ‘ilmi mâle

11 İşitsem kanda bir üstâd-ı kâmil
Olurdum dersine elbette dâhil

12 Seyâhat eyleyip vâfir diyârı
Arardım ehl-i ‘ilm-i nâmdârı

13 Kemâl-i şevk ile ashâb-ı fazla
Karîn oldum niçe erbâb-ı fazla

14 Bulup ser-çeşme-i feyz-i fünûnu
Su gibi ezber etdim çok mütûnu

15 Kitâb olmuşdu ‘âlemde enîsim
Hemân bahs-i ‘ulûm idi celîsim

16 Alıp üstâddan izn ü du’âyı
Okutdum niçe ders-i Müntehâ'yı

17 Velî emr-i ma’âş oldu zarûrî
Sebeb terk etmege ders ü huzûrı

18 Gehî hâkim olup ba’zı bilâda
Şerî’at üzre hükm etdim ‘ibâda

19 Olup geh zümre-i küttâba dâhil
Dedi ehl-i kalem münşî-i kâmil

20 Husûsâ şi’rim oldu dehre meşhûr
Celâdet gösterip bu tab’-ı pür-zûr

21 Zeber-destân-ı fenn-i şi’r ü inşâ
Edip el arkası yerde ser-â-pâ

22 Olurdu her birisi feyze tâlib
Görüp âsârımı eslâfa gâlib

23 ‘Acemde etdim icrâ-yı belâgat
Sühan-sencânı oldu gark-ı hayret

24 Ne hâcet kendimi medh ü senâya
Cihân şâhid iken bu müdde’âya

25 Velî zell etmeyip ‘arz-ı sühanda
Rezâlet vermedim tab’-ı bülende

26 Esâfilden edip ümmîd-i ihsân
Kemâlim kılmadım ma’yûb noksân

27 Sühan-perdâz-ı istignâ-pesendim
Belâgat ‘arsasında şeh-levendim

28 Belî cem’ etmedim mâl-i firâvân
Gınâ-yı kalb verdi Rabb-i Mennân

29 Sühan kim gevher-i dürc-i şerefdir
Anı nâ-ehle sarf etmek serefdir

30 Kasîde gezdirip bâb-ı ricâle
Tenezzül etmedim cerr ü sü’âle

31 Talebsiz yazmadım bir ferde târîh
Cihânda olmadım şâyân-ı tevbîh

32 Kasîde verdigim erkân-ı fehhâm
Şehenşâh u vezîr ü şeyhü’l-islâm

33 Dahı vasf eyledim birkaç kibârı
Kibâr ammâ kibârıñ nâmdârı

34 Ma’ârif kadrin añlar ehl-perver
Güher-senc-i hüner zât-ı sühanver

35 Civân-merdândan ihsân u tahsîn
‘Arûs-ı nazma olmuş gerçi kâbîn

36 Velîkin düşmez erbâb-ı kemâle
Vesîle eylemek şi’ri sü’âle

37 Degildir câ’ize ümmîdi câ’iz
Gedâ-çeşmân sanarlar anı fâ’iz

38 Yakışmaz şâ’ire vâdî-i cerrâr
Budur erbâb-ı tab’a pek büyük ‘âr

39 Yazar bâ’zı gedâ rüsvâ-yı ‘âmı
Zifâf u mevlid-i hâs u ‘avâmı

40 Yapıp târîhler sûr-ı hitâna
Keser çok işler engüşt-i beyâna

41 Birisi su akıtsa çeşmesâre
Olur icrâ-yı medhe pâre pâre

42 Eder rîzân o suya âb-ı rûyun
Sanur bî-çâre kim buldurdu suyun

43 Bir âdem eylese niyyet binâya
Temel vaz’ eyler evvelce senâya

44 Bahâr olsa esip bâd-ı makâli
Hazâna ugradır bâg-ı hayâli

45 Yapıp vezn ile ma’cûn u murabbâ
Verir etrâfa nevrûziyye-âsâ

46 Olur her mürdeniñ mersiyye-h^{w}ânı
Bedenden çıkmadan evvelce cânı

47 Kazıp târîhler seng-i mezârı
‘Azâba ugradır mevtâ-yı zârı

48 Eder nazm-ı kelâmı cerre müncer
O gûne bed-edâ cerrâr-ı ahkar

49 Gezip ol derbeder ashâb-ı câhı
Kapılarda okur gûyâ ilâhî

50 Sü’âliñ feth edip her dürlü bâbın
Dilenci torbası eyler kitâbın

51 Bu ta’cîzi görüp ashâb-ı hayrât
Zarûrî etdi sedd-i bâb-ı hayrât

52 Ma’âza’llâh nedir böyle rezâlet
Ki eş’âr ola ma’nâda ticâret

53 Bi-hamdi’llâh ki lutf-ı müste’ânî
Masûn etdi bu ‘abd-i nâ-tüvânı

54 Cihânda vermedim bir ferde sıklet
Edip eş'âr ile iş'âr-ı külfet

55 Ne gûne nazm-ı rengîn etsem inşâd
Safâ-yı rûh içün eylerdim îrâd

56 Yazıp bir mukteza-yı tab'-ı mevzûn
Hezârân güfte-i pâkîze-mazmûn

57 Ederdim yâdigâr-ı ehl-i 'irfân
Taşırdı nüshasın başında yârân

58 Hedâyâ-veş gidip sâ'ir diyâra
Olurdu tâze tuhfe rûzgâra

59 Bu vech ile olup meşhûr-ı âfâk
Cihân eş'ârıma olmuşdu müştâk

60 Ehibbâ gerçi kim eylerdi tergîb
Velîkin etmemişdim cem' ü tertîb

61 Yazardı ba'zısın yârân u ahbâb
Olurdu ekseri nâ-bûd u nâ-yâb

62 Kimin sirkat ederdi nev-hevesler
Şeker yagmâsı bulmuşdu megesler

63 Kimi üftâde-i ser-tâk-ı nisyân
Gubâr-âlûde evrâk-ı perîşân

64 Olurken böyle zâyi' niçe güftâr
Yine mevcûd idi vâfirce âsâr

65 Gelip birgün harîk-i nâgehânî
Yakıp berbâd edince hânumânı

66 Tutuşdurdu ‘alev-gîrî-i ihrâk
Ne envâ’-ı kütüb kaldı ne evrâk

67 Gidip sermâye-i ‘ömrüm hebâya
Külün savurdu bâd-ı gam havâya

68 Beni pek yakdı bu çarh-ı sitemkâr
Olup sûzân hezâr inşâ vu eş’âr

69 Niçe rengîn gazel niçe kasîde
Niçe âsâr-ı hûb u nâ-şinîde

70 Husûsâ Münşe’ât-ı bî-bahâne
Müsellem dürr-i mensûr-ı yegâne

71 Ki îcâd eylemişdim çok zamânda
Yanıp bir anda kalmadı cihânda

72 Bu gûne şîve-i nâ-sâz-ı devrân
Kılıp kesb-i ma’ârifden peşîmân

73 Kesel gelmişdi tab’-ı nâ-tüvâna
Elim varmazdı tahrîr ü beyâna

74 Hem etmişdi zuhûr-ı za’f-ı pîrî
Fütûr-âver bu işkeste-zamîri

75 Gidip ol za’f ile her dürlü zevkim
Dilimde kalmamışdı ‘aşk u şevkim

76 Dahı bundan beterdir kim zamâne
‘Adâvet gösterirdi nüktedâna

77 Hüner ‘ayb u kemâl olmuşdu noksân
Büyük töhmet idi ‘âlemde ‘irfân

78 Mahabbet eyleyip ashâb-ı mâle
Cihân düşmen idi ehl-i kemâle

79 Metâ’-ı ma’rifet olmuşdu kâsid
Ederdi akçe kâlâ-yı mefâsid

80 Husûsâ şi’r ü inşâ vu fesâhat
Olup hem sûret-i lafz-ı fazâhat

81 Sühan-dânân idi menfûr-ı ‘âlem
Sözün bilmezler olmuşdu mükerrem

82 Niçe bed-nâm olurdu nâ’il-i kâm
Sühan-sencân ise nâ-bûd u güm-nâm

83 Çatal yazı denirdi nazm-ı pâke
Gören yırtıp atardı anı hâke

84 Felek inşâyı etdirmişdi isnâ
Kalem ehli girîbân-çâk u rüsvâ

85 Kızılbaş idi gûyâ Fârisî-dân
Misâl-i Râfızî merdûd u hayrân

86 Hazef makbûl idi dürr ü güherden
Cehâlet mu’teber idi hünerden

87 Ferîhu’l-bâl olup zâg-ı siyeh-rû
Kafes-bend idi tûtî-i şeker-gû

88 Çememde bülbülân bulmazdı lâne
Gül olmuşdu gurâba âşiyâne

89 Görüp bu bende-i ber-geşte-sâmân
Gubâr-ı âsitân-ı ehl-i ‘irfân

90 Bu gûne nâbe-câ tavr-ı zamânı
Şikest etmiş idim kilk-i beyânı

91 Sükût ile vurup mührü dehâna
Makâl-i şi’ri almazdım lisâna

92 Rüsûm-ı nazma vermezdim nizâmı
Tekellüm etmeyip mevzûn kelâmı

93 Sühanverlikden olmuşdum peşîmân
Kalıp bu ye’s ile mebhût u hayrân

94 Ederdim gıbta eslâf-ı kirâma
Karîn olduklarıyçün ihtirâma

95 Ki tahsîl etmiş anlar nâm u şânı
Bulup vakt-i mülûk-i kadr-dânı

96 Kimi olmuş nedîm-i pâdişâhî
Makâm-ı rif’at etmiş sadr-câhı

97 Kimi olmuş vezîrânıñ karîni
Kerem-dîde çerâg-ı kâm-bîni

98 Edip peygûle-i nisyânda zârî
Çekerdim ben de her dem intizârı

99 Gelir mi derdim âyâ bu cihâna
Sühanver bir şehenşâh-ı yegâne

100 Bi-hamdi’llâh ki bahtım oldu yâver
Tulû’ etdi hele bir mihr-i enver

101 Ne mihr ammâ cihân nûruyla meşhûn
Yanında zerredir hurşîd-i gerdûn

102 Olaldan mihr-i rûyu pertev-efgen
Zamânıñ çeşm-i bahtı oldu rûşen

103 Kerîm ü kâm-bahşâ vu sühan-dân
Şeh-i gerdûn-haşem Sultân Selîm Hân

104 Ki oldur zîb-i taht-ı kâmrânî
Odur hem husrev-i mülk-i ma'ânî

105 O hâkân-ı cihânbân-ı ser-efrâz
Ma'ârifle yegâne şâh-ı mümtâz

106 Medâr-ı fahr-i şâhân-ı selefdir
Eb ü ecdâdına hayru'l-halefdir

107 Zamânında suhan buldu revâcı
Hüner erbâbı çekmez ihtiyâcı

108 Gürûh-ı şâ'irândır şâd u hurrem
Ki oldu her biri haddince mükrem

109 Eger Câmî göreydi bu safâyı
Fedâ eylerdi bezm-i Baykara'yı

110 Geçip güstâhlıkdan çarh-ı gerdûn
Hünermendânı kıldı böyle memnûn

111 Husûsâ bu perîşân-hâl ü pâ-mâl
Cefâ-yı çarh ile dem-beste vü lâl

112 Olur tenhâ-nişîn-i künc-i 'uzlet
Cihândan eylemişken kat'-ı ülfet

113 O sultân-ı civân-baht-ı yegâne
Edip şefkat bu pîr-i nâ-tüvâne

114 Degilken zerre-i in’âma şâyân
Olup hurşîd-i ihsânı dırahşân

115 Fürûg-ı re’feti bu hâksârı
Görüp şâyân-ı evc-i i’tibârı

116 Kemâl-i lutf ile dilşâd kıldı
Dil-i vîrânımı âbâd kıldı

117 Ederken geşt-i deşt-i zulmet-i gam
Yetişdi Hızr-veş ol şâh-ı ekrem

118 Edip âb-ı hayât-ı lutfun icrâ
Bu dil-teşne za’îfi etdi ihyâ

119 O rütbe kıldı kim ihyâ-yı eltâf
Eder gıbta baña ervâh-ı eslâf

120 Çerâg etdi bu şem’-i hândânın
Emekdâr-ı kadîm-i dûdmânın

121 Civân-sâl eyledi gûyâ bu pîri
Revân-bahşî-i ihsân-ı vefîri

122 Bu şevk ile tabî’at buldu kuvvet
Hemân vakt-i şebâbım etdi ‘avdet

123 Ferâmûş eyledim cevr-i zamânı
Olup meşgûl-i ‘ayş u şâdumânî

124 Açıldı gonçe-i hâtır gül-âsâ
Nevâ-senc oldu tab’ım bülbül-âsâ

125 Misâl-i ney yine kilk-i sühan-sâz
Nev-â-nev nagmeye etdi ser-âgâz

126 Kemâl-i şevk ile kıldı tabî'at
Hemân tertîb-i dîvâna 'azîmet

127 Ne inşâd eyledimse üç lisânda
Bulup mevcûdun evrâk-ı zamânda

128 Cedîd ü köhne âsâr-ı perîşân
Bulundu her ne ise hasbe'l-imkân

129 Rüsûm-ı mahv u isbât üzre yek-ser
Edip geh tarh u gâhî nakl-i mıstar

130 O gûne müntehab vâfirce âsâr
Müfîd ü Muhtasar dîvân-ı eş'âr

131 Kılıp her nev'ini başka mühezzeb
Olundu üç lisân üzre müretteb

132 Eger yazmış ise Sa'dî Gülistân
Bu âsâra desinler Sünbülistân

133 Bu resme buldu çünkim hüsn-i tertîb
Olup revnak-nümâ-yı zîver ü zîb

134 Dedim târîhini cevher gibi hûb
Ma'ârif gencidir dîvân-ı mergûb[xxxvi]

135 Bu tertîbi hemân bâ-'avn-i Hâdî
Mücerred lutf-ı şâhî oldu bâdî

136 Kusûrun 'afv ederse ol şehenşâh
Murâdım etmedir takdîm-i dergâh

[xxxvi] Beyitte mücevher tarih hesabına göre, italik dizilen mısranın eski harflerle noktalı harflerinin ebced değerleri toplandığında H.1205(M.1790) tarihini vermektedir.

137 Eger kim olmasa meşhûr-ı devrân
Me’âl-i kıssa-i mûr u Süleymân

138 Anı takdîme etmezdim cesâret
Velî ol kıssadır bâdî-i cür’et

139 ‘İnâyet eyle Vehbî'ye İlâhî
Ki dîvânı ola makbûl-i şâhî

140 Dahı şimden geri bu ‘abd-i nâçâr
Yaza vasfında bî-had tâze âsâr

141 O sultân-ı cihânıñ eyle yâ Rab
Nizâm-ı devletin dâ’im müretteb

142 Olup etvârı ‘âlemde müsellem
Medîha-gûyu olsun cümle ‘âlem

143 Livâsın eyle mansûr u muzaffer
Edip a’dâsını yek-ser müdemmer

144 Hemîşe muntazam olsun İlâhî
Cihânda şevket-i dîvân-ı şâhî

[8]

TÂRÎH-İ TERTÎB-İ DÎVÂN DER-ZAMÂN-I SULTÂN SELÎM HÂN

[mef'ûlü / fâ'ilâtün / mef'ûlü / fâ'ilâtün
müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

1 Dîvân-ı ‘abd-i ahkar olmaz idi müretteb
Ger olmasaydı yâver ‘avn ü ‘inâyet-i Rab

2 Ol feyz-bahş-ı mutlak çün eyledi muvaffak
Zâtında oldu el-hak bu tuhfe-i mühezzeb

3 Sen eyle yâ İlâhî makbûl-i pâdişâhî
Gâhî edip nigâhı olsun küşâde-meşreb

4 Tahsîn ile edâsın ‘afv eyleye hatâsın
Bu ‘abd-i bî-nevâsın gûyâ edip muhâtab

5 Târîhini Selîm Hân derse degil mi şâyân
Şâhâne oldu Vehbî dîvân-ı nev-müretteb[xxxvii]

---

[8] M.I/20, FB.11a

[xxxvii] Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

İBTİDÂ’-İ KASÂ’İD*
Bismi’llâhi’rrahmâni’rrahîm
Tâc-ı güher ber-ser-i nazm-ı kerîm

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

Rumûz-ı ‘aşkıñı kıl zîver-i hüsn-i beyân yâ Rab
Lisân-ı gayba olsun tâ zebânım tercemân yâ Rab

Makâlim olmaya pîrâye-bahş-ı lagv-i bî-ma’nâ
Masûn eyle beni sehv ü hatâdan el-amân yâ Rab

[1]

NA’T-I ŞERÎF-İ FAHRÜ’L-ENBİYÂ ‘ALEYHİ EFDALÜ’T-TEHÂYÂ

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zihî nûr-ı mücessem âfitâb-ı ‘âlem-ârâdır
Ki mihr-i tal’atı nûr-ı cebîn-i mâh-ı garrâdır

2 Ziyâsı müncelî her zerrede eczâ-yı ‘âlemden
O mihriñ iltimâ’ı mebde’-i îcâd-ı eşyâdır

3 ‘Aceb nûr-ı mu’azzamdır ki hurşîd-i cihân-ârâ
O rûy-ı tâbnâke nisbet ile çeşm-i hirbâdır

4 Misâl-i âyet-i nûr ol cemâl-i ‘âlem-efrûzuñ
Hemân *nûrun ‘alâ nûr*[xxxviii] oldugu gün gibi iclâdır

5 Fürûzân pertev-i kudretle mişkât-ı ilâhîde
Ebed bu rûzgâr üzre masûn-ı bîm-i itfâdır

---

* M.IV/2, FB.11a
[1] M.IV/2, FB.11a
xxxviii “Nur üstüne nur”, Kur’ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

6 O nûr-ı müctebâdır matla'-ı *ve'ş-şems*[xxxix] ile maksûd
Cebîn-i *ve'd-duhâ*[xl]dan nûr-pâş-ı zîr ü bâlâdır

7 Tecellî eyleyip *ânestü nâran*[xli] iktibâsından
O nûruñ ceyb-i Mûsâ'da ziyâsı dest-i beyzâdır

8 Zemîne sâye-endâz olmasa cây-ı te'accüb mü
Ki ol zıll-i İlâhî ser-te-ser nûr-ı tecellâdır

9 O envâr-ı Muhammed'dir fürûg-ı rûyu Ahmed'dir
Ziyâsı çarha mümteddir zihî nûr-ı mu'allâdır

10 Felekler müşterî ol nûra cümle nakd-i encümle
Ki es'âdı şeref-bahşende-i çeşm-i Süreyyâ'dır

11 Şeb-i mîlâdı rûz-ı rûşen-âsâ nûr ile memlû
O bir bedr-i mu'allâdır ki kadri böyle a'lâdır

12 Ne bedr-i müncelîdir kim Gazâ-yı Bedr'e âmâde
Hilâl ebrûları gûyâ iki tîg-i mücellâdır

13 Misâl-i âyet-i seyf ol mücellâ tîg-i pür-tâbıñ
Şu'â'ı âteş-endâz-ı ser-i makhûr-ı a'dâdır

14 Hoşâ nutk-ı hayât-efzâsı feyz-i vahy-i Rabbânî
Dem-i mu'ciz-beyânı sırr-ı i'câz-ı Mesîhâ'dır

15 Sabâhat-bahş-ı Yûsuf ol likâ-yı pür-melâhatdir
Ki cârûb-ı harîm-i 'ismeti zülf-i Zelîhâ'dır

16 Müsemmâ-yı hakîkî zâtıdır envâ'-ı ihsâna
Cemâl-i bâ-kemâli mazhar-ı esmâ'-i hüsnâdır

[xxxix] "Güneşe and olsun.", Kur'ân-ı Kerîm, Şems (91)/1.
[xl] "Kuşluk vaktine and olsun.", Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)/1.
[xli] "Ben bir ateş gördüm.", Kur'ân-ı Kerîm, Kasas (28)/29.

17 Dil-i pâkîzesi deryâ-yı ilhâm-ı Hudâ'dır kim
Hadîs-i dil-pesendi nüh sadefde dürr-i yektâdır

18 ‘Aceb mi Sidre'den bâlâter olsa rif’at-ı şânı
O kadd-i müntehâ Taybe gülistânında Tûbâ'dır

19 O şâhenşâh-ı kurb-ı ma’nevîniñ mülk-i rif’atde
Mu’allâ pây-ı tahtı *kâbe kavseyni ev-ednâ*[xlii]dır

20 Revâdır gâşiye-ber-dûşu Cibrîl-i emîn olsa
O ‘abd-i müctebâ mednüvv-i tenvîl-i tedellâdır

21 Döşendi ‘abkarî-i çarh-ı Atlâs reh-güzârında
Ki nakş-ı pâyı revnak-bahş-ı ferş-i ‘arş-ı a’lâdır

22 Nigâh eyler mi rûyu mâ-sivâya bu basîretle
Çü *mâ-zâga’l-basar* [xliii]ol çeşme kuhl-i cevher-âsâdır

23 Livâ-yı hamd ile râyet-keş-i meydân-ı rüstâhîz
Sipeh-sâlâr-ı hayl-i enbiyâ hayru’l-berâyâdır

24 Dü-nîm olmakdan eyler mi tereddüd pîşgâhında
Kamer âmâde-i yek-cünbiş-i engüşt-i îmâdır

25 Ser-â-pâ ser-nihâde reh-güzârında tevâzu’la
Tekâpûlar eder eşcâr egerçi bî-ser ü pâdır

26 Hasâ-endâz-ı fark-ı düşmenân oldukda râmîsi
Hakîkatde mededkârî-i te’yîdât-ı Mevlâ'dır

27 ‘Aceb mi hâk-i pây-ı yâr-ı gâra rûy-mâl etse
Hezârân sâl o kim âvâre-i neyl-i temâşâdır

[xlii] “(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)” Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/9.
[xliii] "(Peygamberin) gözü şaşmadı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/17.

28 Tez elden perde çekmek kasdı ile çeşm-i ‘udvâna
‘Anâkib târ u pûd-ı şevk ile nessâc-ı dîbâdır

29 Ser-â-pâ hâr u hâşâk ile sedd-i râh-ı a’dâya
Kebûterler safâ-yı bâl ile hâzır müheyyâdır

30 Eyâ kân-ı kerem ol rahmeten li’l-’âlemîn sensin
Ki cûd u re’fetiñ sermâye-i dünyâ vü ‘ukbâdır

31 Fezâ-yı ravzaña rû-mâl içün müştâkdur gâyet
Sipihriñ kaddini ham eyleyen hep bu temennâdır

32 Mü’eyyed eyledi ahkâmıñı mühr-i nübüvvet kim
Müseccel hüccetiñ zahriyyesinde hatm ü imzâdır

33 Cihânı beyt-i ma’mûr eylediñ hedm-i dalâletle
Mübârek makdemiñ kesr-efgen-i eyvân-ı Kisrâdır

34 Nice tebcîl olunmaz pây-ı iclâliñ ki ‘âlemde
Celâdetle leked-kûb-ı kafâ-yı Lât u ‘Uzzâdır

35 Güvâh-ı enbiyâdır ümmetiñ ‘adliñ müzekkîsi
O sâ’at kim makâm-ı hevlnâk-i fasl-ı da’vâdır

36 Vücûh ile rızâ-yı Hakk'a mazharsın ki hakkıñda
‘Atâyâ-yı İlâhî tâbe-mikdâr-ı *fe-terzâ*[xliv]dır

37 Ecell-i mu’cizâtıñ ya’nî Kur’ân-ı ‘azîmü’ş-şân
Ki hükm-i muhkemâtı nâsıh-ı edyân-ı ûlâdır

38 Görüp ‘Adnân u Kahtân'ıñ fesâhat âzmâyânı
Belâgatle tamâm i’câzını Bâkıl'dan a’yâdır

[xliv] "Hoşnut olacaksın (üzülme).", Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)/5.

39 Netîce tâlî-i İncîl ü Tevrât'ıñ mezâyâsı
Mukaddem şânıñı te'yîd içün sugrâ vu kübrâdır

40 Hezârân teşneyi sîr-âb eder yek-katre-i lutfuñ
O engüşt-i mübârek cûy-ı feyz-i Hakk'a mecrâdır

41 Siyâb-ı rûz-merre nûr-veş bâlâ-yı sıbteyne
Nigâh-ı iltifâtıñla ne hoş dîbâ-yı zîbâdır

42 Alıp yek-kabza-i hâki ziyâfet etdiñ ashâba
Kef-i bî-imtinânında nazîr-i menn ü selvâdır

43 Nücûm-ı lem'a-pâş-ı ihtidâdır âl ü ashâbıñ
Sipihr-i a'zam-ı şer'iñde nûr-ı çeşm-i dünyâdır

44 Kemâl-i rahm u şefkat üzre beyne'l-mü'minîn ammâ
Dem-i şemşîr ile eşrâr-ı küffâra eşiddâdır

45 Şeref-yâb olduguyçün dergehiñde her biri anıñ
İmâm-ı müslimîn ü muktedâ-yı ehl-i takvâdır

46 Gelip ol Ka'be-i dergâha etdi ilticâ âhir
Anıñçün tâ ebed İbn-i Züheyr'iñ Ka'b'ı a'lâdır

47 Bu 'abd-i pür-günâhıñ da o dergâha eder rû-mâl
Kusûrun 'afv ile emniyyesi neyl-i 'atâyâdır

48 Ben ol Vehbî-i 'âsîyem yem-i cürm ü ma'âsîyem
Ki tûfân-ı günâhım mevc-i şûr-engîz-i deryâdır

49 Dirîgâ zikr ü fikre bir nefes sarf etmeyip 'ömrüm
Makâlim lagv-ı bî-ma'nâ hayâlim şi'r ü inşâdır

50 Zevâlinden hayât-ı bî-sebâtıñ gâfilim hayfâ
Girîbânım egerçi gerdenimde sûret-i *lâ*dır

51 Huzûruñda nice şerm etmeyem ey mefhar-i ‘âlem
‘Usât-ı mü’minîne seyyi’âtım haclet-efzâdır

52 Benim ol Kays-ı bî-sâmân-ı sevdâ-yı mecâzî kim
Perîşân hâtırım dil-beste-i gîsû-yı Leylâ'dır

53 Siyehkârım ki her lahza hayâl-i hâl-i cânâne
Misâl-i habbetü’s-sevdâ süveydâda hüveydâdır

54 Belî müstagrak-ı deryâ-yı cürmem yâ Resûla’llâh
Şefâ’at bahrına nisbetle ammâ katre-i mâdır

55 Salât ile selâmım dergeh-i iclâliñe gûyâ
Dehân-ı mûrdan pîş-i Süleymân'a hedâyâdır

[2]

BE-RAVZA-İ MUTAHHARA NEBEVÎ FERESTÂDEEST
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Saçıñ *ve’l-leyl*[xlv] rûyuñ *va’d-duhâ*[xlvi]dır yâ Resûla’llâh
Cemâliñ mihr-i burc-ı ıstıfâdır yâ Resûla’llâh

2 Zemîne düşmese cây-ı ‘aceb mi sâye-i kaddiñ
Vücûduñ pertev-i nûr-ı Hudâ'dır yâ Resûla’llâh

3 Hitâb-ı ‘izzet-i *levlâk*[xlvii]e mazhar zât-ı pâkiñdir
Zuhûruñ bâdî-i arz u semâdır yâ Resûla’llâh

4 Hayât-efzâ olur dil-teşne-i sahrâ-yı ‘isyâna
Zülâl-i şefkatiñ âb-ı bekâdır yâ Resûla’llâh

---

[2] M.IV/5, FB.12b
[xlv] Kur'ân-ı Kerîm, Leyl (92).
[xlvi] Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)
[xlvii] "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğu rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

5 Ser-â-pâ âl ü ashâbıñ hidâyet âsumânında
Nücûm-ı lem’a-pâş-ı ihtidâdır yâ Resûla’llâh

6 Sadîk-i yâr-ı gârıñ Hazret-i Sıddîk ez-cümle
Ser-efrâz-ı gürûh-ı evliyâdır yâ Resûla’llâh

7 ‘Adâlet-pîşe hayr-endîşe ol Fârûk-ı a’zam kim
Cihânda pîşvâ-yı etkıyâdır yâ Resûla’llâh

8 Şehîd ü kâtib-i Furkân ‘Osmân İbn-i ‘Affân hem
Münevver-tal’at u kân-ı hayâdır yâ Resûla’llâh

9 Süvâr-ı Düldül-i zû-Zü’l-fekâr ol sıhr-ı mümtâzıñ
Der-i ‘ilm-i ledünnî Murtazâ'dır yâ Resûla’llâh

10 Hasan zâtında ahsen hem Hüseyn ol sıbt-ı müstahsen
Tarâvet-bahş-ı hâk-i Kerbelâ'dır yâ Resûla’llâh

11 Dü-’âlemden gınâ verdi baña sermâye-i ‘aşkıñ
Gubâr-ı âsitânıñ kîmyâdır yâ Resûla’llâh

12 Sıfâhân sürmesin gözden çıkardım ‘aynıma almam
O hâk-i pâk-i kuhl-i rûşenâdır yâ Resûla’llâh

13 Meded bu kemterîn-i ümmetiñ Vehbî-i ‘âsîniñ
Şefâ’atdir sü’âli bir gedâdır yâ Resûla’llâh

14 Anı bî-behre redd etmek ne mümkindir ki dergâhıñ
‘Usât-ı mü’minîne mültecâdır yâ Resûla’llâh

15 Salât ile selâmım ravza-i cennet-misâliñde
Vezân olmakda hem-râh-ı sabâdır yâ Resûla’llâh

[3]

ÎN HEME-RÂ BE-RAVZA-İ MUTAHHARA FERESTÂDEEST

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Resûl-i kibriyâ hayru'l-verâ yâ Ahmed-i mürsel
Şefî'-i müşfik-i rûz-ı cezâ yâ Ahmed-i mürsel

2 Serîr-i *kâbe kavseyni ev-ednâ*[xlviii] tahtgâhıñdır
Şehenşâh-ı ekâlîm-i rızâ yâ Ahmed-i mürsel

3 Süvâr-ı Refref olduñ gâşiye-ber-dûş idi Cibrîl
Edince seyr-i mi'râc-ı 'alâ yâ Ahmed-i mürsel

4 Veliyy-i âferîniş sırr-ı *levlâk*[xlix]e idüp mazhar
Vücûduñ menşe'-i arz u semâ yâ Ahmed-i mürsel

5 Gül-i hoy-kerde-i ruhsâre-i pür-âb ü tâbıñla
Bulur bâg-ı cihân neşv ü nemâ yâ Ahmed-i mürsel

6 Mü'eyyed oldu teblîgiñ zuhûr-ı mu'cizâtıñla
Degildir mantık-ı vahyiñ hevâ yâ Ahmed-i mürsel

7 Senî Hak *rahmeten li'l-'âlemîn*[l] etdi nebîler hem
Ederler senden ümmîd-i 'atâ yâ Ahmed-i mürsel

8 Harîm-i Ka'be-i kûyuñda sa'y-i pür-tekâpûlar
Be-hakk-ı Merve 'uşşâka safâ yâ Ahmed-i mürsel

---

[3] M.IV/5, FB.13a

xlviii "(Onunla arasındaki mesafe) iki yay kadar yahut daha az kaldı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/8-9.

xlix "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğu rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

l "(Biz seni) âlemlere rahmet olarak (gönderdik)." Mehmet Yılmaz,a.g.e.,s.137.

9 Ne hikmetdir ki bür’ü’s-sâ’a-i te’sîr-i ihsânıñ
Olur rencûr-ı âsâma devâ yâ Ahmed-i mürsel

10 Hemân ol hokka-i lutf-ı firâvânıñdadır ancak
Dil-i bîmâra ümmîd-i şifâ yâ Ahmed-i mürsel

11 Salât ile selâmın şermsârâne eder Vehbî
Mutahhar ravzaña her dem hedâyâ yâ Ahmed-i mürsel

KIT’A-İ Mİ’RÂCİYYE*
[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

Ol mefhar-i kevneyne edip râh-nümâlık
Cibrîl idi bir peyk-i şitâbân-ı Muhammed

Kadr-i şeb-i mi’râcı içün ‘îd edip çarh
Cedy-i feleki eyledi kurbân-ı Muhammed

BE-TUGRÂ-YI MUHAMMED SEYYİDÜ’L-KEVNEYN VE’S-SAKALEYN NÜVİŞTE ŞUD**
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

Risâlet tahtınıñ sultânıdır ol mefhar-i ‘âlem
Muhammed nâmına çekmiş kalem levh üzre tugrâyı

Keşîde ebruvânı nûrıla dîvân-ı Bârî'de
Şefâ’at emrine böyle çeker tevkî’-i garrâyı

[4]

VASF-I ŞEHRİYÂR-ÂYÎN Ü TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ HAZRET-İ SULTÂN SELÎM
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

---

* M.IV/6, FB.13a
** M.IV/6, FB.13a
[4] M.IV/6, FB.13b

1 Bi-hamdi’llâh beşâşetler göründü rûy-ı dünyâda
Bu vech ile gören hayrân olur hüsnüñ temâşâda

2 Cihân mesrûr u hurrem tâ ‘adem-âbâda gitmiş gam
Felek cevr ü cefâdan hem peşîmândır bu esnâda

3 Göñül âyînesi gerd-i kederden öyle sâfî kim
O gûne safvet olmaz rûy-ı mir’ât-ı mücellâda

4 Safâlar ol kadar kim ‘îd-ber-bâlâ-yı ‘îd oldu
Şeb ü rûzu müreccahdır bu ‘asrıñ Kadr u a’yâda

5 Bu hây u hûy ile bu na’re-i mestâneler şimdi
Safâ keyfiyyetindendir degildir neş’e-i bâde

6 Felek ‘âlemde bir ‘âlî ziyâfet eyledi tertîb
Tüvânger bezl-i na’mâda gedâlar h^{w}ân-ı yagmâda

7 Sehâya mâ’il oldu tab’-ı dûnu belki gerdûnuñ
Hemân Hâtemlenir her bî-nevâ bezl-i ‘atâyâda

8 Gezip hûbân-ı bâlâ-kadd ile üftâde bir yerde
Tekellüf ber-tarafdır hâsılı a’lâ vu ednâda

9 Şikest-i şîşe-i sahbâya ta’rîz eyleyip bir bir
Nola mestâneler her gûşeden taş ursa zühhâda

10 Esîr-i derd ü mihnet kalmadı lâ-kayd olup herkes
Bu demde halka-i kumrî takılmaz serv-i âzâda

11 Niyâma girdi şemşîr-i sitem ammâ ki mahbûbân
Karışmam tîg-i ebrûyu verirse çeşm-i cellâda

12 Perîşân perçem-i cânân içün mecnûn olup ‘uşşâk
Tagıtmış ‘aklını gûyâ ser-i gîsû-yı Leylâ'da

13 Mezâkın eylesin icrâ gelip şîrîn leblerden
Kenâr-ı cûy-ı şîri beklemek lâyık mı Ferhâd'a

14 Şikâr avlaşdırıp hep h^{w}âb-ı hargûş etmede yârân
Bu tavşân-beççeler elbet girerler dest-i sayyâda

15 Gülistân-ı cihânıñ başka âb u tâbı var şimdi
Açıldı sûret-i dîvârdan güller bu esnâda

16 ‘Aceb mi bülbül-i tasvîr ederse nagme-perdâzı
Ser-â-ser gonçalar buldu tarâvet nakş-ı dîbâda

17 Bu demde nutka gelmiş sûret-i zîbendeler gûyâ
Nezâketlerle harf-endâz olur Mânî vü Behzâd'a

18 Bu sûretde nigâristân-ı Çîn'iñ revnakın bozmuş
Niçe tahsîn olunmaz hâme-i nakkâş-ı üstâda

19 Bu zîb ü zîneti bu nakş u tasvîr-i dil-ârâyı
Tasavvur eylemek kâbil degildir belki hulyâda

20 ‘Aceb böyle şeb-i zîbendeyi böyle çerâgânı
Cihânıñ çeşm-i h^{w}âb-âlûdesi görmüş mü rü’yâda

21 Hele ben görmedim ammâ gezenlerden sorardım hep
Ne görmüş ne işitmiş var bu şehr-âyîni dünyâda

22 Kanâdîl-i fürûzân encüm-i seyyâreden efzûn
Zemîn eyler tefevvuk âsumâna bu donanmada

23 Çıkıp mâhiyyeler seyr etmege bâm-ı felek üzre
Zemîne dün gece mâh-ı münevver olmuş üftâde

24 Sarây-ı pâdişâh-ı ‘âleme âvîze kasdıyla
Felek kandîl-i mihr ü mâhı çokdan etmiş âmâde

25 Bakıp çarh-ı felekle zînet-i bâb-ı hümâyûna
Sipihr encümlerin bozmuş tagıtmış tâk-ı mînâda

26 Kebâb olsa dil-i mâhî ‘aceb mi tâb-ı havfından
Bu şeb bahrî fişek basdırdı ‘aks-i mâhı deryâda

27 Hüner izhâr edip sihr-âferînân fikr ü dikkatle
‘Aceb san’atla îcâd eylemişler hârık-ı ‘âde

28 Bakılsa san’at-ı nâ-dîdeye hadd ü nihâyet yok
Kalır mı tâkat-i seyr ü temâşâ çeşm-i bînâda

29 Sipihriñ necm-i gîsûdârına taklîd ile herkes
Takar kandîle teller şekl-i hûb-ı necm-i Şi’râ'da

30 Şemâtet etmesin bir bed-nazar düşmen deyü nâ-geh
Şemâte tellerin perde çekerler çeşm-i hussâda

31 Bülend-âvâz ile âfâka tebşîr-i sürûr eyler
Degil bîhûde bu sît ü sadâlar tabl u surnâda

32 Şafak sanma giyinmiş al eteklik çengî-i Nâhîd
Oyunlar gösterir devr-i kamer hükmünce bâlâda

33 Alıp meh-pâreler -veş destine çal-pâresin hurşîd
Safâdan raks eder pîrâmen-i çarh-ı mu’allâda

34 Usûl ile defin darb eyler ammâ zâhirâ mutrib
Urur ragm ile sille rûy-ı çarh-ı kîne-mu’tâda

35 Nihâvend ü ‘Irâk u Isfahân'da görmemiş ‘uşşâk
Nevâ-sencân-ı nâz u şîveyi bu tarz-ı ra’nâda

36 Bu lezzetlerle kâni’dir şekerden kâm alıp ‘âlem
Hemân mûr u megesdir cem’ olan dükkân-ı kannâda

37 Cihân *nûrun ‘alâ nûr*[li] oldu şimdi dîdeler rûşen
Degildir yalıñız kandîl nûru zîr ü bâlâda

38 Bugün bir tâli’-i mevlûd-ı ‘âlî-bahta nâzırdır
Şerefle pertev-i es’âd var çeşm-i Süreyyâ'da

39 Nedir gehvâre-i gerdûnda bu âheste cünbişler
Meger kim zîver-i mehd-i şuhûd olmuş o şehzâde

40 Sipihr-i saltanatdan tâli’-i mes’ûd ile böyle
Cihâna kevkeb-i dürrî gibi oldu ziyâ-dâde

41 Tecellî-i cemâl-i kudret ü envâr-ı sübhânî
‘Ayândır rûy-ı baht-ı pâdişâh-ı ‘âlem-ârâda

42 Şehenşâh-ı mu’azzam Mustafâ Hân-ı cihânbânıñ
Hudâ neslin şeref-bahş eyledi tekvîn ü îcâda

43 Tulû’-ı âfitâb-ı hüsnüne müştâk idi dünyâ
Felek kaddin hamîde eylemişdi bu temennâda

44 Açıldı gülsitân-ı saltanatda ol gül-i zîbâ
Nice güller gibi açılmasın diller bu esnâda

45 Yegâne dürr-i şeh-vâr-ı sa’âdet pâk gevherdir
Ne mümkin böyle kadr ü kıymet olmak dürr-i yektâda

46 Sedefkârî vü pür-lü’lü’ edip gehvâresin dâye
Tutar ol gevher-i tâbendeyi âgûş-ı lalada

47 Ne gevherdir ki oldur zîver-i ser-tâc-ı sultânî
Olur mu böyle pertev şeb-çerâg-ı ‘âlem-ârâda

[li] "Nur üzerine nur" Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.133.

48 Selîm-i sâlis ammâ kim cihâna rûh-ı sânîdir
Hayât-ı tâze verdi müjde-i mevlûdu ecsâda

49 ‘Aceb nûr-ı basardır ol cihânıñ kurretü’l-’aynı
Masûn olsun hemîşe bed-nazardan hıfz-ı Mevlâ'da

50 Görüp bir böyle zîbâ gonçayı bâg-ı letâfetde
Nola her bir müje bir hâr olursa çeşm-i a’dâda

51 Tonatmışlar kumâş-ı ma’rifetle sûk-ı ‘irfânı
Hüner izhâr edip ehl-i ma’ârif ‘arz-ı kâlâda

52 Süleymân-ı zamânıñ dergeh-i iclâline ben de
Götürdüm bir kasîde mûr-veş tarz-ı hedâyâda

53 Cesâret eyledim bir böyle dest-âvîz-i nâçîze
Hemân bir yâdigâr olsun deyü vasf-ı donanmada

54 Belî emsâl ü akrânım gibi yok câh u sâmânım
Yine mümtâz-ı akrânem fünûn-ı şi’r ü inşâda

55 Du’â âvâzesin çarha yetişdir Vehbiyâ şimdi
Melekler cümle âmîne müheyyâ ‘arş-ı a’lâda

56 Hudâ evlâd u ensâbıyla ol şâh-ı cihânbânı
Ede revnak-fezây-ı saltanat bu baht-ı ‘ulyâda

57 Murassa’ iki târîh-i müsellem eyledim inşâd
Cevâhirler gibi tâbende bir beyt-i dil-ârâda

58 *Selîm'i Mustafâ Hân'a mübârek tâcdır gûyâ*
Nümâyân cevher-âsâ dürc-i şevketden bu şehzâde[lii]

[lii] Bu beyit ebced hesabına göre III. Selim'in doğum tarihini (H.1175/M.1761) vermektedir.

[5]

BE-HAZRET-İ SULTÂN MUSTAFÂ HÂN PES EZ-ÇERÂG KERDEN BE-HÂCEGÂNÎ DER-ZIMN-I TALEB-İ SEMEN-İ RÛBÂH-I SİYÂH EZ-RECEB PAŞA

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Kalem ihyâ eder bir lahzada biñ lafz-ı bî-cânı
Devâtım zulmetinden nûş edince âb-ı hayvânı

2 Şikeste-beste bir ney-pâre-i bî-dest ü pâ ammâ
Yine bir demde seyr eyler nihâvend ü sıfâhânı

3 O şûh-ı vâsıtîdir vâsıtam ta'bîr ü ma'nâda
Zamîrimdir egerçi mehbit-i ilhâm-ı Rabbânî

4 'Aceb gencîne-i bâd-âver-i i'câzdır nutkum
Tılısm ile anıñ su'bân-ı hâmem oldu derbânı

5 Beyân-ı sihr eder bir mâr-ı Mârûtî imiş gûyâ
Aña tev'emdir ancak ejder-i Mûsâ-yı 'Umrânî

6 Kılar mûy-ı miyân vasfında tâ ol beste-dikkat kim
Çalışsa kıl kalemle yazamaz bir harfini Mânî

7 Bulur hep yakası açılmadık nev-câme mazmûnu
Nola ehl-i kalem reşk ile çâk etse girîbânı

8 'Utârid müşterîsi çıkdı saçdı nakdini Pervîn
Yerâ'am 'arz edince kâle-i zer-dûz-ı 'irfânı

9 Ma'ârif meşk ederler nev-be-nev Bircîs-i kilkimden
Sipihriñ pîr Behrâm'ı ile üstâd Keyvân'ı

[5] M.IV/9, FB.14b

10 Hüner da’vâlarında *ve’l-kalem*[liii] der eylesem tahlîf
Ne hâcetdir güvâha kimse inkâr edemez anı

11 Şinâverlik eder deryâ-yı gevher-hîz-i tab’ımda
Anıñçün pür olur dürr ü güherle ceyb ü dâmânı

12 Dü-nîm ü nâl olur ‘aczin bilip ceffe’l-kalem ammâ
Yazarken levh-i nazma vasf-ı sultân-ı cihânbânı

13 Hıdîv-i mihr-tal’at pâdişâh-ı âsumân-rif’at
Ki Bircîs'e mübâhât üzredir küttâb-ı dîvânı

14 Şeh-i sâhib-kırân hâkân-ı devrân Mustafa Hân kim
Odur seyf ü kalemle mazhar-ı eltâf-ı sübhânî

15 Süreyyâ kabza-i tîginde zerrîn mühredir gûyâ
Meh-i nevdir felekde kilkiniñ sîmîn kalemdânı

16 Cihâna cûybâr-ı ma’deletdir âb-ı şemşîri
Kalemdir gülşen-i ihsânınıñ serv-i hırâmânı

17 Edip tebdîl-i câme bîm-i tîg-i hûn-feşânından
Fesâdât ehliniñ oldu libâsı ahmer-i kanî

18 Fiten erbâbı gözlerden nihândır şimdi görmüş yok
Meger ‘âşık göre rü’yâda çeşm-i şûh-ı cânânı

19 Esed bâm-ı semâda bîm-i şemşîr ile lerzândır
Nola Cedy-i felek biñ cân ile olursa kurbânı

20 Alırdı intikâm-ı Kays'ı yek-ser zülf-i Leylâ'dan
Havâle etse hâke nîze-i ser-tîz ü berrânı

[liii] Kur'ân-ı Kerîm, Kalem (68)

21 Sadefler dâg-ber-dildir güher-pâşî-i destinden
Bu hacletdir ciger-hûn eyleyen la’l-i Bedahşân'ı

22 Nümâyân olsa gül-nâr âb-ı gevher-tâb-ı lutfundan
Olur her dânesi bir bî-bedel yâkût-ı rummânî

23 Hümâ'nıñ sâye-bahş-ı vâye-i ikbâl olan bâli
Sarây-ı şevket ü iclâliniñ cârûb-ı meydânı

24 Kazâ ol husreviñ mahkûmu kılmış rub’-ı meskûnu
Nigîninde murabba’ vefk edip mühr-i Süleymân'ı

25 Odur tanzîm eden manzûme-i âsâyiş-i mülkü
Olur Şehnâme'ye beytü’l-kasîde vasf-ı dîvânı

26 Degildir tevsen-i gerdûn-ı dûn ıstablına lâyık
Begenmez şehsüvâr-ı himmeti sahrâ-yı imkânı

27 Meger zer-mîhdir Mirrîh kim düşmüşdü na’linden
Basınca fark-ı mihre pâyın esb-i çarh-ı cevlânî

28 Rikâb-ı rahşına bir kerre taklîd eylemiş mehtâb
Nümâyândır derûnunda henüz dâg-ı peşîmânî

29 Hudâvendâ murâ’î olduguyçün şer’ ü kânûna
Hudâ etmiş seni bu devlet ü dîniñ nigehbânı

30 Münevver vechiñi hîç vechi yokdur mihre teşbîhiñ
O bir nûr âyetidir eyledi âfâkı nûrânî

31 Gunûde emn ü âsâyişle ‘âlem devr-i ‘adliñde
Sanar şem’-i şeb-ârâ görse âhû çeşm-i şîrânı

32 Kebûter bâz ile bâzîçeden hîç ihtirâz etmez
Eder kebk-i derî şâhîne ünsâ-üns-i ihvânî

33 İrâde eyleseñ tahvîl-i mâhiyyet kılar me’vâ
Semender cûyu mâhîler derûn-ı nâr-ı sûzânı

34 Te’alluk etse cüz’iyyâta cüz’î-nisbet-i hükmüñ
Verir her cüz’üne külliyyet-i kübrâ-yı bürhânî

35 Aristo hikmet-i İşrâk okur tab’-ı münîriñden
Karîhañdan yazar hem Bû ‘Alî Kânûn-ı ‘irfânı

36 Ham-ı hacletde kaldı re’yiñi gördükde Eflâtûn
Muhassal ‘Akl-ı Evvel olamaz idrâkiñe sânî

37 Sebük-rûhî-i tab’ıñdan sabâ şermendedir ammâ
Ederler zinde zûr-ı himmetiñ kûh-ı girân-cânı

38 Teraşşuh kılsa kemter-katre-i deryâ-yı ihsânıñ
Leb-â-leb toldurur nüh-kâse-i gerdûn-ı gerdânı

39 Efendim ol ‘adâlet-pîşesin kim gürg-i hûnîden
Alırsın bî-tevakkuf intikâm-ı gûsfendânı

40 Tutup dergâh-ı ‘adliñ halkasın halka-be-gûşânıñ
Ferâmûş etdiler Nûşin-revân-ı ma’delet-rânı

41 Cesâret eyledim takdîme ben de şermsârâne
Rikâb-ı müstetâba ‘arz-ı hâl-i nâbe-sâmânı

42 Biraz baht-ı siyâhımdan şikâyet eylerim ammâ
Uzatmam kâkül-i dilber gibi hâl-i perîşânı

43 Olup yek-reng-i rûbâh-ı siyeh bir dâma düş oldum
Tahammül bâyedeş kâlâ-yı vaslıñ çıkdı hicrânı

44 Siyeh perçemli dilberler gibi ol bü’l-’aceb Gürgî
Receb Paşa temâşâ eyleyince oldu Şa’bânî

45 Usûl ile geçerdi yakadan ancak bu nâ-kâma
Havâle etdi bir tahvîl ile çâk-i girîbânı

46 ‘Aceb mi ben de bû mâh-ı recebde şekve eylersem
Dü destimle tutup şâhâ ‘inân-ı ‘adl ü ihsânı

47 Hıyel bâbında gûyâ kethudâ-yı bâbı rûbehdir
Rüsûm-ı h^{w}âb-ı hargûşu firîb-âmûz-ı Sâsânî

48 Anıñ da başka yüzden kabı vardır ferd-i ma’hûda
Kubûrîlikde etmez câme-i da’vâ-yı butlânı

49 Şikâyet besdir ey Vehbî o şâh-ı ma’deletkârıñ
Murâdıñca sudûr eyler mü’ekked emr ü fermânı

50 Kanâdîl-i du’âsın tâk-ı ‘arşa eyle âvîze
Çerâg etdi seni çün lutfunuñ şem’-i fürûzânı

51 Ola tâ şem’-i meh fânûs-ı gerdûndan ziyâ-güster
Çerâg-ı mihr ide tâ kim münevver hâveristânı

52 Çerâg-ı hâver-âsâ şem’-i bahtı eylesin yâ Rab
Sabâh-ı haşre dek bu nüh-tıbâk-ı çarh-ı nûrânî

[6]

BERÂY-I MASLAHATÎ BE-HAZRET-İ SULTÂN MUSTAFÂ HÂN ‘ARZ KERDEEST

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Ey şâh-ı cihân Hazret-i Allâh içün olsun
Peygamber-i zî-şân-ı felek-câh içün olsun

2 İhrâma girip zümre-i huccâc-ı kirâmıñ
Ta’zîm ile yüz sürdügü dergâh içün olsun

---

[6] M.IV/11, FB.16a

3 Pîşânî-i erbâb-ı teheccüdde nümâyân
Nûr-ı eser-i âh-ı sehergâh içün olsun

4 İhlâs-ı derûn ile edip girye vü zârı
Hakka müteveccih dil-i âgâh içün olsun

5 Bu Vehbî-i bî-çâreniñ ol çâre-resânı
Ey şâh-ı cihân Hazret-i Allâh içün olsun

[7]

KASÎDE-İ TANNÂNE Kİ DER-HÎN-İ ‘AVDET EZ-SEFÂRET-İ ÎRÂN BE-BAGDÂD BE-CÂY-I TAKRÎR MA’RÛZ-I ‘ATABE-İ ‘ULYÂ ŞUDEEST

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zihî feyz-i İlâhî dûdmân-ı âl-i ‘Osmân'a
Ki mazhar eylemiş ol hânedânı ‘adl ü ihsâna

2 Hoşâ ahkâm-ı devlet kim nizâm-ı mülk ü kânûnu
Muvâfık şer’-i Fahrü’l-Mürselîn'e nass-ı Kur’ân'a

3 Medîne Mekke vü Kuds-i Şerîf ol mülke dâhildir
Anıñçün kıbledir dergehleri şâhân-ı devrâna

4 Sitâyiş-kerde-i ni’me’l-emîr etmiş kılıp tevfîk
Hudâ Kostantıniyye fethini ol nesl-i zî-şâna

5 Tevârîh-âşinâyân ittifâk üzre eder tercîh
Bu şân u şevketi eslâf-ı şâhân-ı cihânbâna

6 Ferîdûn dûndur sad mertebe ol ferr ü haşmetden
Te’âlâ’llâh nedir bu saltanat tarz-ı mülûkâne

---

[7] M.IV/12, FB.16a

7 Olup Nûşînrevân'dan bîşter ‘adliyle ‘âlem-gîr
Şehân-ı Pîşdâdî beñzemez ol dâdgârâna

8 O dergehde Sikender sâkin-i der olmaga tâlib
Nice reşk etmesin Dârâ bu dârât u bu ‘unvâna

9 Tururlar Safder ü Âsaf gibi sad bende saf-der-saf
Gelir Tîmûr mûr-âsâ o dergâh-ı Süleymân'a

10 Husûsâ pâdişâhân-ı cihân hep bende olmuşdur
Şehenşâh-ı mu’azzam Hazret-i ‘Abdu’lhamîd Hân'a

11 Sipihr-i a’zam-ı devlet fürûg-ı matla’-ı şevket
‘Ulüvv-i himmeti rif’at verir hurşîd-i rahşâna

12 Keyânı mâkiyân ‘addeyleyip Sîmurg-ı iclâli
Hümâ-yı şevketi sâye-figendir fark-ı şâhâna

13 Cüdâ eyler serinden bîm-i tîgi hûş-ı Hûşenk'i
‘Aceb nermî verir darbı dil-i saht-ı Nerîmân'a

14 Geçip ser-keşliginden çârlar çâsârlar nâçâr
Ederler ser-fürû ol tîg-i âteş-tâb u berrâna

15 Hezârân Nâdir'i ma’dûm eder şemşîr-i hûn-h^{w}ârı
Gürîzân olsa da farzâ Horâsân'a hirâsâne

16 Zihî kerrâr-ı savletdir ki tâb-ı pençe-i kahrı
Mükerrer üstüh^{w}ân-ı Erdeşîr'e erdi şîrâne

17 Tehemten töhmetin ikrâr eder lâf-ı şecâ’atde
Görürse resm-i Rüstem üzre perhâşın dilîrâne

18 Muhanned seyf-i cevherdârı gitse sûretâ Hind'e
Heyûlâda düşer cân havfı Keykâvûs u Hâkân'a

19 Sipihr-i mihribânîdir ki kâse-lîs-i ihsânı
Atar zer-kâse-i mihri firâz-ı tâk-ı nisyâna

20 Çerâg-ı hâveri çokdan ederdi rûzgâr itfâ
Eger fânûs-ı çarhı almasaydı zîr-i dâmâna

21 Mizâc-ı nâra te’sîr eylese hâsiyyet-i lutfu
Çeker âgûşa şem’i lîk yanmaz bâl-i pervâne

22 Hayât-ı düşmene seylâb-ı zehr-âlûd olur ammâ
Eger bir katre zehr-i kahrı düşse mâ’-i hayvâna

23 Zamânında ser-i mû haddi yokdur kimseniñ cevre
Ser-i gîsû-yı dilberde meger bir tel kıra şâne

24 ‘Acem bir gûsfend almak ne kâbildir re’âyâdan
Nigehbânlık eder şîr-i ücem şimdi gazâlâna

25 Kemâl-i rüşdü Hârûn El-Reşîd'i eyleyip hayrân
Kalır Behlûl-veş seyr etse bu tertîb-i dîvâna

26 Minûçehr'iñ solar gül çehresi bîm-i sîtîzinden
Ne dem Efrâsyâb-âsâ girerse rezme merdâne

27 Hemân sersâm u bî-sâmân olup kârı ola zârî
Rüsûm-ı kâr-zârın Sâm görseydi mehîbâne

28 Şehenşâhâ sen ol sultân-ı ‘âlemsin ki fermânıñ
Revândır Mâ-verâ’ü’n-nehr'den Îrân u Tûrân'a

29 Sen ol ferruh-ruh u yektâ-süvâr-ı esb-i devletsin
Piyâde leşkeriñ mât eylemiş sad şâhı ferzâne

30 Hülâgûlar helâk-i ceng-i Cengîzî-sitîziñdir
Bilirler Kahramânlar bîm-i kahrıñ kâr eder câna

31 Şikest eyler ser-i Fagfûr'u bir kâse gibi darbıñ
Hücûm-ı leşker-i hışmıñ kılar Îrân'ı vîrâne

32 Niçe Dahhâk'i dilşâd eylemiş yek-hande-i lutfuñ
Bu vech ile seni teşbîh ederler verd-i handâna

33 Dil-i Cem leşkeriñ cemm-i gafîrinden şikest olmuş
Kırıp peymânesin gelmiş kapuñda ‘ahd u peymânı

34 Zinâ vu fitne vü bed-zindegânîsin edip itfâ
Atarsın gûşe-i kahrıñda Zend'i zinde zindâna

35 Ezelden sadme-i şemşîr-i hûn-efşân-ı ecdâdıñ
Kızılbaşıñ ser-i bî-devletin gark eylemiş kana

36 Kuluñ da hâk-i pâyıñla varıp mülk-i Sıfâhân'a
Anı ben sürme etdim çeşm-i fermân-rân-ı Îrân'a

37 Ezelden germ ü serd-i rûzgâra i’tiyâdım var
Ne bakdım germî-i sayfe ne serdî-i zemistâna

38 Reh-i yek-sâleye mânend-i Hüdhüd eyledim pervâz
Süleymân-ı zamânıñ nâmesiyle nâmdârâne

39 Geçip Lâhûr u mâhûru ‘Acem'de söyledim vasfıñ
Nihâvend ü ‘Irâk u Isfahân'da nagme-sencânı

40 Sadefler gûşunu teşnîf ile gevher feşân oldum
Kef-i dür-pâşıñıñ vasfıyla gitdim sû-yı ‘ummâna

41 Horâsân iline işrâb ederken âb-ı şemşîriñ
Ser-âgâz etdiler Efgâniyan feryâd u efgâna

42 Mübârek nâme-i nâmî ile Şîrâz'a ‘azm etdim
‘Aceb şîrâze-bend oldum o evrâk-ı perîşâna

43 Nümâyân idi etvârımda şân u şevket ü devlet
Müsûl-i bî-muhâbâ eyledim nezd-i Kerîm Hân'a

44 Horâsânî serimde ferve-i semmûr dûşumda
Yedimde ser-berâber nâme-i mergûb-ı şâhâne

45 Edip tefhîm ile telsîm elimle eyledim teslîm
Kemâl-i ihtirâmım verdi hayret ehl-i dîvâna

46 Kıyâmâ aldı ta’zîm ile öpdü koydu baş üzre
Hümâ-yı ‘izzet ü rif’at serinde eyledi lâne

47 Külâh-ı iftihârı hem-ser-i tâc-ı sipihr oldu
Ki sensin pâdişâhım tâc-bahşâ tâcdârâna

48 İşâret etdi üç def’a ku’ûda pîşgâhında
Oturdum ben de şân-ı devletim üzre vakûrâne

49 Ser-â-ser oldu erkân-ı ‘Acem dem-beste vü hayrân
Bakıp geh zînet-i destâra geh üslûb-ı erkâna

50 Zebân-ı Fârisî birle edince pürsiş-i hâli
Cevâbında tevakkuf etmedim aslâ hakîmâne

51 Kemâl-i satvetiñ ızhâr edip hâl ü makâlimle
Tezelzül eyledim ilkâ kılıp ehl-i ‘adüvvâna

52 Ne söylersem baña Bürhân-ı Kâtı’ oldu şemşîriñ
Niçe ser-keşlik etsin müdde’îler öyle bürhâna

53 ‘İbâd-ı dergehiñ fahr etse lâyık İbn-i ‘Abbâd'a
Ki ednâ bendeniñ sâmânı gâlib Âl-i Sâmân'a

54 İki kemter nöker zann eyledim şekl-i ‘Acem üzre
Bakınca i’timâdü’d-devle ile hân-ı hânâna

55 Vezîr-i a’zamıñ temsîl olunmaz anlara hâşâ
Müşâbih mi olur hîç zerreler mihr-i dırahşâna

56 Melikşâh'ıñ Nizâmü’lmülk'üne rüchânı zâhirdir
Seni Hak mâlik etmiş öyle bir destûr-ı zî-şâna

57 Cenâb-ı şeyhü’l-islâmıñ yanında molla başısı
Hemân bir katredir nisbet ile deryâ-yı ‘ummâna

58 Ricâl-i devletiñ mümtâzıdır bi’l-cümle anlardan
Rüsûm-ı saltanat hıssîsadır çün Âl-i ‘Osmân'a

59 Horâsân'ı basar bir bende-i nâçîz-ı dergâhıñ
Tenezzül eylemez iklîm-i serbest-i Horâsân'a

60 Mü’ekkel eyleseñ bir bendeñi şemşîr-i kahrıñla
Müşâbih eyler Âzerbâycân'ı cism-i bî-câna

61 Düşer teb-lerze bîm ü dehşetinden ehl-i Tebrîz'e
Bıraksañ germî-i hışmıñdan âteş semt-i Kirmân'a

62 Hudâvendâ seniñ füshat-sarây-ı mülküñe nisbet
Hemân Mâzenderân zindândır Kâşân kâşâne

63 Sitânbul cümle ‘âlemden ‘ibâret başka ‘âlemdir
‘Acem nısf-ı cihân ta’bîr eder gerçi Sıfâhân'a

64 Derûn-ı hâsbâgçeñde olan bostâniyân almaz
Verirse Çâr-bâgın çâr gül bir köhne fincâna

65 Nişîmengâh-ı tâlâr-ı tavîle cây-ı kemterdir
Der-i ıstabl-ı hâsıñda olan huddâm u derbâna

66 Beşiktaş'ıñ olursa mün’akis tasvîr-i dil-cûyu
Olur seng-i hacâletle şikeste âyine-hâne

67 Sarây-ı çil-sütûnu çillegehdir aña nisbetle
Hele heşt-i behişt olmaz bedel ol bâg-ı rıdvâna

68 Hacâletle ‘aceb mi tâk-ı Kisrâ münkesir olsa
Ki Kayser pâsbân olmaz o vâlâ kasr u eyvâna

69 Bu Kâgıdhâne-i âbâdı taklîd eylemiş gûyâ
Ser-i Zâyende-rûd üzre o Sa’d-âbad-ı vîrâne

70 Temâşâ eyledim nev-bâg u nev-tâlâr-ı Şîrâz'ı
O külhanda ne mümkin ola âb u tâb-ı Gülhâne

71 O gül-geşt-i musallâ ile bâg-ı dil-küşâsında
Güşâyiş gelmedi bu gonçe-i tab’-ı perîşâna

72 Leb-i deryâda sâhil-hâneler âsâ safâ vermez
Kenâr-ı âb-ı rüknü meşreb-i pâkîze-tab’âna

73 Bizim İstanbul'uñ bostânlarından bir eñ ednâsın
Degişmem merkad-i Sa’dî'deki a’lâ gülistâna

74 Makâmında tefe’’ül eyledim dîvân-ı Hâfız'da
Zuhûr etdi neşât-efzâ bir iki beyt-i mestâne

75 ‘Acem oglanı meydânındaki bâzîçe-i tıflân
Müreccahdır hele bâzîgerân-ı gûy u çevgâna

76 Temâşâ etdirince fîlini ashâb-ı fîl âsâ
Hemâm el-fîl me’l-fîl deyip geçdim zarîfâne

77 Dedim hem hûk-tînetdir o vech ile degil meymûn
Bizim devletde ragbet vardır ancak esb ü arslâna

78 Ma’âza’llâh nedir bugz u ihânet ba’zı ashâba
Nedir ol Râfızîlerde niçe sebb-i sefîhâne

79 Bi-hamdi’llâh şerî’at üzre mülk-i saltanat sende
Ki zâtıñ muktedâ olmuş ser-â-pâ ehl-i îmâna

80 Vedâd-ı nâbe-câdan şâh sevenler nâdim olmaz mı
Bakıp sen gibi mahbûb-ı kulûb-ı müslimânâna

81 Cihân dil-sîr-i envâ’-ı ni’amdır feyz-i lutfuñdan
Kıyâs olmaz pilavdan h^wânçeler bu h^wân-ı ihsâna

82 Kuru ‘unvândır vâdîleri âb-ı mürüvvet yok
Hemân çay gösterirler teşne-leb geldikçe mihmâna

83 Bogulmuş dûd-ı tönbâkûya gördüm bir alay menhûs
Başında yansa âteş dem çeker şevk ile kalyâna

84 Kerîmü’ş-şân-ı sultân-ı cihânsın fahr edip ben de
Tenezzül etmedim en’âm-ı nâçîz-i Kerîm Hân'a

85 Nice fahr u mübâhât etmeyem şevketlü hünkârım
Belî mûr-ı za’îfem intisâbım var Süleymân'a

86 Tefevvuk eyledim her fende ferzendân-ı rindâna
Efendim devletiñde fâ’ikem emsâl ü akrâna

87 Müreccahdır sühan-sencân-ı dehre tab’ım elbette
Benim memdûhumuñ rüchânı vardır pâdişâhâna

88 Bu gûne eylemezdim vasfını hünkârımıñ ammâ
Sefer za’f u fütûr îrâs edermiş tab’-ı insâna

89 Dem-i Îsî gibi izhâr-ı i’câz eyledi nutkum
Hayât-ı tâze verdim kâlıb-ı ma’nâ-yı bî-câne

90 Hezârân sihri ibtâl eyledim mu’ciz-beyânımla
Elimde hâme beñzer ejder-i Mûsâ-yı ‘Umrân'a

91 Ne ejder kim cihânda zehreler çâk eylemiş zehri
O sâhirler niçe tâkat getirsin böyle su’bâna

92 ‘Ubûr etdikde Bâbil'den bulup Hârût u Mârût'u
Füsûnumla bün-i çâha kaçırdım şermsârâne

93 Eger insâf olunsa sâfdır Vassâf'dan zihnim
Bu hüsn-i tab’ ile fahr eylerim Hassân u Sahbân'a

94 Harîrî-i hayâlim bu müzerkeş-târ edâlarla
Ne evrengler çıkarmış kâle-i zer-dûz-ı ‘irfâna

95 Ebû Tayyib gelip bezmimde tatyîb-i dimâg eyler
Buhûr efrûz olursam micmer-i tab’ımla devrâna

96 ‘Aceb mi iktibâs-ı nûr ederse Enverî benden
Fürûg-ı mihr-i endîşem ziyâ-bahş oldu ekvâna

97 Hatâdır fikrime nisbet ile endîşe-i Sâ’ib
Hacâlet-bahş olur nazmım Nizâmî-i sühan-dâna

98 Degildir ‘âriyet tab’ımda vehbî-i İlâhîdir
Bu feyz-â-feyz-i nazm-ı pâk-güftâr-ı belîgâne

99 Eger bâkî olup Nef’î göreydi tâbiş-i nazmım
Atardı şerm ile fahriyyesin hep nâr-ı sûzâna

100 Kadîmî iştihârımdan ziyâde şöhretim şimdi
Yetişdi Hind ü Sind'e hıtta-i Îrân u Tûrân'a

101 Tanîn-endâz-ı âfâk oldu böyle sît-i ‘irfânım
Sezâdır nâm-ı mergûb-ı kasîdem olsa tannâne

102 Şehenşâh-ı cihânıñ devletinde böyle bî-pervâ
Ma’ârifle mübâhât eyledim hayli edîbâne

103 Celâdet geldi tab’a şevk-i vasf-ı pâdişâhîden
Neşât-âver müsellem bir gazel yazdım levendâne

104 Nola Şîrâz'ı versem versem ben o hâl-i ‘anber-efşâna
Bulunmaz Hind ü Keşmîr ü Hoten'de böyle bir dâne

105 ‘Aden'de görmedim dür-dâne dendânıñ gibi lü’lü’
Leb-i la’liñ nazîrin bulmadım gitdim Bedahşân'a

106 Bu hüsn ü cezbeler üftâde eyler mâh-ı Ken’ân'ı
‘Aceb mi mâh-ı Nahşeb düşse ol çâh-ı zenahdâna

107 Müsâdif olmadım Ferhâr u Çîn ü Sind ü Kâbil'de
Siyeh-hâl ü siyeh-mû böyle bir kâkül-perîşâna

108 Kızıl elmayı sîb-i gabgaba bahş eyledim ammâ
Ne çâre portakâl olmaz bedel nârenc-i pistâna

109 Şeker-güftârî-i kand-i leb-i şîrîniñe Vehbî
Semerkand ile mülk-i Kandehâr'ı verdi şükrâne

110 Yeter sûdâger-i Hind ü ‘Acem-veş ‘arz-ı kâlâlar
Bu bâzâr-ı ma’ârifde bakılmaz hod-fürûşâna

111 Devâm-ı pâdişâh-ı dîn içün Hakk'a münâcât et
Yüzüñ sürdükçe burc-ı evliyâda hâk-i Nu’mân'a

112 Cihât-ı sittede tâ çâr-yârıñ hüsn-i ezkârı
Ola sârî mevâlîd-i selâs u çâr-erkâna

113 Ser-â-ser düşmeniñ makhûr edip şemşîr-i kahr ile
Hudâ ‘ömr-i ebed versin şehenşâh-ı cihânbâna

DER-TAKRÎREŞ NÜVİŞTE BÛD

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

114 Dil-beste olan lutf-ı Hudâvend-i kerîme
Rabt-ı emel etmez kerem-i Zend Kerîm'e

[8]

KASÎDE-İ TAYYÂRE DER-TERTÎB-İ CEZÂ-YI ŞÂHÎN GİRAY-I BED-RÂY BÂ-İRÂDE-İ HÜMÂYÛN EZ-RODOS NÜVİŞTE

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Mü'eyyed eylemişdir tâ ezelden Hazret-i Bârî
Mu'allâ devlet-i 'Osmâniyân-ı ma'deletkârı

2 Ne devlet kim velîyy-i ni'met-i 'uzmâ-yı 'âlemdir
Kim eylerse hıyânet der-kafâdır seyf-i kahhârı

3 Eder Fir'avn-veş a'dâsını gark-ı yem-i hüsrân
Bu mülküñ hıfzı içün 'âdetu'llâh böyledir cârî

4 Bu devlet gibi mansûru'l-livâ bir saltanat yokdur
Tetebbu' eyledim her bir lisânda niçe esfârı

5 Eder sâhib-şerî'at dâ'imâ ahkâmını te'yîd
Cihânda pîşvâ etdikleriyçün şer'-i muhtârı

6 O şâhân-ı 'izâmıñ cümlesi a'dâya gâlibdir
Ki kılmış her birin Hak mazhar-ı esrâr-ı Cabbârı

7 Husûsâ cümleden mümtâz kılmış feyz-i Rabbânî
Cenâb-ı Hazret-i 'Abdu'lhamîd Hân-ı cihân-dârı

8 Hudâvend-i mu'azzam şâh-ı Fârûkî-şiyemdir kim
Yed-i kahrında vardır kuvvet-i bâzû-yı Kerrârî

[8] M.IV/17, FB.77b, K.12b

9 Şehenşâh-ı melek-manzar hıdîv-i Kahramân-peyker
Helâk etmiş Hülâgû Hânı bîm-i ceng ü peygârı

10 Süreyyâ-menzilet hurşîd-tal’at mâh-sûretdir
Sezâ Behrâm-ı çarh olsa rikâbında silahdârı

11 Rüsûm-ı saltanat hıssîsa-i zât-ı hümâyûnu
Mülûkâne ‘atâsı her edâsı cümle hünkârî

12 Muvaffak eylemiş bir sadr-ı ‘âlî-kadre kim Mevlâ
Müreccahdır Nizâmü’lmülk'e hüsn-i re’y ü etvârı

13 Süleymân-ı zamândır kim karîn-i Âsaf olmuşdur
Sikender'dir ki Hızr'ı reh-nümâ kılmış aña Bârî

14 O kutb-ı saltanat hükm eylese edvâr-ı gerdûna
Eder gerdûne-i seyr ü temâşâ çarh-ı seyyârı

15 Semender gibi mâhîler ederdi âteşi mesken
Misâl-i âb taltîf eylese mâhiyyet-i nârı

16 Cihânda pâdzehr-i lutfu dârû-yı hayât ammâ
Dil-i a’dâya te’sîr eylese zehri olur mârî

17 Levendânıñ ocagın bir nefesde eyledi berbâd
Söyündürdü kerâmetle şerâr-ı nâr-ı eşrârı

18 Zuhûr-ı nusret-i Yezdân ile mahv u helâk etdi
Niçe Tâhir ‘Ömer gibi Nusayrî merd-i murdârı

19 Piristû-beççeler mâr-ı siyehden ihtirâz etmez
Cihânda ‘adli men’ etmiş rüsûm-ı cevr ü âzârı

20 Hümâ-yı bî-himâl-i himmeti zîr-i cenâhında
Eder âsûde-i zıll-i himâyet cümle aktârı

21 Dilerse matbah-ı kuş-hânesinden bezl-i ni'metle
Eder dil-sîr-i envâ'-ı ni'am şâhân-ı emsârı

22 Eger sîmurg-ı 'adli almayaydı zîr-i şehbâle
Şikest eylerdi devrân beyza-i nüh-çarh-ı devvârı

23 'İkâb-ı pençe-i şehbâz-ı kahrı ıztırâbından
Felek evcinde Nesr-i Tâ'ir'e dehşet olur târî

24 Hisâl- i Ca'fer-i Tayyârî var 'Ankâ-yı zâtında
Çıkarmış âşiyânından niçe 'ayyâr u tayyârı

25 'Adû-yı tîre-rûyu bir uçar kuş olsa da farzâ
Olur çengâl-i bâz-ı kahrınıñ elbet giriftârı

26 Hevâdan indirip ez-cümle şehbâl-i kerâmetle
Kafes-bend eyledi Şâhîn Girây-ı nâbe-hemvârı

27 Toyun düzmek hevâsında gezerken düş olup dâma
Şikest oldu per ü bâli kırıldı çeng ü minkârı

28 Nevâl-i saltanatdan kuş südüyle beslenip âhir
Kımız içdikçe izhâr eyledi küfrâne inkârı

29 Ni'am-perverde-i Rûs'um deyü söylerdi bî-pervâ
Bir iki gün yiyip içmekle hûk u hamr-ı küffârı

30 Giyip kuzgun siyâhı câmeler râhib gibi sanmış
Teşebbüs edecek esbâbdır esvâb-ı füccârı

31 Nikâb ile 'uyûbun setre sa'y eylerdim ammâ kim
Yüzünden perde sıyrıldı beyâna çıkdı esrârı

32 Rodos'da bâgı mesken eylemişdi bâgî-i hâ'in
Getirdim kal'a-bend etdim o çakır gözlü mekkârı

33 Keyânî ‘add ederken kendisin Bermâkiyân buldu
Gelince gûşuna bang-i horûs-ı subh-ı bîdârî

34 Fransız konsolosu dâr-ı murdârın penâh etdi
Cihânı başına teng eyleyince havf-ı ber-dârî

35 Soyundu câme-i tersâya girdi giydi ters esvâb
Ezelden hilkati böyle libâs-ı ‘ârdan ‘ârî

36 Dahîl olmagı mu’tâd eylemişdi düşmen-i dîne
Hıyânet ile medhûl oldugundan kâr u kirdârı

37 Getirdi şîn-i şân-ı hânedân-ı âl-i Cengîz'e
Kabûl etmez esâtîn-i selâtîn ol tebehkârı

38 Hezârân Mantıku’t-tayr okudum çıkmam dedi âhir
Kanat saldı görince darb-ı top-ı heft-kantârı

39 Sanardı kendiyi şâhîn güncişk oldu havfından
Görünce karakuşlar gibi sayyâdân-ı hun-h^{w}ârı

40 Amân hıfz-ı cenâh-ı merhamet eyleñ deyip ol dem
Gurâb-ı rû-siyâh-âsâ ederdi nâle vü zârî

41 Eger haddin bilip re’y almayıp ser-keşlik etseydi
Çekip gaddâremi sad pâre eylerdim o gaddârı

42 Kerîm Hân gibi bir ferzânevârî şâhı mât etdim
Sürüp meydân-ı ferzendîde birkaç esb-i rehvârı

43 Dedim öyle Celâlî-sîrete kendi lisânınca
Tu ey nev-devlet-i hod-rû şeh-i mâ-râ çi pindârî

44 Kelâg u zâg sandım aña nisbet bu galîvâjı
Kanadın kuyrugun yoldum bilindi hadd ü mişvârı

45 Derûn-ı kal’aya idhâl edince çıkdıgı yerden
Nezâketle konak verdim hisâr-ı habs-i dizdârı

46 Egerçi mürg-i zeyrek zannederdi kendisin ammâ
Tahammül eylesin tutdum duzag ile o ferrârı

47 Dü-nîm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslâmı
‘Urûkunda nümâyân oldu şimdi nabz-ı minşârı

48 Kırım halkı eder ol dûzahı öyle tatayyur kim
Kef-i küffâra verdi öyle mülk-i cennet-âsârı

49 O tâvûsü’l-cahîmi tâ’ir-i meş’ûmdur bildim
Uçunca mürg-i cânı zevk ü şâdî tutdu aktârı

50 Feleklerden melekler de anı recm eyleyip gûyâ
Ebâbîl-i felâket başına yagdırdı ahcârı

51 Fesâd ile çalar çarpar sanarken sâha-i mülkü
Çapul verdi diyâr-ı ‘ömrüne baht-ı nigûn-sârî

52 Sabâ-reftâr derlerdi ezelden kavm-i Tâtâr'a
Debûr etdi bunuñ reftârını âsâr-ı idbârî

53 Beşâret-gûne kâgıdlar uçurdum dergeh-i ‘adle
Kebûterle itâre etdim ahyâra bu ahbârı

54 Şehenşâhâ kerâmet-destgâhâ âsumân-câhâ
Saña ‘avn-i Hudâ âsân eder her kâr-ı düşvârı

55 Tefe’’ül eyledim gâlib olursun cümle a’dâya
Gazâ-yı ekber etdiñ katl edip ol nâbe-hencârı

56 Mogolistân'a gitse deşt-i Kıbçag'a firâr etse
Yine ihzâr ederdiñ gönderip bir iki Tâtâr'ı

57 Sen ol hurşîd-rif'atsin ki evc-i i'tibârıñda
O gûne hâksârıñ kadri yokdur zerre mikdârı

58 Nice tâb-âver olsun darbıña bir öyle tâgî kim
Dü-nîm etmiş cihânda bîm-i tîgiñ niçe kühsârı

59 Has u hâşâkden gülzâr-ı iclâliñ müberrâdır
Çıkardıñ bâg u râg-ı şevketinden hâr-ı dîvârı

60 Mülûk-i çâr-etrâf eyleyip dergâhıña rû-mâl
Cenâb-ı Hak saña fermân-ber eyler çâr-çâsârı

61 Hezârân kal'anıñ kuflün açarsın dest-i nusretle
Gelir dergâhıña tâ bâbü'l-ebvâbıñ anahtârı

62 Ne kuşlar kondururdum gül-nihâl-i vasfıña ammâ
Felek âvâre-i gam eyledi mürgân-ı efkârı

63 Nice te'sîs-i ebyât eylesin mi'mâr-ı endîşem
Eder gerdûn-ı dûn her dem mücâzât-ı sitemkârî

64 Kazâ hükmünce kahr-ı dehr ile tayyu's-sicill-âsâ
Belî tayy eylemişdim çok zamân tûmâr-ı eş'ârı

65 Ümîd-i neyl-i ihsânıñ getirdi şevke hünkârım
Yine pîrâne-ser aldım ele dîvân u tûmârı

66 Tasannu' etmeyip ancak vakâyi'-nâme tarzında
Getirdim silk-i imlâya bu nev-nazm-ı güher-bârı

67 Sezâdır vasf-ı şâhîde bu nazma dense tayyâre
Ki böyle kuş dilince eyledim ta'bîr ü tezkârı

68 Fetîl-i şem'-i bahtım gerçi etdi rûzgâr itfâ
Çerâg et pâdişâhım bir nefesle bu emekdârı

69 Hünermendân-ı ‘âlem şeş cihetde iftihâr etsin
Efendim sitteden mansıbla şâd eyle bu nâçârı

70 Bilirler levh-i sînem tahta-i meşk-i ma’ârifdir
Eger ser-levha olsam kimse etmez ta’n u inkârı

71 Bu germiyyetle sünbüllü suyunda bir gazel yazdım
Görüp hoy-kerde ruhlarda ter olmuş zülf-i dildârı

72 Yine sayd eyledim bir ‘işve-bâz-ı kebg-reftârı
‘Acâyibden şikâr aldım desem şâyestedir bârî

73 Temâşâya çıkar kumrî ser-i serv-i çemân üzre
Tezerv-i hoş-hırâmım gâhî geşt etse çemenzârı

74 Müsellem turna telli isperi bir yavrıcakdır kim
Uçurdum mürg-i ‘aklım çâre yok oldum hevâdârı

75 ‘Aceb âyîne-i devrânda görmüş var mıdır bilmem
Şeker leblerle böyle tûtî-i şîrîn-güftârı

76 Sabâ ile vezân etdim Sebâ'ya Hüdhüd-i şevki
Getirseydi dile bârî peyâm-ı vuslat-ı yârı

77 O süglün gibi şûhuñ cünbişinden bî-karâr olmuş
Meger bîhûde bîhûde sanardım nâle vü zârı

78 Nesîm-i lutf-ı şâhîden açıldı gonçe-i kâmım
Çekerdim bülbül-âsâ gerçi çokdan mihnet-i hârı

79 Du’â-yı devlet ü iclâline hasr etdim ey Vehbî
Misâl-i mürg-i hak-gû subh u şâm evrâd u ezkârı

80 Mü’eyyed şân u şevket ile ikbâl ü sa’âdetle
Hudâ tahtında dâ’im eylesin şâh-ı cihân-dârı

81 Mu’allâ bahtınıñ hurşîd ü mâh-ı ‘âlem-ârâ-veş
Cihânı rûz u şeb tâbende kılsın feyz-i envârı

82 O hâkân-ı mu’azzam ser-be-ser dünyâyı feth etsin
Ser-i a’dâsı olsun tu’me-i şemşîr-i hun-h^{w}ârı

83 Muzaffer eylesin sadr-ı mu’allâ-kadrini Mevlâ
Hemîşe cünd-i imdâd-ı İlâhî olsun ensârı

84 Hemân târîhler yazsın bu kemter ‘abd-i dergâhı
Fütûhâtıñ pey-â-pey müncelî oldukça âsârı

[9]

DER-SAHRÂ-YI EDİRNE BERÂY-I VASF-I ORDÛ-YI HÜMÂYÛN NÜVİŞTE

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Feyyâz-ı ezel yâver-i ordû-yı hümâyûn
Sancag-ı Nebî mefhar-i ordû-yı hümâyûn

2 Zer-şemsesidir şemse müreccah o livânıñ
Olmakda ziyâ-güster-i ordû-yı hümâyûn

3 İskender-i devrândır anıñ sâbık-ı ceyşi
Hızr olsa sezâ rehber-i ordû-yı hümâyûn

4 Kıldı o Süleymân-ı zamân sâhib-i mührün
Serdâr-ı güzîn server-i ordû-yı hümâyûn

5 Ol âsaf-ı Hâtem-şiyemiñ ‘âtıfetinden
Dil-sîr-i ni’am leşker-i ordû-yı hümâyûn

6 Dest-i keremi râtibe-bahşâ-yı ‘asâkir
Tûg u ‘alemi zîver-i ordû-yı hümâyûn

[9] M.IV/21, FB.19a

7 Zât-ı himem-ârâsı semiyy-i meh-i Ken’ân
Pertevle meh-i enver-i ordû-yı hümâyûn

8 Rûyunda celî lem’â-i envâr-ı fütûhât
Mansûrdur ol dâver-i ordû-yı hümâyûn

9 El-minnetü li’llâh ki nizâm üzre müretteb
Tedbîr ile ser-tâ-ser-i ordû-yı hümâyûn

10 Âmâde-i hamle reme-i düşmen-i dîne
Merdân-ı gazanfer-fer-i ordû-yı hümâyûn

11 Âsâr-ı şe’âmet görünür semt-i ‘adûda
Mes’ûd-nümâ ahter-i ordû-yı hümâyûn

12 Bu Vehbî-i kemter de guzât ile berâber
Meşgûl-i du’â çâker-i ordû-yı hümâyûn

13 Her hâlde gâlib ola a’dâ-yı li’âma
Serdârı ile asker-i ordû-yı hümâyûn

[10]

DER-SAHRÂ-YI SOFYA BERÂY-I TEŞRÎF-İ GUZÂT NÜVİŞTE BUD

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Aman yâ Rab deyip çıkdık gazâya yekdir Allâh yek
Tevekkül eyledik ‘avn-i Hudâ'ya yekdir Allâh yek

2 Cenâb-ı Hak bize imdâd eder kim ilticâ etdik
Livâ’ü’n-nasr-ı Fahrü’l-enbiyâ'ya yekdir Allâh yek

---

[10] M.IV/22, FB.19a

3 Tefe’’ül eyledim *innâ fetahnâ*[liv] çıkdı Mushaf'dan
Yakînim var bu fâl-i dil-küşâya yekdir Allâh yek

4 Misâl-i âyet-i seyf ehl-i İslâmıñ ser-i tîgi
İner fark-ı ‘adû-yı bed-likâya yekdir Allâh yek

5 Akın eyler guzât emvâc-ı deryâ gibi her sûdan
Macaristân-ı kâfir mâcerâya yekdir Allâh yek

6 Feleklerde melekler de bizimle subha dek nâlân
Çıkar gülbengimiz her şeb semâya yekdir Allâh yek

7 Kabûl eyler münâcât-ı guzâtı Kâdî-i Hâcât
Hemân sen başla ey Vehbî du’âya yekdir Allâh yek

[11]

DİGER DER-SAHRÂ-YI NİŞ NÜVİŞTE BUD
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Allâh Allâh deyip etdik sefer Allâh yekdir
Buluruz düşmen-i dîne zafer Allâh yekdir

2 ‘Azm edip zîr-i livâsında Resûlu’llâh'ıñ
‘Alem-efrâz oluruz bî-hatar Allâh yekdir

3 Böyle çarh-ı feleke karşı çekip gülbengi
Diyelim şevk ile şâm u seher Allâh yekdir

4 Sîb gabgablısın almalı diye gâzîler
Kızılelma'ya kadar ‘azm eder Allâh yekdir

5 El-amân der el-amân düşmeni inşâ’a’llâh
Alırız mülkünü ser-tâbe-ser Allâh yekdir

[liv] "Biz fethettik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.
[11] M.IV/22, FB.19b

6 Meçine harbesine harbî-i bed-kirdârıñ
Hıfz-ı Bârî olur elbet siper Allâh yekdir

7 Vehbiyâ ben de zafer-nâme yazıp dergehine
Şâh-ı İslâma gider müjdeler Allâh yekdir
[12]

TAKRÎR-İ MANZÛME Kİ DER-'AVDET EZ-HUKÛMET ORDÛ-YI HÜMÂYÛN BÂ-EMR-İ SÜ'ÂL NÜVİŞTE BUD

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Bi-hamdi'llâh mübârekdir sefer şevketlü hünkârım
Nümâyân oldu âsâr-ı zafer şevketlü hünkârım

2 Zuhûr-ı mu'cizâtıyla 'alemdir feth ü nusretde
Livâ-yı hazret-i Hayru'l-beşer şevketlü hünkârım

3 Anıñ zer-şemsesi şemse müreccah mihr-i hâverdir
Eder âfâka neşr-i nûr u fer şevketlü hünkârım

4 Sen İskender'sin ordû-yı hümâyûna cenâb-ı Hak
Sürâg-ı Hızr'ı kıldı râhber şevketlü hünkârım

5 Be-hakk-ı âyet-i seyf ehl-i 'udvânıñ bu demlerde
İner başına şemşîr ü teber şevketlü hünkârım

6 Gezend ermez meçinden harbesinden harbî-i şûmuñ
Olur hıfz-ı Hudâ elbet siper şevketlü hünkârım

7 Güzîde leşkeriñde öyle serdengeçdiler var kim
Fedâ eyler yoluñda cân u ser şevketlü hünkârım

8 Kemân-keş pehlevânlar nâvek-endâz oldugu demde
Dil-i saht-ı 'adûya taş diker şevketlü hünkârım

---

[12] M.IV/22, FB.80b

9 Sinân-ı cân-sitânı nîzedârân-ı dilîrânıñ
Eder fûlâd-ı cevşenden güzer şevketlü hünkârım

10 Ocagın söndürüp a'dâ-yı dîniñ âb-ı şemşîriñ
Verir seylâba mülkün ser-be-ser şevketlü hünkârım

11 Süvârî vü piyâde 'askeriñ bî-hadd ü pâyândır
'Adûyı saymaz ol pür-zûrlar şevketlü hünkârım

12 Mülûke mültecâ etmiş Hudâ zât-ı hümâyûnuñ
Verirsin şehlere tâc u kemer şevketlü hünkârım

13 Sen ol şâhenşeh-i Rûm u 'Arab sâhib-kırânsın kim
'Acem şâhı kapuñda bir nöker şevketlü hünkârım

14 Cihân-âbâd tahtında emîn olmazdı Rây-ı Hind
Mukaddem vermeseydiñ rây eger şevketlü hünkârım

15 Sadâsı çıkmadı Fagfûr-ı Çîn'iñ çok zamânlardır
Şikeste eylemiş darbıñ meger şevketlü hünkârım

16 Kırâl-ı bed-fi'âl-i Nemçe'niñ cânın yakıp kahrıñ
Dil-i pür-sûzuna düşmüş şerer şevketlü hünkârım

17 Anı sür'atciler ta'kîb edip kaçmaga yol vermez
Demez mi ol zaman *eyne'l-mefer*[lv] şevketlü hünkârım

18 Zen-i mekkâre-i Moskov tayanmaz böyle merdâna
Salar erlik edip her bir nefer şevketlü hünkârım

19 Edip yüz aklıgı Bahr-ı Siyeh suyunda gâzîler
Olur hükmüñde cümle bahr u ber şevketlü hünkârım

[lv] "Kaçacak yer nereye!", Kur'ân-ı Kerîm, Kıyâmet (75)/10.

20 Alaman düşmeni şimdi ‘aceb mi el-amân verse
Düşüp cân havfına eyler hazer şevketlü hünkârım

21 Esîriñ sîb gabgabluların almaya şevkinden
Kızılelma'ya dek ceyşiñ gider şevketlü hünkârım

22 ‘Adû zîr-i zemîne girdi zîrâ cünd-i İslâma
Zemîn sahrâsıdır yer yer makar şevketlü hünkârım

23 Ricâl-i gaybdan niçe demiş vardır Dimeşvâr'ı
Bugünlerde vezîriñ feth eder şevketlü hünkârım

24 Varadin'e varır din gayretiyle ‘asker-i İslâm
Gelir dergâhıña böyle haber şevketlü hünkârım

25 Hezârân müjde-i feth u zafer ta’kîb eder gûyâ
Kuluñ evvelce geldim müjde-ber şevketlü hünkârım

26 Guzâtıñ bu sene Bosna hudûdunda olan cengin
‘Adûler niçe yıllar yâd eder şevketlü hünkârım

27 Safâlar eyle tahtıñda göründü sûret-i nusret
Gider âyîne-i dilden keder şevketlü hünkârım

28 Hemân intâk-ı Hakdır kim zafer-nâme me’âlinde
Sünûh etdim bu nazm-ı muhtasar şevketlü hünkârım

29 Nigâh-ı iltifâtıñ bendeñe ‘ayn-ı ‘inâyetdir
Degildim lâyık-ı hüsn-i nazar şevketlü hünkârım

30 Zamân-ı devletiñde şeyhü’l-islâm-ı himemkârıñ
Bu nâçâra erişdi çâreger şevketlü hünkârım

31 Kazâya ugramışken ez-kazâ tevcîh-i evvelde
Yeñi mansıbla kıldı kâmver şevketlü hünkârım

32 Du’â-yı devletiñdir maksadı Vehbî-i nâçîziñ
Degildir vakt-i izhâr-ı hüner şevketlü hünkârım

33 Zalâm-ı dehri açsın mihr-i âteş-tâb-ı şemşîriñ
Budur evrâdımız şâm u seher şevketlü hünkârım

[13]

TÂRÎHÎ Kİ BERÂY-I GİRİFTEN-İ MUHÂDİYE BOGAZI BE-EMR Ü İRÂDE NÜVİŞTE BÛD
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Hazret-i pâdişeh-i Cem-haşem-i devrânıñ
Hışımına mazhar olup buldu belâsın Nemçe

2 Nakz-ı ‘ahd etme degil cizyeyi eylerdi kabûl
Ol şehiñ bilse bu savletle gazâsın Nemçe

3 Âsitânında serâydârlıga da râzî idi
Cürmünü ‘afv ile celb etse rızâsın Nemçe

4 Gülle-i kelle-şiken darbı ile ser-gerdân
Şimdi taşdan taşa vurmaz mı kafâsın Nemçe

5 Aradı buldu kazâyı nola mahkûm olsa
Hükm-i şâhîye verip cümle kazâsın Nemçe

6 ‘Îd-i Adhâ'da gelen müjde budur devlete kim
Cizye nâmıyla verir kanı bahâsın Nemçe

7 Biz giyip câme-i nev ‘îd-i dü-bâlâ etdik
Ye’s ile giydi bu dem ye’s libâsın Nemçe

8 Temelinden bozulup mülkü harâbât oldu
Devletiñ darbına ugratdı esâsın Nemçe

---

[13] M.IV/24, FB.19b

9 Yıkılıp gitdi guzâtıñ yürüyüş havfından
Göricek kal’asınıñ kal’-ı binâsın Nemçe

10 Viresin tutmayalar vehmi ile kıldı firâr
Ardına bakmadı fehm etdi verâsın Nemçe

11 Mey-i nahvetle tolu şîşeye dönmüşdü hemân
Tepesi geldi yere atdı tapâsın Nemçe

12 Lehlüler olsa ‘aleyhinde sezâ zecr-i İlâh
İhtilâs etmiş idi ba’zı kurâsın Nemçe

13 Tayanıp kuvvetine vermeyicek cenge cevâz
Papanıñ başına çalmışdı ‘asâsın Nemçe

14 Şimdi nâçâr nedâmetle günâhın söyler
Roma semtinde bulup Rîm pâpâsın Nemçe

15 Verdi ser-hadlerini haddini bildi şimdi
Tafralanmışdı degişmişdi edâsın Nemçe

16 Zen-i Moskov'la bir iş yapdı sanardı nâ-merd
Gördü ceng erlerini bildi hatâsın Nemçe

17 Ugradı renge boyarlardan utanmaz mı ‘aceb
Niçe saklar yüzünüñ kara boyasın Nemçe

18 Bende âzâde dilim der mi cihânda ‘acabâ
Kayd u bend ile görürken üserâsın Nemçe

19 Âteş-i kahr ile soldu kuruya kaldı nemi
Bâg-ı ‘ayşıñ bulamaz eski nümâsın Nemçe

20 Meçin atsın soyunup câme-i beckârîsin
Gayrı çeksin başına köhne palâsın Nemçe

21 Çınkıraklarla tonatsın çıkarıp şapkasını
Hacletinden çalamaz çünki derâsın Nemçe

22 Renc-i Efrenc gibi zahmına yokdur çâre
Derdiniñ bulmadı bir dürlü devâsın Nemçe

23 Bogazı girdi ele çâk-i girîbân eyler
Hâsılı kurtaramaz gayrı yakasın Nemçe

24 İki mısra'da dü târîh-i mücevher yazdım
Vehbiyâ buldugu demlerde cezâsın Nemçe

25 *Yakasın aldı hücûm ile bogazı 'asker*
Bogazın verdi ele kesdi sadâsın Nemçe[lvi]

[14]

TÂRÎH BERÂY-I ŞİKESTEN-İ TÂBÛR-I KEBÎR-İ NEMÇE NÜVİŞTE

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Şehenşâh-ı muzaffer Hazret-i 'Abdü'lhamîd Hân'ıñ
Cihânı feth eder böyle giderse cünd-i mansûrı

2 Magâzî-pîşe 'adl-endîşe hâkân-ı mu'azzam kim
Hulûs ile eder emr-i cihâda cehd-i mevfûrî

3 Şeh-i Behrâm-savlet şehsüvâr-ı 'arsa-i himmet
Begenmez ablak-ı gerdûnu bir ednâ silahşôrı

4 Gazâ-yı Bedr'i gösterdi felekde hasma şeb-hûnu
Edince gırre-i şemşîri telmîh *âyet-i nûrı*[lvii]

[lvi] Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1182/M.1768 tarihini vermektedir.
[14] M.IV/25

5 Hatîb-i minber-i ‘arşa okutsun nâmını gâzî
Bilinsin ol imâm-ı müslimîniñ sa’y-i meşkûrı

6 Unutsun dâsitân-ı Kahramân u Rüstem'i ‘âlem
Yazıp Şehnâme'ye şimden geri bu ceng-i meşhûrı

7 Sadâ-yı tabl u surnây-ı meserret tutdu âfâkı
Helâk oldu ‘adû gûyâ işitdi nefha-i sûrı

8 Hazâna ugrayıp mâtemle soldu çehre-i düşmen
Açıldı gülşen-i ikbâl-i şâhîde gül-i sûrî

9 ‘Aceb emn ü amândır hıtta-i mülk-i hümâyûnu
‘Adâlet emrine rabt eylemiş bi’l-cümle me’mûrı

10 Tevâhuş etmeyip âhû bere şîrin emer şîriñ
Ki ‘adli sâha-i ‘âlemde mahv etdi şer ü şûrı

11 Zamân-ı devletinde bî-nevâlar gûş-mâl olmaz
Usûl ile bura mutrib meger kim gûş-ı tanbûrı

12 Şehenşâhâ gazâ mebrûr u sâl-i nev mübârek bâd
Nüvîd-i feth ü nusretle hemân neşr eyle menşûrı

13 Hele şâd eylediñ ervâhını ecdâd-ı magfûruñ
Ebü’l-feth'iñ nümâyân oldu sende râz-ı mestûrı

14 Cihân zîr-i nigîn-i devletiñdir sâhib-i mührüñ
Sezâdır ‘asker-i mansûruña bezl etse memhûrı

15 Muvaffak eylemiş Mevlâ seni ol sadr-ı zî-şâna
Umûr-ı dîn ü devletde ‘ayândır bezl-i makdûrı

[lvii] Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

16 Süleymân-ı zamânsın şübhesiz ilhâm-ı Bârî'de
Sipeh-sâlâr kılmak öyle Âsaf gibi destûrı

17 ‘Adûnuñ eyledi Belkîs mülkün hükmüñe teslîm
Degil mi lâyık-ı tahsîn efendim sa’y-i mebrûrı

18 Sen ol sâhib-kırânsın kim hirâs-ı darb-ı destiñden
Dil-i Kisrâ'da zâhirdir henûz âsâr-ı meksûrı

19 Kırâl-ı bed-fi’âl-i Nemçe haddin bildi ‘ahdiñde
Kaçırdıñ kahr ile sahrâ-yı heyhâta o makhûrı

20 Bütü sındı bozuldu ‘arzı ol hod-bîn-i bî-dîniñ
Zelîl etdi Cenâb-ı Rabb-i Ma’bûd öyle magrûrı

21 Çerâg-ı bahtı söndü sarsar-ı kahrıñla bir demde
Egerçi şevk ile kâfir yakardı şem’-i kâfûrı

22 Cihânı görmedi dûd-ı kebûd-ı tôp-ı şâhîden
Olup gündüz gözüyle mübtelâ-yı derd-i şeb-kûrî

23 Dil-i mecrûhunu pür-şerha kıldı darb-ı şemşîriñ
Misâl-i renc-i efrencî oñulmaz zahm-ı nâsûrı

24 Kaçıp cân havfı ile saklanırken perde-i şebde
Şu’â’-ı tîgiñ etdi rûz-ı rûşen şâm-ı deycûrı

25 Kırallık iddi’âsından geçip bed-nâm-ı dehr olsun
Degişsin bir müzahref isme lafz-ı imparatorı

ÎN ÇÂR EBYÂTEŞ BÂ-LUGAT-I FİRENGÎ ÂMÎHTE BUD

26 Zen-i mekkâre-i Moskov desin komiste Vustirye
Ofensive defensive deyü aldatdı senyorı

27 Günâhın söyleyip alsın nasîhat Rim papasından
Bu nakz-ı ‘ahde çünkim kâbil olmazdı senatorı

28 Atıldı paradan bir lu’b ile bükdü belin bu derd
Varıp o paralarda oynasın bâzî-i kanbûrî

29 Gürûh-ı her-segânı seg-be-sahrâ-yı firâr oldu
Elek satsın varıp şimden geri cümle elektorı

30 Muhakkak bildi serdengeçdilerden kurtuluş yokdur
Nedir çâre kılıçdan geçdi yek-ser ceyş-i menfûrı

31 Zebânîye zebân-ı hâl ile yansın cehennemde
O zahmîn mürdeler cân-sûzî-i şemşîr ü sâtûrî

32 Bu zevk ü şevk ile bir ‘âşıkâne nev gazel yazdım
Sürûr eyyâmıdır ma’zûr ola var ise mahzûrı

33 O kâfir mâcerânıñ pek süzülmüş çeşm-i mahmûrı
Görenler olmasın mı câm-ı ‘aşkıñ mest ü rencûrı

34 Kızılelmalıdır ol sîb-gabgab âfet-i mey-nûş
İçer misket şarâbı istemez sahbâ-yı engûrı

35 Müsellem sırma saçlı biçli miçli bir civândır kim
Urulmaz mı gören üftâdeler ol hüsn-i pür-zûrı

36 Fireng âyînesi sandım görünce sîne-i sâfın
Safâ-yı gerdeni eyler şikeste kadr-i billûrı

37 Nedir bu hüsn-i sûret ol büt-i tersâda ey Vehbî
Çıkarmaz ‘aksini mir’ât-ı dilden dûrî-i sûrı

38 Hudâvendâ bu cûş-â-cûş ile deryâ-yı tab’ımdan
Çıkardım midhatiñde gerçi hayli dürr-i mensûrı

39 Süleymân-ı zamânsın böyle dest-âvîz-i nâçîze
Cesâret mi ederdim bilmeseydim kıssa-i mûrı

40 Harâb olsun ‘adûnuñ hânumânı darb-ı destiñle
Bu gûne feth u teshîr et hezârân mülk-i ma’mûrı

41 Bu târîh ile eyler âsafıñ dergâhıña rû-mâl
Bozuldu pâdişâhım devletiñde Nemçe tâbûrı[lviii]

[15]

NAZÎRE-İ BAHÂRİYYE-İ NEF’Î DER-ZIMN-I TÂRÎH-İ CÜLÛS-I HÜMÂYÛN-I HAZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Şeh-i nevrûz çıkdı tahta sahn-ı gülsitân üzre
Kuruldu nahl-i gülden sâyebânlar bülbülân üzre

2 Degil ebr-i bahârıñ sâyesi sultân-ı nevrûzuñ
Felek kurdu bu mevsimde otagın bûstân üzre

3 O günde tûg-ı şâhı çekdirir dârâ-yı gülşende
Sefer etmiş cihân-âbâddan Gülpâyegân üzre

4 Geçirdi âb-ı berf-âsâ zemîne bozdu tâbûrun
Atıp kar topların bir bir sipâh-ı mihricân üzre

5 Sabâ tahrîk edince gonçeyi âheste âheste
Gören taht-ı Süleymân'dır sanar bâd-ı vezân üzre

6 Dem-i ürd-i behişt erdi çıkar mı bâgdan âdem
Bu revnakla cihân tercîh olunmaz mı cinân üzre

7 Hevâ-yı sünbülî gülşende açmış tâze sünbüller
Sanarsın zülf-i şebbûdur ‘izâr-ı dil-sitân üzre

8 Füzûnterdir gül-i terde letâfet sâde-rûlardan
Benefşe kec-külâhıyla mürеccah nev-hatân üzre

[lviii] Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.

[15] M.IV/27, FB.20a

9 Sehî-kadler çemende nâz ile geldikçe reftâra
Temâşâya çıkar kumrî ser-i serv-i çemân üzre

10 Nazar eyler nigâh-ı mest ile nergis deyü şâyed
Gül-i bâdâm nâzır oldu çeşm-i dilberân üzre

11 Hemân nâz u niyâz-ı ‘âşık u ma’şûkdur gûyâ
Gül-i handâna karşı bülbül-i şeydâ figân üzre

12 Gelip bir sâde yazlık istese ezhâr-ı gülşenden
Gül ü sünbül atar top top çiçekli bâgbân üzre

13 Kurulmuş encüm-âsâ encümenler bâgda gerdûn
Kosun câm-ı hilâli sofra-i sahbâ-keşân üzre

14 Gül-i hurşîdi etsin zîver-i ser-şîşe-i rindân
Niçün zerrîn kadeh bîhûde tursun âsumân üzre

15 Şarâb-ı ergavânı nûş edip peymâne-i gülden
Konar bu keyf ile bülbül dıraht-ı ergavân üzre

16 Bu mevsimde sanardım rîziş-i bârânı nâ-ber-câ
Bisât-ı gül-zemîn-i sebz-i nev-nakş-ı zamân üzre

17 Meger zîbâ su dîbâsı döşermiş ebr-i zîb-âver
Mübârek makdem-i şâh-ı kerîm ü kâmrân üzre

18 Hudavend-i civân-baht u şehenşâh-ı Sikender-taht
‘Adâletle tefevvuk eylemiş Nûşîrevân üzre

19 Süleymân-menkabet Âsaf-hadem Sultân Selîm Hân kim
Cihânda emr ü fermânı revândır ins ü cân üzre

20 Serîr-i ‘arş-ı a’lâdan melâ’ik indi tebrîke
Cülûs etdikde taht-ı şevket-i ‘Osmâniyân üzre

21 İmâm-ı müslimîn oldu mu’allâ hutbe-i nâmın
Okur sükkân-ı kürsî minber-i kevn ü mekân üzre

22 Sezâdır sikkesin darb etse ol şâh-ı felek-rif’at
Zer-i hurşîd ü sîm-i mâh u nakd-i ahterân üzre

23 Vücûb-ı inkıyâd-ı emridir bâ-nass-ı Kur’ânî
Cihân mahkûmudur hükm-i Hudâ-yı müste’ân üzre

24 Bulurdu kendisin gâv-ı zemîniñ zîr-i pâyında
Konulsa kûh-ı temkîni sipihr-i ser-girân üzre

25 ‘Aceb mi beyza-i fûlâddan olsa Hümâ peydâ
Cenâh-ı lutfudur sâye-figen şimdi cihân üzre

26 Görür mü böyle bir sâhib-kırânı dîde-i gerdûn
Hezârân sâl olursa cünd-i seyyâre kırân üzre

27 Çerâg-ı bahtına zer şem’dândır mihr-i ‘âlem-tâb
Felek fânûs-ı mînâdır o zerrîn şem’dân üzre

28 Olur tâbende-rû her bendesi mihr-i münîr-âsâ
Edip vaz’-ı cebîn vakt-i seher ol âsitân üzre

29 Kılarmış irtifâ’ın süllemî bürhân ile isbât
Bagal-gîrî olan tahta çıkarken nerdübân üzre

30 Eder zerrîn rikâbı berk-veş rahşende âfakı
Süvâr oldukça rahş-ı çâpük-i âteş-’inân üzre

31 Esed burca girip teb-lerze-i havfa düçâr olmuş
Görelden Rüstemâne hamlesin şîr-i jiyân üzre

32 Hevâya atsa farzâ tîrini hengâm-ı ‘avdında
Düşer sevk-ı kazâ ile kafâ-yı düşmenân üzre

33 Biterdi haşre dek her bir giyâhı lâle-veş hûnîn
Sinân-ı kahrını dikseydi hâk-i Kahramân üzre

34 Ser-i âteşde her bir katresinden gül biter ammâ
Düşerse şebnem-i lutfu kebâb-ı hûn-çekân üzre

35 ‘Adû-yı dîn-i istîmân eder şemşîr ber-gerden
Rikâb-ı ehl-i îmân devr-i ‘adlinde emân üzre

36 Geçip hod-râylıkdan belki rây isterdi Rây-ı Hind
Akıtsa ceyş-i deryâ-cûşunu Hindûsitân üzre

37 Tarîkin bulmayıp semt-i necâtıñ dest-i kahrından
Nigehbân oldu reh-zenler yürürken kârbân üzre

38 Vebâl-i zîr-destânı alır mı boynuna kimse
Keşîde eylemişken tîgini gerden-keşân üzre

39 ‘Utârid hâme-i Behrâm ile seyf âyetin yazsın
O tîg-i rûşen-i Cevzâ-nitâk-ı hûn-feşân üzre

40 Hezârân mîl yerden çekmek ister çeşmine hurşîd
Edip hâk-i derin tercîh kuhl-i Isfahân üzre

41 Hudâvendâ hümâyûn zâtıñ ol zıll-i İlâhîdir
Ki olmuş sâye-endâz-ı emân ehl-i zemân üzre

42 Fürûg-ı mihr-i ‘adliñ mâhtâba eylese te’sîr
Ziyâsı merhem-i kâfûr olur zahm-ı ketân üzre

43 Sarây-ı Yûsuf eyler yerlerin düşdükçe rü’yâda
Hayâl-i pertev-i ‘afvıñ ser-i zindâniyân üzre

44 Eder mevc-i serâbı târ-ı silk-i gevher-i sîr-âb
Düşerse ebr-i lutfuñ katresi rîg-i revân üzre

45 Dem-â-dem sîne-i a’dâya vurdukça olup rengîn
Gül ü lâle biter destiñde şemşîr ü sinân üzre

46 Bi-hamdi’llâh şehenşâh-ı kerîm-i ehl-perversin
‘Atâ vü şefkatiñ mebzûldür dânişverân üzre

47 Zamân-ı vâlid-i merhûm u magfûruñda hünkârım
Ma’ârifle tefevvuk eylemişdim h^{w}âcegân üzre

48 Çerâg-ı hâs idim ammâ felek nâ-geh söyündürdü
Muhâlif rûzgâr esdi bu ‘abd-i nâ-tüvân üzre

49 Niçün cevrin füzûn eyler baña bu çarh-ı dûn bilmem
Kadîmî tavrıdır gerçi sitem dânişverân üzre

50 Ser-i bî-bahtı böyle hırka-i hırmâna çekmişken
Yine tîg-i cefâsın bende her dem imtihân üzre

51 Kalır hâlî mahal vâfir yeri ger eylesem hırmen
Bütün mahsûl-i lutfun çeşm-i mûr-ı nâ-tüvân üzre

52 Seni taht-ı cihânbânîde gördüm tâze cân buldum
Bu devletdir müreccah baña ‘ömr-i câvidân üzre

53 Efendim çâker-i mevrûsuñam minnet mi var şimdi
Niyâz eyler baña gerdûn olurken imtinân üzre

54 Bahâristân-ı vasfıñda bu gûne nazm-ı rengînim
Olur fâ’ik kitâb-ı Gülsitân u Bōstân üzre

55 O üstâdem ki çekdim ser-kalemden hatt-ı butlânı
Sütûr-ı nazm u nesr-i şâ’irân u münşiyân üzre

56 Dilim gencîne-i ma’nâ kalem destimde ejderhâ
Nigehbânlık eder her dem o genc-i şâyegân üzre

57 Dizer nazm-ı Süreyyâ-kadrimi gevher gibi gerdûn
Gehî iklîl-i mihre gâh fark-ı Ferkadân üzre

58 İki berceste mısrâ' ile her peyveste mazmûnum
Misâl-i beyt-i ebrû câ-nişîndir çeşm-i cân üzre

59 Resen-bâz-ı hayâlim nükte-i bârîke dil-beste
Çekip tîg-i zebânım sanki oynar rîsmân üzre

60 Nihâl-i Sidre'dir gülzâr-ı tab'ımda kalem gûyâ
Ki salmış sâyesin Firdevsî-i huld-âşiyân üzre

61 Çeker bir şu'leden şemşîr her dem berk-ı endîşem
Ser-i serbest-i fahr-ı Nef'î-i âteş-zebân üzre

62 Yine şevk ile bir mevzûn u müstesnâ gazel yazdım
Çemende dünki gün seyr etdigim serv-i revân üzre

63 Dökülmüş turralar hâl-i ruh-ı pertev-feşân üzre
Görüp ben necm-i gîsûdâr sandım âsumân üzre

64 Olurken hûn-ı 'uşşâk-ı siyeh-baht ile jeng-âlûd
Ne hâcet vesmeler çekmek o tîg-i ebruvân üzre

65 Dil-i âvâre kim rim-kerde-i tarf-ı nigâhıñdır
Basar her hatvesinde çeşm-i şûh-ı âhuvân üzre

66 Şikâyet eylemezdim sîne-çâk olsam da cevriñden
Misâl-i şâne konsaydım o müşgîn gîsuvân üzre

67 Hazer kıl tel kırarsın belki ibrâm istemez Vehbî
Sarılma böyle pek düşme amân ol mû-miyân üzre

68 Degildir vakt-i da'vâ-yı hüner cây-ı edebdir bu
Du'âya başla şimden soñra de'b-i şâ'irân üzre

69 O sultân-ı Selîmü'l-kalbi 'avn u nusret-i Bârî
Muzaffer eylesin ceyş-i 'adû-yı bed-gümân üzre

70 Hemîşe dâ'im olsun 'ömr ü ikbâl ü selâmetle
Serîr-i saltanatda şevket ü iclâl ü şân üzre

71 Sezâ taklîd-i seyfinde mücevher olsa târîhim
İki mısra'da kim her mısra'ı hüsn-i beyân üzre

72 *Şeh-i Cem-şevket-i fermân-revâ sultân Selîm oldu*
Kuşandı seyf-i fethi turmasın çeksin cihân üzre[lix]

[16]

DER-HÜCÛM U GÂRET-İ TÂTÂRÂN BERÂY-I AHZ-İ İNTİKÂM-I ŞÂHÎN GİRÂY BE-KAZÂ'-İ ZAGREB 'ATEBE-İ 'ULYÂ FERESTÂDE

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Ey şehenşâh-ı felek-mertebe-i heft iklîm
Mihr-i tâbende-ruh-ı matla'-ı eltâf-ı 'amîm

2 V'ey şeh-i rûy-ı zemîn mihr ü meh-i devlet ü dîn
Hâmî-i şer'-i mübîn zıll-i Hudâvend-i 'alîm

3 Sensin ol kıble-i 'âlem ki mülûk-i etrâf
Hacer-i es'ad-i dergâhıñı eyler telsîm

4 Rûh-ı Dârâ vü Sikender der-i iclâliñde
Bu imiş bâb-ı sa'âdet diyerek oldu mukîm

5 Neyl-i ihsânıñadır meyl ü temennâ-yı felek
Böyle nem-geşte olup şânıña eyler tefhîm

[lix] Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1193/M.1779 tarihini vermektedir.
[16] M.IV/30, FB.22a

6 Ferş edip pertevini sâha-i ikbâliñde
Yüz sürer pâyıña hurşîd be-vech-i ta'zîm

7 Kuşanır tîgini Mirrîh silahdârıñdır
Boynuna lâzım olan hizmeti eyler tetmîm

8 Necm-i bahtıñda bulur lâmi'a-i es'âdı
Ne zamân kilk-i 'Utârid çıkarırsa takvîm

9 Tâli'-i pür-şerefiñ nâzırı çeşm-i Pervîn
Şemsdir kevkeb-i mes'ûduña ehl-i tencîm

10 Kalem-i kâtib-i kudret mele'-i a'lâda
Levh-i mahfûza eder vasfiñı böyle terkîm

11 Şâh-ı ferhunde-sıfat dâver-i Dârâ-haşmet
Husrev-i Cem-'azamet zîver-i taht u dîhîm

12 Nuhbe-i pâdişahân 'umde-i âl-i 'Osmân
Mâye-i emn ü amân Hazret-i Sultân Selîm

13 Ced-be-ced mihr-i ziyâ-bahş-ı sipihr-i şevket
Matla'-ı zât-ı hümâyûnu kerîm ibn-i kerîm

14 O Süleymân-ı cihândır ki mü'eyyed yedine
Kıldı Feyyâz-ı ezel hâtem-i mülkü teslîm

15 'Itr-ı şâhîye döner nekhet-i ezhâr-ı çemen
Bûy-ı hulkuyla vezân olsa gülistâna nesîm

16 Eser-i 'âtıfeti kılsa sabâya te'sîr
Gül gibi gonçe-i tasvîri de eylerdi besîm

17 Teşne-i şefkati ol menba'-ı cûd u keremiñ
Cûy-ı lutfunda bulur lezzet-i âb-ı tesnîm

18 Şu’le-i hışmı fürûzân olıcak ammâ kim
Âteş-i kahrı olur düşmenine nâr-ı cahîm

19 Kasem eylerse sezâ ehl-i gazâ tîgine kim
Hilye-i âyet-i seyf ile olunmuş tevsîm

20 Kabzaya alsa kemânın hedef-i mihri felek
Kavs burcunda nişângâhına eyler takdîm

21 Dâne-i darb-ı tüfengi yer eder nokta gibi
Kulle-i Kâf'a nişân konsa eger halka-i cîm

22 Nîze-i savletini dikdigi demde hâke
Ola fevvâre-i hûn anda niçe ‘azm-i remîm

23 Darbe-i harbesini mülk-i ‘ademde işidip
Rüstem'iñ girdi reg-i cânına ser-neşter-i bîm

24 Berk-i rahşende olur dest-i şükûhunda cerîd
‘Azm-i meydân edicek rahş ile ol nûr-ı cesîm

25 Kılmış envâ’-ı füyûzâta muvaffak anı Hak
Nedir ol kalb-i selîm ü nedir ol tab’-ı fehîm

26 Kuvvet-i fikri verir resm-i hayâle sûret
Hiddet-i zihni eder cevher-i ferdi taksîm

27 Şöhret-i bezmine şerminden olurdu nâdim
Baykara meclis-i ‘irfânına olsaydı nedîm

28 Dâverâ dâdgerâ şâh-ı mu’âllâ-kadrâ
Ey eden ma’deletin hâs u ‘avâma ta’mîm

29 Kalmadı nâle-künân şekve eden devriñde
Eyleye girye meger dâyesine tıfl-ı fatîm

30 Şîr-mâde bulup âhû bereyi şîr verir
Oldu ‘adliñle sitem sâha-i ‘âlemde ‘adîm

31 Güher-i vasfıñı Vehbî kuluñ ey şâh-ı cihân
Böyle mi eyler idi silk-i hayâle tanzîm

32 Kalemim çâh-ı devâtımda edip meşk-i füsûn
Sihr-i Hârût ile Mârût'a ederdim ta’lîm

33 Şu’arâ-yı ‘Acem olmuşdu yanımda ‘acemî
Şâh-ı İrân'a mezâyâlar edince tefhîm

34 Zehresin hükm-i nezâretle ederdi dâye
Ser-i nevzâde-i tab’ımda dönüp çarh-i ‘akîm

35 Kuvvet-i nâtıka-i ‘âlem iken her sühanım
Çâre ne eyledi ebkem sitem-i dehr-i le’îm

36 Hayf sad hayf şu’ûrum dahi meslûb oldu
Şi’re bu derd ile revnak veremez tab’-ı sakîm

37 Eşkiyâ basdı gelip mahkememi hâkim iken
Buña râzî mi olur Kâdî-i Hâcât-ı Hakîm

38 Sitte kâdîlerine şeş cihet-i ‘âlemde
Bu kâzâ gibi ‘aceb oldu mu bir hükm-i vahîm

39 Soydu dilki gibi Eskizagara halkı beni
Çıkarıp postum edince yakamı böyle dü-nîm

40 Mülk-i sâmânıma Tâtâr verip çâpûlu
Gitdi yagmâya bütün raht u bisât-ı zer ü sîm

41 Kîne-i kavm-i Hülâgû düşürüp mehlekeye
Etdiler sûret-i tesmîm ü helâkim tasmîm

42 Sayd-ı Şâhîngirây'a nice kıydıñ diyerek
O çakır pençeliler gördü baña kayd-ı ‘azîm

43 Fursatım buldular ulaşdırıp ol hûnîler
Kafes-i gamda tutuldum ne şefîk ü ne hamîm

44 Kanadım yok ki uçup cân atayım bir tarafa
Böyle bir dâma düşürdü beni bu baht-ı zemîm

45 Uçmaga lâne-i tenden per ü bâl açmış iken
Kuşca cânım hele kurtardı o Hallâk-ı Rahîm

46 Bâg-ı cennet gibi İstânbul'a hasret kodular
Eyledi Âdem'e ancak bunu şeytân-ı racîm

47 Bu kadar âteş-i derd ü gama düş olmuş mu
Nâr-ı Nemrûd'a düşünce ‘acabâ İbrâhîm

48 Çekmedi vak’a-i Kıbtî'de bu rütbe havfı
Kavm-i Fir’avn'ıñ elinden dahi Mûsâ-yı Kelîm

49 Baña etdiklerini etmedi ‘Îsâ'ya Yehûd
Çıkdı eflâke figânım bilir ol Rabb-i ‘Alîm

50 Peder-i pîri Tatar kurdu helâk etdi deyü
Kanlar aglatdılar etfâlime mânend-i yetîm

51 Ka’be-i kalbimi huccâc-ı sitem yıkdı meded
Kıl o vîrâneyi lutf ile efendim tersîm

52 Hazret-i vâlid-i magfûr ile ‘ammim merhûm
Kuluñu kılmış iken mazhar-ı eltâf-ı ‘amîm

53 Ne revâdır ki zamânıñda amân hünkârım
Ola pâ-mâl-i erâzil bu emekdâr-ı kadîm

54 İntikâmım koma haşre meded ey şâh-ı cihân
Cümle düşmenleriñi kahr ide Kahhâr-ı ‘azîm

[17]

‘ARZ-I HÂLÎST Kİ BE-HÂK-İ ‘ATEBE-İ SULTÂN SELÎM HÂN BE-İSTİD’Â-YI MANSIB ‘ARZ KERDEEST

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Nedir ey tab’-ı sühan-gûy-ı pesendîde kelâm
Bu hamûşîye sebeb yok mu midâd u aklâm

2 Etmez olduñ niçün âyâ dehen-i yârânı
Eser-i ney-şeker-i hâme ile şîrîn-kâm

3 Ne revâ olmaya müşgîn rakamıñ noktaları
Sâde-rûy-ı varaka hâl ü hat u ‘anber-fâm

4 Kudretiñ kalmadı mı hüsn-i edâ-yı sühane
Yohsa bilmez misin envâ’-ı cinâs u îhâm

5 ‘Arabî nazmıña *ahsente* deyip rûh-ı Lebîd
Fârisî şi’riñe *hûbest* demişdi A’câm

6 Ebkem olmak ne demek böyle dem-i hürremde
Ki ola ehl-i sühan cümle sezâ-yı en’âm

7 Bu sükûtuñ sitem-i çarh-i cefâ-cûdan ise
Ya’nî olduñsa eger lâl-i melâl-i âlâm

8 ‘Arz-ı hâliñle niçün hâl-i dil-i nâlânı
Eylemezsin der-i sultân-ı cihâna i’lâm

---

[17] M.IV/33, FB.23b

9 O şehenşâh-ı felek-câh-ı Süreyyâ-şerefiñ
Pertev-i şefkatidir nûr-ı cemâl-i eyyâm

MU’AMMÂ-YI LAFZ-I SULTÂN SELÎM EDÂMA’LLÂHU

10 Zâtı hurşîd-i cihân lutfuna yokdur pâyân
Feyz-i ihsânı ser-â-pâ eder âfâkı be-kâm

MU’AMMÂ-YI BE-NÂM-I SELÎM SELLEMEHÜ’S-SELÂM

11 Niçe hurşîd-i cihândır ki verir mâha ziyâ
Kilk-i Bircîs yazar vasfını ber-vech-i merâm

12 Sûret-i hâl-i berâyâyı kerâmetle bilir
Kalbi âyîne-i feyz-âver-i nûr-ı ilhâm

13 Mâye-i re’fetidir râtibe-bahş-ı ‘âlem
Dergeh-i devletidir maksim-i erzâk-ı enâm

14 Pâdişâhım der-i lutf u keremiñde Vehbî
Yüz sürüp hâke niyâz ile eder istirhâm

15 Hedef-i tîr-i sitem eyledi Tâtâr beni
İntikâm almaga ‘azm eyleyip ol kavm-i li’âm

16 Yeñi gör kim dahi Eskizagara şehrinde
Oldu pûşîde-i dûş-ı süfehâ-yı bed-nâm

17 Kimden ümmîd-i ‘inâyet edeyim hünkârım
Var iken dergeh-i lutfuñ gibi cây-ı in’âm

18 Mansıbım oldu heder mâhasalım renc ü keder
Gayrı kim şefkat eder bendeñe ey şâh-ı enâm

19 Ya’ni Eskizagara mahv u telef oldu ise
Yeñi mansıbla efendim beni kıl şâd u be-kâm

20 ‘Arz-ı hâlim okuyup hâlime rahm eylersin
Edeyim ben de du’â eyleyerek hatm-i kelâm
21 Emr ü fermânıñı tenfîz edip ahkâm-ı kazâ
Hükmüñ âfâkda cârî ola tâ rûz-ı kıyâm

[18]

NAZÎRE BE-NEF’Î DER-ZIMN-I TEŞEKKÜR-İ ‘İNÂYET-İ HAZRET-İ SULTÂN SELÎM BE-İHSÂN-I MANSIB
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Hâksârân gâh feyz-i pertev-i ihsân bulur
Zerre tâb-ı âfitâb ile ‘uluvv-i şân bulur

2 Hızr-ı şefkat reh-nümûn oldukda bir dil-teşneye
Sâha-i zulmet-serâda çeşme-i hayvân bulur

3 ‘Âlem-i bâlâya kim olsa dehen-bâz-ı niyâz
Telh-kâm iken sadef-veş reşha-i nîsân bulur

4 Ehl-i himmet bir nefes eylerse mânend-i sabâ
Gülşen-i ümmîd birden güllerin handân bulur

5 Dest-i mi’mâr-ı mürüvvetden karîn-i lutf olan
Hâtır-ı vîrânını bir demde âbâdân bulur

6 Böyle cûş etdikçe cûy-ı rahm u şefkat sû-be-sû
Teşne-leb kalmaz suyun elbet kerem-cûyân bulur

7 Gerçi zâyi’ eylemişdi kadrini ammâ felek
Vaktidir şimdi revâcın kâle-i ‘irfân bulur

8 Bu ne hengâm-ı meserretdir ki erbâb-ı hüner
Yoklasa künc-i derûnun hürrem ü handân bulur

[18] M.IV/34, FB.24a

9 Hamdü li’llâh öyle bir vakt-i ‘inâyetdir bu kim
Ehl-i dâniş ragbet-i şâhenşeh-i devrân bulur

10 Hazret-i Sultân Selîm Hân kim sipihr-i ser-bülend
Mihr ü mâhın dergehinde rûz u şeb derbân bulur

11 Hüsrev-i sâhib-kırân kim her seher Behrâm-ı çarh
Bîm-i tîginden girîbân-ı şafakda kan bulur

12 Mülküne nisbetle târîh-âşinâyân-ı cihân
Devlet-i Sâmâniyânı bî-ser ü sâmân bulur

13 Şer’ ü kânûn üzre emr ü nehyini idrâk eden
Hükm-i menşûrun karîn-i ma’nî-i Kur’ân bulur

14 Bâd-pây-ı berk-i rahşı ol Süleymân-şevketiñ
Teng-nây-ı çeşm-i mûru ‘arsa-i cevlân bulur

15 Gerçi zîr-i pâyına ferş etmek ister âsumân
Atlasın ammâ ki vicdânında nâ-çespân bulur

16 Emri ile ‘âlemi geşt eylese bir çâkeri
Cümle şâhânı o şâha bende-i fermân bulur

17 Sît-i kahr u savleti erdikçe gûş-ı cânına
Kahramân mülk-i ‘ademde kendüsin lerzân bulur

18 Tîr-i dil-dûzun hayâl etdikçe her dem düşmeni
Sîne-i pür-kînesin menzilgeh-i peykân bulur

19 Sâha-i rezminde a’dâ kelle-i bî-devletin
Gûy-ı hâk-üftâde-veş peyveste-i çevgân bulur

20 Vasf-ı şemşîrin işitdikçe gürûh-ı ser-keşân
Bîm-i tertîb-i cezâdan cismini bî-cân bulur

21 Hışmı yek-ser teng ü târ eyler cihânı başına
Günbed-i gerdûnu hasmı gûşe-i rindân bulur

22 Kudreti ref’-i münâfât eyleyip azdâddan
Himmeti emr-i muhâle sûret-i imkân bulur

23 Rûşenâyî-bahş-ı şeb-tâb olsa necm-i şefkati
Evc-i isti’lâda kadr u rif’at-i Keyvân bulur

24 Hâke te’sîr etse feyz-i kuvvet-i derrâkesi
Kendisin mihr-i giyâ hem-tînet-i insân bulur

25 Sâye-i ‘adlinde ‘âlem ol kadar âsûde kim
Sîne-i şîri gazâlân cây-ı itmînân bulur

26 Hikmet-i kânûnudur dehre şifâ-yı sadr olan
Dergeh-i lutfunda her der-mânde biñ dermân bulur

27 Nâ-ümîd olmaz ‘atâ-cûyân-ı bâb-ı re’feti
Dest-i cûduñda güher-pâşî-i bahr u kân bulur

28 Ehl-i istihkâk arar bezl-i keremde himmeti
Kuvvet-i ilhâm ile in’âmına çespân bulur

29 Hüsrevâ envâr-ı lutfuñdan olursa behre-yâb
Zerre-i nâçîz şân-ı neyyir-i rahşân bulur

30 Dergehiñden gayrıya dest-i niyâzı bâz eden
Ceyb-i âmâlinde ancak mâye-i hüsrân bulur

31 Pâdişâhım devletiñde çarha etmem ser-fürû
Âsitânıñda kuluñ her müşkilin âsân eder

32 Çarha istignâ ederse tavr-ı nâ-ber-câ mıdır
Bir gedâ kim iltifât-ı hüsrev-i zî-şân bulur

33 Necm-i bahtım Zühre-i çengîye döndü şevk ile
Devr-i ihsânıñda herkes bendeñi raksân bulur

34 Tarz-ı eş’ârım olursa lâyık-ı hüsn-i kabûl
Bu kemîne ‘abd-i ednâ şöhret-i Hassân bulur

35 Eyledikçe vâdî-i evsâfıña ‘atf-ı ‘inân
Zabt olunmaz esb-i tab’ım vüs’at-i meydân bulur

36 Rûh-ı Hallâk-ı Ma’ânî gıbta eyler kim baña
Nutkum ile kâlıb-ı elfâz tâze cân bulur

37 ‘Âlem-i ‘ukbâda seyr etse sevâd-ı nazmımı
Dîde-i Sâ’ib cilâ-yı kuhl-i Isfâhân bulur

38 Cümleniñ ma’lûmudur Nef’î'ye gâlib oldugum
Nüktedânlar her kasîdemde aña rüchân bulur

39 Çâh-ı Bâbil'dir devâtım hâme-i çâlâk-dest
Sihr-i Hârût'u derûnunda anıñ pinhân bulur

40 Bir ‘asâ-yı Mûsevî'dir kim o kilk-i pür-füsûn
Dîde-i hussâda karşı hey’et-i su’bân bulur

41 Bahr-ı tab’ımdan gazel-cûy olsa gavvâs-ı hayâl
Gevher-i nâ-yâb-veş şâyân-ı istihsân bulur

42 Dil temâşâ-yı cemâlinden safâ-yı cân bulur
Çeşmini âyîne-veş ruhsârıña hayrân bulur

43 Pençe-i ‘uşşâkdan cânâ gürîzân olma kim
Mâh-ı Ken’ân mübtelâsın dest-der-dâmân bulur

44 Sebze-i hattıñ gören rü’yâda şebbûlar gibi
Subh-dem bâlîni üzre câ-be-câ reyhân bulur

45 Sâgar-ı rindiñ habâb-ı bâdesin taklîd içün
Zâhid-i zevk-âşinâ bir sübha-i mercân bulur

46 Hâle-veş gerçi ham olmuş kâmeti Vehbî-i pîr
Sînede ammâ ki her şeb bir meh-i tâbân bulur

47 Yüz sürüp hâke du'â-yı hayra âgâz et hemân
Vasf-ı bî-ta'dâd-ı şâhı sanma kim pâyân bulur

48 Âfitâb-ı şevketi olsun ziyâ-bahş-ı cihân
Mâh-ı garrâ tâ fürûg-ı mihr-i nûr-efşân bulur

49 Gülşen-i 'ömr ü riyâz-ı devleti şâd-âb ola
Bâg-ı 'âlem tâ ki feyz-i reşha-i bârân bulur

[19]

KIT'A DER-ZEYL ÎN KASÎDE NÜVİŞTE BUD
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Ederdim gerçi gıbta Vehbî-i evvel añıldıkça
Resîde olduguyçün devr-i Ahmed Hân-ı zî-şâna

2 Bi-hamdi'llâh yetişdim kuvvet-i bahtım ile ben de
Zamân-ı kâm-bahş-ı Hazret-i Sultân Selîm Hân'a

3 Baña şimden geri reşk eylesin rûhu o merhûmuñ
Ki oldum ben de Vassâf öyle bir şâh-ı sühan-dâna

4 Kerîm-i kâmrân u kadr-dân-ı ehl-perverdir
Medâr-ı iftihâr oldu mülûk-i âl-i 'Osmân'a

5 Cihanda kangı şâ'irdir olan eslâfda bilmem
Benim gibi bu rütbe mazhar olmuş lutf u ihsâna

[19] M.IV/36, FB.25a

6 Hemân Vehbî-i evvel mi baña reşk eyleyen ancak
Beni mahsûd kıldı pâdişâhım cümle akrâna

7 Serîr-i saltanatda dâ’im olsun ‘ömr ü şevketle
Bu ednâ bende yazsın vasfını evrâk-ı ekvâna

[20]

TÂRÎH-İ MUSAMMAT DER-TEBRÎK-İ SÂL-İ CEDÎD-İ SULTÂN

[müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün]

1 Sehm-i sa’âdet rû-nümâ cünbişde ebrû-yı hilâl
Sâl-i meserret-intimâ etdi gelip ‘arz-ı cemâl

2 Kıldı mübârek makdemi dilşâd u hürrem ‘âlemi
Sa’d u şerefdir tev’emi halk-ı cihân âsûde-hâl

3 Her dilde bir şevk-i cedîd oldu bu demlerde bedîd
Gûyâ sürûr-ı Kadr u ‘îd ârâyiş-i rûz u leyâl

4 Sultân Selîm eyyâmıdır cûş-ı kerem hengâmıdır
Ehl-i hüner bayramıdır bu vakt-i behcet-iştimâl

5 Fahr-i salâtîn-i selef ecdâdına hayru’l-halef
Mihr ü mehe burc-ı şeref zıll-i Hudâ-yı lâ-yezâl

6 Şâhenşeh-i gerdûn-haşem İskender-i Dârâ-himem
Sermâye-i emn-i ümem pîrâye-i câh u celâl

7 Oldu be-vech-i iktizâ mahkûmu fermânı kazâ
Emrine bir vefk-i rızâ etmekde gerdûn-imtisâl

8 Envâr-ı ferr ü şevketi versin cihâna zîneti
Eyyâm-ı ‘ömr ü devleti olsun hezârân mâh u sâl

[20] M.IV/37, FB.25b

9 Evvelce bâ-hayr-ı du’â tebrîkini etdim edâ
Târîhi oldu Vehbiyâ *bu sâl-i nev ferhunde-fâl*[lx]
[21]

KASÎDE-İ ‘ÎDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ SULTÂN SELÎM

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Hilâl-i ‘îd kıldı cebhe-i âfâkı nûrânî
Yine yâd etdi ‘âşıklar ham-ı ebrû-yı cânânı

2 Nice yâd etmesinler kim nezâketle eder îmâ
Hilâliñ gûşe-i ebrûsu zevk-i vasl-ı hûbânı

3 Tutup câm-ı hilâli elde döndü sâkî-i bezme
Felek rindâna gösterdi yine meşrebce devrânı

4 Benim gûyâ lisânımdan demişdi Vehbî-i evvel
Bu ra’nâ beyti kim yazdım görüp tazmîne erzânî

5 Kaçırdı Yûsuf-ı savmı Zelîhâ-yı felek şimdi
Hilâl-i ‘îd sanma elde kaldı tarf-ı dâmânı

6 Bahâr u ‘îd tev’em geldi bu devr-i gül ü müldür
Dönüp peymâneler gül gibi açsın tab’-ı rindânı

7 Zemîninde olur her nakş-ı pâ bir lâle-i gül-gûn
Bahâr ol rütbe rengîn eyledi sahn-ı gülistânı

8 Bu demde kan yutar vâ’iz bakıp sahbâ-yı gül-fâma
İçer belki gazabla bulsa hûn-ı mey-perestânı

9 Ederdi rûzede mînâ-şikenlik zâhid-i bed-hû
Gelip seyr eylesin şimdi şikest-i ‘ahd ü peymânı

[lx] İtalik dizilen harflerin ebced değerleri topları H.1205/M.1790 tarihini vermektedir.
[21] M.IV/37

10 Kabâ-yı sebz-i ‘îdiyye giyip şûh-ı sehî-kadler
Şikeste-kadr eder gülzârda serv-i hırâmânı

11 Tagılmaz mı başından ‘aklı insâf eyle ‘uşşâkıñ
Görünce saçlı sünbül gibi her kâkül-perîşânı

12 Degil mi ‘ayş-ı ahzar rûz-ı Hızr'a karşı gülşende
Mey-i gül-gûn içmek sebz-hattân ile pinhânî

13 ‘Aceb ferhunde bir demdir cihân dilşâd u hürremdir
Zamân-ı şâh-ı a’zamdır bu vakt-i zevk ü şâdânî

14 Ne şâh-ı mâh-tal’at kim hilâl-i ‘îdini gerdûn
Eger çift olsa eylerdi rikâb-ı zeyn-i yek-rânı

15 Sipihr-i saltanatda âfitâb-ı ‘âlem-ârâdır
Ki encüm gibi pinhân etdi sâ’ir tâcdârânı

16 Firâz-ı Kâf'dan dehşetle pervâz eyledi ‘Ankâ
Verelden velvele âfâka kûs-ı şevket ü şânı

17 Şehenşâh-ı cihân sultân Selîm-i kâm-bahşâ kim
Odur revnak-tırâz-ı hânedân-ı âl-i ‘Osmânî

18 Hümâyûn-zât-ı kerrûbî-sıfâtıdır kavî burhân
Melâ’ik üzre tercîh eylemekde nev’-i insânı

19 Mücessem nûrdur kim her gören bu hüsn-i tal’atla
Sanar inmiş zemîne âsumândan mihr-i rahşânı

20 Eder bahr-ı muhîti bî-telâtum olsa mevc-engîz
Şükûh-ı kulzüm-i pür-cûş-ı tûfân-hîz-i ‘irfânı

21 Kalem-revdir sühan iklîmi zîr-i dest-i hükmünde
O hâkân-ı cihân hem mülket-i ma’nâda Hâkânî

22 Zamîr-i enverin mir’ât-ı mihr-i müncelî derdim
Küsûf âlûde-i jeng etmeseydi gâhice anı

23 Aristo'ya edeydi dest-yârî rehber-i re’yi
Sikender zîr-i pâyında bulurdu âb-ı hayvânı

24 Nesîm ile giderse sûy-ı bahra şemme-i hulku
Eder hem-tînet-i ‘anber kef-i deryâ-yı ‘ummânı

25 Olur her târ-ı mevci bir müselsel silk-i gevher-bâr
Serâbı eylese sîr-âb feyz-i ebr-i ihsânı

26 Ne mihr-i subh-ı devlet şehsüvâr-ı çarh-ı cevlândır
Ki rahşında dahı rahşân sabâhu’l-hayr-ı pîşânı

27 ‘İnân-ı âteşîn olsaydı berk ol rahş-ı çâlâke
Bulurdu belki hem-seyr olmag içün râh-ı imkânı

28 Görenler sür’at-i seyrin o esb-i bâd-pây üzre
Sanar almış gider bâd-ı sabâ bir verd-i handânı

29 Kebâb eyler geçip gâv-ı zemîne nevk-i cân-sûzu
Dikerse nîzesin hâke ederken germ-i cevlânî

30 Eder nakş-ı pelengi rîhte berg-i hazân-âsâ
Cibâli lerzenâk etdikçe bîm-i tîg-i berrânı

31 Ser-i kûh üzre etse imtihân ol tîg-i hûn-rîzi
Olur reng-i miyâh-ı cûybârı ahmer-i kânî

32 Şeb-i târîkde farzâ nişânı çeşm-i mûr olsa
Hatâ etmez yine tîr-i isâbetkâr-ı berrânı

33 Şehenşâhâ cihâna sâye-bahş-ı emn ü râhatsın
Hümâyûn-zât-ı re’fet-güsteriñdir zıll-i Yezdânî

34 Gazâlân deşt-i ‘adliñ h^{w}âbgâh-ı râhat etdikçe
Çerâg eyler ser-i bâlîni üzre çeşm-i şîrânı

35 Sarılsa şu’le-i cevvâle nahl-i hüşke devriñde
Gezend etmez belî zerrîn kemer-veş zeyn eder anı

36 Bahâr-ı lutfuñ ol rütbe nemâ-bahş-ı cihândır kim
Hazân pejmürde etmez ba’d-ez-în evrâk-ı bostânı

37 Sehâsından degildir rîziş-i bârânı pey-der-pey
‘Arak-rîz-i hacâlet etdi cûduñ ebr-i nîsânı

38 Eyâ şâh-ı cihân haddim degil vasf-ı hümâyûnuñ
Ne mümkin zerre ta’rîf eylemek mihr-i dırahşânı

39 Gıdâ-yı rûh edindim lezzet-i evsâfıñı ammâ
Hayât-efzâ olur her dem baña ol zevk-i rûhânî

40 Mu’anven hüsrev-i nazm olmasaydım mülk-i ma’nâda
Cesâret eylemezdim olmaga Vassâf-ı sultânî

41 Benim ol fârisü’l-hayl-i belâgat kim bu vâdîde
Kümeyt-i kilk ile pesmânde etdim çok küheylânı

42 Çıkıp meydâna esb-i tâzî-i tab’ ile bî-pervâ
‘Acem fürsânı ile oynadım hem gûy u çevgânı

43 Dil-i deryâ-hurûşum bahr-ı tûfân-hîz-i hikmetdir
Eder gark-âb-ı hayret mevc-i fikrim ‘akl-ı Yunan'ı

44 Ser-i kilk-i terim ma’nâyı şâd-âb etmese böyle
Ebed bî-âb olurdu gevher-i kân-ı sühan-dânı

45 Sevâd-ı nokta-i sehvim olur ebkâr-ı mazmûnuñ
Ruh-ı rengîni üzre müşg-i hâl-i ‘anber-efşânı

46 Yeter lâf-ı hüner Vehbî yüzüñ sür hâk-i dergâha
Edâ eyle du'â-yı devlet-i şâh-ı cihânbânı

47 Safâlarla gelip gitdikçe mâh-ı rûze âfâka
Bahâr u 'îd hürrem eyledikçe tab'-ı ekvânı

48 Gül-i ikbâlini gülzâr-ı 'ömr- câvidânîde
Küşâde eylesin her dem bahâr-ı feyz-i Rabbânî

49 Hudâ her bir şeb-i ferhundesin hem-kadr-ı Kadr etsin
Ola her rûz-ı fîrûzu cihânda 'îd-i şâdânî

[22]

KASÎDE-İ BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ SULTÂN SELÎM

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Bâd-ı bahâr-ı dil-küşâ feyz-âver-i bûy-ı İrem
'Anber gibi sünbül hevâ müşg-i Hoten'den urdu dem

2 Gülşen 'aceb revnak-nümâ her nahli pür-neşv ü nemâ
Şebnem degildir câ-be-câ güller hevâdan kapdı nem

3 Serv-i bülend-i sebz-i ser ref'-i livâ etmiş meger
Sultân-ı nevrûzuñ çeker pîşinde Hızr-âsâ 'alem

4 Sûsen dizilmiş her taraf tîğ ü teberle saf-be-saf
Zerrîn-kemer hancer-be-kef mânend-i peyk-i Muhteşem

5 Reyhân u şebbû sû-be-sû 'anber-şemîm ü müşg-bû
Her bir şükûfe tâze-rû bûy-ı bahârı etdi şem

[22] M.IV/40

6 Seyr eyle kim şâh-ı gülü elde tutar câm-ı mülü
Mest etmek içün bülbülü bâga kurulmuş bezm-i Cem

7 Lâle çerâg-ı şu'ledir yakmış şeb-ârâlık eder
Bezm-i çerâgândır meger bu revnak-ı nûr u zulem

8 Ezhâr-ı şâh-ı ergavân zerrîn-kadehle gül-feşân
Câm-ı sabûhîdir hemân def'-i humâra subh-dem

9 Bir tâzedir sankim çemen kad serv sîne yâsemen
Gül-gonçedir gûyâ dehen sünbül de zülf-i ham-be-ham

10 'Aksin alıp dil-cûlarıñ seyre gelen gül-rûlarıñ
Koymaz safâsı cûlarıñ mir'ât-ı dilde gerd-i gam

11 Ol 'âşıka sad-âferîn kim râm edip bir nâzenîn
Gülşende olmuş hem-nişîn sîne-be-sîne fem-be-fem

12 Geh gül gibi mey nûş eder geh savt-ı bülbül gûş eder
Mevc-i safâsı cûş eder icrâ-yı zevki mültezem

13 Şimdi göñüller şâddır hengâm-ı 'adl ü dâddır
'Âlem neşât-âbâddır mahv oldu gitdi hüzn ü hem

14 Sanma gelip feryâd eder zikr-i gülü evrâd eder
Evsâf-ı şâhı yâd eder her 'andelîb-i hoş-nagam

15 Ol pâdişeh kim re'feti gülzâr-ı dehriñ behceti
Kıldı cihânı himmeti gül gibi sîr-âb-ı ni'am

16 Şâh-ı ma'âlî-menkabet mâh-ı Süreyyâ-menzilet
Hurşîd-i nûrânî-sıfat leşker-keş-i encüm-hadem

17 Hem-haslet-i Peygamberî Hayder-nihâd-ı serverî
'Osmâniyânıñ mefhari Sıddîk-i Fârûkî-şiyem

18 Zıll-i Hudâvend-i ‘alîm şâh-ı cihân Sultân Selîm
Farz oldu bir nass-ı kerîm emrine râm olmak ümem

19 Dergâhıdır bî-iştibâh cümle mülûke kıblegâh
Çün mülkünü kılmış İlâh Beytü’l-haram'la muhterem

20 Eflâke hem-ser pâyesi fark-ı Hümâ'ya sâyesi
Olmuş sa’âdet vâyesi bu rütbedir ‘âlî-himem

21 Şehlerde yok bu mertebe ferr ü şükûh u debdebe
Gerdûn gibi pür kevkebe hurşîd-veş zerrîn ‘alem

22 Şîr-i Hudâ dersem sezâ kim olalı hey’et-nümâ
Havfından oldu mübtelâ teb-lerzeye şîr-i ücem

23 Çekdikçe tîgin hışmnâk Behrâm'ı eyler sîne-çâk
A’dâsına zahm-ı helâk urmaz mı bîm-i cân o dem

24 Tâkat gelir mi tîrine dil-dûzî-i te’sîrine
Şemşîr-i ‘âlem-gîrine ehl-i cihâd eyler kasem

25 Hem şâh-ı taht-ı dâverî hem hüsrev-i nazm-âverî
Mülk-i sühande çâkeri Hâkânî ile Muhteşem

26 Tab’-ı selîminde ‘ayân envâr-ı feyz-i müste’ân
İlhâm-ı hakdır bî-gümân bu dâniş ü fehm ü hikem

27 ‘İndinde iksîr-i hüner gencînelerden mu’teber
‘Ahdinde oldu ser-be-ser ehl-i ma’ârif mugtenem

28 Gâfil bulunmuş Enverî medh etmede Şeh Sencer'i
Derk eylese bu demleri olurdu pür-sûz-ı nedem

29 ‘Âlem garîk-i ni’meti şâd-âb-ı cûy-ı şefkati
Cûş-ı ‘atâ vü himmeti reşk-âver-i bârân u yem

30 Devrinde herkes şâdumân âsûde ‘adliyle cihân
Bilmem ederse dilberân ‘uşşâkına cevr ü sitem

31 Kebg-i derî biñ nâz ile reftârını ibrâz ile
Pervâz eder şehbâz ile tutmuş yanında lâne hem

32 Her hatvede âhû-bere cünbiş-nümâ şîr-i nere
Bî-bâk ü pervâ bir yere cem’ olmada gürg ü ganem

33 Ey hüsrev-i gerdûn-cenâb ben zerreyim sen âfitâb
Vasfıñda pâ-mâl-i hicâb bu zerre-i nâçîz ü kem

34 Pâ-mâl isem de mâhasal kılmış beni feyz-i ezel
Rûm u ‘Arab'da bî-bedel reşk-i belîgân-ı ‘Acem

35 Vassâf-ı hâkân-ı cihân elbet olur mu’ciz-beyân
İşte bu üstâd-ı zamân ol ekmel-i dânâ-dilem

36 Hüsn-i edâ-yı hoş-nümâ ‘arz-ı cemâl eyler baña
Sînemdir ol halvet-serâ kim bikr-i ma’nâya harem

37 Efsûnunu icrâ eder sihr-i kelâm imlâ eder
Teshîr-i sad-ma’nâ eder destimde câdû-yı kalem

38 Ehliyyetim dünyâ bilir kadrim bilen ra’nâ bilir
Vassâf'dan a’lâ bilir inşâmı erbâb-ı kalem

39 Gâhî edip ‘atf-ı ‘inân nazma olursam rahş-rân
Nef’î'ye teng olur hemân meydân-ı iklîm-i ‘adem

40 Vehbî nedir bu iddi’â lâf u güzâf-ı nâbe-câ
Ey hâksâr-ı bî-nevâ haddiñ degil lâ vü ne’am

41 Cây-ı edebdir bu makâm bulsun sühan hüsn-i hitâm
Şimdi be-vech-i ihtirâm hayr-ı du’â emr-i ehem

42 Tâ devr-i çarh ola medîd her mâh u her sâl-i sa’îd
Sultân-ı nevrûz-ı cedîd basdıkça bu bâga kadem

43 Kılsın o şâhıñ dâ’ima gülzâr-ı ikbalin Hudâ
Pür-behcet ü revnak-nümâ sîr-âb-ı bârân-ı kerem

44 Tab’-ı şeh-i ‘âlî-nijâd güller gibi olsun küşâd
Her dem ‘adû-yı bed-nihâd âzürde-i hâr-ı elem

[23]

NAZÎRE BE-KASÎDE-İ MEŞHÛRE-İ NEF’Î-İ MU’CİZ-BEYÂN DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ HAZRET-İ SULTÂN SELîM HÂN SELLEMA’LLÂHU’L-MELİKÜ’L-MÜSTE’ÂN

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Bâreka’llâh ey sipihriñ mâh-ı hurşîd-efseri
Şark u garba verdi şânıñ pertev-i İskender'i

2 Kuvvet-i şîr-i Hudâ var sende kim kıldıñ zebûn
Pençe-i kahrıñda niçe Kahramân u safderi

3 Saklanır burc-ı Esed'de düş olup teb-lerzeye
Hışm ile hurşîde gösterseñ hilâl-i hanceri

4 Germî-i peykânı Nesr-i Tâ’ir'i eyler kebâb
Çarha pertâb etdirirseñ tîr-i âteş-şehperi

5 Basdı fark-ı Ferkadân'a pâyın esb-i şevketiñ
Oldu nakş-ı na’li çarhıñ mihr ü mâh-ı enveri

6 Seyr eden şîr-i süvâr-ı ablak-ı gerdûn sanar
Rahş ile olsañ fürûg-ı sâha-i cevlângerî

[23] M.IV/42

7 Kan yerine nevk-i şemşîriñden ol dem zehr akar
Sell-i seyf edip sürerseñ esb-i ejder-peykeri

8 Berk-ı ‘âlem-sûzdur gayrı cilâyı neyler ol
Çekme fark-ı âfitâba tîg-i âteş-güsteri

9 Hûn-feşânlıkla ne mâni’ tutsa da yek-pâre jeng
Hoş-nümâ etmez mi vesme ebruvân-ı dilberi

10 Çarha ‘aks etse ziyâsı gâhî hûn-âlûd iken
Döndürür hep şîşe-i haccâma çeşm-i ahteri

11 Ra’d-veş sît-i tüfenginden kıyâmetler kopar
Dehşet-i gülbengi gösterdikçe hevl-i mahşeri

12 Dânesi darb-ı nişân eyler şeb-i târîkde
Dîde-i necm-i Sühâ olsa sipihr üzre yeri

13 Pîçiş-i dûd-ı kebûd-ı topuñu sanar gören
Ol bulutdur kim çeker cevv-i semâya ejderi

14 Sensin ol Düldül-süvâr-ı ‘arsa-i iclâl kim
Nukre-i meh rahşıña bir sâde raht-ı Hayderî

15 Safha-i mihre ‘Utârid böyle tahrîr eylemiş
Vasfıñı ey âsumân-ı şevketiñ nûr u feri

16 Dâver-i gerdûn-haşem encüm-sipâh-ı Muhteşem
Tâc-bahşâ-yı ser-i Cem zîb-i taht-ı serverî

17 Menba’-ı ‘adl ü ‘inâyet âb-ı rûy-ı saltanat
Gülşen-i şâd-âb-ı dîn ü devletiñ verd-i teri

18 Hazret-i Sultân Selîm Hân-ı mu’allâ-şân kim
Hânedân-ı âl-i ‘Osmân'ıñ medâr-ı mefhari

19 Ol şehenşehdir ki ednâ bendesi mecd ü şeref
Dergeh-i iclâliniñ ikbâl kemter çâkeri

20 Hüsrev-i sâhib-kırân kim kıldı devrinde felek
Tâli’-i a’dâya nâzır çeşm-i nahs-ı ekberi

21 Feyz-i Hakk ile dil-i ilhâm-pezîri şübhesiz
El-mülûkü mülhemûn esrârınıñdır mazharı

22 Mihr-i mir’ât-ı zamîr-i enverinde cilveger
Sûret-i edvâr-ı çarhıñ cümle sırr-ı muzmeri

23 Nâm u şânıyla Selîm-i sâlis-i ecdâdıdır
‘Akl-ı Evvel şâne-i zihn-i fetânet-perveri

24 Bir cihân-ârâ müselles vefk-i devletdir meger
Rub’-ı meskûnu müsahhar etmege engüşteri

25 Kim Süleymân gibi böyle rûzgâra hükm edip
Bahr u berri eylemiş zîr-i nigîn-i dâveri

MU’AMMÂ-YI SULTÂN

26 Lutf-ı bî-pâyânı ârâm-ı derûn-ı kalb-i nâs
Râhat-efzâ-yı cihândır ‘adl ü dâd-ı evferi

MU’AMMÂ-YI İSM-İ SÂMÎ-İ SELÎM

27 Ser-firâz-ı saltanat olsun ebed iclâl ile
‘Âlemiñ ancak budur meyl-i dil-i h^{w}âhişgeri

28 Lafz-ı cûd-ı Ma’n'ı ma’nî-i ‘atâsı mahv edip
Tayy olundu zikr-i Hâtem kimse añmaz Ca’fer'i

29 Zühd ü takvâ ol kadar ma’rûfdur ‘asrında kim
Şeyhler yâd etmez oldu resm-i nehy-i münkeri

30 Bahr u berde feyz-bahş-ı tîb-i eczâ-yı cihân
Nekhet-i hulkıyla tahmîr etdi müşg ü ‘anberi

31 Âteş-endâzî-i kahrı bahrı eyler şu’le-ver
Böyle nûr-ı mahz iken zât-ı hümâyûn-manzarı

32 Ma’den-i sîm-âb-veş pûlâdı eyler lerzenâk
Yek-nigâh-ı germ-i hışm-âlûde dehşet-âveri

33 Nâra te’sîr etse ammâ kîmyâ-yı himmeti
Cûş-ı âb u tâb ile yâkût olur her ahkeri

34 Ahkeri yâkût-ı rummânî edip hem der-’akab
Feyz-i lutf-ı cevher-i iksîr eder hâkisteri

35 ‘Unsur-ı hâk olsa kuvvet-yâb-ı ferr ü haşmeti
Sedd eder bir zerre-i nâçîz râh-ı sarsarı

36 Pâdişâhâ zıll-i Yezdân'sın ki dâd u re’fetiñ
Oldu dehre sâye-endâz-ı ‘inâyet-güsterî

37 Buldu eyyâmın müsâ’id ba’d-ez-în fülk-i felek
Sâhil-i deryâ-yı lutfuñda bıraksın lengeri

38 ‘Irkını kesdiñ fesâd ehlin ciger-hûn eylediñ
Nîze-i kahrıñ reg-i cânına oldu neşteri

39 Dâmen-i kühsâr-ı ‘adliñde hırâmın gösterip
Hande-i nâz etmede şehbâz her kebg-i deri

40 Iztırâb üzre kalırdı erre meyde kılmasa
Kûh-ı temkîniñ muhît üzre basît-i agberi

41 Sînesin bir dâg-ı haclet eylemiş encüm degil
Kasr-ı kadriñle sipihr etdikde lâf-ı hem-seri

44 Mihr ü meh sanma huzûra ‘ûd u ‘anber yakmaga
Sîm ü zerden var elinde çarhıñ iki micmeri

45 Sath-ı deryâdan nesîm-i hulkuñ eylerse güzer
Beyza-i mâhî bulur âsâr-ı müşg-i ezferi

46 Lemha-i inzâr-ı ‘ayn-ı lutfuña bir iş midir
Gevher ü iksîr kılmak seng ü hâk-i kemteri

47 Kıldı nûr-ı iltifâtıñ hem-ser-i hurşîd-i çarh
Zerre-i pâ-mâl iken işte bu ‘abd-i ahkarı

48 Kadr-dân şâh-ı cihânsın pâyıña kıldım nisâr
Ben de dürc-i dilde pinhân böyle dürr ü gevheri

49 *Hayr ola sâl-i mübârek*[lxi] oldı târîh-i zamân
Bu tefe’’ülle eder hâmem sitâyiş-güsteri

50 Târ-ı fikr ü tab’-ı tîzi rişte vü sûzen edip
Vasfıña oldum kabâ-dûz-ı belâgat-perverî

51 Midhat-i şâhâneñi tahrîr edersem her ne şeb
Şem’-i kâşânem olur şevk ile rûh-ı Enverî

52 Nahl-i Tûbâ ser-fürû eyler nihâl-i kilkime
Gıbta-i nev-bâve-i firdevsdir bâr u beri

53 Lîkası gîsû-yı câdûdur midâd-ı hâmemiñ
Kim eder dikkatle ‘akd-i rişte-i efsûngeri

54 Vasf-ı ebkâr-ı mezâmînim yazılmaz kâgıda
Sâye-i müjgân-ı cevr olmazsa târ-ı mıstarı

[lxi] Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

55 Ol semenderdir ki tab’ım mürg-i âteş-zâd iken
Reşha-pâş-ı âb-ı Kevser'dir yine bâl ü peri

56 Âfitâb-ı kîmyâger reşk eder güftârıma
Bildigimçün nâ-şenîde nev-zebân-ı zergeri

57 Sîm ü zer ‘arz eyleyen şems ü kamer mi yalıñız
Cevher-i eş’ârıma yıldız kadar var müşterî

58 Minnet etmem böyle rûşen şeb-çerâgım var iken
Yakmasın gerdûn-ı dûn isterse şem’-i hâveri

59 Bahr-ı ma’nâdır dilim yohsa hemân Nef’î gibi
Tumturak-ı lafza bogmam nazm-ı gevher-zîveri

60 İşte meydân-ı sühan gelsin hüner-pîrâlarıñ
Var ise bir pehlevânlık gösterir zûr-âveri

61 Hem-’inân olmak ne mümkin şehsüvâr-ı tab’ıma
Yâve-gûyân-ı zamânıñ esb-i fikr-i lâgeri

62 Kadriñi inkâra ey dil kimsede yokdur mecâl
Besdir isbât-ı vücûd u da’vî-i dânişverî

63 Bir gazel yaz kim müselsel beste-i zencîr edip
Raksa gelsin Zühre-i çengî-i çarh-ı çenberî

64 Âh kim sevdim yine bir sırma saçlı dilberi
Başıma sevdâ-yı ‘aşk ile takındım telleri

65 Reşk eder mir’ât-ı İskender safâ-yı sîneme
Çekdim âgûş-ı visâle bir meh-i sîmîn-beri

66 ‘Aks-i rûy-ı âteşîn-i sâkî-i gül-çehreden
Kâse-i hurşîde döndü bezm-i ‘ayşıñ sâgarı

67 Şerha şerha eylesin tek sînemi zâlim amân
Göster ol çifte bıçag ile mücellâ hanceri

68 Vehbiyâ halvetde teshîr eyledim efsûn ile
Da'vete vefk-i merâm üzre gelince ol perî

69 Geh temeddüh geh tegazzül nâbe-câdır ba'd-ez-în
Yüz sürüp hâke du'âlar eyle kim geldi yeri

70 Tâ ola 'âlemde ahkâm-ı şerî'at ber-karâr
Hak mü'eyyed ede dîn-i Hazret-i Peygamber'i

71 Ol şeh-i İslâmı mevlâ eylesin iclâl ile
Müstedâm-ı 'ömr ü devlet zîb-i taht-ı dâveri

72 Şevket ü ikbâli dâ'im emr ü fermânı mutâ'
'Avn u savn-ı müste'ânî ola yâr u yâveri

73 Hâme-i te'yîd-i hak *nasrun min-allâh*[lxii] âyetin
Ede sebt-i şukka-i âyât-ı nusret rehberi

[24]

'ÎDİYYE BE-MERHÛM RÂGIB PAŞA
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Cebhe-i 'îd-i sa'îd üzre edip 'arz-ı cemâl
Ham-ı ebrûsunu gösterdi hilâl-i şevvâl

2 Ne hilâl ehl-i diliñ câm-ı hilâli âsâ
Sînesin cûş-ı neşât ile eder mâl-â-mâl

3 Ne hilâl eyledi şîrîn-dehen-i şîr ü şeker
Tıfl-ı bî-dâye-i dil eyler iken istihlâl

[lxii] Kur'ân-ı Kerîm, Sâf (61) / 13.
[24] M.IV/45, FB.25b

4 Müjde-i ‘îdi bu şehre getirip bir gecede
Râh-ı yek-mâheyi tayy etdi ‘ale’l-isti’câl

5 Eder âfâka selâm-ı meh-i ‘îdi teblîg
İnhinâ sûreti gösterse ‘aceb mi o hilâl

6 ‘Îd-i destûr-ı felek-rif’ati tebrîke gelip
Vech-i ta’zîm ile dâmânına eyler rû-mâl

7 Dâmen-i lafzına rû-mâl ile ya’nî meh-i ‘îd
Mihr-i fazlından olur muktebes-i nûr-ı kemâl

8 Âsaf-ı saf-şiken ü safder-i Cem-mertebe kim
Böyle tahrîr eder evsâfıñı Vassâf-ı hayâl

9 Sadr-ı dîn-perver-i hem-nâm-ı Resûlü’s-sakaleyn
Râgıb-ı hayr u rızâ-cû-yı Hudâ-yı müte’âl

10 Feyz-yâb-ı eser-i mebde’-i feyyâz-ı hıred
Cümle ef’âl-i pesendîde-i ‘akl-ı fa’’âl

11 Dikkat-i re’yi olup sânî-i ‘Akl-ı Evvel
Zât-ı vâlâ-güheri cevher-i zâtîye misâl

12 Müncelî âyine-i tab’ına her sûretde
Hüsn-i tedbîre muvâfık ne ise sûret-i hâl

13 Pertev-i lutfu ziyâ-bahş-ı meh ü mihr olsa
Tâ ebed ola masûn-ı eser-i naks u zevâl

14 Vüzerâdan bu kemâlâta kim olmuş mazhar
Aña nisbet ile nâkıs görünür İbn-i Kemâl

15 Şi’r-i hikmet-eseri râz-küşâ-yı i’câz
Tavr-ı inşâ-yı füsûn-perveridir sihr-i helâl

16 Fazl u ‘irfânı egerçi mesel-i sâ’irdir
Darb-ı şemşîri de ‘âlemde durûb-ı emsâl

17 Lutfı hâsiyyet-i iksîr verir hâke velî
Bâd-ı kahrı eder âteş gibi âbı iş’âl

18 Dâverâ dâdgerâ sadr-ı mu’âllâ-kadrâ
Fahr eder pâyıñı takbîl ile ehl-i ikbâl

19 ‘Add olunsaydı ‘ibâd-ı der-i iclâliñden
İbn-i ‘Abbâd'a olurdu sebeb-i câh u celâl

20 Kâle-i yek-şebe-i nazmımı çespân diyemem
Dûş-ı evsâfiña ey âsaf-ı zîbende-hisâl

21 Bârî dâmânıñı takbîl ü du’â zeylinde
Edeyim bir gazel-i pâk ile tezyîl-i makâl

22 Reng-i ruhsârıña uymuş ne güzel câme-i al
Gonçe-i hüsn idiñ açmış seni bu gülgülî şâl

23 Gerden-i sîmiñi seyr etmege pek müştâkız
Şâlı nâz ile sarıp boynuña gel alma vebâl

24 Bize bozdurdu ‘akîdeyle siyâmı ol şûh
Bûse-i nukl-i lebi bezme edip nakl-i nevâl

25 Micmer-i ‘aşka koyup yakdı dil-i ‘uşşâkı
Âteşîn ruhları üstündeki ‘anber gibi hâl

26 Vehbiyâ rûze-i hicrâna tahammül müşkil
‘Âkıbet olmasa ger vâsıta-i ‘îd-i visâl

27 Yüz sürüp pâyına ol âsafıñ etdiñ bayram
Turmayıp hayr-du’â resmini eyle ikmâl

28 Müjde-i ‘îd ile tâ böyle gelip âfâka
Neşr-i envâr-ı meserret ede mâh-ı şevvâl

29 Müteyemmin ede Hak ‘îd-i sa’îdin her dem
Rûzu ‘îd ü şebi Kadr ola hezârân meh ü sâl

[25]

DER-SİTÂYİŞ-İ SADR-I A’ZAM DERVÎŞ MEHMED PAŞA BE-VAKT-İ ‘AVDET EZ-SEFÂRET-İ ÎRÂN

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Bir şâha kim Hudâ vere mülk-i Sikenderi
Hızr-ı hidâyetin eder elbette rehberi

2 Mir’ât-ı müncelî gibi keşf-i hakâyıka
İlhâm-pezîr-i hikmet olur kalb-i enveri

3 Ya’nî o şâha mülk-i Süleymân revâ kılıp
Eylerse mührünüñ bu cihânı müsahharı

4 Bir Âsaf-ı zamâna muvaffak edip anı
Fermânınıñ mutî’i eder cümle kişveri

5 Gör feyz-i Hakkı Şâh-ı Melikşâh-ı çâkere
Kıldı Nizâm-ı Mülk'ü anıñ böyle safderi

6 Hem-nâm-ı Fahr-i ‘Âlem ü pür-lutf u mekrümet
Cümle mehâmid-i şiyemiñ oldu mazharı

7 Sıddîk menkabet ‘Ömerî ma’delet ki var
Zâtında nûr-ı hilm ü hayâ cûd-ı Hayderî

[25] M.IV/47, FB.26b

8 Sadr-ı cihân iken yine dervîş tavr olup
Etmez gedâya lutfu müreccah tüvângerî

9 Kılmış cenâb-ı Hak o hudavend-i ekremi
Seyf ü kalemle vâsıta-i dâd-güsteri

10 Şemşîr ile imâte-i a’dâ-yı dîn edip
İhyâ eder kalemle niçe bî-nevâları

11 Bî-şübhe dest-res aña hakdır ki tutmuş ol
Destinde habl-i şer’-i metîn ü mutahharı

12 Beytü’ş-şerefde tâli’-i ikbâl ü bahtınıñ
Sa’dü’s-su’ûd-ı ‘akd-i Süreyyâ'dır ahteri

13 Kâlâ-yı lutfuñ atlasa tercîh edip felek
Nakd-i nücûm ile çıkarır mâhı müşterî

14 Ol mihr-i burc-ı devlete taklîd eder deyü
Hurşîde mâh-ı nev nola gösterse hanceri

15 Çarhıñ tılâ-yı mihri ile nukre-i mehi
Olmaz semend-i lutfuna bir raht-ı Hayderî

16 Havfıyla tâ felekde Esed lerzenâk olur
Var niçesinde kuvvet ü ferr-i gazanferî

17 ‘Âlemde bîm-i sadme-i şemşîri var iken
Baş gösterir mi asl-ı şakâ şimdi serserî

18 Görmüş mü Kahramân ‘acabâ bir anıñ gibi
Yektâ-süvâr-ı sâha-i ceng ü dil-âveri

19 Pür-dil eder ketîbeyi kalb-i esed gibi
Heycâda cây edinse ne dem kalb-i ‘askeri

20 Ey dâver-i zamâne vü yâ nûr-ı feyz-i Hak
V'ey âsumân-ı ma'deletiñ mihr-i hâveri

21 Ser-mesned-i sühâda seni görse şerm ile
Hâtem ederdi tayy-ı bisât-ı kerem-verî

22 Itfâ-yı nâr-ı cevr ü sitem etdiñ öyle kim
Lutfuñ derûn-ı âbda saklar semenderi

23 Def'-i gezende sâdır olan emriñi görüp
Penbe derûn-ı sînede hıfz eyler ahkeri

24 Za'f-ı seferle kalmadı tâb-ı tahammülü
Ma'zûr tut bu bâbda Vehbî-i çâkeri

25 Tab'ıñ mecâli yok reh-i yek-sâleden gelir
Pek sürmedim anıñ içün ol esb-i lâgeri

26 'Afva karîn olursa kusûrum bu def'a da
Silk-i digerde nazm ederim dürr ü gevheri

27 Sadrıñda müstedâm edip Allâh seni hemân
Hem lutfuña karîn ede bu 'abd-i ahkarı

[26]

DER-ZEYL ÎN KASÎDE BERÂY-I TALEB-İ YEKÎ EZ-MANSIB MUKÂBELE-İ PİYÂDE VE SÜVÂRÎ MA'RÛZ ŞUDE
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Ey dergeh-i 'inâyeti kehfü'l-emân olan
V'ey bâb-ı lutfu melce'-i bî-çâregân olan

2 Ey nûr-bahş-ı bâsıra-i ehl-i 'izz ü câh
V'ey hâk-i pâyı sürme-i çeşm-i cihân olan

[26] M.IV/48

3 Ey himmet-i ‘aliyyesi cünd-i semâ gibi
Gayret deminde dâd-res-i bî-kesân olan

4 Ey rûz u şeb du’â-yı bekâsı hulûs ile
Evkât-ı hamsede baña vird-i zebân olan

5 Zıll-i zalîl-i re’fetiñe etdim ilticâ
Ey sâyesi bu bendesine sâyebân olan

6 ‘Îd ertesinde rütbeli mansıb ümîd edip
Hep üstüne nizâm verir h^{w}âcegân olan

7 Esb-i emel süvârı olup koşmasın mı yâ
Vehbî gibi piyâde kalıp nâ-tüvân olan

[27]

KASÎDE BE-DÂRENDELİ MEHMED PAŞA ŞİKÂYET BERÂY-I TEVCÎH-İ MANSIBEŞ MEVKÛFÂT-RÂ BE-KİRPÂSÎ NÂDÂN

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Eyâ sadr-ı güzîn-i hâtem-ârâ-yı Süleymânî
Cihânda ‘adl ü insâf ile sensin Âsaf-ı sânî

2 Gülistân-ı cihân ser-sebz ü şâd-âb oldu lutfuñla
Zülâl-i şefkatiñdir âb-ı rûy-ı mülk-i ‘Osmânî

3 Felek işrâk-ı subh-ı sâdıkıñ pinhân eder nâ-geh
Fürûg-efşân olunca re’yiñiñ hurşîd-i rahşânı

4 ‘İnâyetdir keremdir muktezâ-yı cevher-i zâtıñ
Efendim gibi ‘âlemde bulunmaz merhamet kânı

[27] M.IV/48

5 Kasîde sûretinde cür’et etdim bast u takdîme
Bu gûne ‘arz-ı hâl-i nâbe-sâmân u perîşânı

6 Hilâl oldum sipihriñ gerdiş-i cevr-âzmâsından
Meger tekmîl ede hurşîd-i ihsânıñ bu noksânı

7 Dirîgâ tıfl-ı ebced-h^{w}âna döndüm mekteb-i gamda
Tarîk-i h^{w}âcegânıñ olalı bend-i debistânı

8 Niyâbetle kitâbetle edip sedd-i ramak peydâ
Halâs eyler idim dest-i zarûretden girîbânı

9 Alırdım kısmetin kâdî iken evvel tahakkümle
Olup hüccetle emvâl-i ‘ibâda vâris-i sânî

10 Eger h^{w}âhî selâmet mâcerâsından olup gâfil
Kazâ-râ çâr-mevc-i ye’se bogdum sakk-i ‘irfânı

11 Misâl-i mürg-i dâm üftâde başım ugradı derde
Kafes oldu ser-i âzâdeme bâr-ı Horâsânî

12 Ümîdim şimdi hatm-i h^{w}âcegâna oldu vâbeste
Budur çün Nakş-bendân-ı gamıñ âyîn ü erkânı

13 Gürûh-ı ehl-i dîvâna bakıp dîvâne-veş ben de
Tedârük eyledim erkân u üst-i raht-ı dîvânı

14 Libâs-ı müste’âr-âsâ yine tüccâra redd etdim
Zamân-ı naks-ı kıymetle çekip envâ’-ı hüsrânı

15 Hukûk ashâbı ‘akd-i ülfet etdirdi keş-â-keşle
Gider çâk-i girîbânım bulur her lahza dâmânı

16 Ne çâre böyle oldu hükm ü imzâ-yı kazâ derdim
Eger ednâ ma’îşetle rızânıñ olsa imkânı

17 Bakıp kurs-ı meh ü hurşîde rûz u şeb tehassürle
Temâşâ eylerim bâm-ı felekde sûret-i nânı

18 Zarûret ol kadardır kim kazâya râzıyım şimdi
Getirmem ‘akl u fikre gayret-i emsâl ü akrânı

19 Beni dil-rîş eden dervîşdir devletlü sultânım
Çıkardı üstüne halkıñ bir iki tâze oglanı

20 Kabâ-yı câhımı hem-dûş-ı kirbâsîye giydirdi
Hemân fark etmeyip kirbâs ile kâlâ-yı ‘irfânı

21 Horâsânî belâsıyla gidip mülk-i Horâsân'a
Seyâhat eylemişken hıtta-i Îrân u Tûrân'ı

22 Mürüvvet mi efendim mansıbımla kâm-yâb etmek
Ma’ârif kadrini fehm etmeyip bir öyle nâdânı

23 Ma’ârifden murâd inşâ ise kâgıd kalem hâzır
Eger şi’r ise işte resm ü âyîn-i sühan-dânî

24 Eger ‘ilm ise maksad her fünûna intisâbım var
Belâgat ise ebkem eylerim nutkumla Sehbân'ı

25 Bu da’vâ-yı mücerreddir denirse imtihânîler
Olur her müdde’ânıñ müncelî isbât u burhânı

26 ‘İnâyet-perverâ sadrâ keremkârâ felek-kadrâ
Egerçi eylediñ bu bendeye lutf-ı firâvânı

27 Verilse şıkk-ı evvel ihtiyârıñ şıkkı yok aslâ
Mutayyib eylemek kâbil mi şıkk-ı sâlis ü sânî

28 Vezâret rütbesi ihsân olunsa istemem hâşâ
Efendim nerde kaldı ihtiyâr-ı mîr-i mîrânî

29 Tarîkim terk edince nâdim oldum denmesin ancak
Çi-râ kârî koned ‘âkil ki bâz âred peşîmânî

30 Helâl olsun sefâretde kalemde çekdigim zahmet
Yine eski tarîkimdir baña ikrâm u şâdânî

31 Hudâ sadrında dâ’im eylesin ikbâl ü devletle
Kazâya ugradıp dilşâd kıl Vehbî-i nâlânı

[28]

ÎN NÎZ BE-VEZÎR-İ MÜŞÂRUN İLEYH BER-BÂLÂ-YI ‘ARZ-I HÂL-İ İSTİD’Â-YI TEBDÎL-İ TARÎK NÜVİŞTE BUD
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Süleymân-ı zamân mazhar olup feyz-i Hudâ-dâde
Muvaffak oldu bir Âsaf gibi pür-şefkat ü dâda

2 Şeh-i ‘âlem Sikender'dir refîki Hızr olup gûyâ
Delâlet eyledi âb-ı hayât-ı ‘adli irşâda

3 Ne âsafdır ki rûşen eyledi ‘adl ile âfâkı
Nümâyândır fürûg-ı mihr-i lutfu zîr ü bâlâda

4 ‘İbâdu’llâha zâtı mâye-i emn ü emân oldu
Kemâl-i re’y ü tedbîri müreccah İbn-i ‘Abbâd'a

5 Semiyy-i mefhar-i ‘âlem vezîr-i a’zam u efham
Nazîrin dîde-i âdem ‘aceb görmüş mü dünyâda

6 ‘Adâletle edip dîn-i Muhammed gayretin der-pîş
Nümâyân gösterir te’sîr-i esmâyı müsemmâda

7 Göreydi cûşiş-i enhâr-ı ‘adliñ bâg-ı ‘âlemde
Hemân cisr-i hacâletden geçerdi Köprülü-zâde

[28] M.IV/50, FB.27b

8 Kemâl-i ‘ilm ü fazl-ı zühd ü ‘iffet cümle cem’ olmuş
Te’âla’llâh o zât-ı bî-’adîl ü ‘âlem-ârâda

9 Hudâvendâ kemâliñ kadr-dân-ı fazl u dânişdir
Niyâz etmem zamânıñda sipihr-i kîne-mu’tâda

10 Ma’ârif kânıyım ben de bilinsin kıymetim şimdi
Revâ mı gevherim kalmak derûn-ı seng-i hârâda

11 Efendim devlet ü iclâliñi efzûn ede Mevlâ
Nazar kıl ‘arz-ı hâl-i Vehbî-i mahzûn u nâ-şâda

[29]

DER-RESÎDEN-İ EL-HÂC YİGEN MEHMED PAŞA BE-SADÂRET-İ ‘UZMÂ DER-ESNÂ-YI TARÎK-İ KEBÎR

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Felek bir hüsn-i sûretle ziyâ-bahş oldu dünyâya
Ki ‘aks etdi zemîniñ incilâsı çarh-ı mînâya

2 Küdûretden eser yok rû-nümâdır şâhid-i maksûd
Safâlarla dönüp her sîne mir’ât-ı musaffâya

3 Husûsâ tab’-ı erbâb-ı sühan âyîneden rûşen
Şeker-rîz-i mezâk-ı şevk olur tûtî-i gûyâya

4 Humâr-âlûd-ı kân-ı gam bu demde mest ü şâdîdir
Ne hâcet sâkî-i hâtır-küşâya nûş-ı sahbâya

5 Ser-i mû kalmadı dillerde âsâr-ı perîşânî
Meger kim ugraya bâd-ı sabâ zülf-i semen-sâya

[29] M.IV/51, FB.28a

6 Mükâfât etdi devrân rûzedârân-ı gam-ı dehre
Zamâne döndü rûz-ı hürrem-i ‘îd-i dü-bâlâya

7 Tarâvet bulmasın mı tab’-ı ‘âlem gül gibi şimdi
Ki revnak verdi bârân-ı kerem bâg-ı temennâya

8 Niçe bî-vâyeler oldu sezâ-yı ni’met-i ihsân
Cihân şükr etmesin mi bu kadar yagmâ-yı na’mâya

9 Bi-hamdi’llâh getirdi bir vezîr-i merhametkârı
Terahhum eyleyip şâh-ı cihân hâl-i berâyâya

10 Kudûm-ı mes’adet-melzûmu oldu mâye-i râhat
Belî muhtâc idi dünyâ bir öyle kâr-fermâya

11 O hâkân-ı kerâmet-pîşe mülhimdir umûrunda
Muvaffak oldugu bî-şübhedir te’yîd-i Mevlâ'ya

12 Süleymân-ı zamândır kim bulup bir âsaf-ı munsıf
Anı mührüyle lâyık gördü bu sadr-ı mu’allâya

13 Edip teslîm-i hâtem rûzgârı eyledi mahkûm
O destûr-ı ‘adâlet hükm-i sadr-ı ‘âlem-ârâya

14 Ne sadr-ı ma’deletkâr u müşîr-i şîr-savlet kim
‘Alî Şîr-i Nevâyî gelse olmaz aña hem-pâye

15 Semiyy-i Fahr-i ‘Âlem sadr-ı a’zam neyyir-i efham
Vekîl-i zıll-i Rabbânî hudâvend-i Hümâ-sâye

16 ‘İmâd-ı dîn ü devlet i’timâd-ı mülk ü milletdir
Mu’âdil mi olur İbnü’l-’amîd ol sadr-ı vâlâya

17 O bir nûr-ı mücessem âfitâb-ı çarh-ı a’zamdır
Ki tâ evc-i felekden mâh açar ihsânına aya

18 Kemâl-i lutfu eyler lafz-ı cûd-ı Ma’n'ı bî-ma’nî
Sehâda tab’ı gâlibdir ‘atâ-yı Hâtem-i Tây'a

19 Gubâr-ı âsitânı mâye-i kibrît-i ahmerdir
Kef-i erbâb-ı kâffa girse kâfîdir o sermâye

20 Ederler sâyesinde mâlik-i iksîre istignâ
Olanlar cebhe-sâ ol hâk-i pây-ı kîmiyâ-sâye

21 O ‘âlî-kevkebe nâzır ne necm-i pür-şerefdir kim
Fürug-ı tâli’i pertev verir çeşm-i Süreyyâ'ya

22 Aristo'ya eder ta’lîm-i fenn-i hikmet-ârâyı
Şifâ-yı sînedir Kânûn-ı re’yi İbn-i Sînâ'ya

23 Umûr-ı dîn-i devletde isâbet üzredir dâ’im
Hıred meftûn u hayrândır o re’y-i ‘âlem-ârâya

24 Eder seyf ü kalem ahkâmın icrâ eyleyip tahsîs
Birin tedmîr-i a’daya birin ahbâbı ihyâya

25 Siyâset bâgına cûy-ı revândır âb-ı şemşîri
Kalem gülzâr-ı ihsânında beñzer serv-i ra’nâya

26 Ser-âgâz eyledikçe kilki nesre seyr edip Nesre
Semâdan reşk eder ol gevher-i menşûr-ı inşâya

27 Görünce hüsn-i hattıñ kâtib-i Bircîs olup hayrân
Anı tahsîn ile ta’lik eder bâzû-yı Cevzâ'ya

28 Dil-i a’dâ olur sad-pâre fikr etdikçe şemşîrin
Eger sahtîde yek-laht olsa farzâ seng-i hârâya

29 Degildir kehkeşân çarh üzre kalmış sâyesi böyle
Gazâda tîgini asdıkda tâk-ı ‘arş-ı a’laya

30 Tayanmaz Kahramân olsa cüyûş-ı düşmen-i makhûr
Hücûm etdikçe Rüstemler gibi meydân-ı heycâya

31 Gazanferler olurlar zinde cümle bîşezârında
Verince hamle-i şîrânesi teb-lerze a’dâya

32 Eger tebdîl-i mâhiyyet murâd etse kılar pertâb
Derûn-ı şu’leye mâhî semender ka’r-ı deryâya

33 Derûn-ı penbede yâkût-veş mahfûz olur ahker
Te’alluk etse hükmü ülfet-i azdâd-ı eşyâya

34 Hıdîvâ dâverâ sadrâ hudâvendâ felek-kadrâ
Eyâ mesned-tırâz-ı Âsafî-destûr-ı Cem-pâye

35 Cihân memnûn-ı ihsânıñ kazâ mahkûm-ı fermânıñ
‘Ulüvv-i rütbe vü şânıñ bu sadra verdi pîrâye

36 Zamânıñda zemîn ferhunde çeşm-i âsumân rûşen
Resîde feyz-i mihr-i ‘adl ü dâdıñ zîr ü bâlâya

37 Ederdi zulmeti tâbende mâlik olsa İskender
Dil-i rûşen-nihâdıñ gibi mir’ât-ı mücellâya

38 Yetişdiñ Hızr-veş ehl-i Sitanbul el-’ataş derken
Nisâr-ı âb-ı ihsânıñla tâb-ı dehri itfâya

39 Zülâl-i lutfuñ itfâ etdi ammâ sûziş-i dehri
Şerer-pâş oldu nâr-ı kahrıñ eşrâr-ı eşirrâya

40 Nigehbân-ı cihânsın sâye-i ‘adliñde bî-pervâ
Olur âhû-yı vahşî şîr ile bir yerde hem-sâye

41 Bu demde gürg-i hûnî oldu râ’î gûsfendâna
Te’addî eylemek kâbil midir kimse re’âyâya

42 Konarsa kûhsâr-ı himmetiñ dâmânına bir dem
Piristû-beççe isti’lâ eder Kâf üzre ‘Ankâ'ya

43 Zamân-ı devletiñde çarha istignâ edip ben de
Tenezzül eylemem cevr-i felekde bast-ı şekvâya

44 Belî pâ-mâl-ı gam etdi kazâ cevr ü tahakkümle
Tarîk-i h^wâcegîde kat’ ederken rütbe vü pâye

45 Horâsânî cihânı başıma teng eyleyip ya’nî
Horâsân u ‘Irâk u Çîn'e dek gitdim temâşâya

46 Anıñ rîş-i dil-i gam-hordesi mestûrdur bârî
Kıyâs olmaz benim zahm-ı derûnum çâk-i hurmâya

47 Bi-hamdi’llâh der-i ikbâl ile kesb-i te’allukdur
Sipihr-i dûna aslâ irtikâb etmem müdârâya

48 Baña ehl-i sühan reşk eylesin şimden geri zîrâ
Muvaffak oldum evsâfıñ bu gûne nazm u imlâya

49 Bilip rüchânını eslâfa ‘âlem feyz-i medhiñle
Beni tercîh eder evvel geçen Vehbî-i dânâya

50 Güher kânı benim çokdan tutardım sînede meknûz
Nisâr-ı hâk-i pâyıñçün niçe dürr-i girân-mâye

51 Benim ebkâr-ı mazmûn-ı dil-âvîzim ebu’l-’azrâ
Göreydi nazmımı bakmazdı Vâmık rûy-ı ‘Azrâ'ya

52 Tahaddî rütbesinde lehce-i Tâzî'de eş’ârım
Olur i’câz ile hayret-fezâ i’râb-ı ‘arbâya

53 Kalır Sehbân-ı Vâ’il şerm ile a’yâ mine'l-Bâkıl
Belâgatle ser-âgâz eylesem ta’bîr-i ma’nâya

54 Beyânım sihr-ender-sihr ü şi’rim ‘ayn-ı hikmetdir
Bu rütbe intisâbım var fünûn-ı şi’r ü inşâya

55 Bahâ olmazdı mâl-i Hind ü Sind'e tuhfe-i Îrân
Dizilse dürr-i nazmım tâc-ı Keykâvûs u Dârâ'ya

56 İşitmiş cânib-i Şîrâz'a ‘azmim şerm edip ‘Örfî
Hemân Sa’dî vü Hâfız ile girmiş zîr-i gabrâya

57 Görünce kuvvet-i tab’ım ‘Acem şîr-i ücem sandı
Bu savletle ‘Alî Şîr'i kaçırdım başka sahrâya

58 Eder sihr-âferînân-ı zamânıñ sînesin sad-çâk
Elimde hâme beñzer ejder-i çâlâk-i Mûsâ'ya / mû-sâya

59 Hudâvendâ bilirsin ma’rifet kadrin huzûruñda
Ne hâcet hod-fürûşâne edâya ‘arz-ı kâlâya

60 Temeddüh etse de şâ’ir yine memdûha râci’dir
Ümîd-i ‘afv ile etdim cesâret böyle ıtrâya

61 Murâdım zerre-i nâçîz-veş kesb-i te’allukdur
Fürûg-ı lutfuña ey âfitâb-ı merhamet-sâye

62 Be-hakk-ı ism-i a’zam eyledim da’vâtıñı munzam
Müdâvim oldugum ezkârdan esmâ’-i hüsnâya

63 Cihânı rûz u şeb tâ eyleye envâr ile memlû
Felek hurşîd ü mâhın zeyn edip bu tâk-ı mînâya

64 Sadâret mesnedinde dâ’im olsun zât-ı mes’ûduñ
Fürûg-ı ‘adl ü ihsânıñ ziyâ-bahş ola dünyâya

[30]

BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SADR-I MERHÛM HALÎL PAŞA

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Dem-i 'Îsâ mıdır bâd-ı bahârıñ feyz-âsârı
Ki bâdî oldu ihyâ etmege bir demde ezhârı

2 Dem-â-dem müşg-bûy olmakda çîn-i turre-i sünbül
Sabâ geşt eyleyip gelmiş meger kim Çîn ü Ferhâr'ı

3 Yine ürd-i behişt erdi gelip seyr eylese Rıdvân
Behişt-ender-behişt olmuş sanar sahn-ı çemenzârı

4 Meger âzîn-i şehr-âyîni vardır şâh-ı nevrûzuñ
Tonatmış kâle-i sebz ile böyle deşt ü kühsârı

5 Hezârıñ her seher renc-i humârın def' içün böyle
Tutar destinde şâh-ı gül hezârân câm-ı ser-şârı

6 Figânı 'andelîbiñ girye-i şâdî imiş zîrâ
Dehân-ı gonçeden almış peyâm-ı 'arz-ı dîdârı

7 Ter ü tâze hat-ı nev-hîz dilber gibi 'anber-bû
Bu revnakla benefşe oldu reşk-i müşg-i Tâtârî

8 Nola mürg-i dil-i 'uşşâk uçarsa bülbülân-âsâ
Temâşâ etmege her gûşede bir verd-i bî-hârı

9 Giderdi bîd-i mecnûn belki sûy-ı kûh u hâmûna
Çemen bend etmeseydi pâyına zencîr-i enhârı

10 Küşâde oldu bu tâze gazel gül gibi tab'ımdan
Okurken pey-rev-i bülbül olup gülşende eş'ârı

---

[30] M.IV/54, FB.29b

11 Perîşân eyleme her halkasında biñ giriftârı
Tagıtma ey sabâ ol turra-i müşgîn-i tarrârı

12 Degildir jâle berg-i gülde ol şûh-ı gül-endâmıñ
‘Arak-rîz-i hacâlet kıldı âb u reng-i ruhsârı

13 Çemende halka-i nazzâre bir serv-i ser-efrâzıñ
Misâl-i tavk-ı kumrî oldu bend-i nâz u reftârı

14 Nişân-ı bûse gördüm gerdeninde rûy-ı alinde
‘Aceb mi lâle-veş pür-dâg edersem sîne-i zârı

15 Niçe çâk-i girîbân etmeyem gördükçe hâr-âsâ
O şûh-ı gül-’izârıñ dâmeninde dest-i agyârı

16 Sabâ olmaz idi âh ‘âşık-âsâ böyle bî-ârâm
Eger kim olmasa bir sünbül-i zülfüñ hevâdârı

17 Hased ol rinde kim bir bâga tenhâca ayak çekmiş
Tutar bir elde câm-ı mül bir elde dest-i dildârı

18 Me’âl-i nagme-i mürg-i bahâra eyledim dikkat
Gülistânda okur evsâf-ı destûr-ı keremkârı

19 Ne destûr-ı Hümâ-himmet ne sadr-ı âsumân-rif’at
Ne mihr-i Müşterî-tal’at ne feyz-i rahmet-i Bârî

20 ‘Aceb Sıddîk-sîret dâver-i Fârûk-hasletdir
Ki oldur mazhar-ı Nûreyn-i ‘ilm ü cûd-ı Kerrârî

21 Halîl Paşa-yı efham sadr-ı a’zam âsaf-ı ekrem
Vekîl-i mutlak-ı evreng-pîrâ-yı cihân-dârî

22 Hıdîv-i ma’delet-güster hudâvend-i himem-perver
Nizâm-ârâ-yı kişver devlet ü dîniñ nigeh-dârı

23 Aristo-yı hikem-senc-i hıred tedbîrine hayrân
Olurdu İbn-i Sînâ görse ger meftûn-ı etvârı

24 İsâbet tâbi'-i re'y-i cihân-ârâsıdır her dem
Sühûlet-yâb eder bir lahzada biñ kâr-ı düşvârı

25 Girân-cândır sabâ nisbetle ol tab'-ı sebük-rûha
Sebük-ser añladım meydân-ı temkîninde kühsârı

26 Eger hulk-ı hamîdi terbiyet-bahşâ-yı lutf olsa
Eder âb-ı hayât-ı rûh-perver 'unsur-ı nârı

27 Nemâ-yı himmeti nisyân-nümâ-yı ebr-i nîsândır
Sehâb-ı feyz-i Hak'dır 'âleme dest-i güher-bârı

28 Degildir âb-yârî-i kef-i ihsânına müşkil
Mübeddel eylemek yâkût-ı rummânîye gül-nârı

29 'Atâsı safha-i 'âlemde def'-i ihtiyâc etdi
Bu demde kimse görmez hark-ı cerden gayrı cerrârı

30 Eder hubb-i zeheble zerd-rûyân-ı gama tedbîr
'Aceb nabz-âşinâdır dest-i cûd-ı hikmet-âsârı

31 Gül-i nahl-i siriştinden olursa mâye-i şehdi
Ola nahliñ lü'âb-ı nûş-perver nîş-i âzârı

32 Zemîn-i telh-şûre ney-şeker nahliyle mâl-â-mâl
Olaldan cûy-ı şîrîn-i 'atâsı 'âleme cârî

33 Eger telh olmasa sâf olsa tûfân etmese gâhî
Dil-i pür-feyzine teşbîh ederdim bahr-ı zehhârı

34 Felek-câhâ himemkârâ Müşterî-kadrâ
Eyâ bâlâ-nişîn-i dest-i destûrî vü dâdârî

35 Meger hâsiyyet-i ism-i Celîl-i bî-’adîliñdir
Cihân pür-sûz iken bulmak bu gûne reng-i gülzârı

36 Hezâran hâtırı vîrânı âbâd eyledi lutfuñ
Misâl-i nâmdaşıñ himmetiñdir Ka’be mi’mârı

37 Sarây-ı kadriñe her şeb sezâdır pâsbân olsa
Ser-â-pâ cümle encümle sipihriñ çeşm-i bîdârı

38 Sabâ gerd-i reh-i ihsânıñı neşr etse gülzâra
Olurdu ‘ayn-ı sıhhat dîde-i nergisde bîmârî

39 Gülistân-ı cihânı öyle sîr-âb etdi lutfuñ kim
O deñli feyz-bahş olmaz nemâ-yı ebr-i âzârî

40 ‘Ayândır rütbe-i rüchân-ı kadriñ İbn-i ‘Abbâd'a
‘İbâd-ı dergeh-i ihsânıñ etdiñ cümle ahrârı

41 Derûn-ı seng ü âhende nihândır var ise şimdi
Cihânda eylediñ itfâ şirâr-ı nâr-ı eşrârı

42 Ser-i mû yokdur âsâr-ı perîşânî zâmânında
Sabâ ancak tagıtmışdır işitdim kâkül-i yârı

43 İhâta eylemek mümkin degil evsâfıñı hâşâ
Hezârân sâl eger devr eylese endîşe pergârı

44 Güher kadrin bilir kân-ı hünersin nükte-perversin
Ki nazmım devletiñde buldu kadr-i dürr-i şehvârı

45 Dükân-ı sînede gerd-i kesâd-âlûde kalmışdı
Bulunmazdı kumâş-ı şi’r ü inşânıñ harîdârı

46 Bi-hamdi’llâh girân-kadr oldu meyl ü i’tibârıñla
Zamân-ı devletiñdir ol metâ’ıñ rûz-ı bâzârı

47 Efendim ba’d-ez-în evsâf-ı gayra sarf-ı zihn etmem
Mukaddem gerçi itlâf eyledim çok nakd-i efkârı

48 Mü’esses olduguyçün nazmımıñ her beyt-i ma’mûru
Felekden behrem olmuşdu mecâzât-ı Sinimmârî

49 Belî mûy-ı miyân-ı yârdan dikkatlidir fikrim
Ki cây-ı pîç ü tâb-ı mû-şikâfân oldu her târı

50 Çep-endâzî-i zengî-tînetân-ı ma’rifet-düşmen
Şikest etmiş idi âyîne-i tab’-ı cilâ-dârı

51 Serim olmuşdu çokdan perde-i ye’se fürû-bürde
Çekilmiş idi zîr-i dâmene pây-ı talebkârî

52 Reh-i gamda hemân feryâd-res şevkiyle bîhûde
Derâ-yı kârvân-âsâ ederdim nâle vü zârî

53 Sen ey mihr-i sipihr-i kâmrânî eylediñ hem-ser
Ser-i hurşîd ile bu zerre-i nâçîz ü nâçârı

54 Hücûm-ı gam telef eylerdi bu nevmîd-i nâ-kâmı
Telâkî etmese lutfuñ cefâ-yı çarh-ı gaddârı

55 Degildim hâre-veş şâyeste-i hüsn-i nazar ammâ
Nigâh-ı şefkatiñ hem-kadr-i gevher eyler ahcârı

56 Şikâyet eylemem şimden geri baht-ı zebûnumdan
Getirmem hâtıra cevr-i sipihr-i nâbe-hencârı

57 Misâl-i sebze-i bîgâne pâ-mâl-i gam olmuşken
Nemâ-yâb eylediñ bu sünbül-i pejmürde-tûmârı

58 Hezâr-ı hoş-nevâ-yı gülşen-âsâ Vehbî-i zârıñ
Du’â-yı devletiñdir subh u şâm evrâd u ezkârı

[31]

NAZÎRE BE-NEF’Î DER-SİTÂYİŞ-İ MERHÛM MÜŞÂRUN İLEYH

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Bu neşâtıñ bilmem ey dil neş’e-i sahbâ mıdır
Yohsa cûş-â-cûş-ı keyf-i nazm-ı şevk-efzâ mıdır

2 Bir safa var sende âyâ hâtırıñ âyîne-veş
Cilvegâh-ı sûret-i zîbende-i ma’nâ mıdır

3 Mutrib-i fikriñ elinde def midir hurşîd ü mâh
Çengî-i bezm-i hayâliñ Zühre-i zehrâ mıdır

4 Nazm-ı gevher-zîveriñ ‘akd-i Süreyyâ mı ‘aceb
Dür gibi mengûş-ı gûş-ı duhter-i Cevzâ mıdır

5 Nesre nesr-i dür-nisârıñdan eder kesb-i ziya
Pertev-i şi’riñ felekde kevkeb-i Şi’râ mıdır

6 Bikr-i mazmûn dâmenin tutmuş Zelîhâlar gibi
Tâze fikr-i dil-pesendiñ Yûsuf-ı ra’nâ mıdır

7 Tâzelenmiş şevk ile tab’-ı kühen-sâliñ yine
Başka ‘âlemdir cihân bilmem yeñi dünyâ mıdır

8 Eyleyen bu demde nây-ı hâmeñi âteş-nevâ
Sûziş-i enfâs-ı seyr-âheng-i Mevlânâ mıdır

9 Ser-fürû etmiş saña nev-bâve-i mazmûn verir
Dest-i Firdevsî-i tab’ıñda kalem Tûbâ mıdır

10 Baglayan sihr-âferînânıñ zebânın âferîn
Kilk-i efsûn-perveriñ mi ejder-i Mûsâ mıdır

---

[31] M.IV/56, FB.31a, K.7b

11 Kâlıb-ı elfâza nefh-i rûh-ı ma’nâ eyleyen
Nutk-ı cân-bahşıñ mıdır feyz-i dem-i ‘Îsâ mıdır

12 Pertev-endâz-ı tecellîgâh-ı nazm-ı tâbdâr
Enverî-i dest-i fikriñ mi yed-i beyzâ mıdır

13 Gül gibi etmiş küşâde hâtır-ı dem-besteñi
Feyz-i enfâsıñ nesîm-i gülsitân-pîrâ mıdır

14 ‘Andelîb-âsâ hamûş etmişken ahzân-ı hazân
Söyleden şimdi seni bir gonçe-i zîbâ mıdır

15 Bûseler va’d eyleyüp yâriñ şeker mi çeynedi
Bu halâvetle dehânıñ tûtî-i gûyâ mıdır

16 Vâdî-i nâ-reftede böyle tekâpûlar nedir
Esb-i tab’ıñ pey-rev-i Nef’î-i bî-pervâ mıdır

17 Yohsa maksûduñ dehen-şûy-ı gül-âb-ı nazm olup
Ter-zebânî-i medîh-i sadr-ı bî-hemtâ mıdır

18 Hem-dem-i şâh-ı Süleymân-câh-ı İskender-sipâh
Âsaf-ı devrân mıdır Hızr-ı himem-peymâ mıdır

19 Sadr-ı a’zam dâver-i efham vezîr-i muhterem
İ’timâdü’d-devle-i hâkân-ı mülk-ârâ mıdır

20 Kıble-i hâcet Halîl Paşa-yı ‘âlî-câh kim
Dergehi ehl-i münâya Ka’be-i ‘ulyâ mıdır

21 Kadrini ‘arş-ı mu’allâ gibi Hakk etmiş bülend
Rütbe-i gerdûn-ı dûn ol mertebe a’lâ mıdır

22 Görmedik gerçi Melikşâh'ıñ Nizâmü’lmülk'ünü
Böyle âyâ kim anıñ da tavrı müstesnâ mıdır

23 Gördük ammâ sûret-i kârın niçe târîhde
Hâşe li'llâh bu kadar kâr-âzmâ dânâ mıdır

24 'Akl-ı Eflâtûn dahi hayrân-ı fehm ü dânişi
İbn-i Sînâ mı Aristō-yı hikem-fermâ mıdır

25 Haddi yok pâyânı yok hüsn-i hisâl-i zâtınıñ
Midhat-i hulk-ı hamîdinde sözüm ıtrâ mıdır

26 Gayreti sâbit-kademdir va'dini incâzda
Çarh-ı gerdân himmetinde öyle pâ-ber-câ mıdır

27 Bezl-i cûdun añlasa şerm eyler ebr-i dür-nisâr
Dest-i gevher-pâşı ya'nî ma'nî-i pâşâ mıdır

28 Ebre teşbîh eylemem cûş-ı 'atâda destini
Cûdu ol deryâ-kefiñ bir iki katre mâ mıdır

29 Nâbe-câdır zâtına ta'bîr-i deryâ-kef dahi
Tab'ı pür-şûriş midir safvetde bahr-âsâ mıdır

30 Âb-ı tîgin hânumân-ı düşmene seylâb eder
Kasdı hükmün Mâverâ'ü'nnehr'e dek icrâ mıdır

31 Kahramânlar bîm-i kahrından eder terk-i diyâr
Rüstem ü İsfendiyâr-ı 'arsa-i heycâ mıdır

32 Lutfu ref' etmiş gezend-âsârını azdâddan
Der tenûr içinde mâhî meskenim deryâ mıdır

33 Evc-i 'adlinde berâber per açıp pervâz eder
Birbirinden farkı yok şâhin midir verkâ mıdır

34 Zâhid-i hüşk ile hem-meşreb dil-i pür-cûş-ı rind
Bir yere gelse bilinmez seng mi mînâ mıdır

35 Dâverâ dâd-âverâ sadr-ı mekârim-perverâ
Ni’met-i bî-imtinânıñ kâbil-i ahsâ mıdır

36 Hân-ı ihsân-ı Halîlu’llâh'ı tezkîr etdiren
Sofra-i cûdunda yagmâ olunan na’mâ mıdır

37 Böyle pervâz-ı bülend eyler Hümâ-yı himmetiñ
Sâye-i şehbâl-i lutfuñ melce’-i ‘Ankâ mıdır

38 Bûy-ı hulkuñ eyledi halkıñ mutayyeb hâtırın
Nâfe-i müşg-i Hoten mi ‘anber-i sârâ mıdır

39 Bîm-i şemşîriñ emânın kesdi yek-ser düşmeniñ
Hancer-i Behrâm'ı bilmem böyle hûn-pâlâ mıdır

40 Çarhda kavs-i kuzah mıdır kemânıñ ‘aksi mi
Tîr-i dil-dûzuñ nişânı sîne-i a’dâ mıdır

41 Gıbta-fermâ-yı Ferîdûn'dur bu ferr ü haşmetiñ
Yalıñız reşk eyleyen dârâtıña Dârâ mıdır

42 Nutk-ı rûh-efzâ-yı lutfuñ bendeñi yâd eylemiş
Niyyetiñ bu nîm-cân-ı mihneti ihyâ mıdır

43 Yohsa kasd-ı devletiñ hüsn-i nazar melhûzunu
Gûşe-i ebrû-yı istifsâr ile îmâ mıdır

44 Âh efendim derdimi söyletme etsem ‘arz-ı hâl
Korkarım hışm ile dersin maksadıñ şekvâ mıdır

45 Başıma teng eylemişdi ‘âlemi cevr-i felek
Bende destârım zemîne vurdugum bî-câ mıdır

46 Yol bulunmazdı müzâhimden bir ednâ mansıba
Ya’nî tebdîl-i tarîk etdimse bî-ma’nâ mıdır

47 Kimse temyîz eylemezdi ‘arz-ı kâlâ eylesem
Kutnî-i bed-reng-i kirpâsî midir dîbâ mıdır

48 Cânımı bir nâr-ı hilkat ol kadar yakmışdı kim
Meş’al-i Keyvân-ı menhûs öyle âteş-zâ mıdır

49 Bulmadım zâtıñ gibi ol demde bir ‘âlî-himem
Etdigim güstâhlık mı çarha istignâ mıdır

50 Vâsıl-ı ser-menzil-i kâm etmek isterseñ beni
Bu tarîkimde ‘inâyet emr-i nâ-ber-câ mıdır

51 Vâkıf-ı râz-ı niyâzımdır zamîr-i mülhemiñ
Himmet-i bî-minnetiñ mevkûf-ı istid’â mıdır

52 Âsumânî vü ‘abâ’î ‘aybımı setr eylesin
Bilmesinler bendeñi kâdî midir monlâ mıdır

53 Levh-i sînem tahta-i meşk-i hünerdir fi’l-mesel
Def’aten ser-levha olsam rütbe-i vâlâ mıdır

54 Var ise farzâ benim de iştihârım cehl ile
Sitte ihrâz eyleyenler fâzıl u dânâ mıdır

55 Tafralansın kalmasın dûn-rütbede bu çâkeriñ
Cümleden a’lâ degilse cümleden ednâ mıdır

56 Gerçi ‘aybımdır hüner noksânım olmuşdur kemâl
Töhmet ü cürmüm de bilmem şi’r ile inşâ mıdır

57 Mâhasal rüchânım isbât eylerim akrânıma
Bahr-ı ‘irfânem diye lâfım kuru da’vâ mıdır

58 Bir gazel söyle güzel vasfında besdir güft-gû
Ey dil-i bî-çâre kasdıñ çarh ile gavgâ mıdır

59 Kaşlarıñ menşûr-ı hüsnüñde celî tugrâ mıdır
Cebhe-i mihr üzre ‘aks-i gurre-i garrâ mıdır

60 Ben de bilmem dâne-i fülfül müdür kâfûrda
Gerden-i sâfıñda yâ hod hâl-i ‘anbersâ mıdır

61 Rengi bir vech ile rûy-ı aliñe beñzerse de
Gül bu gûne ‘ıtr-ı şâhîler gibi bûyâ mıdır

62 Nev-hırâmım bâga gel karşıñda boy göstermesin
Serv-i ra’nâ kadd-i dil-cûyuñ kadar bâlâ mıdır

63 Tıfl-ı nâzım zîver-i mehd-i feleksin rûz u şeb
Mihr ü meh gird-i seriñde dâye vü lala mıdır

64 Birgün insâf eyleyip incâza meyl etmez misin
Hep mevâ’îd-i visâliñ va’de-i ferdâ mıdır

65 Geldiñ âgûş-ı hayâle câme-h^{w}âbımda bu şeb
Bilmem ey meh-rû ‘aceb rü’yâ mıdır hulyâ mıdır

66 Mihr-i ruhsârıñ görünce gayrıya etmez nigâh
‘Âşık-ı rûşen-nazar hem-dîde-i harbâ mıdır

67 Hod-fürûş olma huzûr-ı âsafîde Vehbiyâ
Sadr-ı devlet cây-ı ‘arz-ı tuhfe-i kâlâ mıdır

68 Söz tamâm oldu dehân-ı lâfa vur mühr-i sükût
Kâle-i bî-i’tibârıñ kâbil-i tamgâ mıdır

69 Keştî-i ikbâline bâd-ı du’âyı kıl vezân
Şimdi bahr-ı feyz-i Bârî'de kabûl eyyâmıdır

70 Çün ‘inâyetle seni mahsûd-ı akrân eyledi
Şükr-i ni’metle edâ-yı mahmidet hengâmıdır

71 Sâbit olsun kevkeb-i câhı melekler seyr edip
Birbirine söylesin kutb-ı felek-pîrâ mıdır

72 Tâ ebed fark etmesinler zîb-i fark-ı Ferkadân
Tâli’-i mes’ûdumu mihr-i ziyâ-bahşâ mıdır
[32]

TAHMÎS-İ KASÎDE-İ MÜNÎF DER-ZIMN-I SİTÂYİŞKÂRÎ MÜŞÂRUN İLEYH

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

I
1 Hak bu kim sensin o mümtâz-ı enâm-ı devlet
2 Ki nigîniñle şeref bulmada nâm-ı devlet
3 Zât-ı vâlâ-güheriñ fahr-i kirâm-ı devlet
4 "Ey nigehbân-ı makâlîd-i nizâm-ı devlet
5 V'ey nesak-sâz-ı e’âzîm-i mehâm-ı devlet"

II
1 Re’y-i hikmet-eseriñ reşk-i Felâtûn-ı hikem
2 Rif’atiñ kevkebe-âmûz-ı sipihr-i a’zam
3 Sâbitât-ı feleke kevkeb-i bahtıñ tev’em
4 "Sadr-ı Pervîn-’alem ü safder-i seyyâre-haşem
5 Dâver-i ‘âlem Aristō-yı be-nâm-ı devlet"

III
1 Tâli’iñ necm-i Süreyyâ-yı sa’âdet-manzar
2 Ferkadân pertev-i kadriñle bulur zînet ü fer
3 Sensin ol matla’-ı fahr-i kerem ey nûr-ı seher
4 "Neyyir-i subh-ı zafer gurre-i sa’d-ı ekber
5 Mâh mihr ahter ü hurşîd gulâm-ı devlet"

IV
1 Hüsn-i tedbîriñ olup dârû-yı def’-i şer ü şûr
2 Verdi ma’cûn-ı cevâhir gibi her kalbe sürûr
3 Sadrı teşrîfiñi Hakk kıldı şifâ-bahş-ı sudûr
4 "Sensin ol nabz-şinâs-ı ‘ilel-i tab’-ı umûr
5 Dürc-i re’yiñdedir eczâ-yı kıvâm-ı devlet"

---

[32] M.IV/60, FB.33a

V
Olalı şâh-ı cihânbâna vekîl-i mutlak
Şâhid-i saltanatıñ rûyuna geldi revnak
Da’vî-i şâhsüvârî-i himem saña ehak
"Seni şâyeste görüp eyledi te’yîd ile Hak
Yed-i ikbâliñe teslîm zimâm-ı devlet"
VI
Niçe şehnâme vü târîh-i dil-ârâ gördük
Niçe Vassâf gibi mu’teber-inşâ gördük
Seniñ evsâfıñı eslâfdan a’lâ gördük
"Görmedik hak bu ki akrânıñı ammâ gördük
Niçe Dârâ-yı zamân u niçe Sâm-ı devlet"
VII
Reg-i düşmen kesilip sadme-i şemşîriñ ile
Hûn-çekândır eser-i neşter-i tedmîriñ ile
Bu hakîmâne mürâ’ât-ı mekâdîriñ ile
"Nûş-dârû-yı şifâhane-i tedbîriñ ile
Bertaraf olmada eskâm-ı mesâm-ı devlet"
VIII
Kadriñi öyle refî’ etdi cenâb-ı Mevlâ
Ki sarây-ı himemiñ kasr-ı felekden a’lâ
Fahr eder şân-ı bülendiñ ile sadr-ı vâlâ
"Rif’at-i gurfe-i iclâliñe nisbet hâlâ
Evvelîn-pâyedir a’lâ-yı senâm-ı devlet"
IX
Vefk-i dil-h^{w}âhıña tevfîk-i İlâhî evfak
Hıfz eder rif’atiñi bîm-i tezelzülden Hak
İ’tilâ-yı rüteb-i devlete zâtıñ elyak
"Saña mahsûs bu tevfîk-i terakkî el-hak
Lîk nâ-ehle hatardır leb-i bâm-ı devlet"
X
Midhat-i zât-ı hamîdü’s-sıfatıñla tutdu
Sît-i nâm-âverî-i mahmidetiñle tutdu
Kûs-ı pür-debdebe-i menziletiñle tutdu
"Şeref-i kevkebe-i menkabetiñle tutdu
‘Âlemi velvele-i şöhret-i nâm-ı devlet"

XI

Ol ki güftârı ile da’vî-i i’câz eyler
Vasfiña geldigi dem ‘aczini ibrâz eyler
Anda ıtnâb-ı sühen etse de îcâz eyler
"Midhat-i zâtıña bu gûne ser-âgâz eyler
Nükte-sencân-ı pesendîde kelâm-ı devlet"

XII

Âsaf-ı munsıf-ı Cem-mertebe reşk-i Dârâ
Saf-der-i saf-şiken ü sadr-ı ‘adâlet-fermâ
Pîşvâ-yı vüzerâ mazhar-ı tevfîk-i Hudâ
"Râyet-efrâz-ı hüdâ zehre-şikâf-ı a’dâ
Seyf-i meslûl-i vegâ şîr-i künâm-ı devlet"

XIII

Nice âsaf ki ki gelip ehl-i me’âlî saf saf
Âsitânında turur ruk’a-i emniyye be-kef
Dûdmân-ı himem ü ma’delete hayr-ı halef
"Gül-i destâr-ı şeref dürre-i pâkîze-sadef
Resm-pîrâ-yı selef fahr-i kirâm-ı devlet"

XIV

Eylemiş zât-ı mehâmid-eserin Rabb-i Samed
Bâ’is-i takviyet-i şer’-i kadîm-i Ahmed
Tâ ebed müddet-i câhı ola peyveste-i med
"Kûh-ı temkîn-i hıred kâm-revâ-yı sermed
Serv-i zîbende-kad-i Sidre-hırâm-ı devlet"

XV

Eyledi bârika-i şefkati hurşîd-sıfat
Niçe zerrâtı ser-âzâde-i kayd-ı külfet
Şeb-çerâg-ı keremi lâmi’a-pâş-ı re’fet
"Kâr-bend-i nasafet nûr-ı çerâg-ı ‘iffet
Efser-i fark-ı mübâhât-ı hümâm-ı devlet"

XVI

Teşnegân-ı emele reşha-i lutfu Zemzem
Âsitân-ı himemi oldu metâf-ı ‘âlem
Feyz-i hulletle serâ-perde-i râza mahrem
"Ya’nî hem-nâm-ı esâs-efgen-i mihrâb-ı Harem
K'itdi dergâhını Hak beyt-i harâm-ı devlet"

XVII
Sa’y eder Ka’be-i lutfunda niçe zât-ı kirâm
Olmaga kâbil-i takbîl-i kenâr-ı ihrâm
‘Adli nâr-ı sitem ü cevri edip berd ü selâm
"Südde-i bârgehi kıble-i ikbâl-i enâm
Der-i cûd u keremi bâb-ı selâm-ı devlet"
XVIII
‘Adl ü ihsân ile ol sadr-ı sa’âdet-pîrâ
Oldu mülk ü milele feyz-res-i lutf u ‘atâ
Hükmünü şer’ ile kânûn ile eyler icrâ
"Zâtı sermâye-i âsâyiş-i dîn ü dünyâ
Makdemi meymenet-efzâ-yı makâm-ı devlet"
XIX
Rü’yet-efrâz-ı zafer râtibe-bahşâ-yı enâm
Hâmî-i havme-i dîn melce’-i âsâr-ı zalâm
Nazar-ı hışmı ciger-sûz-ı ‘adû-yı hod-gâm
"Dîde-i lutfu nigehbân-ı livâ-yı İslâm
Sadme-i kahrı nigûn-sâz-ı hisâm-ı devlet"
XX
Fikriniñ her eser-i hayrda te’sîri olur
Kâr-ı saht-ı ümemiñ mâye-i teysîri olur
Hall-i eşkâle sebeb re’y-i cihângîri olur
"Ol ki ednâ ‘amel-i nâhun-ı tedbîri olur
İnhilâl-âver-i ta’kîd-i mehâm-ı devlet"
XXI
Pertev-i merhameti matla’-ı ümmîd oldu
Lutfu rûşenger-i jeng-i dil-i nevmîd oldu
‘Aks-i nakş-ı kademi efser-i Nâhîd oldu
"Ol ki reşk-âver-i âyîne-i hurşîd oldu
Yümn-i pâ-bûsu ile ferş-i ruhâm-ı devlet"
XXII
Ma’nî-i mushaf-ı ahlâkıdır ol vech-i münîr
Yohsa nûr âyeti harfiyle olunmaz tefsîr
Fehm eder anı ma’ânî gören üstâd-ı habîr
"Ebrû-yı şâhid-i bahtı niçe ma’nâyı müşîr
Dîdesi ‘ayn-ı ‘atâ turrası lâm-ı devlet"

XXIII
Devr eden elsinede mahmidetidir cümle
Hüsn-i nazm-ı şu’arâ menkabetidir cümle
Bu mehâmid aña Hak mevhibetidir cümle
"Âsitân-ı kerem ü ‘âtıfetidir cümle
İttikâgâh-ı esâtîn-i ‘izâm-ı devlet"
XXIV
Niçe bir dâ’iye-i masraf u fikr-i îrâd
Kîmyâ-yı nazarından edelim istimdâd
Ma’den-i cûd u kerem etmiş anı Rabb-i ‘ibâd
"Gerd-i râh-ı kademi mâye-i iksîr-i murâd
Rîze-i seng-i deri nukre-i hâm-ı devlet"
XXV
Reşha-i lutfu nemâ-bahş-ı riyâz-ı âmâl
Gonçe-i kâm açılır şimdi gül-i tâze misâl
Dehri sîr-âb-ı ‘atâ eyledi mânend-i zülâl
"Cûy-ı ‘adl ü himemi âb-ı bekâ-yı ikbâl
Bûy-ı hulk-ı haseni ‘ıtr-ı meşâm-ı devlet"
XXVI
Kâse-i çarhı pür etmekde mey-i şevk-i cedîd
Bu safâdan nola raks etse felekde Nâhîd
Devr eder dâ’ire-veş dâ’iresinde hurşîd
"Oldu revnak-şiken-i câm-ı safâ-yı Cemşîd
Devr-i lutfuñda hele gerdiş-i câm-ı devlet"
XXVII
Cümleden mertebeñi eyledi vâlâ Mevlâ
Himmetiñ olduguçün tâk-ı felekden a’lâ
Mültecâ-yı zu’afâ sensin efendim hâlâ
"Âsafâ dâdgerâ sadr-ı bülend-ikbâlâ
Ey melâz-ı ümem ü kehf-i enâm-ı devlet"
XXVIII
Havf ile hâne-harâb oldu ‘adû-yı makhûr
Himmetiñ eyleyeli gayret-i te’sîs-i sügûr
Sath-ı işkeste-i gerdûnu kılarsın ma’mûr
"Sensin ol hendese-perdâz-ı mebânî-i umûr
K'oldu re’yiñ nesak-ârâ-yı kıyâm-ı devlet"

XXIX
1 Düşmen-i dîni gören lerziş ile meşgalede
2 Mülk-i ârâmı harâb oldu sanar zelzelede
3 Bîm ü dehşetle kalır memleketi velvelede
4 "Eser-i satvetiñ ol rütbe ki sad-merhalede
5 Ger zuhûr eylese a'dâ-yı li'âm-ı devlet"
XXX
1 'Azm-i rezm eylediğiñ demde dil-i hasm-ı le'îm
2 Nîm-darbıñdan olur cezm-i helâk ile dü-nîm
3 Edip evvelce mefâtîh-i kılâ'ın takdîm
4 "İ'tizâr ile eder 'arz-ı metâ'-ı teslîm
5 Dahi sen eylemeden şedd-i hırâm-ı devlet"
XXXI
1 Fârigu'l-bâl-i gam-ı pençe-i gîrâ olalı
2 Şehper-i lutfuñ ile hem-ser-i 'Ankâ olalı
3 Evc-i rif'atde uçar rütbesi a'lâ olalı
4 "Âşiyân-sâz-ı penâh-âver-i süknâ olalı
5 Gûşe-i Kâf-ı celâliñde hamâm-ı devlet"
XXXII
1 Sensin ol kadr-ı bülend ile mu'allâ-meslek
2 Re'fetiñ sâyesi peyveste-i semmâk ü semek
3 Zîr-i şehbâl-i Hümâ-yı himemiñde bî-şek
4 "Buldu rif'at o kadar kim eremez Nesr-i felek
5 Etse pervâz ile kasd-ı ser-i bâm-ı devlet"
XXXIII
1 Pertev-i kevkeb-i dürrî-i yegâne bahtıñ
2 Nûr-bahşende meh-i nûr-feşâna bahtıñ
3 Necm-i âsâyiş-i mes'ûd-ı zamâne bahtıñ
4 "Re'fetiñ h^{w}âb-ı safâ verdi cihâna bahtıñ
5 Oldu bîdâr iken çeşm-i menâm-ı devlet"
XXXIV
1 Feylesōfân-ı hıred gıbtager-i etvârıñ
2 Fenn-i mîzân ile sencîde görüp âsârıñ
3 Hüsn-i tedbîriñi vezn etmededir efkârıñ
4 "Hâsılı re'y-i hikem-senc-i isâbetkârıñ
5 Oldu her kârda ber-vefk-i merâm-ı devlet"

XXXV

Zâtıñı feyz-i Hudâ mâye-i ni’met kıldı
Böyle pîrâye-i ser-mesned-i devlet kıldı
Dergehiñ maksim-i erzâk-ı ‘inâyet kıldı
"Hâ’iz-i kadh-ı mu’âllâ-yı sadâret kıldı
Seni Hak tâ dem-i taksîm-i sihâm-ı devlet"

XXXVI

Menba’-ı ‘ayn-ı ‘atâ lücce-i ihsânıñdır
Bahr-veş cûş-ı himem lâzıme-i şânıñdır
Ebr-i midrâr-ı kerem dest-i dür-efşânıñdır
"Cümle müstagrak-ı ihsân-ı firâvânıñdır
Ser-te-ser sınf-ı havâs ile ‘avâm-ı devlet"

XXXVII

Sürme-i çeşmimi hâk-i kademiñden eyle
Bu kerem-dîdeyi ednâ hademiñden eyle
Bende-i hâk-i sarây-ı himemiñden eyle
"Hân-ı yagmâ-yı nevâl-i keremiñden eyle
Beni de behrever-i ni’met-i ‘âm-ı devlet"

XXXVIII

Tutdu sît-i keremiñ reh-güzer-i sâmi’amı
Sedd edersem nola râh-ı diger-i sâmi’amı
Kıl hitâbıñla müşennef haber-i sâmi’amı
"Hayli demdir ki pür etmişdi dür-i sâmi’amı
Fart-ı âvâze-i lutfuyla peyâm-ı devlet"

XXXIX

Cezbe-i pertev-i târ-ı nigehiñle çekdi
Ârzû-yı kerem-i kâmgehiñle çekdi
Meyl-i ruh-sûdegî-i bârgehiñle çekdi
"Kasd-ı mâlişgerî-i hâk-i rehiñle çekdi
Bendeñi câzibe-i şevk ü garâm-ı devlet"

XL

Kıldı Hak dest-res-i bende-i efgendesini
Bend eder halka-be-gûşânı o himmet reseni
Şekveden mihr-i sükût ile koparsam deheni
"Sînede dâg-ı ‘ubûdiyyetim etmez mi seni
Müste’idd-i şeref-i nakş-ı hitâm-ı devlet"

XLI

Dâne-i sûhte-veş kaldı meded hâk-âmîz
Teşnedir katre-i ihsâna bu ‘abd-i nâçîz
Yetiş ey ebr-i güher-rîz-i tarâvet-engîz
"Eylesin sâha-i hüşk-i emelim nâmiye-hîz
Eser-i terbiyet-i reşh-i gamâm-ı devlet"

XLII

Vehbiyâ vâcibe-i zimmetimizdir tavsîf
Böyle incâz ile mümkin olur ammâ ta’rîf
Tengdir kâfiye şâyed bozulur hüsn-i redîf
"Etme itnâb-ı sühen şimdi bu demlerde Münîf
Farzdır ed’iye-i hayr-ı devâm-ı devlet"

XLIII

Eylesin bârgeh-i rif’atini Rabb-i Vedûd
Sâyebân-ı felek-âsâ şeref-ârâ-yı su’ûd
Sâyesin her dem ede ferş-i zemîne memdûd
"Haşre dek tâ ki ola beste-i evtâd-ı hulûd
Sâye-i dehrde itnâb-ı hıyâm-ı devlet"

XLIV

Kadr-i ‘îdiñ şerefi leyl ü nehârında ola
Yümn-i ikbâl ise pîş ü pes-i kârında ola
Munfasıl olmayıp iclâli karârında ola
"İttisâl üzre yemîninde yesârında ola
Fetk u retk-i kalem ü tîg-i niyâm-ı devlet"

XLV

Pây-ı şeb-dîzi basa çarh-ı sebük-reftâre
Na’l-i zer-mîhine hayrân kala her seyyâre
Râm olup tevsen-i gerdûn o himem-kirdâre
"Zîr-rânında ola sıhhat ile hemvâre
Rahş-ı meh gurre-i Pervîn-i senâm-ı devlet"

[33]

kâle'n-nebiyyü salla'llâhu 'aleyhi ve selleme bi-rivâyeti 'an Ebî Hüreyre radiya'llâhu 'anhu "bekete's-semâvâtü's-seb'u ve men fîhinne ve men 'aleyhinne ve'l-arzûne's-seb'u ve men fîhinne ve men 'aleyhinne li-'azîzin zelle ve ganâ iftekara ve 'âlimin yel'abü'c-cühhâlü bihi" sadaka rasûlu'llâh el-melikü'l-müte'âl fî külli mâ-kâl

DER-MAZMÛN ÎN HADÎS-İ ŞERÎF BERÂY-I MASLAHATÎ BE-HAMÎD HALÎL PAŞA NÜVİŞTE BÛD

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Sanma ancak baña bu dîde-i giryân aglar
Derdimi yazdıgı demde kalemim kan aglar

2 Tıfl-ı bî-dâye-i dil giryesin artırmadadır
'Âleme geldigine oldu peşîmân aglar

3 Bî-kesem öyle ki bu hâl-i garîbim görse
Kendi derdin unudup baña yetîmân aglar

4 Pençe-i hâr-ı sitemde göreli dâmenimi
Çeşm-i şebnemle benimçün gül-i handân aglar

5 Zulmet-i râh-ı talebde bu tekâpûlar ile
Teşne-leb kaldıgıma çeşme-i hayvân aglar

6 Kiştzâr-ı emelim şûre-zemîn olduguna
Girye-i şefkat ile ebr-i bahârân aglar

7 Tamla yâkûta döner katre-i hûn-ı eşki
Sahtî-i bahtıma kanlar dökerek kân aglar

8 Böyle 'uryân-ten-i esbâb-ı emel kaldıgıma
Çaglayıp lûle-i germâbe-i sûzân aglar

---

[33] M.IV/66, FB.36a, K.7a

9 Hüşkî-i bâg-ı ümîd-i dil-i bî-bergim içün
Nâle vü zâr ile dōlâb-ı gülistân aglar

10 Cûşiş-i eşkimi seylâb gibi gördükçe
'Ayn-ı pür-şefkat ile cûy-ı firâvân aglar

11 Pür-humâr oldugumu çeşm-i habâb ile görüp
Cür'a-efşân olarak sâgar-ı rindân aglar

12 Berk-i kühsârı dahi nâle-i germim eridip
Yüregi taşdan iken kûh-ı girân-cân aglar

13 Hûn-çekân olduguna sanma sebeb âteşdir
Sîh-i gamda dönerek hâlime biryân aglar

14 Revganın tâb-ı güdâzişle edip eşk-i revân
Sûziş-i sînem içün şem'-i şebistân aglar

15 Böyle üftâde-i girdâb-ı melâl olduguma
Eşk-i telhin saçarak mevce-i 'ummân aglar

16 Gam-ı hicrân beni hem-hâlet-i Ya'kûb edeli
Girye vü nâlişime külbe-i ahzân aglar

17 Âsafâ güldür o gam-dîde-i mahzûnu meded
Der-i lutfuñda gelip Vehbî-i nâlân aglar
[34]

DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYHÜ'L-İSLÂM ÇELEBİ-ZÂDE 'ÂSIM İSMÂ'ÎL EFENDİ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Bilir tahkîk edenler hikmet-i ta'lîm-i esmâyı
Benî Âdem içinde imtiyâz-ı merd-i dânâyı

[34] M.IV/66, FB.36b

2 Eder hem nükte-i *hel yestevî*[lxiii]den fehm ü istidlâl
Fezâ’il ehlihe mahsûs olan kadr-i mu’allâyı

3 Me’âl-i nûr-pâş-ı *innemâ yahşâ*[lxiv]da rûşendir
Dil-i dânâda eyler haşyet-i Bârî tecellâyı

4 Vücûd-ı vâcibi zâtında vasf-ı ‘ilm ile mevsûf
Anıñçün verdi Hakk ‘ilm-i şerîfe şân-ı vâlâyı

5 Ülü’l-emr oldugundan emr-i ma’rûfa olup me’mûr
‘Ulûm ehli tutar baş üzre ‘örf-i şer’-i garrâyı

6 Şebîh-i enbiyâdır her biri vech-i şebeh ma’lûm
Ma’ânî-âşinâyî şübhe añlar bu mezâyâyı

7 Verâset kesbi ile ol kadar âbâ-yı ‘ulvîye
Bulur ‘âlim olanlar devlet-i dünyâ vü ‘ukbâyı

8 Vücûd-ı ehl-i dâniş mahv eder zehr-i cehil ammâ
Ne hâsiyyet ki eyler şemmesi tesmîm a’dâyı

9 Gubâr-ı pây-ı ‘âlim tûtiyâ-yı ‘ayn-ı ‘âlemdir
Odur kuhlü’l-cevâhir gibi pertev-bahş-ı bînâyî

10 Gelir mi sadr-ı ‘ilme böyle bir fâzıl diye çokdan
Ederdi inşirâh-ı sadr ile ‘âlem bu hulyâyı

11 Bi-hamdi’llâh felek erbâb-ı isti’dâda gösterdi
Bu evsâf üzre bir ‘allâme-i bî-misl ü hemtâyı

12 Nice ‘allâme kim mahcûb olur Keşşâf-ı fazlından
Hemân Râzî gibi tefsîr edince râz-ı ma’nâyı

[lxiii] "(Bilenlerle bilmeyenler) bir olur mu?", Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39)/9.

[lxiv] "(Kulları içinde ancak bilginler Allah'tan gereğince) korkarlar.", Kur'ân-ı Kerîm, Fâtır (35)/28.

13 Ne fâzıl kim mülâzımdır derinde İbn-i Hâcib hem
Fuhûle mültecâ etmiş Hudâ ol bâb-ı ‘ulyâyı

14 Rüsûm-ı şer’i mer’î etdigiyçün eyledi teşrîf
Gelip sadrü’ş-şerî’a mevki’inde sadr-ı iftâyı

15 Cenâb-ı ‘Âsım İsmâ’îl Efendi kim kudûmunda
Felek Cedy'in fedâ etdi kılıp ‘îd-i dü-bâlâyı

16 Odur ‘allâme-i nihrîr odur fehhâme-i tahrîr
Dil-i pür-feyzi olmuş mehbit-i ilhâm-ı Mevlâyî

17 Mu’în-i millet-i beyzâ vü Beyzâvî-i ‘âlemdir
Bu esbâb ile giymiş hil’at-i zîbâ-yı beyzâyı

18 Be-hakk-ı sûre-i Nûn ‘iffeti Zü’nnûn'a gâlibdir
Odur hem-hâl-i Nîl-i Mısr eden deryâ-yı takvâyı

19 Şerefle kevkeb-i sa’d-iktirânı burc-ı rif’atde
Fürûg-efşân-ı es’âd eylemiş çeşm-i Süreyyâ'yı

20 Sipihriñ inhinâ gösterdigi ta’zîm ile böyle
Der-i iclâline rû-mâl içün eyler temennâyı

21 Tenezzül eylemezdi mehden istirdâd-ı envâra
Fürûg-ı tab’ı tenvîr etse mihr-i ‘âlem-ârâyı

22 Fakat gencîne-i mevrûs-ı ‘ilmi iddihâr etmiş
Vücûh-ı birre sarf etdikde sâ’ir irs-i âbâyı

23 Zülâl-i dânişi tâ Mâverâ-yı Nehr'e cârîdir
Hudâ ser-çeşme-i fazl-ı ‘amîm etmiş o mecrâyı

24 Felâtûn hum-nişîn-i şermsârı kaldı fazlından
Getirmez meclis-i bahse Aristō-veş heyûlâyı

25 Muhît-i fazlınıñ her katresi bir bahr-ı râ’ikdir
‘Aceb mi Dürr-i Muhtâr olsa her nutk-ı güher-zâyı

26 Mehâbetle alırsa pençe-i bahse Ebü’lleys'i
Gazâlî bîm ü dehşetden bulur bir deşt-i tenhâyı

27 Bedâhetle müsellem ‘ilm ü fazlı cümle ‘âlemde
Netîce istemez bu müdde’â sugrâ vü kübrâyı

28 Televvün rif’ati îcâb edelden hükm-i iftâsı
Ser-â-ser câme-i ehl-i mezâlim oldu fetvâyî

29 Gürûh-ı ehl-i kâffe mâhasal iksîr-i kâfîdir
Gubâr-ı âsitân u hâk-pây-ı kîmyâ-sâyı

30 Felekden kâse-lîs-i h^{w}ân-ı lutfu çekmeyip minnet
Eder bir seng-i nahvetle şikeste tâk-ı mînâyı

31 ‘Ulüvv-i Ka’be-i zât-ı refî’i âsumân-pâye
Bu takrîb ile olmuş âsumânî zîver-i pâyı

32 Müsâvî olduguyçün günbed-i hadrâ-yı gerdûna
Olur pûşîde-i gerdûnesi bu gûne hadrâyî

33 Veliyyü’n-ni’metâ sadrâ himemkâr-ı felek-kadrâ
Ve yâ bâlâ-nişîn-i mesned-i dînî vü dünyâyî

34 Kerâmetle mü’eyyed dest-i lutfuñ bir işâretle
Müşârun bi’l-benân eyler hezârân bî-ser ü pâyı

35 ‘Ulüvv-i himmetiñ kûh-ı bülend-i Kâf ile hem-ser
Felek dergâhıña cârûb eder şehbâl-i ‘Ankâ'yı

36 Hemân bir katresiyle ebr-i şefkat-bâr-ı eltâfıñ
Eder ‘azb ü furâta münkalib telhî-i deryâyı

37 Diliñ âyîne-i ilhâm-ı Hak'dır kim bu sûretle
Saña keşf-i İlâhî müncelî etmiş hafâyâyı

38 Bu rütbe vâridât-ı fazl-ı nâ-mahsûrdan fazla
Ser-i hameñde cem' etdiñ fünûn-ı şi'r ü inşâyı

39 Hatâsın fehm edip Sâ'ib olurdu tâlib-i Feyzî
Göreydi bu Nizâmî tavrıñ üzre nazm-ı ma'nâyı

40 Dil-i Câmî olup leb-rîz-i şevk-i fikr-i rengîniñ
Nikât-ı şi'riñe zeyl eylemiş fenn-i mu'ammâyı

41 Zahîr eyler belâgat mebhasinde senden istizhâr
Nedir bu mazhariyyet bu rüsûm-ı nükte-pîrâyî

42 Harîrî ferş-i beyt-i 'ankebût eylerdi kâlâsın
Eger bilseydi böyle nesc edersin nakş-ı dîbâyı

43 Eyâ nekkâd-ı 'ilm ü ma'rifet her dem huzûruñda
Eder ehl-i ma'ârif gûne gûne 'arz-ı kâlâyı

44 'Aceb mi sâha-i vasfıñda etsem ben de pây-endâz
Kumâş-ı nazm-ı rengînim gibi dîbâ-yı zîbâyı

45 Benim ol şâ'ir-i mâhir benim ol münşî-i sâhir
Ki tab'-ı pür-füsûnum lâl ü hayrân etdi dünyâyı

46 Benim ol Hüsrev-i Şevket-nümâ-yı mülk-i ma'nâ kim
Deger bir nazm-ı şeh-beytim niçe taht-ı Buhârâ'yı

47 Hayât-efzâ olur ma'nâ-yı rûhânîye her lafzım
Hudâ nutkumda pinhân etmiş i'câz-ı Mesîhâ'yı

48 Olurdu şerm ile fermân-ber-i Hâkânî-i tab'ım
Nişân-ârâyî-i menşûr-ı nazmım görse Tugrâyî

49 Eder biñ Kays-ı bî-sâmânı her târında der-zencîr
Hayâl-i mû-şikâfım vasf ederse zülf-i Leylâ'yı

50 Beyân-ı ‘özr ederdi ibtilâ-yı nâbe-câsından
Göreydi çeşm-i Vâmık bikr-i fikrim gibi ‘Azrâ'yı

51 Egerçi dâmen-i kûh-ı hünerde Sünbül'üm ammâ
Ne çâre ebr-i baht-ı tîre vermez katre-i mâyı

52 Eser etmez dil-i saht-ı zamâne rîziş-i eşkim
Mukattar âb-ı şûre nerm eder mi seng-i hârâyı

53 Nasîbim ardına devr eylesem de âsiyâb-âsâ
Dehânımda yine bir habbe kalmaz gör temâşâyı

54 Benim zahmım da bârî öyle mestûr olsa a’dâdan
Derûnunda nihândır kimse görmez çâk-i hurmâyı

55 Ham oldu cevr-i gerdûn-ı denîden kâmetim ammâ
Uzatmam vâdî-i tûl-i emelde kadd-i şekvâyı

56 Bi-hamdi’llâh penâh etdim o dergâh-ı felek-câhı
Sipihr-i dûna şimden soñra etmem hiç müdârâyı

57 Bu şevk ile yine Bircîs-i çarha bir gazel yazdım
‘Aceb raksa getirdim Zühre ile şûh Cevzâ'yı

58 Salındırmaz çemende nev-hırâmım serv-i ra’nâyı
Görenler togrusu turmaz mı böyle kadd-i bâlâyı

59 Bu düzdîde nigehle gamzesi ol şûh-ı Ken’ân'ıñ
Çeker lemhü’l-basarda sürme-i çeşm-i Zelîhâ'yı

60 O mest-i ‘işveniñ billûr sandım gerden-i sâfın
Görünce bûs ederken taşra vurmuş reng-i sahbâyı

61 Hayâl-i hâl-i ‘anber-bârı dilde cây-gîr olmuş
Çıkarmak hayli müşkildir süveydâdan o sevdâyı

62 Yeri düşdükçe ben bir gonçe-i ne'şküfteyim dersin
Nedir bu cây-ı bûse gül yañagıñda be hercâyî

63 Leb-i la’liñ dehâna almaga pek teşnedir ‘uşşâk
Bilir bî-çâreler hâsiyyet-i yâkût-ı hamrâyı

64 Şekerle besledim mürg-i dil-i âvâremi Vehbî
Gıdâ-yı rûh edip fikr-i leb-i la’l-i şeker-hâyı

65 Yeter lâf u güzâf-ı hod-pesendî vü hünermendî
Yeter haddiñ degil böyle hod-ârâyî ü hod-râyî

66 Teveccüh eyleyip dergâh-ı ‘allâm-ı hafâyâya
Du’â zeylinde tertîl et niçe evrâd-ı esmâyı

67 ‘Ulûmuñ pertevi tenvîr-i ebsâr eyleye tâ kim
Ede şems-i ma’ârif tâ cihâna nûr-bahşâyî

68 Olup zât-ı kerîmi mesned-i ‘ilmiyyede mahfûz
Hudâ hısn-ı hasîn etsin aña esmâ’-i hüsnâyı
[35]

KASÎDE-İ ŞEMSİYYE DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂM PÎRÎ-ZÂDE SÂHİB ‘OSMÂN EFENDİ

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Zerre-i nâçîz-veş pertev-gedâ-yı âfitâb
Birgün olmaz mı karîn-i incilâ-yı âfitâb

2 Şebnem-i üftâde-veş pâ-mâl-i bâg-ı hüsnünü
Cezb eder bâlâya mihr-i dil-rübâ-yı âfitâb

---

[35] M.IV/70, FB.38b

3 Zerreden şebnemden etmez nûr-ı ihsânıñ dirîg
Olsa eflâke sezâdır i’tilâ-yı âfitâb

4 Zühre-veş olmaz nazar-bâz-ı cemâl-i dîgerân
Dîde-i hirbâ gibi çeşm-âşinâ-yı âfitâb

5 Girye-i ebr-i siyâhı def’ eder âfâkdan
Handeler etdikçe rûy-ı dil-küşâ-yı âfitâb

6 Ben de bir mihr-i sipihr-i fazlıñ oldum bendesi
Kim fürûg-ı lutfudur nûr-ı likâ-yı âfitâb

7 Hazret-i hem-nâm-ı Zi’nnûreyn kim var bâbına
İntisâb-ı mâhtâb u intimâ-yı âfitâb

8 Şeyhü’l-islâm-ı felek-câh u keremver kim gelip
İktibâs-ı nûr eder andan gedâ-yı âfitâb

9 Cebhesinde müncelî envâr-ı tevfîk-i Hudâ
Subh-ı sâdıkdır ki olmuş pîşvâ-yı âfitâb

10 Kutb-ı ‘âlemdir sipihr-i a’zam-ı iclâlde
Merkez-i dergâh-ı lutfu mültecâ-yı âfitâb

11 Pertev-i zât-ı şerîfinden eder kesb-i şeref
Ahter-i mes’ûd-ı nûrânî-nümâ-yı âfitâb

12 Nesr-i Tâ’ir evc-i iclâlinde mürg-i hânegî
Lâne-sâz-ı tâk-ı ikbâli Hümâ-yı âfitâb

13 Nüsha-i Şemsü’l-ma’ârifdir vücûd-ı devleti
Cedvel-i zerrînidir anıñ tılâ-yı âfitâb

14 Fazl ile şemsü’l-e’imme olduguyçün zâtınıñ
Câmi’ü’l-fetvâda vasfı muktedâ-yı âfitâb

15 Görse envâr-ı kemâlin dîde-i İbn-i Nüceym
Derdi ‘asrında budur nûr-ı duhâ-yı âfitâb

16 Her biri nevbetle rûz u şeb gelip derbân olur
Âsitânı müstekarr-ı mâh u cây-ı âfitâb

17 Tâb-ı fazlından olurdu çeşm-i gerdûn hîrever
Gerd-i râhın etmeseydi tûtiyâ-yı âfitâb

18 Çarh-ı mînâ kalb-i pür-envârınıñ mir’âtıdır
İn’ikâs-ı pertevindendir cilâ-yı âfitâb

19 Bahr-ı eltâfında açsın bâdbân fülk-i felek
Buldu çün eyyâmın anda nâhudâ-yı âfitâb

20 ‘İlm ile zâtı ‘alemdir halka-i bâbıñ tutup
Şemse-i zerrîn eder serde livâ-yı âfitâb

21 Bahye-dûzu olmak ister sûzen-i ‘Îsâ ile
Sevbiniñ haytu’ş-şu’â’-ı nâr-sâ-yı âfitâb

22 Belki mihr-i enveri teşbîh ederdim tab’ına
Olmasaydı ‘âriyet mâha ‘atâ-yı âfitâb

23 Zâtını *zâtü’l-burûc*[lxv]-ı ‘âtıfet kılmış Hudâ
Maşrık-ı eltâfıdır tal’at-küşâ-yı âfitâb

24 Hep odur erbâb-ı hâcâtıñ işin altun eden
Şems-i ta’bîr ile kalmış kîmyâ-yı âfitâb

25 Hem-terâzû olamaz ihsân-ı bî-pâyânına
Olsa mîzân ile sencîde sahâ-yı âfitâb

[lxv] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

26 Hâveristândan gelip her gün eder vaz’-ı cebîn
Âsitânından nedir bilmem recâ-yı âfitâb

27 Kevkeb-i dürrî-i zât-ı pâkine olmaz delîl
Nüh-sadefde gevher-i ‘âlem-bahâ-yı âfitâb

28 Nûrdur çeşm-i sevâbitde şu’â’-ı şefkati
Mihr-i tab’ı şa’şa’a-bahş-ı verâ-yı âfitâb

29 Eyler isrinde te’âkub birbirin seyyâreler
Mâh ederse devr-i dâ’im iktizâ-yı âfitâb

30 Var ise bir mislini teftîş içündür dâ’imâ
Şark u garba verziş-i bî-intihâ-yı âfitâb

31 Tâ ebed ni’me’l-bedel olmaz mı kalb-i enveri
Farz olunsa âsumândan intifâ-yı âfitâb

32 Himmeti iklîliniñ ser-geştesi eflâkde
Olsa lâyıkdır leked-kûb-ı kafâ-yı âfitâb

33 Zîr-i pâyında hazîz-i hâk ile yeksân olur
İrtifâ’-ı şânına nisbet semâ-yı âfitâb

34 Kâle-i lutfu serâser çarhı istî’âb edip
Atlas-ı ihsânıdır zerrîn-kabâ-yı âfitâb

35 Gerdiş-i gerdûn ile görmezdi tahvîl ü zevâl
Hâmesi çekseydi hatt-ı istivâ-yı âfitâb

36 Neyyir-i vech-i münîrinden hayâ vü şermidir
Gûşe-i magrîbde vech-i ihtifâ-yı âfitâb

37 Korkarım bu şerm ile birgün meh-i Nahşeb gibi
Çâh-ı Nahşeb ola cây-ı inzivâ-yı âfitâb

38 Sîr-çeşme h^{w}ân-ı lutfu sofra-i âfâkdan
Olmasın bir kurs içün germ-iştihâ-yı âfitâb

39 Menba'-ı 'ayn-ı 'inâyetdir ki her vakt-i seher
Feyz-i nûrundan olur memlû du'â-yı âfitâb

40 Kehkeşân-ı hırmen-i ihsânı olmak şevkine
Gösterir zerdî-i rûyun kehrübâ-yı âfitâb

41 Çeşmini her zerreniñ bir mihr-i 'âlem-tâb eder
Hâk-i pâyı olsa kuhl-i rûşenâ-yı âfitâb

42 Vehbiyâ birgün seniñ de rûşen eyler çeşmiñi
Gâhî burc-ı Sünbüle basmaz mı pây-ı âfitâb

43 Himmetin senden dirîg eyler mi ey bî-çâre kim
Hâke düşmekle hakîr olmaz ziyâ-yı âfitâb

44 Matla'-ı fecr-i sa'âdetde fürûg-ı tâli'i
Ola mâdârü'l-felek pertev-fezâ-yı âfitâb

[36]

DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ MÜŞÂRUN İLEYH BE-TELMÎHÂT-I ESÂMÎ-İ KÜTÜB

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Zihî ol câmi'ü'l-kelm-i kemâlât-ı nigûkârî
Misâl-i mushaf-ı 'Osmân'dır zât-ı pür-envârı

2 Mu'allâ nüsha-i kübrâ-yı dâniş kim mecâlisde
Eder tefsîr her muhkem hadîsi niçe esrârı

3 Mübârek hil'at-i beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ
Me'âlimde nola sebk etse Beyzâvî'ye âsârı

[36] M.IV/72, FB.39b

4 Mesâbîh-i Hidâye zav’-i misbâh-ı tekâsıdır
Tarîkatde eder irşâd râh-ı Hakka ahyârı

5 Cenâb-ı şeyhü’l-islâm-ı me’âlî-menkabetdir kim
Mutahhar nuhbe-i cürsûmedir zât-ı keremkârı

6 Semiyy-i câmi’-i Kur’ân Pîrî-zâde-i nihrîr
Bulunmaz fazl ile Eşbâh'ı dersem şübheden ‘ârî

7 O rûşen-dil ‘aceb şemsü’l-ma’ârifdir Metâli’de
Hemân Mişkât-ı Nûr-âsâ eder tenvîr ebsârı

8 Musaffâ meşrebidir Mültekâ-yı Ebhür-i efdâl
Gurer'den müncelî tab’ı Dürer'dir cümle güftârı

9 Makâsıd ehline ol bî-nihâye lutfu kâfîdir
Şifâdır haste-i ye’se işârât-ı ‘atâkârı

10 Mücellâ sînesi mir’ât-ı tasdîkât-ı dîniyye
Ki oldu mesned-i sadrü’ş-şerî’a suffe-i dârı

11 Fütûhât-ı kerem Miftâh-ı bâb-ı lutfuna mahsûr
Olur hısn-ı hasîn ehl-i Minâ'ya zıll-i dîvârı

12 Hayâli imtihân-ı ezkiyâya nâkıd-ı ekmel
Nümâyândır gürûh-ı ehl-i fazlıñ anda mi’yârı

13 Erişmiş Müntehâ'ya hilye-i tehzîb-i ahlâkı
Rüsûm-ı Hikmetü’l-’ayna muvâfık cümle etvârı

14 Dekâyık kenzine şâyeste Tuhfe dürre-i nutku
Hakâyık gencine gevher-feşândır bahr-ı efkârı

15 Keremkârâ sen ol kâmûs-ı ‘irfânsın ki nâ-çespân
Muhît-i tab’ıña teşbîh etmek bahr-ı zehhârı

16 Cihânda ravza-i behcet-fezâ Bostân-ı ikbâliñ
Hadâyıkdan anı mümtâz kılmış fazlıñ esmârı

17 Nusûs-ı hall ü ‘akdiñdir Füsûs-ı sakk-i âsâyiş
‘Uyûn-ı fetk u retkiñ devlet ü dîniñ nigehdârı

18 Menâr-ı himmetiñ ‘âlî-makâmât-ı tasavvurdan
Kemâl-i rif’atiñ pes-pâye etmiş çarh-ı devvârı

19 Bu ‘izz ü şân ile dîbâçe-i Maksûd-ı ‘âlemsin
Keremle bende-i dergâhıñ etdiñ cümle ahrârı

20 Ne rütbe etse Ta’rîfâtıñı tevzîh Vassâf'ıñ
Yine evsâfıñıñ îzâh olunmaz ‘öşr-i mi’şârı

21 Bu nazmın berg-i sebz etmiş Bahâristân-ı iclâle
Gülistân-ı gamıñ bir sünbül-i pejmürde tûmârı

22 Mutavvel etme bahsi Muhtasar'dır Vehbiyâ makbûl
Du’â-yı hayr ile Telhîs hoşdur tarz-ı eş’ârı

23 Esâmî-i kütüb tâ kim ola efvâhda cârî
Vikâye eylesin zât-ı kerîmin Hazret-i Bârî

[37]

KASÎDE-İ VERDİYYE DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ MÜŞÂRUN İLEYH

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Evreng-i bâga çıkdı gelip tâc-dâr gül
Şevket-nümâlık etmede sâhib-vakâr gül

2 Şebnem degil nümûde mülûkâna zeyn eder
Tâc-ı murassa’ üzre dür-i şâhvâr gül

[37] M.IV/73, FB.40a

3 Şâhâne çâr-bâga murabba’-nişîn olup
Fasl-ı rebî’i hükmüne kılmış medâr gül

4 Çarh-ı felekle kar topunu zeyn edip çeker
Gülpâyegân'a leşker-i encüm-şümâr gül

5 Sevk etdi bâga ‘asker-i nevrûzu bagteten
Cünd-i şitâbı kılmag içün târumâr gül

6 Bâgî eder zemîn-i Nişâbûr u Çîn'e dek
Nevşâd'dan edip sefer-i nevbahâr gül

7 Zerrîn kadehle nûş-ı mey-i ergavân eder
Nûşinrevân-hükûmet ü Cem-iktidâr gül

8 Gül-gûne-i ruhu mey-i gül-gûna ‘aks edip
Gösterdi şîşede yine rûy-ı nigâr gül

9 Pür-hande vü küşâde-dil ü mest ü sîne-çâk
Çekmiş piyâlelerle mül-i bî-humâr gül

10 Gül-geşt-i nevbahâra çıkan tâzeler gibi
Sebz ile gülgülî giyinir ‘işvekâr gül

11 Tahrîk-i şevk-i bülbül eder dem-be-dem sabâ
Şehnâzda usûl ile etse karâr gül

12 Aldırmasaydı pek açılıp gonçe nakşını
Kâr-ı nühüftü etmez idi âşikâr gül

13 Tutmazdı böyle perde-birûn evc nâlesin
Ol bî-nevâya olsa eger sâzkâr gül

14 Pervânesin kül eyler ise şem’-i gül-feşân
Bî-çâre ‘andelîbi yakar bî-şerâr gül

15 Üftâde-perver oldugun ibrâz içün eder
Düşdükçe şebnemi yine zîb-i kenâr gül

16 Olmuş nemâ-yı himmet ile tâze-rû meger
Bu âb u tâb ile görünür kâmkâr gül

17 Feyz-i nesîm-i şefkati bir bende-perveriñ
Gülzâr-ı rûzgârda açmış hezâr gül

18 Bâg-ı kerem velî-ni'am-ı gülbün-i himem
Kim bûy-ı re'fetinden olur vâye-dâr gül

19 Müfti'l-enâm Hazret-i 'Osmân Efendi kim
Nûrundan oldu nûr gibi tâb-dâr gül

20 Hulk-ı kerîm-i fahr-i risâletle 'ıtr-nâk
Buldu şemîm-i hûyu ile iştihâr gül

21 Nu'mân-ı sîretinde görüp tâb-ı reşk ile
Mânende-i şakâyık olur dâg-dâr gül

22 Dergâhı gül-zemîn-i himemdir zamânede
Ol bâba intisâba eder ibtidâr gül

23 Külhâna da'vetinde düşüp zîr-i pâyına
Tebcîl ile yolunda olur hâksâr gül

24 Tebşîr edince makdemini gülşene sabâ
Evrâkın etdi zîb-i ser-i reh-güzâr gül

25 Ol hâk-pâya reşha-feşân-ı gül-âb olur
Bî-câ degildir oldugu şebnem-nisâr gül

26 Şevk-i şükûfedânı ile deste baglanır
Bâgından iftirâkı edip ihtiyâr gül

27 Olsa nihâde şîşe ile pîşgâhına
Mînâ-sarây-ı çarha eder iftihâr gül

28 Gül-nahl-i himmetiñ gibi ey ravza-i ümîd
Olmaz bu gülsitânda bir sâye-vâr gül

29 Geldikçe bâga şemme-i lutfuñla dem-be-dem
Bu nekheti sabâdan alır müste'âr gül

30 Sîr-âb ederse 'âlemi bârân-ı re'fetiñ
Hârâda gül bitip ola hâşâk ü hâr gül

31 Rif'atle hem-ser-i gül-i hurşîd-i çarh olur
Bulsa deriñde zerre kadar i'tibâr gül

32 Nîsân-ı tab'ıñ olsa çemenzâra katre-pâş
Eyler misâl-i jâle dür-i gûşvâr gül

33 Bülbül benimle neşr edeli bûy-ı vasfıñı
Oldu nisâr-ı 'ıtr ile şöhret-şi'âr gül

34 Rengînî-i ma'ânî-i nazmım görüp eder
Hüsn-i edâ-yı bülbül ile i'tizâr gül

35 Açmaz nihâl-i tab'-ı sühan-perverim gibi
Gülşende her nümûde olan şâhsâr gül

36 Pejmürde-berg-i Sünbül'üm ammâ eder yine
Gül-deste-i hayâlimi gördükçe 'âr gül

37 Sad-mısra' ile bir gül-i sad-berg-i tâzedir
Ebyât-ı nazmım ile olunsun şümâr gül

38 Tarh-ı sitâyişiñde eyâ gülşen-i himem
Bu nev-zemîn gazel ne güzel âbdâr gül

39 Beñzer mi rûy-ı aliñe ey gül-’izâr gül
Bülbül fedâ eder seni görse hezâr gül

40 Etmiş gül-âb-ı ter-’arak-ı rûy-ı hacletiñ
Hoy-kerde ‘ârızıñdan olup şermsâr gül

41 Bû hâl-i ‘anberîn ü hat-ı müşg-bû ile
Kim gördü gül-ruhuñ gibi bir müşg-bâr gül

42 Bir gül-şeker arar leb-i şîrîniñe bedel
Olmuş bu gûne şevk ile Gülgûn-süvâr gül

43 Bûs eyleriz gülüm diyerek rûy-ı dilberi
Rengîn görünse çeşmimize vechi var gül

44 Bezm-i çemende oldu bu çâr-ebruvân ile
Ol mest-i işveniñ kadeh-i la’li çâr gül

45 Pejmürde-tab’ eder çemen-i ma’rifetde kim
Vehbî yetişdirirse de bu rûzgâr gül

46 Bülbül gibi bu bende-i bî-berg ü bî-nevâ
İster bahâra karşı gelip ber-güzâr gül

47 Serdî-i mihr-cân-ı gam-ı rûzgâr ile
Bir nahl-i hüşke dönmüş o bî-berg ü bâr gül

48 Mânend-i ‘andelîb o sitem-h^{w}âre ‘an-karîb
Lutfuñ demez mi sende gel ey dil-figâr gül

49 Da’vât-ı hayrıñ olmuş aña vird subh u şâm
Evrâd-ı bülbülân ise leyl ü nehâr gül

50 Her dem bahâr ola çemen-i ‘ömr ü devletiñ
Oldukça zîb ü revnak-ı bâg u bahâr gül

[38]

VERDİYYE-İ DÎGER BE-HARF-ENDÂZÎ-İ ‘ÖRFÎ DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂM ÎRÂNÎ-ZÂDE MEHEMMED ES’AD EFENDİ

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Feyz-i nevrûz ile bulmuş reng ü bûy-ı yâr gül
Vaktidir ‘arz eylesin bülbüllere dîdâr gül

2 Âb u tâbı ol kadar ser-şârdır kim ‘âlemiñ
Gösterir her gûşeden hâr-ı ser-i dîvâr gül

3 Mevsim-i ürd-i behiştiñ bilse Rıdvân revnakın
Bâgbânlardan gelip isterdi bir mikdâr gül

4 Dîdeler rûşen deyü bülbül nevâ-sâz-ı tarab
Çeşmin açdıkça görür her nergis-i bîmâr gül

5 ‘Ârız-ı hoy-kerde-i dilber gibi pür-âb u tâb
Cûşiş-i şebnemle olmuş matmah-ı inzâr gül

6 Bir müsellem tâzedir hüsn-i bahâr ile çemen
Turre sünbül hat benefşe gonçe leb ruhsâr gül

7 Dîde nergis ten semen kad serv sîne yâsemen
Nâle-i ‘âşık hezâr u hande-i dildâr gül

8 Tâzelense vechi var şimdi Zelîhâ-yı zamân
Oldu hüsn-i Yûsuf-âsâ revnak-ı bâzâr gül

9 Jâlelerden gûş-ı bikr-i gonçeye mengûş içün
Dâne dâne intihâb eyler dür-i şeh-vâr gül

---

[38] M.IV/75, FB.41a

10 Lâle sürh olmuş kızarmış hacletinden ergavân
Tâb-ı reng-i rûy-ı alin eylemiş izhâr gül

11 Mest olup gül-bisterinde nâz ile h^{w}âbîdedir
Nâle-i bülbülden olmaz subha dek bîdâr gül

12 Çîn-i zülf-i dil-rübâdan mı Hatâ'dan mı gelir
Almış enfâs-ı sabâdan nâfe-i Tâtâr gül

13 Katre katre jâleler mi eşk-i bülbül mü ‘aceb
Makdem-i hurşîde eyler dür gibi îsâr gül

14 Yâ gülâb-efşân mıdır hâk-i reh-i ikbâline
Bir ‘inâyetkâra ta’zîm eyleyip her bâr gül

15 Şeyhü’l-islâm-ı felek-sâye Süreyyâ-pâye kim
Bâg-ı kadrinde gül-i hurşîd bî-mikdâr gül

16 Nâmdaş-ı Fahr-i ‘Âlem Es’ad-ı sâhib-kerem
Tab’ı gülzâr-ı himem hem zâtıdır muhtâr gül

17 Cevher-i gül müstefîz-i şeb-çerâg-ı lutfudur
Nûr-ı fazlından olur gencîne-i esrâr gül

18 Bir Hümâ-yı evc-i rif’atdir ki bulmaz sâyesin
Olsa da dest-i sabâda Ca’fer-i Tayyâr gül

19 Servi pâ-der-gil edip hayretle feyz-i hâmesi
Reşk-i imzâsıyla eyler dâg-ı dil izhâr gül

20 Bir gül-i hüşk olsa âgişte gül-âb-ı lutfuna
Açılır her bergi üzre sad tarâvetdâr gül

21 Tab’ı etdikçe gülistân-ı ma’ânîden güzer
Dest-i gül-çîn-i hayâlin bûs eder sad-bâr gül

22 Gülşenî şeyhi gibi devrinde safvet-yâb olup
Dâne-i şebnemden etmiş sübha-i ezkâr gül

23 Serverâ hem revnak-ı zât-ı kerîmiñ olmasa
Böyle olmazdı cihânda zîver-i destâr gül

24 Pertev-i mihr-i zamîriñ düşse gülzâr üstüne
Zeyn eder rûy-ı zemîne sâye-i ezhâr gül

25 Bâga Nîşâbûr-ı hulkuñdan gelir peyk-i sabâ
Bu cihetden etdi kesb-i mâye-i ‘Attâr gül

26 ‘Akl-ı Evvel cevher-i idrâkiñe sânî degil
‘Unsur-ı pâkiñ gülistân-ı kemâle çâr gül

27 Nevbahâr-ı himmetiñdir revnak-efzâ-yı cihân
Ba’d-ez-în her berg-i hüşkün eylesin eşcâr gül

28 Gülşen-i eflâke eylerseñ tebessümle nazar
‘Arz eder sa’d-ahterân-ı sâbit ü seyyâr gül

29 Terbiyet-bahş olsa teltîfiñ nihâd-ı âzere
Ser-fetîl-i şem’adan eyler küşâde nâr gül

30 Nâmiye-tâb-ı ‘itâbıñ görse ammâ kim olur
Ahker-i tâkat-güdâz-ı mürg-i âteş-h^{w}âr gül

31 Gülsitân-ı ‘âlemiñ gördük hezârân güllerin
Tînet-i pâkiñdir ancak var ise bî-hâr gül

32 Himmetiñden feyz alırsa sâha-i tab’ım gibi
Gûne-gûn eyler şüküfte sahn-ı sünbülzâr gül

33 Ben o Vassâf'ım Bahâristân-ı evsâfıñda kim
Gülşen-i zihnimde olmuş sûret-i efkâr gül

34 Bir nezâketle haber aldım dehân-ı gonçeden
Eylemiş rengînî-i güftârımı ikrâr gül

35 Buldu gül-geşt-i musallâsında Şîrâz'ıñ beni
Nahl-i tab'ımdan kopardı 'Örfî-i fehhâr gül

36 Ben de telmîh eyledim ta'rîz ile bu mısra'ın
Bülbülî ez-bâg-ı mâ bi'grifte der-minkâr gül

37 Tab'-ı pür-nîrengimiñ reng-i füsûnun meşk edip
Çûb-ı hüşk üzre bitirmiş hâme-i sehhâr gül

38 Nazm-ı rengînim yazılsa câ-be-câ evrâkına
Dest-i ragbetde olur mecmû'a-i eş'âr gül

39 Şâhid-i zîbâ-yı mazmûn istemem bu bâgda
Gonçelerden 'arz eder efkârıma ebkâr gül

40 Gülsitân-ı 'aşka bir rengîn gazel yazdım yine
'Andelîb ezberleyip gûş eylesin tekrâr gül

41 Böyle âb u tâb ile la'l-i ruhuñ gül-nâr gül
Gülbün-i hüsnüñ açar sîr-âb-ı âteş-bâr gül

42 Güllü dîbâlar giyip geldikçe sahn-ı gülşene
Pâyıña rîzân olur ey serv-i hoş-reftâr gül

43 Halka halka rûyuña pîçîde gîsû-yı siyeh
Bu ne gülşendir ki olmuş âşiyân-ı mâr gül

44 La'l-i nâbıñ 'aşkına nûş etmek içün dem-be-dem
Eylemiş her gonçesin bir sâgar-ı ser-şâr gül

45 Tâb-ı hacletden kızarmazdı bu gûne çehresi
Nâzenînim gül yüzüñden etmeseydi 'âr gül

46 Rûy-ı aliñ üzre cây-yı bûse gördüm câ-be-câ
Gülsitânıñdan koparmış korkarım agyâr gül

47 Nevbahâr-ı kâmrânîdir gelip bu bâgdan
Sen de almazsın niçün ey Vehbî-i nâçâr gül

48 ‘Ârifem bir gül yeter bâg-ı temennâdan baña
Hem-çü gül-çînân ne-h^{w}âhem z'în çemen bisyâr gül

49 Ba’d-ez-în vird-i du’â-yı devletiñ ezberleyip
Bülbül-i şûrîde-âsâ eylemem tezkâr gül

50 Her şebi fîrûz rûzu ola nevrûz-ı şeref
Nüh-çimende mihr ü mâh oldukça pür-envâr gül

[39]

ÎN NÎZ BÂ-HÂHİŞKÂRÎ-İ TEBDÎL-İ TARÎK-İ HÂCEGÂNÎ ŞEYHÜ’L-İSLÂM-I MÜŞÂRUN İLEYH MA’RÛZ-GEŞTE BÛD

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Ol kutb-ı pür-şeref gibi tâbende ahteri
Görmüş mü nüh-felekde ‘aceb çeşm-i Müşterî

2 Âfâka ol sitâre-i es’ad verir hemân
Devr-i kamerde kevkebe-i zîb ü zîveri

3 Rûyunda âfitâb u kamer gibi müncelî
Envâr-ı mihr ü şefkat ü eltâf-güsterî

4 Teşrîf edince makdem-i sadr-ı meşîhati
Tebcîl içün sipihr edip izhâr çâkeri

---

[39] M.IV/78, FB.42b

5 Kendi kumâş-ı atlasını köhnedir deyü
Ferş etdi zîr-i pâyına kâlâ-yı ‘abkarî

6 ‘Ankâ-yı magrib-i himemi zîr-i bâline
Şefkatle aldı beyza-i çarh-ı müdevveri

7 ‘Âlî-himem veliyy-i ni’am müşfik-i ümem
Bâlâ-nîşîn-i mesned-i iftâ vü serverî

8 Muhyî-i dîn Hazret-i Es’ad Efendi kim
Rûh-ı cihân semiyy-i cenâb-ı Peyemberî

9 Beyzâvî-i zamâne ki ol hil’at-i beyâz
Bu millet-i sefîdiñ olur revnak u feri

10 Oldur ‘imâd-ı dîn-i kaviyyü’l-esâs olan
Te’yîd edip mebânî-i şer’-i mutahharı

11 Hâl ehli cümle mâzî vü müstakbeli bilir
Ancak zamânıñ işte budur hayra masdarı

12 Mâlik o rütbe fazla hemân Bû Hânîfe'den
Fehm ü şu’ûru bâ’is-i tahsîn-i Eş’erî

13 Keşşâf-ı müşkilât-ı ‘ulûm u fünûn kim
Mahcûb olurdu bezmine gelse Zemahşerî

14 Fahr etse İbn-i Hâcib'e cây-ı ‘aceb degil
Ednâ mülâzımân-ı pes-i perde-i deri

15 Olsa şemîm-i fazlı Gazâlî'ye ‘ıtr-sâ
Şemm eylemek hatâ der idi müşg-i ezferi

16 Eyler nikât-ı hikmet-i İşrâki müncelî
İşrâkiyâna lem’a-i kalb-i münevveri

17 Mevrûs-ı hânedânı imiş dâye-i ‘ulûm
Esrâr-ı fazl-ı vâlidiniñ oldu mazharı

18 Her nüktesinde niçe ma’ânî beyân eder
Tarz-ı bedî’-i nutk ile hüsn-i edâları

19 Şâyestedir kelâm-ı dürer-bârını hemân
Derc etse silk-i dürre Sıhâh'ında Cevherî

20 Vehc-i münîr ü cebhe-i mihr iltimâ’ını
Şems ü kamer mebâhisine yazmış Ahterî

21 Gevher-şinâs-ı çarh eder ikrâr görmemiş
Bu nüh-sadefde zâtı gibi pâk-gevheri

22 Zü’nnûn-ı Mısrı Nîl-i ‘afâfında nûn desem
Kavlim be-hakk-ı sûre-i Nûn şübheden berî

23 Fetvâyî oldu câmesi ehl-i mezâlimiñ
Fetvâsı ile emr edeli nehy-i münkeri

24 Levh üzre her işâretini sebt eder kalem
Tedbîridir muvâfık-ı hükm-i mukadderî

25 Cârûb-ı âsitânı olur şevk-i bâl ile
Mürg-i Hümâ-yı devlet ü ikbâl-i şehperi

26 Âzâde-i niyâz olup eflâke nâz eder
İhsânınıñ esîri olan ‘abd-i ahkarı

27 Sîr-âb-ı reşha-i himemi olsa Hızr eger
Eylerdi bâg-ı ‘ömrünü nev-’ayş-ı ahdarî

28 Bir zerd-rû fakîre nigâh etse lutf ile
Yâd eylemez vücûh ile kibrît-i ahmeri

29 İksîr-i hâk-pâyını erbâb-ı kâf alıp
Etmekde tevbe-i heves-i kîmyâgerî

30 Ey kutb-ı çarh-ı a’zam-ı fazl ü keremverî
V'ey burc-ı lutf u merhametiñ mihr-i enveri

31 Va’llâh bir nazîriñi ‘âlemde görmedim
Geşt ü güzâr edip niçe iklîm-i âharı

32 Bir sürme bulmadım yine hâk-i deriñ gibi
Devr etdim Isfahân'daki hâk-i siyehleri

33 Kim gördü senden özge bu ‘âlî makâmda
Bir kadr-dân-ı ma’rifet ü ehl-perveri

34 Vassâf-ı zât-ı pâkiñ olan iftihâr eder
Çün vasfiñ oldu mâye-i fahr-ı sühanverî

35 ‘Afva karîn olursa biraz ben de fahr edip
Mahsûd-ı şâ’irân edeyim nazm-ı kemteri

36 Ol Hüsrev'im ki tab’ımıñ iklîm-i nazmda
‘Örfî vü Muhteşem gibi var niçe çâkeri

37 Tutdu serinde Şevket ü Hâkânî-i zamân
Dîvânım oldu cümlesiniñ zîb-i efseri

38 Nezd-i ‘Arab'da oldu müsellem ‘Acem'de hem
Nehc-i belâgat-i sühanım Tâzî vü Derî

39 Îkâd-ı şem’-i fikri murâd eylesem ne şeb
Rûşen-çerâg-ı bezmim olur rûh-ı Enverî

40 Târ-ı kalem elimde ‘asâ-yı Kelîm-veş
Çeşm-i hasûda gösterir üslûb-ı ejderi

41 Hassân-ı ‘asr u İbn-i Züheyr-i zamâneyim
Tahsîn eder kelâmımı Sehbân u Bahterî

42 Tekrâr okursa şi’rimi erbâb-ı zâ’ika
Teşhîs eder halâvet-i kand-i mükerreri

43 Taksîm olunsa hisse-i ‘irfâna câh eger
Düşmez mi sehmime ebedî şakk-ı defterî

44 Bu cümle ile sıfr-ı yed olmak revâ mıdır
Etdi kazâ muhâsibe de ‘özr-i evferi

45 Ben nâ-tüvâna kim bakar olsam da pür-hüner
Dervîş-i iltizâm ederken tüvângerî

46 Nakd-i hünerle kâm alınır mı ‘avâmdan
Sarrâf-ı hâsı çekmese mîzânına zeri

47 Şâgird-i nâ-pesendim olan niçe h^{w}âcegân
Üstâd çıkdı câh iledir baña mefhari

48 Bir sikke-sûret ile külâh etdigim baña
Dervîşiñ oldum âh efendim Kalenderî

49 Teng eyleyip cihânı Horâsân'ı başıma
Gezdim ‘Irâk u Çîn ü Horâsân'ı serserî

50 Lutfuñ cilâgerî-i ‘inâyet ile meded
Sâf etsin âyine gibi kalb-i mükedderi

51 Bu zerre-i kemîneyi ref’ eyle hâkden
Ey mihr-i şefkat ile ziyâ-bahş-ı hâverî

52 Kılsın giyâh-ı hüşküñü bârân-ı himmetiñ
Mânend-i berg-i sünbül-i ter tâze vü tarî

53 Buldum yine güher gibi bir bî-bedel gazel
Deryâ-yı midhatiñde ederken şinâverî

54 Dâmen-feşân-ı nâz olıcak çengî dilberi
Birden tutuşdu ‘âşık-ı zârıñ etekleri

55 O çifte perçem ile görünce püserleri
Takdım ‘Acem'de başıma ‘aşk ile telleri

56 Âyîne içre ‘aksini seyr eyleyen sanar
Girmiş derûn-ı şîşeye sihr ile bir perî

57 Feyz-i hayât u mâye-i ‘ömr-i ebed bulur
Âgûşa kim çekerse o rûh-ı musavveri

58 Bint-i ‘ineble mug-beçeyi bezme çeksem âh
Gâfil bulunsa pîr-i mugân ile mâderi

59 Tab’ıñda yok mecâl-i tekâpû bu ‘arsada
Pek sürme Vehbiyâ yeter ol esb-i lâgeri

60 Besdir şikâyet-i felek ü ‘arz-ı ma’rifet
Hakka tazarru’ eyle ki geldi du’â yeri

61 Oldukça mihr ü mâh-ı sipihr üzre ber-karâr
Sadrında dâ’im eylesin Allâh o serveri

62 Olsun hemîşe savn-ı İlâhîde müstedâm
Tevfîk-i Hak refîki vü ikbâl rehberi

[40]

SIHHAT-NÂME BERÂY-I MÜŞÂRUN İLEYH

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

---

[40] M.IV/81, FB.44a

1 Dergeh-i Hakka olup nâsiye-fersâ-yı sücûd
Turmayıp şükr ü sipâsı kılalım nâ-ma’dûd

2 Nice şükr etmeyelim kim o hudâvend-i kerîm
Ni’am-ı lutfu ile kıldı cihânı hoşnûd

3 Hamdü li’llâh ki mizâcında veliyyü’n-ni’amıñ
İ’tidâl oldu bedîdâr u tagayyur nâ-bûd

4 Gülşen-i ‘âfiyet ü sıhhate verdi revnak
Gül gibi tâb u tarâvetle o pâkîze vücûd

5 Niçe dil-haste-i endûha olur çâre-resân
Anı da hıfz eder eltâfı ile Hayy u Vedûd

6 Mazhar-ı hayr-dû’â-yı zu’afâdır zâtı
Eser-i za’f-ı vücûd anda olur nâ-mevcûd

7 Sıdk u ihlâs ile enfâs-ı du’â-yı ‘âlem
Şübhesiz eyledi tâ dergeh-i Rahmân'a su’ûd

8 Nahl-i ümmîd-i cihândır ola ser-sebz-i devâm
Sâye-i re’feti bu bâgda olsun memdûd

9 Evc-i ikbâl-i sa’âdetde o necm-i es’ad
Ola mânend-i Süreyyâ şeref-ârâ-yı sü’ûd

10 Devlet-i ‘ömrünü müzdâd ede her dem Bârî
Mütezâyid ola dâ’im maraz-ı kalb-i hasûd

11 ‘Abd-i dâ’î-i nazar-kerdesi Vehbî'ye dahi
Devlet-i ‘ömrü temâdîsidir ancak maksûd

[41]

NAZÎRE BE-NEF’Î DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂM ES’AD-ZÂDE MEHEMMED ŞERÎF EFENDİ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Felek erbâb-ı isti’dâda şimdi yâr u yâverdir
Ser-i ehl-i ma’ârif tâc-ı hurşîde berâberdir

2 Begenmez ser-bürehne bir hünerdir efser-i mihri
Külâh-ı iftihârı belki fark-ı ‘arşa hem-serdir

3 Meh-i nev bedr olur şimden geri bî-minnet-i hurşîd
Kemâl erbâbınıñ âfâka rüchânı bugünlerdir

4 Hünermendân-ı ‘asrıñ necm-i bahtı ol kadar rûşen
Ki çeşm-i Zühre vü Pervîn o tâli’den münevverdir

5 Kumâş-ı nazm ile yıldız kadardır müşterî şimdi
Sipihriñ atlası duşunda kalmış hâk-ber-serdir

6 Sühan buldu revâcın rûz-ı bâzâr-ı hünerdir bu
Harîdârı anıñ bir kadr-dân-ı nükte-perverdir

7 Bu demde câh ile fahr etmesin zerrîn-kabâ câhil
Libâs-ı ma’rifet dûş-ı hünerverde serâserdir

8 Safâ yok sîne-i nâ-sâf u ma’kûsunda nâdânıñ
Dil-i dânişverân mahsûd-ı mir’ât-ı Sikender'dir

9 Murâd-ı müste’iddân üzre gerçi gerdiş-i devrân
Hilâf-ı ‘âdet-i dîrîne-i çarh-ı sitemgerdir

10 Peşîmândır meger evzâ’ına gerdûn-ı dûn-perver
Ki çeşm-i mihri böyle nâzır-ı baht-ı hünerverdir

[41] M.IV/81, FB.44b

11 Ne kevkebdir nezâret eyleyen bu vakt-i mes’ûda
Şeref-vâr tâli’-i ‘âlemde bir ferhunde ahterdir

12 Zamân-ı mes’adet-’unvân-ı Es’ad-zâde'dir şimdi
Sipihr-i kâmrânîde tulû’-ı sa’d-ı ekberdir

13 Semiyy-i Fahr-i ‘Âlem şeyhü’l-islâm-ı himem-tev’em
Şerîfü’n-nesl-i a’lem revnak-ı ‘ırk-ı mutahhardır

14 Zamânıñ Bu’s-su’ûd'u hânumân-ârâ-yı Es’ad kim
Sarâyında su’âd-ı Zühre bir bânû-yı kemterdir

15 Ma’ârif hâne-zâdı ‘ilm ise mevrûs-ı ecdâdı
‘İnâyet tavr-ı mu’tâdı kerîm-i ehl-perverdir

16 Şemîm-i hüsn-i ahlâkı mutayyeb kıldı âfâkı
Anıñ ez-cümle müştâkı gül-âb u ‘ûd u ‘anberdir

17 Dil ü tab’ı yem ü kân-ı ‘ulûm u ma’rifet ammâ
Yine nezd-i şerîfinde hüner hem-kadr-i cevherdir

18 Zamîr-i pâkidir mir’ât-ı feyz-â-feyz-i vicdânı
Mezâyâ-yı hakâyık anda her vech ile muzmerdir

19 Fürûg-ı mihr-i fazlından zemîn ü âsumân rûşen
Ne mihr ammâ ziyâ-bahş-ı cihân-ı şer’-i enverdir

20 Ederdi iktidâ şemsü’l-e’imme gelse ‘asrında
Aña rüchânı şems-i dahve-i kübrâdan azherdir

21 Müreccah oldugu ashâb-ı tercîhe ‘ayândır kim
Fetâvâsı usûl-i ictihâd üzre muharrerdir

22 Sezâdır olsa iklîl-i sipihriñ dürretü’t-tâcı
Bulunmaz nüh-sadefde misli bir pâkîze gevherdir

23 Meşâm-ı dîn ü devlet müşg-bûy-ı şîme-i pâki
Sirişt-i müstetâbı rûh-ı ‘anberle muhammerdir

24 Bahûr etmekde bezm-i kudsiyâna şemme-i hulkun
Meh ü hurşîd-i devrân sîm ü zerden iki micmerdir

25 Me’âl-i kuvve-i derrâk zihninden ‘ibâretdir
Makâlât-ı Aristō'dan bu kavlim nakl-i mıstardır

26 Kitâb-ı İbn-i Sînâ'da o bahse ıttılâ’ım var
Anıñ kavlince ‘Akl-ı Evvel andan çok mu’ahhardır

27 Ser-i mecrâ-yı kilki lü’lü’-i âb-ı hayât ancak
Reg-i ehl-i fesâda nevk-i nîş-âlûd-ı neşterdir

28 Kazâ bâbında bu hükmü celî hattıyla yazmış kim
Hilâf-ı şer’e her kim cür’et eylerse müdemmerdir

29 ‘İnâyet-perverâ sadrâ himemkârâ felek-kadrâ
Vücûd-ı devletiñ envâ’-ı feyz-i Hakk'a mazhardır

30 Sülûküñ râh-ı takvâ kavl ü fi’liñ mesned-i fetvâ
Saña tevfîk-i Mevlâ dâ’imâ hem-râh u rehberdir

31 Ni’am dil-sîr-i eltâfıñ himem mesrûr-ı a’tâfıñ
Kerem dergâh-ı insâfıñda bir dîrîne çâkerdir

32 Hıred meftûn-ı etvârıñ zekâ hayrân-ı efkârıñ
‘Aceb zât-ı nigûkârıñ ne ‘unsurdur ne cevherdir

33 Gülistân-ı ‘inâyet tâze-rûy-ı cûy-ı ihsânıñ
Gül-i sad-berg-i himmet bûy-ı lutfuñla mu’attardır

34 Degildir hayme-i ebr-i bahârî sahn-ı gülşende
Sehâb-ı şefkatiñ bâg-ı cihâna sâye-güsterdir

35 ‘Ayândır ehl-i hâle hey’et-i mâzî vü müstakbel
Mücerred zât-ı memdûhü’s-sıfâtıñ hayra masdardır

36 Ne iksîr-i sa’âdet-mâyedir hâk-i der-i lutfuñ
Ki her bir zerresi hem-kadr-i şems-i kîmyâgerdir

37 O iksîre niçe reşk etmesin kim zerger-i hurşîd
Gubârı zerd-rûyân-ı gama kibrît-i ahmerdir

38 Sen ol gencîne-i mecd ü semâhatsin ki ‘indinde
Cihânıñ hâsılı deryâ vü kânı şey’-i ahkardır

39 Sen ol müstagnî-i ‘âlem kerîmü’t-tab’-ı ekremsin
Yanıñda cevher ü zer seng ü hâk ile berâberdir

40 Gınâ erbâbı gezsin derbeder ebvâb-ı dîgerde
Der-i ‘iffet-me’âbıñda gedâlar pek muvakkardır

41 Bu rütbe zilletin kim gördü nakdîn-i ‘azîzîniñ
Hilâf-ı ‘âde dergâhıñda matrûd u muhakkardır

42 Fakat nakd-i hüner-pîrâye-i genc-i kabûlüñde
Bu istignâ-yı zâtî feyz-i Bârî-i keremverdir

43 Bulunmaz nazm-ı silk-i vasfıña şâyeste bir gevher
Egerçi kulzüm-i ma’nîde endîşem şinâverdir

44 Tetebbu’ eyleyip ahkâm-ı dehri ‘âkıbet buldum
Kitâb-ı cifr-i ‘aklîde bu vech üzre muharrerdir

45 Ne zâtıñ gibi bir memdûh-ı bî-hemtâ gelir ‘asra
Ne bendeñ gibi bir şâ’ir zuhûr etmek müyesserdir

46 Murassa’ oldugundan gevher-i medhiñle dîvânım
Ser-i tahsîn-ı hâkânîde iklîl-i mücevherdir

47 Medâr-ı fahr-i Bâkî Bü'ssu'ûd evsâfıdır ammâ
Benim memdûhum Es'âd-zâde fahrim andan evferdir

48 Benim ol şehsüvâr-ı 'arsa-i pehnâ-yı kerrârî
Ki bâzû-yı belâgatde zebânım tîg-i Hayder'dir

49 Bu meydâna çıkar bir pehlevân var ise gelsin kim
Bilinsin Rüstem-i tab'ım ne zûr-âver dilâverdir

50 Demâdem zehresin sad çâk eder sihr-âferînânıñ
Kelîm-âsâ asâ-yı hâme kim destimde ejderdir

51 Dil-i sâfî-nihâdım 'aynıdır ser-çeşme-i Hızr'ıñ
Dem-i 'Îsâ gibi mu'ciz kelâmım rûh-perverdir

52 Bulur hüsn-i edâ meşşâta-i fikrimle zîb ü fer
Hayâl-i mû-şikâfım şâne-i gîsû-yı dilberdir

53 Şeker-rîz-i mezâk-ı şevk olur geldikçe güftâra
Ser-i hâmem meger minkâr-ı tûtî-i sühanverdir

54 Dilim firdevs-i ma'nî tab'-ı sâfım cûybâr anda
Nukûş-ı satr-ı eş'âr-ı terim emvâc-ı Kevser'dir

55 Ne sû-yı cûy-ı dildendir ne yenbû'-ı tabî'atden
Bu feyz-â-feyz-i cârî cûşiş-i deryâ-yı dîgerdir

56 Nola mahsûd-ı sîm-i hâm ise her puhte mazmûnum
Vücûh-ı ma'rifetle rûy-ı zerdim gıbta-i zerdir

57 Ma'âza'llâh gınâ-yı zümre-i nâdâna reşk etmem
Ma'ârif rızka maksûm olması sehm-i mukadderdir

58 Bi-hamdi'llâh bu kısmetdir baña sermâye-i devlet
Tüvânger olsa da câhil yine zâtında efkardır

59 Kasîde söyledikçe tavr-ı Nef’î'de yazar ammâ
Gazelde tab’ımıñ vâdîsi böyle tarz-ı âhardır

60 Dil-i ‘uşşâkı bend etmekde târ-ı zülfü çenberdir
O zencîriñ görüp pâ-bestesin sanma muhayyerdir

61 Ruhuñ taksîm-i nakl-i bûseye teşvîk içün yâri
Nev-â-nev bûselikde nagme-i mutrib mükerrerdir

62 Hevâ-yı vasl ile kâgıd uçurdum kûy-ı dildâra
Yine âvâre-dil hem-bâl-i pervâz-ı kebûterdir

63 Hayâl-i ebruvânı sîne-i mecrûh-ı ‘âşıkda
Çekilmiş kâgıd-ı al üstüne tasvîr-i hancerdir

64 O gül-ruhsârı rûz-ı Hızr'a karşı bâga celb etsem
Hatı sebz olsa da mâni’ degil kim ‘ayş-ı ahdardır

65 Degilse kadd-i dilber rîşe-gîr-i hâtır-ı ‘âlem
Fezâ-yı sînede diller niçün şekl-i sanevberdir

66 O tıfl-ı dâye-perverdiñ hayâl-i la’l-i şîrîni
Mezâk-ı telh-i Vehbî'de ne a’lâ şîr ü şekkerdir

67 Efendim hod-pesend oldum zuhûr-ı i’tibârıñla
Kusûrum olsa da mu’tâdıñ üzre ‘afva mazhardır

68 Ferâmûş eylemişdim çok zamândır şi’r ü inşâyı
Sebeb tecdîd-i şevke bu nigâh-ı behcet-âverdir

69 Tabî’at sünbül-i pejmürde-i bâg-ı gam olmuşken
Nemâ-yı iltifâtıñ ile şimdi bir gül-i terdir

70 Çerâg etdiñ sitârem rûşen oldu devr-i lutfuñda
Fürûg-ı tâli’im pertev-nümâ-yı şem’-i hâverdir

71 Senâ vü midhatiñdir zikr ü fikrim ‘ömrüm oldukça
Yine hakk-ı edâ-yı şükr-i ni’met nâ-müyesserdir

72 Du’â-yı ‘ömr ü ikbâliñ be-hakk-ı sûre-i İhlâs
Misâl-i hizb-i a’zam safha-i sînemde ezberdir

73 Ola *zâtü’l-burûc*[lxvi]-ı câh-ı rif’at cây-ı mes’ûduñ
Cihân mihr ü kamerle rûz u şeb tâ kim münevverdir

74 Hem olsun kevkebiñ sa’dü’s-su’ûd u tâli’iñ es’ad
Mesâbîh-i şerefle tâ felek pür-zîb ü zîverdir

[42]

NAZÎRE BE-SÜNBÜLE-İ BÂKÎ DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞÂRUN İLEYH

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Dâmen-i gülde alıp destine micmer sünbül
Kor şemâmeyle hem ol micmere ‘anber sünbül

2 Eylemiş bûy-ı bahârı var ise istişmâm
Cümleden evvel eder bâgı mu’attar sünbül

3 Dem-i ‘Îsâ'ya bedeldir nefes-i bâd-ı bahâr
Keyfe yuhyi[lxvii] deyü andan eser ister sünbül

4 Getirip toplar ile hayli çiçekli-i kebûd
Pây-ı nevrûza olur akmişe-güster sünbül

5 Mâ’î atlaslı güzeller gibi hep fevc-â-fevc
Mevc mevc oldu leb-i cûda ser-â-ser sünbül

[lxvi] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.
[42] M.IV/85, FB.44a
[lxvii] "...Nasıl diriltecek?", Kur'ân-ı Kerîm, Rûm (30)/50.

6 Reng ü bûlarla tefevvuk ederek ezhâra
Gökden inmiş gibi fahr etmede yer yer sünbül

7 Gülşeniñ meyl edecek iki güzel tâzesi var
Bir gül-i sâde-ruh u bir de hat-âver sünbül

8 Nev-resân-ı çemen içinde yine hoş görünür
Ne kadar olsa da bir tâze-i esmer sünbül

9 Katre katre saçılır üstüne gülden şebnem
Her seher perçemine gül suyu serper sünbül

10 Ser-be-ser gûşun edip vakf-ı nevâ-yı bülbül
Geh sabâ nagmesi geh sünbüle diñler sünbül

11 Kec-külâhıyla siyeh-pûşu ile gonçelere
Görünür hayli levendâne dil-âver sünbül

12 Başına takdı ‘amâyim nazar-ı nergisden
Tıfl-ı nev-reste gibi pek hazer eyler sünbül

13 Baglanır zülf-i nigâr üzre kopup bâgından
Dil-i sevdâ-zede-i ‘âşıka beñzer sünbül

14 Lâle sad gûne piyâz etse yine bir yerde
Geçinir tarh-ı tekellüfle berâber sünbül

15 Sâk-ı sâkî gibi teşmîr edeli gayret ile
Bir ayagıyla sürür bezme kadehler sünbül

16 Subh-dem böyle görünmezdi siyeh-mest-i harâb
Çekmeseydi geceden bir iki sâgar sünbül

17 Böyle gök kandil iken def’-i humâr etmek içün
Lâciverdî kadehin hep tolu saklar sünbül

18 Cûşiş-i sebze ile yemyeşil oldukça çemen
Görünür mevc-i siyâh-ı yem-i ahdar sünbül

19 Karşısında dikilip turdugunuñ aslı nedir
Şâh-ı gülden bir iki gonçe mi ister sünbül

20 Bir şükûfeyle bahâr olmaz efendim diyerek
Tablalarla getirip dizdi çiçekler sünbül

21 Yüz sürüp dergeh-i vâlâ-yı veliyyü'n-ni'ama
Berg-i sebz-i çemenin eyledi zîver sünbül

22 Şeyhü'l-islâm-ı felek-câh-ı refî'ü'ş-şân kim
Sünbüle ravza-i kadrinde bir ahkar sünbül

23 O şerîfü'n-nesebiñ sâha-i iclâlinde
Hâke rû-mâl ile kesb-i şeref eyler sünbül

24 Eylese meyl-i şükûfe çemen-i gerdûndan
Mihr ü meh nergis ü gül ola her ahter sünbül

25 Alsa bir kerre tebessümle yed-i şefkatine
Gül-i hurşîd-i felekden ola berter sünbül

26 Âsumânîsine hem-reng olalı pâyelenip
Ser-fürû etmese eflâke nola her sünbül

27 İktibâs eyleyeli lâmi'a-i lutfundan
Şeb-çerâg etdi kanâdîlini yek-ser sünbül

28 Yalıñız behrever-i lutfu degil hâk-i çemen
Nefha-i hulku ile oldu hevâlar sünbül

29 Heft-berg-i çemen-i 'âtıfetinden gûyâ
Âyet-i seb'-i senâbil eder ezber sünbül

30 Nîl-gûn kâse-i gerdûna döner dâneleri
Olsa yek-katre-i ihsânına mazhar sünbül

31 Görse rü'yâda 'ulüvv-i himem ü rif'atini
Şeb-külâhın ede tâ çarh ile hem-ser sünbül

32 Ey gülistân-ı kerem zîver-i bostân-ı himem
Bûy-ı lutfundan olur gâliye-perver sünbül

33 Şöhreti sünbül-i tîb oldu ne hâsiyyet bu
Olalı şemme-i hulkuñla muhammer sünbül

34 Cümleyi berg ü nevâya keremiñ kat katdır
Şöyle tursun gül-i sad-berg ile katmer sünbül

35 Selsebîl-i keremiñ cûşişini gördükçe
Lûleler meşrebeler hâzır eder her sünbül

36 Ba'd-ez-în minnet-i bîhûde-i birri çekmez
Cûy-ı lutfuñ var iken ger gül-i ter ger sünbül

37 Sâye-i hâme-i müşgîn-rakamıñ düşse olur
Safha-i bâgda her sebze-i kemter sünbül

38 Olsa âgişte-i âb-ı himemiñ Hızr-âsâ
Zinde vü tâze vü ter ola musavver sünbül

39 Nevbahâr-ı keremiñ vasfın ederken tahrîr
Çûb-ı hüşk-i kalemim üzre biter ter sünbül

40 Revnak-ı köhne-zemîndir gazel-i nev-tarhım
Anı zîb-i ser edenler nedir añlar sünbül

41 Diyemem turra-i şebbûyuña beñzer sünbül
Ne çiçekdir bilirim ey gül-i ahmer sünbül

42 Müşg-i Rûmî'ye eğip başını ey kec-külehim
Zülf-i ham-der-hamıñ evsâfını söyler sünbül

43 Kâkül ü hattıñı ta'tîre gül-âbıñ bedeli
Olsa reyhân u benefşeyle mu'attar sünbül

44 O civân perçemini gûşe-i destârından
Gösterince takınır başına teller sünbül

45 Tagıdıp turraların ragmına top feslegeniñ
Fesi etrâfına dizmiş yine dilber sünbül

46 Göz göre nergise kapdırdı gubâr-ı pâyın
Reşk edip olsa sabâya nola mugber sünbül

47 Hat-ı sebziyle görenler o ruh-ı gül-gûnu
Gül-i sürh üzre yetişmiş sanar ahdar sünbül

48 Oldu sevdâ-yı hat u zülf-i siyehkârı ile
Şeb-i fürkatde baña bâliş ü bister sünbül

49 Şimdi hadrâ-yı dimen zîb-i ser-i ragbetdir
Kaldı Vehbî gibi pâ-mâl u muhakkar sünbül

50 Gördü pejmürde-nümâ bildi ki Sünbül-zâde
O siyeh-bahta hemân çıkdı birâder sünbül

51 Dûd-ı âha boyanır böyle anıñçün yanarak
Sînede etmiş ocak gayreti muzmer sünbül

52 Her seher jâle-feşân sanma tokundukça nesîm
Hep anıñ hâl-i perîşânına aglar sünbül

53 Sünbülistân-ı gamıñ ancak odur bî-bergi
Gerçi bir neşv ü nemâdır görünen her sünbül

54 Ayak altında yatar sebze-i bîgâne gibi
Zîver-i gûşe-i destâr iken ekser sünbül

55 Dâmen-i kûh-ı ma'ârifde bitip yetmiş iken
Oldu germâ-zede-i gam o mükedder sünbül

56 Dûd-ı âhıyla dilin etmez idi sünbülzâr
Bu çemenden aña olsaydı müyesser sünbül

57 Bâgbânlar soganın sökmüş o bî-çâre yine
Kuruyup kalmış iken sînede besler sünbül

58 Tab'ınıñ köhne bahârında o bâg-ı hüneriñ
Bulunur böyle niçe tâze mu'attar sünbül

59 Hep anıñ gibi perîşân mı peşîmân mı 'aceb
Hârzâr-ı emel-i dehre dikenler sünbül

60 Böyle pejmürde iken reşha-i bârân-ı himem
Eyledi ol giyeh-i hüşki ne hoşter sünbül

61 Kuvvet-i nâmiye-i lutf-ı veliyyü'n-ni'amı
Vakt-i sermâda yetişdirdi yine ter sünbül

62 Edelim kâfiye-i hayr-du'âyı tekrâr
Yetişir lafz-ı redîf oldu mükerrer sünbül

63 Bâg-ı ikbâlini şâd-âb ede lutf-ı Bârî
Vere bu gülşene tâ revnak u zîver sünbül

[43]

NAZÎRE BE-RAMAZÂNİYYE-İ SÂBİT DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ MÜŞÂRUN İLEYH

[43] M.IV/88, FB.47b

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Ham-ı ebrû-yı nigârı gözedirken yârân
Cünbişe başladı ebrû-yı hilâl-i ramazân

2 Dil nazar-bâz-ı hilâl oldu geçip ebrûdan
Nerde bir mâh-likâ görse olurken şa’bân

3 Var ise câm-ı hilâlîye bedeldir o hilâl
Şimdi tehlîl ederek sübha çeker bâde-keşân

4 Kadeh-i bâde kanâdîl-i fürûzân olmuş
Âteş-i ter yerine revgan olur şu’le-feşân

5 Çûb-ı tâki nola misvâk edinirse zâhid
Rind-i mey-h^{w}âreye çokdan bilemişdi dendân

6 Ehl-i keyfiñ hele keyfiyyetini hîç sorma
Hasret-i berş ile afyōn ile pek hâli yaman

7 Bir şeker-h^{w}âba talıp yatdı ki ta’bîr edemem
Açamaz çeşmini gûş etmeyicek savt-ı ezân

8 Kimisi Şâm'a kimi Magrib'e eylerdi sefer
Bir iki hatveye olsaydı eger tâb u tüvân

9 Tâb-ı germâ ile germiyyet-i cû’ ile döner
Mürg-i dil sînede mânend-i kebâb-ı mürgân

10 Kurs-ı hurşîdi felek magribe saklar yohsa
Yerdi çokdan nazar-ı gürsine-çeşmân-ı cihân

11 Etse bir teb-zede şimdi feleke germ-i nigâh
Görünür çeşme-i hurşîd aña ‘ayn-ı Seretân

12 Za’f-ı ten cism-i latîfe mütebeddil edeli
Cümleten nev’-i melek oldu sanarsın insân

13 Leyle-i rûze görünmezdi müreccah rûza
Olmasa nûr-ı siyeh perde-i zulmetde nihân

14 Kişver-i Magrib'i aldı sipeh-i encüm ile
Şâh-ı Maşrık eline girdi diyâr-ı Sûdân

15 Çıkdı mâhiyye temâşâsına bâm-ı feleke
Gördü mâhiyyetini dün gece mâh-ı tâbân

16 Bizi imsâk ile tazyîk eder ammâ rûze
Bezl eder kendisi dehre ni’am-ı bî-pâyân

17 Nola zâyende-i ‘îd olsa Sa’îd ismi ile
Şebi âbisten-i Kadr oldugu gün gibi ‘ayân

18 Sâl-i târîhi de encüm gibi pür-nûr-ı su’ûd
Müncelî Kadr ile âfâka bu mâh-ı ramazân

19 Reh-i yek-sâleyi tayy etdi hemân bir gecede
Peyk-i rûze kerem-i Hakk'a olup müjde-resân

20 Geldi tebrîke meger savm-ı veliyyü’n-ni’amı
Ferhadan pertevi rûyunda celiyyü’l-leme’ân

21 O veliyyü’n-ni’amıñ mâ’ide-i şefkatidir
Eyleyen ‘âlemi dil-sîr-i nevâl-i ihsân

22 Şeyhü’l-islâm-ı şerîfü’n-neseb-i vâlâ kim
Fahr eder zâtı ile Devlet-i Âl-i ‘Osmân

23 Murtazâ-tînet ü hem-nâm-ı Resûl-i Sakaleyn
‘Ömerî-haslet ü Sıddîk-i kerâmet-’unvân

24 Ahmedî-hilkat ü dânâ-yı Muhammed-sîret
Bu Hanîfe-şiyem ü mâlik-i mülk-i ‘irfân

25 Bâb-ı ‘ulyâsı me’âb-ı ‘ulemâ-yı a’lâm
İbn-i Hâcib dahi tâlibdir ederse derbân

26 Behce-i ravza-i takvâ vu ‘aleyhi’l-fetvâ
Yazılır vasfı Şakâyık'da misâl-i Nu’mân

27 Nuhbetü’n-nuhbe-i sûded o kerîm ibn kerîm
Ced-be-ced eşref ü emced o nesîl-i zî-şân

28 Seyyidü’l-kavm-i fühûl-i ‘ulemâdır ki anıñ
Der-i lutfunda mülâzım fuzalâ-yı devrân

29 Nisbet-i zâtı ile kesb-i şerâfet edeli
Reşk eder hâk-i Sitanbul'a diyâr-ı Cürcân

30 Dâmen-i devletidir müzdehim-i rûy u cibâh
Sofra-i ni’meti de cây-ı zihâm-ı mihmân

31 Pertev-i mihr-i kemâlinden edip şerm ü hicâb
Mâh-ı nev etse felekden nola ‘arz-ı noksân

32 Tâc-ı hurşîd ile ser-halka-ı bâbı hem-ser
Ser-nihâde o der-i devlete mâh-ı tâbân

33 Var mı bir misli cihânda deyü böyle şeb ü rûz
Mihr ü meh olmada âfâkda pûyân u devân

34 İbn-i Sînâ vu Felâtûn bilemez hikmetini
Re’y-i tedbîrine dem-beste ‘ukûl ü ezhân

35 Güher-i zâtına hem-kadr olamaz cevher-i kül
‘Akl-ı Evvel dahi bu fehm ü zekâya hayrân

36 Revgan-ı magz-ı Hümâ şem’-i şeb-i ikbâli
Çarh fânûs-ı hayâl olmag içün ser-gerdân

37 Tabak-ı mihre koyup ‘akd-i Süreyyâ'yı felek
Dest-hoş eyler idi kılsa eger zîver-i h^{w}ân

38 Bilir ammâ ki kabûlünden eder isti’lâ
Zerre olmaz nazarında tuhaf-ı kevn ü mekân

39 Zât-ı vâlâsı gibi kevkeb-i es’ad mı olur
Evc-i rif’atde odur kevkebe-bahş-ı ekvân

40 Hep kanâdîl-i Süreyyâ vü meh ü mihrini çarh
Tâk-ı iclâline âvîze ederse şâyân

41 Fi’lidir nehc-i takî kavl-i şerîfi fetvâ
Kavl ü fi’liyle odur mâye-i emn-i dü-cihân

42 Münkeşif olsa bekâda Hasan-ı Basrî'ye
Vera’ u zühdünü elbette eder istihsân

43 Şer’i te’yîd-i mebânî ile te’sîs edeli
Hem-ser-i ‘arş-ı berîn oldu o ‘âlî-bünyân

44 Bahr-ı zehhâr-ı dil-i pâki muhît-i ‘âlem
Katredir kulzüm-i efdâline nisbet ‘ummân

45 Nola fahr eylese ‘allâme-i Râzî'ye dahi
Keşf-i tahrîr-i mezâyâda o tahrîr-i zamân

46 Mâye-i ‘ömr-i ebed katre-i nevk-i kalemi
Var ise mahberesi menba’-ı âb-ı hayvân

47 Feyz-yâb olsa eger reşha-i ihsânından
Gonçe-i gülşen-i tasvîr ola verd-i handân

48 Eser-i hulku verir hâke sebük-rûhî-i bâd
Âteşî terbiyet-i lutfu eder âb-ı revân

49 Dürr-i şeh-vâr ola her dânesi kişt-i emeliñ
Olsa sîr-âb-ı yem-i şefkati ebr-i nîsân

50 Bûy-ı ahlâkını şemm eyleyeli bezminde
‘Anber ü ‘ûdu eder âteş-i gayret sûzân

51 Ne tecellî ne kerâmet bu ne teshîl-i Hudâ
Nutku bir harf ile biñ müşkülü eyler âsân

52 Câmi’ü’l-kelm-i belâgatdir olur nâtıkası
İrticâliyle zebân-bend-i Lebîd ü Sahbân

53 Eylese meşk-i sühan âyine-i tab’ından
Ola tûtîde dahi hüsn-i edâ-yı Hassân

54 Bulunur her sühaninde yine sad-remz-i bedî’
Hâmesi etse de telhîs-i ma’ânî-i beyân

55 Serverâ kadr-şinâsâ vu mekârimkârâ
Ey eden merhameti cümle kulûbu şâdân

56 Hüsn-i niyyetledir a’mâl-i kerâmet-eseriñ
Her umûruñda muvaffak eder elbet Yezdân

57 Hâk-pâyıñ gibi bir sürme Sıfâhân'da dahi
Hele ben görmedim ey merdüm-i çeşm-i dü-cihân

58 Ne zamân midhatiñi yazsam eyâ mihr-i ümîd
Ser-i hâmem meh-i nev gibi olur nûr-efşân

59 Güher-i medhiñ imâme olalı nazmımda
Buldu mânend-i le’âlî sühanım şöhret ü şân

60 Zikr-i evsâfıñ ile sübha-i sad-dâne gibi
Dest-i erbâb-ı kemâlâtda eyler devrân

61 Gerçi şâyeste-i îsâr degil vasfıñda
Lü'lü'-i nüh-sadef ü gevher-i kân-ı imkân

62 Kâle-i şi'rim eger nesc-i harîrî olsa
Dûş-ı evsâfıña hâşâ yine olmaz çespân

63 Garaz-ı 'arz-ı ma'ârif degil asl-ı maksûd
Nazm ile hayr-du'âyı ederim vird-i zebân

64 Gayra kâlâ-yı hüner 'arz edemem sultânım
Var iken sen gibi nekkâd-ı metâ'-ı 'irfân

65 Lutfuñ olmazsa harîdâr-ı kumâş-ı nazmım
Görünür bender-i ma'nâda benimçün hüsrân

66 Vasf-ı zâtıñ sebeb-i fahr-i sühan-dânîdir
Bu cesâretle mübâhât ederim ben de hemân

67 Bilirim haddimi terk-i edeb etmem ammâ
'Afva makrûn olur elbette bu lâf u hezeyân

68 Senden ey müftî-i a'lem ederim istiftâ
Şer'-i insâf ile bu mes'eleyi eyle beyân

69 Zeyd ü 'Amr'ıñ sühanında bu letâfet mi olur
Yohsa olmaz mı benim gibi sühan-dân-ı cihân

70 Eyledim bâdiye-peymâ füsehâ-yı 'Arab'ı
'Acemî oldu yanımda şu'arâ-yı Îrân

71 Fârisü'l-hayli benim 'arsa-i isti'dâdıñ
Şeh-levend-i sühanim şimdi benimdir meydân

72 Esb-i Tâzî-i tabî’atle çıkıp merdâne
Oynadım mülk-i ‘Acem'de dahi gûy u çevgân

73 Güher-i nazmımı bu silk-i belâgatde görüp
Dediler dürr-i ‘Aden'dir bülegâ-yı ‘Adnân

74 Şöhretim zâtıma gâlib degil insâf budur
Fehm eder anı meşâhîr-i ma’ânî-fehmân

75 Degilim sîne-tehî sît ü sadâ-yı sâde
Pâsbân tablı gibi gûş-zed-i ‘âlemiyân

76 Ney-şekerdir kalemim zâ’ika-i hullâna
Saçsa zehri görünür çeşm-i hasûda su’bân

77 Sihr ü efsûsunu küttâb-ı kalem gördükde
Oldular cümlesi engüşt-i tahayyür be-dehân

78 Hünerim şi’r ile inşâya degildir maksûr
Da’vî-i dânişe ancak sühanımdır bürhân

79 ‘Âr u haclet çekerim Vehbî-i şâ’ir deseler
Kesb ü tahsîl-i fünûn etmiş iken niçe zamân

80 Lâf-ı şâ’ir deyü tasdîke karîn olmaz ise
İşte envâ’-ı kütüb işte fühûl-i devrân

81 İmtihân eyle huzûruñda bilinsin kadrim
Mükrem olmazsam efendim olayım bârî mehân

82 Oldu bu ni’met-i dâniş sebeb-i hirmânım
Beni hazm etmedi bir dürlü gürûh-ı ihvân

83 Ya’nî Yûsuf gibi evzâ’-ı sipihr-i nâ-sâz
Çâh-ı gamdan çıkarıp eyledi vaz’-ı zindân

84 Var mıdır şer'-i mürüvvetde mesâgı bilmem
Yohsa kâdî-i kader böyle mi hükm etdi hemân

85 Ben çekip rûzî-i yek-rûze içün çille-i gam
Gayrılar kâdî-i Siroz olalar tafra-künân

86 Hased etmem bilirim câh ile / câhile rif'at gelmez
Kalb olunsa yine nâdân olur ammâ nâdân

87 Böyle efrûhte gördükçe çerâg-ı cehli
Gayret eyler beni pervâne-i şem'-i hirmân

88 Bu güdâzişdir eden teşne-i cûy-ı himemiñ
El-'ataş el-'ataş ey menba'-ı cûd u ihsân

89 Âb-ı rûyum dökeyim nâbe-mahal yerlerde
Beni eylerse yine şefkatiñ eyler reyyân

90 Oldu burc-ı şeref-i Sünbüle cây-ı hurşîd
Şimdi bu Sünbül'e de nûr-ı 'inâyet şâyân

91 Şekveniñ vakdi degil fahr-i temeddüh dahi 'ayb
Olsun imsâk-i sühan mihr-i hamûşî-i dehân

92 Nukl-i iftâra bedel bir gazel inşâd edegör
Ola mânend-i şeker kuvvet ü kuvvet dil ü cân

93 Şevk ile tâbe-seher oldum o mâha nigerân
Geldigi demde tulû' eyledi mihr-i rahşân

94 Gelmedi külbe-i ahzânıma ahşama karîb
Bir gece bedr-i felek gibi o mâh-ı Ken'ân

95 Şâhid-i gırra gibi zâhid-i sâlûs dahi
Gözlerin açmış o ebrûlara eyler im'ân

96 Eylemiş bûse mevâ’îdini vâbeste-i ‘îd
Şevk-i incâzına olsa nola cânım kurbân

97 Bozulur belki ‘akîde nerede kaldı sıyâm
Gelse bezme bu şeker lebler ile hande-künân

98 Sâ’atim geldi deyü nâz ile îhâm etse
Bir dakîka edemez sabr u tahammül yârân

99 Vehbiyâ bûse-i ‘îd olmasa nukl-i ümmîd
Telhî-i rûzeyi bir gün çekemezdi rindân

100 Vakt-i iftârda ‘arz-ı hüner etmek ne demek
Şimdilik mâ’ide-i hayr-du’âdır çesbân

101 Kadr ile ‘îd-i sa’îd ile gelip âfâka
Neşr-i envâr ede tâ her sene mâh-ı ramazân

102 Mesned-i kadr ü sa’âdetde hezârân meh ü sâl
Kadr ü ‘îd eyleye her leyl ü nehârın Sübhân

[44]

TAHMÎS-İ KASÎDE-İ NEF’Î VE ‘ARZ-I TÂRÎH BERÂY-I TA’MÎR-İ SA’ÂDET-HÂNE-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂM-I MÜŞÂRUN İLEYH

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

I
Habbezâ ferhunde devlet-hâne-i çarh-âsitân
Kim anı tebrîk içün tâ ‘arşa dek kerrûbiyân
‘Âlem-i bâlâda bu beyti eder vird-i zebân
"Bâreka’llâh ey behişt-âbâd v'ey reşk-i cinân
Sâneka’llâh ey sarây-ı dil-küşâ vü dil-sitân"

[44] M.IV/93, FB.50a

II
1 Öyle ‘ulvî kim o devlet-hâne-i gerdûn-simât
2 Tâkınıñ zer mîhidir evc-i felekde sâbitân
3 Çâr erkânıyla zîbende binâ-yı şeş-cihât
4 "Südde-i bâbıyla pâyende esâs-ı kâ’inât
5 Tarh-ı matbû’uyla nâzende zemîn ü âsumân"
III
1 Baksa ‘Îsâ-veş bir âdem revzen-i hurşîdden
2 Olmaya meşhûdu sahn-ı bâgına beñzer çemen
3 Derdi vasfın yazsa ger Firdevsî-i rengîn-sühan
4 "Görmemişdir çarh-ı çârümle behişti seyr eden
5 Böyle bir rûşen makâm u böyle bir hürrem mekân"
IV
1 Rif’at-i bânîsini te’yîd edip Rabbü’l-enâm
2 Bu sarâyı eylemiş böyle sezâ-yı ihtirâm
3 Sâhası olmuş anıñ mâlişgeh-i rûy-ı kirâm
4 "Dergeh-i devlet-penâhı mültecâ-yı hâs u ‘âm
5 Hâk-i pâk-i âsitânı bûse-cây-ı ins ü cân"
V
1 Tab’-ı bânîsi zihî sa’d-ahter-i *zâtü’l-burûc*[lxviii]
2 Şemse-i dergâhı mihr-i hâver-i *zâtü’l-burûc*[lxix]
3 Kubbesi zîbende zerrîn-efser-i *zâtü’l-burûc*[lxx]
4 "Turra-i tâk u revâkı hem-ser-i *zâtü’l-burûc*[lxxi]
5 Sâye-i sakf-ı bülendi h^{w}âbgâh-ı ahterân"
VI
1 Ka’be-i ‘ulyâ denirse kimse etmez reyb ü şek
2 Beyt-i ma’mûr ile âsâr-ı şerefde müşterek
3 Sadr-ı vâlâ-kadriniñ mesned-tırâzıdır melek
4 "Pîş-i dergâhında ber-pâ saf-nişînân-ı felek
5 Zîr-i eyvânında pervâz etmede kerrûbiyân"
VII

[lxviii] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.
[lxix] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.
[lxx] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.
[lxxi] "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

1 Kasr-ı bâg-ı dil-küşâsı cennet-i a'lâ mıdır
2 Müşg-bîd-i sûy-ı havzı hem-ser-i tûbâ mıdır
3 Vasf-ı derd-i bülbülânıñ vird-i subh u şâmıdır
4 "Resm-i gül-mîh-i deri gül-bang-i mürg-i bâmıdır
5 Gülşen-i dehre veren berg ü nevâ-yı câvidân"

VIII

1 Eylemiş ol hâne-i mes'ûdu feyz-i Mevlevî
2 Sîne-i 'ârif gibi leb-rîz-i sırr-ı ma'nevî
3 Mihr-veş rûşen derûnunda fezâ'il pertevi
4 "Künc-i halvet-hânesinde 'ilm ü 'irfân münzevî
5 Gûşe-i bâbında ikbâl ü sa'âdet pâsbân"

IX

1 Sînesin gerd-i hasedden etse sâf-âyîne çarh
2 Baksa çeşm-i mihr ile âgâz eder tahsîne çarh
3 Reşk ile olmuş hamîde rif'at-i kadrine çarh
4 "Râst kılsa kaddini ermez yine kasrına çarh
5 Ede terkîb-i 'anâsırdan meger kim nerdübân"

X

1 Müşg-sâdır gerd-i râh-ı pâsbânı nâfeye
2 Etme teşbîh ol gubâr-ı âsitânı nâfeye
3 Vermek içün nekhet-i 'anber-feşânı nâfeye
4 "Müşg-i ezfer yerine korlardı anı nâfeye
5 Ger sabâ hâk-i derin irgürse Çîn'e armagan"

XI

1 Resm-i matbû'un kılıp mi'mârı böyle hoş-nümâ
2 Ahsen-i eşkâl-i te'sîs üzre vaz' etmiş binâ
3 Hem-ser-i 'arş-ı mu'allâ olduguyçün gâlibâ
4 "İrtifâ'ın almaga olmuş mühendis çarh aña
5 Mihri usturlâb edip kılmış şu'â'ın rîsmân"

XII

1 Merkez-i kutb-ı cihândır çarh aña pergâr-ı şevk
2 Devr eder etrâfını neşr eyleyip envâr-ı şevk
3 Cebhe-i mihrinde rûşen pertev-i âsâr-ı şevk
4 "Çûb-ı zerrîn ile eyler her seher izhâr-ı şevk
5 Olmaga derbân-ı dergâhı şeh-i hâver-sitân"

XIII

Matla'-ı envâr-ı re'fetdir ki anıñ her seher
Tal'at-ı hurşîd olur revzenlerinden cilveger
Rûz u şeb rahşende dîvân-hânesinde nûr u fer
"Muntazır her gece çarh-ı pür-kevâkible kamer
Yakmaga sahnında bir şem'-i murassa' şem'dan"

XIV

Âsumân hem-revnak-ı bünyân-ı ma'mûrî degil
Mihr-i rûşen-dil 'adil-i câm-ı billûrî degil
'Akd-ı Pervîn hem-ser-i kandîl-i pür-nûrî degil
"Zîr-i tâkında fürûzân şem'-i kâfûrî degil
Oldu zer peykân ile sehm-i sa'âdet der-kemân"

XV

Sa'd-i ekber kılmış ol beyt-i şerîfi müstekar
Burc-ı es'addır Süreyyâ tâkını eyler makar
Fark-ı gerdûn üzre vermiş Ferkadâna zîb ü fer
"Kubbesinde levha-i sîmîn ile gül-mîh-i zer
Müşterîdir kim felekde mâh ile etmiş kırân"

XVI

Tab'-ı Hızr-âsâ derûn-ı rûşeni pür-incilâ
Havz-ı sâfı menba'-ı âb-ı hayât-ı cân fezâ
'Aks edip bakdıkça andan sîneye mevc-i safâ
"Her ruhâm-ı ferşi bir âyîne-i 'âlem-nümâ
Her güzîn ferrâşı İskender gibi gîtî-sitân"

XVII

Gevher-i maksûdun anda bulduguyçün ehl-i câh
Âsitân-ı âsumân-bünyânını eyler penâh
Var mıdır gerdûnda bilmem böyle rûşen câygâh
"Zerre-i nûr-şemsesi pîrâye-i hurşîd ü mâh
Rîze-seng-i mermeri sermâye-i deryâ vü kân"

XVIII

Cennet-âsâ cây-ı dil-cûdur o nev-tarh-ı cemîl
Sîr-çeşm olmak anıñ seyrinden emr-i müstehîl
Çeşmeler Tesnîm ü Kevser gibi sâf u bî-'adîl
"Katre-âb-ı havzı reşk-i cûybâr-ı Selsebîl
Muşt-ı hâk-i reh-güzârı sürme-i hûr-ı cinân"

XIX
Mevc urur ol havz içinde cûşiş-i rûhânî kim
Meşrebî sâfî-i ehl-i hâl-veş nûrânî kim
Safvet-i kalb ile gel seyr eyle bu devrânı kim
"Mevlevîdir san o şâdırvân-ı ser-gerdânı kim
Hem döner hem eşkini eyler safâsından revân"

XX
Dür gibi her katresi zîb-i kef-i gavvâsdır
Bu letâfet reşha-i fevvâresine hâsdır
Sîne-i ‘âşıkda ‘ayn-ı cûşiş-i ihlâsdır
"Zer külâhıyla yahud bir dilber-i rakkâsdır
Bir ayag üzre semâ’ etmekde dâmen-der-miyân"

XXI
Kılmış ol cây-ı ferah-fersâ-yı lutf-ı Kirdigâr
Melce’-i erbâb-ı hâcât u melâz-ı rûzgâr
Rûh-perverdir nesîmi çeşmesâr-ı hoş-güvâr
"Haste-i derd ü gama âb u hevâsı sâzkâr
Mübtelâ-yı kahr-ı dehre dergehi kehfü’l-emân"

XXII
Tûtiyâdır gerd-i sahnı mâh-ı enver çeşmine
Zerresi nûr-ı basardır şem’-i hâver çeşmine
Fer verir gerdûnda her ferhunde ahter çeşmine
"Çekmege mîl-i şihâb ile felekler çeşmine
Dûdu kuhl-i rûşenâdır dûdgâhı sürmedân"

XXIII
Câm-ı billûrun sanar âyîne sîm-endâmlar
Pertevinden şerm eder eflâk-i mînâ-fâmlar
Anda rûz-ı rûşen-âsâ pür-ziyâdır şâmlar
"Berk urur revzenlerinde âbgîne câmlar
Gösterir dünyâda cennet oldugun günden ‘ayân"

XXIV
Tâbnâk-i şeb-çerâg-ı feyzdir gencîne-veş
Suffesi safvet-nünâ sahn-ı dil-i bîgâne-veş
Belki bir sîmîn beden dilberde sâfî-sîne-veş
"Bir safâ var câm-ı billûrunda kim âyîne-veş
Kim bakarsa görünür göñlündeki râz-ı nihân"

XXV

Sünbül-i bâgı perîşân kıldı zülf-i yârı kim
Gonçesi dem-beste etmişdir leb-i dildârı kim
Kâmet-i Belkîs'e beñzer serv-i hoş-reftârı kim
"Bir mülûkî gülsitândır nüsha-i gülzârı kim
Câ-be-câ mühr-i Süleymân resmidir aña nişân"

XXVI

Hürrem eyler tavf-ı dergâhı ‘inâyet tâlibin
Bulmuş ashâb-ı seniy câm-ı safâ her cânibin
Nâvdân-ı zer sanar dil-teşne kilk-i sâhibin
"Ka’be-i İslâm'dır dersem sezâdır sâhibin
Şeyhü’l-islâm eylemiş lutf-ı Hudâ-yı müste’ân"

XXVII

Mazhar-ı sırr-ı ‘avârif ‘ârif-i bi’llâh kim
Vâkıf-ı ‘ilm-i ledün sâhib-dil-i âgâh kim
Rûy-ı ehl-i dânişe dergâhı mâlişgâh kim
"Ol hudâvend-i hudâvendân-ı fazl u câh kim
‘İlm ü ‘irfânıyla olmuş ‘izz ü devlet tev’emân"

XXVIII

Ya’nî Es’ad-zâde-i mesned-tırâz-ı mes’adet
Müncelî zât-ı şerîfinde rüsûm-ı mahmidet
Nâmdaş-ı mefhar-i kevneyn-i ‘âlî-menkabet
"‘Avn-i millet fahr-i ümmet müsteşâr-ı saltanat
‘Âlem-i himmet cihân-ı mekrümet cân-ı cihân"

XXIX

Kulzüm-i tab’ı muhît ü nutku hem-kadr-i dürer
Dürr-i Muhtâr-ı fetâvâsı güherden mu’teber
Noktadır mecmû’a-i fazlında ‘unvân-ı ‘iber
"Merkez-i pergâr-ı dâniş kutb-ı gerdûn-ı hüner
Mâlik-i mülk-i fezâ’il müftî-i devr-i zamân"

XXX

Hikmet-âmûz-ı Felâtûn İbn-i Sînâ-iştihâr
Hall-i ‘akd-i re’yine vâbeste hep tedbîrkâr
Böyle lâzımdır umûr-ı saltanatda müsteşâr
"Fitne-bend-i dehr-i dûn müşkil-küşâ-yı rûzgâr
Çâre-sâz-ı dîn ü devlet Feylesōf-ı kâr-dân"

XXXI

Eylemiş zât-ı felek-câhın Hudâ-yı lâ-yezâl
Zîr ü bâlâya ziyâ-bahş u nemâ-pâş-ı nevâl
Mâhtâb-ı devle andan kesb eder nûr-ı kemâl
"Âsumân-ı mülke re'yi âfitâb-ı bî-zevâl
Gülsitân-ı dehre lutfu nevbahâr-ı bî-hazân"

XXXII

Mû-şikâfî-i hayâli dil-pesend-i rûzgâr
Rikkatiñ tahsîn eder meşşâta-i zülf-i nigâr
Nazm-ı rengîninde hüsn-i bikr-i ma'nâ âşikâr
"Bânû-yı halvet-sarây-ı fikrine şeb perdedâr
Nev-'arûs-ı hacle-i re'yine subh âyînedân"

XXXIII

Teşnedir feyyâze-i ihsânına gerdûn-ı dûn
Anı da leb-rîz ederdi olmasaydı ser-nigûn
Böyle rûz u şeb olurlar hidmetinde rû-nümûn
"Meh sıtabl-ı râyiz-i cûdunda satl-ı nukre-gûn
Mihr bezm-i sâkî-i bahtında câm-ı zer-nişân"

XXXIV

Zâtıdır revnak-tırâz-ı mesned-i dünyâ vü dîn
'İzzet ü rif'at derinde pâsbân-ı kemterîn
Gûşe-i dâmânıdır mâlişgeh-i rûy u cebîn
"Câme-i ikbâline devlet tırâz-ı âstîn
Hâne-i iclâline himmet revâk-ı âsitân"

XXXV

Etse ger nutk-ı revân-bahşıyla âgâz-ı makâl
Nefha-i 'Îsâ olur her lafzına gûyâ me'âl
Hatt-ı şi'rinden bulur rûy-ı sühan hüsn-i cemâl
"Nokta-i kilki 'izâr-ı şâhid-i ma'nâya hâl
Cevher-i rûh-ı kelâmı kâlıb-ı ma'nâya cân"

XXXVI

Emr ü nehyi bâ'is-i tanzîmidir bahr u beriñ
Âb u tâb-ı lutfudur pîrâyesi hüşk ü teriñ
Tâb-ı hışmı şu'le eyler âbın ammâ gevheriñ
"Her pulu bir dâg-ı âteşnâk olur mâhîleriñ
Ger semûm-ı kahrı olsa rûy-ı deryâya revân"

XXXVII

Rûzgâr etmez mefâd-ı ‘afv u hışmından nükûl
Gülşene tâb-ı temûz-ı kahrı ger etse şümûl
Eyleye gerçi şerer hâsiyyetin sînem kabûl
"Her şerârı katre-i nîsân olup eyler nüzûl
Ger nesîm-i lutfu külhandan yaña olsa vezân"

XXXVIII

Dâd-h^{w}âhân-ı zamâne dergehiñde serverâ
Kâm-yâb olmakdadır lutfuñla bî-çûn u çirâ
Eyledim ben de bu gûne ‘arz-ı hâle ictirâ
"Dâverâ dânişverâ sadrâ efâzıl-perverâ
Ey cihân-sâlâr-ı iklîm-i ma’ânî vü beyân"

XXXIX

Nutkuña vermiş Hudâ tâ ol kadar feyz-i eser
Her ne söylerseñ kalem levh-i kabûle sebt eder
Bir işâretle kılarsın biñ fakîri kâmver
"Sensin ol dârende-i yarlıg-ı ahkâm-ı kader
Hâmeñ olmuşdur rumûz-ı âsumâna tercemân"

XL

Himmetiñ münhall edelden hâl-i müşkil kalmadı
‘Ukde-i gam sînelerden oldu zâ’il kalmadı
Cûylardan mâ-’adâ cûyende sâ’il kalmadı
"Gonçe-veş açılmadık devriñde bir dil kalmadı
Nevbahâr-ı devletiñ dünyâyı etdi gülsitân"

XLI

Kim işitmiş etdigin bu demde şekvâ kimseniñ
Tîg-i cevr etmez dilin âzürde kat’â kimseniñ
Havfı yok bir kimseden devriñde aslâ kimseniñ
"Şöyle pür emn oldu devrânıñda dünyâ kim seniñ
Cây-ı fitne gûşe-i ebrû-yı dilberdir hemân"

XLII

Şefkatiñdir bâg-ı dehre vâye-bahş-ı hurremî
Reşha-i lutfuñdür ihyâ eyleyen nâr-ı gamı
Yohsa bir demde şerâra döndürüp her şebnemi
"Tâb-ı hurşîd-i sitem sûzân ederdi ‘âlemi
Ger sehâb-ı ‘adl ü dâdıñ olmasaydı sâyebân"

XLIII

Sensin ol nabz-âşinâ dânâ-yı hikmet-imtizâc
Tab’-ı devlet etdi tedbîriñle tashîh-i mizâc
Hokka-i re’yiñde bür’ü’s-sâ’adır her bir ‘ilâc
"Halk-ı ‘alem ser-te-ser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dârü’ş-şifâ lutfuñ tabîb-i mihribân"

XLIV

Lutf-ı Hak'dır kim cihân sîr-âb-ı ihsânıñ ola
Sû-be-sû havz-ı emel mîz-âb-ı cûduñdan tola
Hızr-veş olmaz müyesser bu ‘inâyet her kula
"Çeşme-i âb-ı hayât-ı feyzdir tab’ıñ nola
Kilk-i halkârî olursa aña zerrîn-nâvdân"

XLV

Gerçi etmezsin ‘arûz-ı mâl ü câha iltifât
Sende cem’ olmuşdur ancak nakd-i ‘ilm-i kâ’inât
Müstefîd-i dânişiñdir sâkinân-ı şeş-cihât
"Şânıña nisbet efâzıl müstahikkân-ı zekât
Devlet-i fazl ile sen sâhib-nisâb-ı kâmrân"

XLVI

Künc-i gamda bî-mecâl olmuşdu meks ü ‘avk ile
Tab’ı teşvîk eyledim semt-i senâña sevk ile
‘Aşkın artırdı gelince cünbişe bu zevk ile
"Hâtıra esnâ-yı evsâfıñda feyz-i şevk ile
Lâyıh oldu ‘âşıkâne bir gazel de nâgehân"

XLVII

Zülf-i Leylâ mı per-i ‘Ankâ mıdır bu gîsuvân
Kim hevâsıyla uçurmuş mürg-i ‘aklın ‘âşıkân
Belki zencîrin sürür dîvânesidir kehkeşân
"Olmasa mecnûn-ı ‘aşkı ol mehiñ ger âsumân
Nesr-i Tâ’ir eylemezdi bâşı üzre âşiyân"

XLVIII

Gül nazar-bâz-ı temâşâ rûy-ı aliñ seyrine
Servler saf-beste kadd-i nev-nihâliñ seyrine
Çeşm-i ‘âşık sîr olur mu hatt u hâliñ seyrine
"Dîdelerdir zâhir ü bâtın cemâliñ seyrine
Dilde zahm-ı nevk-i tîriñ tende dâg-ı hûn-feşân"

XLIX
1 Câna kâr etdirdi tîr-i hûn-feşân-ı gamzesin
2 Halka göstermem yine zahm-ı nihân-ı gamzesin
3 Bulmag içün rahne-i dilde nişân-ı gamzesin
4 "Dikdi na’l-i sîneme çeşmiñ sinân-ı gamzesin
5 Nîzesini halkadan gûyâ geçirdi Kahramân"
L
1 Çarpılır hüsnün gören âdem tahammül eylemez
2 Sayd u teshîrin ‘aceb var mı tahayyül eylemez
3 Da’vetinde gerçi bir kimse tekâsül eylemez
4 "Hâne-i agyâr-ı ‘uşşâka tenezzül eylemez
5 Bir Hümâ'dır ol perî ammâ Hümâ-yı lâ-mekân"
LI
1 ‘Andelîb-âsâ edâsı öyle hoş-âyende kim
2 Nevbahâr-ı kâbiliyyetde gül-i pür-hande kim
3 Kesb-i kudret eylemiş Vehbî gibi her fende kim
4 "Tab’-ı Nef’î bülbül-i gûyâdır ol gülşende kim
5 Gonçe-veş dem-bestedir anda dehân-ı şâ’irân"
LII
1 Sâye-i gül-nahl-i lutfuñda olurken müstazil
2 Olmasın mı bülbül-i tab’ım senâya müştegil
3 Dilde mânend-i sabâ habs-i nefes mümkin degil
4 "Tâb-ı gamdan şu’le-i sûzân olur agzımda dil
5 Olmasam medhiñle ger sûsen gibi ratbü’l-lisân"
LIII
1 Görmedim zâtıñ gibi ‘âlemde memdûhü’s-sıfât
2 Midhatiñde dil olur ilhâm-pezîr-i sânihât
3 Sînemi leb-rîz eder feyz-i zuhûrât-ı nikât
4 "Başladıkça vasfıña başlar hücûma vâridât
5 Şöyle kim tâkat getirmez anı takrîre zebân"
LIV
1 Fikr-i vasfıñ kondu sahn-ı dil-küşâ-yı sînede
2 Kalmadı bir menzil-i hâlî fezâ-yı sînede
3 Yerleşip turdukça sadr-ı cân-fezây-ı sînede
4 "Yer bulunmaz gâh olur mihmân-sarây-ı sînede
5 Ol kadar ugrar ma’ânî kişverinden kârbân"

LV
1 Zâtıña ta’bîr-i çespândır melek-haslet demek
2 Şâ’ire vasfıñla şâyândır mübâhât eylemek
3 Pür-tanîn olup sadâ-yı âferîn ile felek
4 "Erişirdi gûşuma âvâz-ı tahsîn-i melek
5 Midhatiñle âsitânıñda varıp açsam dehân"
LVI
1 Çıksa meydâna sinân-ı hâmesin alıp ele
2 Kimde vardır zehre kim ol hamleye karşı gele
3 Fârisân-ı sâha-i nazma verir bir velvele
4 "‘Arsa-i pehnâ-yı ma’nâyı kılar pür-zelzele
5 Şehsüvâr-ı tab’ım etse rahş-ı fikri zîr-rân"
LVII
1 Sür’at ile ‘azm-i meydân etdigiyçün yaraşır
2 ‘Arz-ı reftâr-ı küheylân etdigiyçün yaraşır
3 Sâha-i ma’nâda devrân etdigiyçün yaraşır
4 "Vâdî-i medhiñde cevlân etdigiyçün yaraşır
5 Atlas-ı çarh olsa rahş-ı tab’ıma bergüstvân"
LVIII
1 Tab’ıñ ol vâdîde ancak kuvvet-i cevlânı yok
2 Gâyetin bulmak ne müşkildir reh-i âsânı yok
3 Biñ tekâpû etse kat’-ı menziliñ imkânı yok
4 "‘Arsa-i medh ü senânıñ haddi yok pâyânı yok
5 Peyk-i endîşe ‘aceb mi olsa bî-tâb u tüvân"
LIX
1 ‘Aybdır lâf u güzâf-ı nâbe-câ şimden geri
2 Lâzım oldu hayr ile hatm-i senâ şimden geri
3 Eyleyip bâb-ı kabûle ilticâ şimden geri
4 "Edelim sıdk u niyâz ile du’â şimden geri
5 Tâ ki makbûl oldugunda kalmaya reyb ü gümân"
LX
1 Tâ ede hurşîd ü meh tâk-ı sipihri tâbdâr
2 Rûşen olsun rûz u şeb ol hâne-i rif’at-medâr
3 Eylesin sa’d u şeref her gûşesin cây-ı karâr
4 "Nitekim ola esâs-ı kasr-ı gerdûn pâydâr
5 Zîver-i eyvân ola aña nücûm u kehkeşân"
LXI

1 Mevki’-i müstes’adin isterse tarh-ı lâneniñ
2 Bâmına konsun Hümâ ol hâne-i şâhâneniñ
3 Ber-karâr oldukça bünyâdı bu nüh kâşâneniñ
4 "Olsun erkânı müretteb ol sa’âdet-hâneniñ
5 Kopmasın bir taşı ger kopsa yerinden Ferkadân"

LXII

1 Tâ ebed mahfûz ede feyyâz-ı mutlak sâhibin
2 Eylesin cümle umûrunda muvaffak sâhibin
3 Hânumân-ı ‘ilme kılsın zîb ü revnak sâhibin
4 "Devlet-i ‘ömrüyle berhurdâr ede Hak sâhibin
5 Haşre dek ma’mûr u âbâdân ola ol hânedân"

LXIII

1 Yapdıgı her beyt-i ma’mûr oldu Nef’î'niñ tamâm
2 Eyledi te’sîs-i tahmîsinde Vehbî ihtimâm
3 Ol sa’âdet-hâneniñ de buldu ta’mîri hitâm
4 ‘Akd-i cevherden aña âvîze bu târîh-i tâm
5 *Menzilin âbâd kıldı şeyhü’l-islâm-ı zamân*[lxxii]

[45]

KASÎDE-İ TEBRÎK VE ‘ARZ-I TÂRÎH BERÂY-I İHSÂN-I HÂNE EZ-CÂNİB-İ HÜMÂYÛN BE-ŞEYHÜ’L-İSLÂM KÂMİL EFENDİ

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Bâreka’llâh hâne-i mes’ûd-ı rif’at-irtisâm
Mehbit-i envâr-ı feyz etmiş anı Rabbü’l-enâm

2 Beyt-i ma’mûr-ı felek mi Ka’be-i ‘ulyâ mıdır
Kıble-i ins ü melâ’ik secdegâh-ı hâs u ‘âm

3 Münzevi her gûşesinde ‘izz ü ikbâl ü şeref
Suffesinde eylemiş iclâl ü devlet izdihâm

[lxxii] Ebced hesabıyla H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.

[45] M.IV/101, FB.54b

4 Tâ’ir-i rif’at ser-i bâmında mürg-i hânegî
Evc-i tâkında Hümâ-yı mes’adet tutmuş makâm

5 Şemse-i zer-kârı çeşm-i mihri etmiş hîrever
Kâşî-i dîvârı reşk-i günbed-i fîrûze-fâm

6 ‘Aks eder rîz-i zemîninde nücûm-ı âsumân
Sâhasında ma’den-i billûrdur ferş-i ruhâm

7 Sûret-i mülk-i cihân-âbâdı rûşen gösterir
Mihr-veş revzenlerinden berk uran âyîne-câm

8 Lâ-mekân evcin güzâr eylerdi tâk-ı rif’ati
Kubbe-i ‘arş-ı mu’allâ olmasa üstünde bâm

9 Çeşm-i encümle görüp her şeb kanâdîlin felek
‘Akd-i Pervîne o tertîb üzre versin intizâm

10 Nevbet ile pâsbân-ı âsitânı olmaga
Hâveristândan gelir mihr ü kamer her subh u şâm

11 Öyle hoş-bûdur hevâ-yı sünbülî-i bâgı kim
Şemmesi eyler dimâg-ı gonçeden def’-i zükâm

12 Görse Rıdvân fehm edip dünyâda cennet oldugun
Güllerin hûr-ı cinâna eyleye ‘ıtr-ı meşâm

13 Fasl-ı gülde nagme-i nevrûz ile eyler karâr
Hoş-nevâ bülbülleri etdikçe tebdîl-i makâm

14 Bûy-ı müşgün şemm edip şebbûyunuñ peyk-i saba
Sünbül-i hûbân-ı Çîn'e her seher versin peyâm

15 Öyle kerrûbî-nihâdıñ mülküdür kim ol sarây
Gûşe-i ihrâmını eyler melâ’ik iltisâm

16 Nâmdaş-ı fahr-i ümmet zât-ı Sıddîkî-sıfat
Hazret-i Kâmil Efendi şeyhü'l-islâm-ı be-nâm

17 İftihâr-ı dîn ü devlet müsteşâr-ı saltanat
Re'y ü istihsânına vâbeste tedbîr-i mehâm

18 Hânumân-zâd-ı şeref mahsûd-ı emcâd-ı selef
Nesline hayrü'l-halef ol fahr-i ecdâd-ı 'izâm

19 Görse ger şemsü'l-e'imme iktidâ eylerdi kim
Enfüs ü âfâkdan 'asrında def' oldu zalâm

20 İbn-i Hâcib tâlib-i derbânî-i dergâhıdır
Etse şâyândır 'Usâmü'ddîn o bâba i'tisâm

21 Tuhfe-i cins-i kemâl etmiş isâbet sehmine
İrs-i âbâ-yı kirâmın eyleyince iktisâm

22 Nutk-ı hikmet-remzidir mevzû'-ı bahs-i mantıkî
Câmi'u'l-kelm oldugun ikrâr eder ehl-i kelâm

23 Kavl ü fi'l-i ictihâd-ârâsına vâ-bestedir
Hall-i işkâliyle keşf-i şübhe-i hill ü harâm

24 Öyle tebcîl etdi kim hem-sâye-i 'arş eyledi
Hânumân-ı rif'atiñ şâhenşeh-i gerdûn-gulâm

25 Ya'nî ol 'âlî sarâyı zâtına temlîk ile
Kadr-i vâlâsın dü-bâlâ eyledi 'ulvî-makâm

26 Kadr-dânlık cünbişinde 'özr-i leng izhâr edip
Etmedi Tîmûr Sa'de'ddîn'e böyle ihtirâm

27 Kâm-bahşâ serverâ bezl-i keremdir 'âdetiñ
Ni'met-i bî-minnetiñle sîr olur çeşm-i kirâm

28 Mihr-i lutfundan ederse iktibâs-ı nûr-ı feyz
Âsumânda devr-i dâ’im mâh ola bedr-i tamâm

29 Cümleyi memnûn-ı ihsân etmek ister himmetiñ
Bezl-i eltâfıñ degil vâbeste-i ‘arz-ı merâm

30 Cânımı yakmışdı gerçi gadr edip tevcîhde
Eylediñ nâr-ı hasûdu bendeñe berd ü selâm

31 Hat-keşîde mansıb-ı dîgerle dilşâd eyleyip
Himmetiñ kıldı beni devriñde mesrûr u be-kâm

32 Âbyârî-i keremle eylediñ bu bâgda
Sünbül-i pejmürdeyi müstagnî-i reşh-i gamâm

33 Esb-i tab’ım hayli meydân aldı bu reftâr ile
Etmek ister vâdî-i fahriyyede ‘atf-ı zimâm

34 Vâsıl-ı ser-menzil-i ilhâm olur bir hatvede
Ol semend-i berk-i rahşa etmeden şedd-i hırâm

35 Mahlasın tebdîl ederdi Muhteşem görseydi ger
Şevket-i tab’ım edince böyle ‘arz-ı ihtişâm

36 Rûh-ı Câmî pür-neşât-ı neş’e-i ser-şâr olur
Cem gibi bezm-i sühande destime aldıkça câm

37 Fikr-i Hayyâm'ı tınâb etmem otag-ı nazmıma
Eylesem sahn-ı rubâ’îde gehî darb-ı hıyâm

38 Baña bildirmiş ma’ârif mülkünü ikrâr edip
Dehre Kassâm-ı Kader etdikde takdîr-i sihâm

39 Hıtta-i ma’nâ zebânım tîgınıñ maktû’udur
Kilk-i serbestimle buldu baş kalem kaydı nizâm

40 Mâlikânemdir sühan mülkü aña ilhâk ile
Mültezim mazmûn-ı hâsü'l-hâsı etdim iltizâm

41 Bir gazel yazdım hat-ı müşgîn-i yârı yâd edip
Zeyl-i imzâ-yı hayâlim oldu miskiyyü'l-hitâm

42 Var iken sende bu 'anber gibi hatt-ı müşg-fâm
'Âşık-ı zârıñ dimâgından çıkar mı fikr-i hâm

43 Silsileñ peyveste-i nesl-i Benî Lâm oldugun
Gösterir ser-halka-i zülfüñdeki imlâ-yı lâm

44 Mest-i nâzım çeşm-i fettânıñ niçün mahmûrdur
Sâgar-ı leb-rîz-i bezm-i 'ayş iken la'liñ müdâm

45 Zülf-i şebbûyuñ hevâsıyla eden 'azm-i sefer
Tâ sabâh-ı haşre dek olsun mukîm-i mülk-i Şâm

46 Hüsnüñüñ yâ hulkuñuñ elbette bir noksânı var
Bir güzel yokdur saña şâyeste-i teşbîh-i tâm

47 Âh ey vahşî gazâlim geşt-i kûh u deşt ile
Ardıña çok düşdüm ammâ olmadıñ ibrâma râm

48 Geh temeddüh geh tegazzül besdir ey Vehbî hemân
Kıl du'â-yı hayr memdûhuñ da bezl-i ihtimâm

49 Bu cihân turdukça tursun hânedân-ı devleti
Ola pâ-ber-câ esâs-ı câhı tâ rûz-ı kıyâm

50 Bâb-ı lutfu ehl-i hâcâta küşâd olsun ebed
Reşk ile baksın kapansın çeşm-i hussâd-ı li'âm

51 Ol sa'âdetgâh-ı gerdûn-kadri feyyâz-ı ezel
Eylesin vâreste-i âsâr-ı hark u iltiyâm

52 Muntazam silk-i du’âda gevher-i târîhidir
Cây-ı mes’ûd ola her dem hâne-i müfti’l-enâm[lxxiii]

[46]

‘ÎDİYYE BE-MÜŞÂRUN İLEYH DER-ZIMN-I TEŞEKKÜR-İ HATT-I HÜMÂYÛN BERÂY-I İHSÂN-I MANSIB-I ZAGRA-İ ‘ATÎK

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Cünbiş-i ebrû-yı cânân mı meh-i garrâ mıdır
Çarhdan bu şîveler âfâka istignâ mıdır

2 Böyle bir kaşı hilâli gösterip biñ nâz ile
Gurre-i şevvâli ehl-i rûzeye îma mıdır

3 Yohsa mâh-ı nev hamîde-kad gelip tefhîm ile
Meyli pâ-bûs-ı cenâb-ı müftî-i dânâ mıdır

4 Şeyhü’l-islâm-ı felek-câh-ı Süreyyâ-rif’atiñ
‘Îdini tebrîke gelmiş âsumân-peymâ mıdır

5 Hazret-i Kâmil Efendi kim ‘aceb İbn-i Kemâl
Fazl u dânişle mükemmel zâtına hemtâ mıdır

6 Ceddidir hayru’l-beşer eslâfı da anıñ gibi
Haslet-i Sıddîk ü Fârûk ile müstesnâ mıdır

7 Derdi Beyzâvî göreydi bûs edip dâmânını
Hil’at-ı beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ mıdır

8 Zâtını pîrâye-i dârü’l-’ulûm etmiş Hudâ
Nüsha-i ekmel mi yâhud nüsha-i kübrâ mıdır

[lxxiii] Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre, noktalı harflerinin ebced değerleri toplandığında H.1184/M.1770 tarihini vermektedir.

[46] M.IV/103, FB.56a

9 Her kelâm-ı dil-pesendi gıbta-i dürr ü güher
Sînesi gencîne midir kân mıdır deryâ mıdır

10 Sadr-ı ‘izz ü câha teşrîfi şeref-pîrâ iken
Mefhar-i zât-ı bülendi mesned-i fetvâ mıdır

11 Rif’ati âbâ-yı ‘ulvîye medâr-ı fahr olur
İrtifâ’-ı şânı ancak nisbet-i âbâ mıdır

12 Zühdünü görseydi Bistâmî te’accüb eyleyip
Şerm ile derdi benim de tâ’atim takvâ mıdır

13 Öyle müstagnî-i ‘âlem kim yanında farkı yok
Sîm ü zer erzîz mi âhen mi güher hârâ mıdır

14 Zîb-i ser meşk-i kazâyâ-yı debîrân-ı felek
Zeyl-i fetvâ-yı şerîfiñ zeyn eden imzâ mıdır

15 Gün gibi rûşen kemâlâtıñ nice inkâr eder
Yohsa görmez mi hasûduñ gözleri a’mâ mıdır

16 Hîrelenmiş çeşm-i şûmu pertev-i hurşîdden
Bed-nazar hâsid ‘aceb huffâş-ı nâ-bînâ mıdır

17 Kâmkârâ kıble-i hâcât kılmış Hak seni
Hânedân-ı ‘izz ü câhıñ Ka’be-i ‘ulyâ mıdır

18 Bir işâretle müşârun bi’l-benân etdiñ beni
Kasdıñ âyâ nev’-i isti’dâdımı îmâ mıdır

19 Vâlid-i merhûmuñ etmişdi efendim imtihân
Dânişim muhtâc-ı istifsâr u istiksâ mıdır

20 Sünbülistân-ı gamıñ bir sebze-i pâ-mâlini
Hâkden ref’ eylemek ihsân-ı nâ-ber-câ mıdır

21 Kadrimi mansıbla terfî’ eyleyip gûyâ dediñ
Hayf Vehbî bu hünerle cümleden ednâ mıdır

22 Yetmişe yetmiş bu sinn ü sâl ile bu hâl ile
Üstüne etfâl çıkmak lâyık u ahrâ mıdır

23 Bu emekdârı senâ zeylinde şâh-ı ‘âleme
Söyledik kim devletiñ şâyeste-i ikrâmıdır

24 Safha-i âmâlime hatt-ı hümâyûn çekdirip
Destime sunduñ dediñ al pâdişâh in’âmıdır

25 Yalıñız bendeñ mi etdim ‘îd-ber-bâlâ-yı ‘îd
Bu ‘inâyet cümle ehl-i dânişiñ bayramıdır

26 Tâ ebed rûz u şeb-i iclâliñ olsun Kadr u ‘îd
Kâ’inâtıñ bu du’â evrâd-ı subh u şâmıdır

[47]

DER-TALEB-İ İBKÂ-YI MANSIB-I EMÂNET-İ KÂGID-I BÎRÛN BE-KÂ’İM-MAKÂM MELEK MEHMED PAŞA ‘ARZ KERDEEST

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Olmasa levh ü kalem sırrına mazhar kâgıd
‘Âlemi hatt ile etmezdi müsahhar kâgıd

2 Sâde-rûlar gibi berrâk u sefîd idi velî
Kalmadı revnakı kim oldu hat-âver kâgıd

3 Bir yüzü mührelenince ne çeker ‘âlemde
Vechi var kalsa eger mühre be-şeş-der kâgıd

[47] M.IV/105, FB.56b

4 Pür-gubâr eylemese hatt-ı ‘izârın rîkdân
Belki olmazdı kalem ehline mugber kâgıd

5 Görmesin münşî-i kâmil deyü kat kat bükülüp
Kâtib-i nev-hevesiñ ‘aybını örter kâgıd

6 Rû-siyâhî-i emel ile kalır sıfru’l-yed
Cümle emvâle dahi olsa da defter kâgıd

7 Hâtemiñ nakşın alıp ‘arz-ı niyâz eyleyerek
Hâlin i’lâma eder dâgını mahzar kâgıd

8 Sanma bîhûde sarîr-i kalem-i küttâbı
Ser-nüviştin okuyup şekveler eyler kâgıd

9 Açılırsa yine bir râz-şinâsa açılır
Yohsa esrârını hep sînede saklar kâgıd

10 Gâhî baht-ı siyehinden hat-ı butlân çekilir
Rûy-ı müsvedde-i hâl-i dile beñzer kâgıd

11 Rûzgâr eyleyeli böyle perîşân evrâk
Köhne mecmû’amızıñ üstüne ditrer kâgıd

12 Çile-keşdir deyü gûyâ gözüne kesdirmiş
Şimdi mikrâz-ı sitem sînede kırkar kâgıd

13 Dil-i gam-horde gibi nakş-ı emel hakkinden
Dâg-ber-dâg eder cismini yer yer kâgıd

14 Okunur safha-i rûyumda nukûş-ı hevesim
Bî-zebân olsa da hâlin yine söyler kâgıd

15 Serde hıfz eyler idim nüsha-veş ey sadr-ı güzîn
Olsa bir başka rü’ûs ile mukarrer kâgıd

16 Dem-be-dem kâgıd-ı bîrûn içün aglar Vehbî
Mevc-i eşkinden olur âb-zede her kâgıd

17 Müjde-i mansıb ile kâgıd uçursa çarha
Mürg-i âvâre gibi baglasa şehper kâgıd

18 Ya’nî ceffe’l-kalem aslâ geçemez zü’l-yedden
Varak-ı dîger edip istemez âhir kâgıd

19 Ne kadar cehl-i mürekkep ise de destinde
Bulunur bir iki üç deste müzevver kâgıd

[48]

DER-ZAMÂN-I TEVKÎ’Î ŞUDEN-İ YEÑİŞEHR DEFTERDÂRI ‘OSMÂN PAŞA BERÂY-I MASLAHATÎ NÜVİŞTE

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Çok zamândır ki bilinmez idi ma’nâ-yı himem
Lafz-ı bîgâneye dönmüşdü müsemmâ-yı himem

2 Hamdü li’llâh ki o nâm-âver-i ihsân etdi
Feyz-i teshîli ile hall-i mu’ammâ-yı himem

3 Ya’nî kim hâmesi tevkî’î-i ‘âlî-şânıñ
Çekdi menşûr-ı emel üstüne tugrâ-yı himem

4 Ne tecellî-i Hudâ'dır kef-i eltâfına kim
Görüne Tûr-ı keremde yed-i beyzâ-yı himem

5 Zeyl-i pür-’ismet-i Yûsuf gibi muhkem sarılır
Dâmen-i gayretine dest-i Zelîhâ-yı himem

6 Niçe bî-çâreyi bir nutk ile eyler ihyâ
Nutk-ı cân-bahşıdır enfâs-ı Mesîhâ-yı himem

---

[48] M.IV/106, FB.57a

7 Ehl-i hâcâta Mesîhâ-yı himemdir ammâ
Bü'l-'acebdir ki eder hem dahi ihyâ-yı himem

8 Bilirim himmetini eylemez elbette dirîg
Vehbiyâ eyle meded sen de temennâ-yı himem

[49]

RAMAZÂNİYYE DER-HAKK-I RÂ'İF İSMÂ'ÎL PAŞA BERÂY-I TALEB-İ MANSIB KİTÂBET-İ ŞEHRİYÂRÎ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Hilâl-i rûze kim cünbiş-nümâdır tâk-ı mînâde
Münevver cebhede sankim ham-ı ebrû-yı dil-dâde

2 Eder men'-i visâle gâh îmâ vü işâretler
Anıñçün olmuş ebrûlar keşîde sûret-i lâda

3 Hilâliñ de müsellem men'i vardır rûze-dârâna
Zuhûru sûret-i lâda degil illâ bu ma'nâda

4 Hilâl-ebrû ederse gâh vuslat vaktin istisnâ
Anıñ da remz-i istihlâli vardır zevk-i a'yâda

5 Ehille mebhasin nûr âyetiñ tefsîre gelmişdir
Müşârun bi'l-benân olmuş hele keşf-i mezâyâda

6 Rumûz-ı sûre-i Necm ü Kamer'den va'z eder gûyâ
Mahâretle oturmuş Kürsî-i çarh-ı mu'allâda

7 Hilâl ammâ olup câm-ı hilâlîye bedel kılmış
Mübeddel na're-i mestâneyi tehlîl ü evrâda

[49] M.IV/106, FB.57b

8 Anı âfâka Bedre’ddîn-i Şâmî semt-i maşrıkdan
Süvâr-ı ablak-ı çarh eyleyip kılmış ferestâde

9 Şitâb ile bu şehre ferhatânı etmege tebşîr
Reh-i yek-mâheden bir günde geldi hârik-i ‘âde

10 Re’îs-i ehl-i ‘irfânıñ resîdin eyleyip taklîd
Resîde oldu tahsîn-i sipihre evc-i a’lâda

11 Semiyy-i necl-i İbrâhîm kim ‘îd-i sa’îdinde
Felek biñ cân ile ceddin fedâya olmuş âmâde

12 Nüvâzişkârî-i re’fetle lutfu kâm-cûyâna
Mu’ayyen gösterir te’sîr-i esmâyı müsemmâda

13 Mezâyâ-yı ‘umûr-ı dîn ü devlet tab’ına rûşen
Bu safvet var mıdır seyr eyle mir’ât-ı mücellâda

14 Olur mu irtifâ’-ı şânına hiç müstevî hurşîd
Fürûg-ı tab’ı ‘ayn-ı nûr iken çeşm-i Süreyyâ'da

15 Ziyâsı müste’âr olmazdı böyle mâh-ı garrânıñ
O rütbe incilâ olsaydı mihr-i ‘âlem-ârâda

16 Bedî’-i nesrine bîhûde taklîd etmesin Nesre
Ki reşk-i şi’ri dâg olmuş derûn-ı necm-i Şi’râ'da

17 Eder ol mertebe tezyîn-i ebkâr-ı ma’ânî kim
Olur dür gibi nazmı gûşvâre gûş-ı Cevzâ'da

18 Gelip Hâkânî vü ‘Örfî vü Hüsrev Muhteşem Şevket
Olurlar tâlib-i feyzi Nizâm-ı Mülk'e ma’nâda

19 Kelâmından ‘Alî Şîr ü Zahîr etmekde istizhâr
Nedir bu mazhariyyet ol sühan-dân-ı tüvânâda

20 Kitâb-ı Cevherî'de gördüm elfâz-ı dürer-bârın
Dizilmiş silk-i satra mebhas-i lü’lü’-i lâlâda

21 Harîrî şerm ederdi tarh-ı beyt-i ‘ankebûtundan
Göreydi nesc-i zer-kârîsini kâlâ-yı inşâda

22 Mekârim-perverâ re’fet-medârâ zât-ı memdûhuñ
Muvaffak olmuş envâ’-ı füyûzât-ı Hudâ-dâde

23 Muvâfık olmasaydı sûret-i endîşeñe hikmet
Felâtûnlar Aristōlar kalırlardı heyûlâda

24 Me’âl-i cevher-i kül mâye-i terkîb-i zâtıñdır
Aña küllî vukûfum var kitâb-ı İbn-i Sînâ'da

25 Cihânıñ çeşmi rûşendir fürûg-ı hüsn-i hulkuñdan
‘Ayândır nûr-ı lutfuñ gün gibi a’yân-ı eşyâda

26 Alıp âgûşa hıfz eylerdi ahker pâreyi penbe
Sirişt-i müstetâbıñ hüsn-i ülfet verse azdâda

27 Zebân-ı hâme-i Vassâf olurdu lâl ü dem-beste
Ser-âgâz eylese evsâfıñı tahrîr ü ta’dâda

28 Ederdim ben anı îrâda sarf-ı nakd-i vakt ammâ
Ne çâre fikr-i masraf şimdi gâlib oldu îrâda

29 Derûnum zahm-ber-zahm oldu tîr-i cevr-i gerdûndan
Hedef etdi kazâ ben nâ-tüvânı ta’n-ı hussâda

30 Hüner kadrin bilir kân-ı ‘inâyet ehl-perversin
Revâ mı cevherim kalmak derûn-ı seng-i hârâda

31 Misâl-i zerre oldum dîde-dûz-ı mihr-i ihsânıñ
Fürûg-ı âfitâb olsa ne mâni’ hâke üftâde

32 Olursa kevkev-i dürrî-i lutfuñ bahtıma nâzır
Göz açdırmaz idim Behrâm-ı çarh-ı kîne-mu’tâda

33 Beşâşetle ‘aceb mi bir neşât-âver gazel yazsam
Safâ-bahş oldu yâr re’fetiñ çün tab’-ı nâ-şâda

34 Ne keyfiyyet ki gamdan olmadım bir lahza âzâde
Cihânda olmayınca tâ esîr-i neş’e-i bâde

35 Nice hâlî kalır kim safha-i dil nakş-ı sevdâdan
Sevâd-ı hâli ol şûhuñ hüveydâdır süveydâda

36 Ne çâre gûşe-i ebrû ile bir iltifât etmez
Hamîde kaldı gitdi kâmetim böyle temennâda

37 Mekûl etmezdi ibrâm-ı visâli der-miyân etsem
O şûh-ı mû-miyâna pek sarılsam belki tenhâda

38 Yine bir sâde-rû dilber edâsın gösterir Vehbî
Bu vech üzre kelâmım olsa da mazmûndan sâde

39 Gıdâ-yı rûh-ı erbâb-ı sühandır nazm-ı şîrînim
Bu lezzet var mıdır güftâr-ı tûtî-i şeker-hâda

40 Mezâyâ-yı hayâlim muhtefî fehm-i fehîmâdan
Sükût eylerdi Nef’î şimdi Bâkî olsa dünyâda

41 Olurdu başka neş’e nazm-ı rengîninde Nâbî'niñ
Mey-i nâb-ı mezâmînimden olsa câmı pür-bâde

42 Cihânda gerçi Hallâku’l-ma’ânî eylemiş sebkat
Hakîkat üzre ancak ben zuhûr etdim o ma’nâda

43 Ederdim ben de Hallâk-ı Ma’ânî lafzını mahlas
Muhâlif olmasaydı nükte-i tekvîn ü îcâda

44 Felekde mihr ü meh tahvîl ile ser-geşte olmazdı
Eger takvîm-i çarha yazsa hâmem tezkire-dâde

45 Ne hâcet hod-fürûşâne güzâfa ictisâr etmek
Makâdîr-i hüner ma'lûm iken ol tab'-ı nekkâda

46 Bülend eyle du'â âvâzesin eflâke çıksın kim
Sürûşân-ı İlâhî oldular âmîne âmâde

47 Hilâl-i rûze tâ kim Kadr u 'îd ihbârını her sâl
Ham-ı ebrû ile telmîh eder bu tâk-ı 'ulyâya

48 Hemîşe matla'u'l-fecr-i şebi hem-kadr-i Kadr olsun
Ola her rûz-ı fîrûzu müreccah Kadr u a'yâda

[50]

BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ RE'ÎSÜ'L-KÜTTÂB MERHÛM 'ÂTIF-ZÂDE 'ÖMER VAHÎD EFENDİ

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

1 Dem-i Mesîh'e bedeldir bu demde bâd-ı bahâr
Hayât gülşenine bâdı isr eder izhâr

2 Sabâ dem urdu meger sırr-ı *keyfe yuhyî*[lxxiv]den
Ki oldu râhat-ı ervâh-ı gülbün ü gülzâr

3 Zebân-ı nâmiye mecrâ-yı *külli şey'in hayy*[lxxv]
Okur su gibi anı sû-be-sû leb-i enhâr

4 'Aceb ifâzası var rûz-ı Hızr'a nîsânıñ
Ki hazravâta eder âb-ı zindegî îsâr

---

[50] M.IV/108, FB.58b
lxxiv "...Nasıl diriltecek?", Kur'ân-ı Kerîm, Rûm (30)/50.
lxxv "Her canlı şeyi (sudan yarattık).", Kur'ân-ı Kerîm, Enbiyâ (21)/30.

5 Bu âb u tâb u tarâvet ile şeh-i nevrûz
Sarây-ı sahn-ı çemende gelip edince karâr

6 Çiçeklilerle döşendi hemân zemîn ü zamân
Ser-â-ser oldu şüküfte şükûfe-i eşcâr

7 Siyâh-mest idi bülbül gam-ı hazân çekerek
Piyâle-i gül-i ahmerden etdi def’-i humâr

8 Kitâb-ı Mantık-ı Tayr'ı tamâm edip ezber
‘Aceb mi şimdi Gülistân okursa cümle hezâr

9 *Bi-külli mâ-sece’û fî-me’âli mantıkihim*
Yüsebbihûne ‘alâ-sun’i hâliki’l-ezhâr

10 Açıldı gonçe-i tab’-ı cihân bu mevsimde
Gezer çemen-be-çemen dilberân-ı gül-ruhsâr

11 Taraf taraf çekilir gülşene sehî-kadler
Dikildi kaldı bu hayretle serv-i hoş-reftâr

12 Nezâret etmek içün çeşm-i mest-i hûbâna
Gözün açıp bakar etrâfa nergis-i bîmâr

13 Çemende velvele-engîz-i şûr-ı ‘aşk oldu
Figân-ı bülbül-i şeydâ enîn-i ‘âşık-ı zâr

14 Şikeste-beste varıp semt-i gülşene birgün
Tefahhus eyler idim ben de bir gül-i bî-hâr

15 Nevâ-yı bülbülü gûş eyledikde fehm etdim
Riyâz-ı ‘âtıfetiñ bir gülün eder tezkâr

16 Medîha-gûyu olup ya’nî bir himemkârıñ
Bu vechile olur evsâfiñı ‘ale’t-tekrâr

17 Re’îs-i ehl-i mekârim ki bûs-ı pâyı ile
Tefâhür etmede ser-tâbe-pâ kibâr u sıgâr

18 Semiyy-i Hazret-i Fârûk u Murtazâ-şiyeme
Ferîd-i ‘asr u Vahîd-i zamâne fahr-i kibâr

19 Olursa nâmiye sîr-âb-ı reşha-i keremi
Verir şükûfe-i bîşe nümâyiş-i cedvâr

20 Riyâz-ı lutfunuñ olsa cihânda şâd-âbı
Nümûne-i gül-i firdevs olur tarâvet-i hâr

21 Derûnu lâle gibi dâg dâg-ı hasret olur
‘Ulüvv-i himmet ü temkînin añlasa kühsâr

22 Fürûg-ı merhameti nûr-ı dîde-i ümmîd
Gubâr-ı dergehi kuhlü’l-cevâhir-i ebsâr

23 Nihâd-ı pâki muhît-i ‘avâlim-i dâniş
Sütûde-zât-ı kerîmi cihân-ı hilm ü vakâr

24 ‘Ulüvv-i şânına nisbetle tâk-ı seb’-i şidâd
Harâbezâr-ı cihânda şikeste bir dîvâr

25 Safâ-yı bâl ile ‘arşa ederdi isti’lâ
Semâya sâye-i ikbâli olsa cây-ı karâr

26 Verir ‘Utârid ü Bircîs kâgıd-ı Telhîs
Kalemle Nesre-i nesr-i latîfiñ etse nisâr

27 Resîdi oldu resîde sipihre rif’at ile
‘Aceb mi mâh-ı nev etse o sûreti izhâr

28 Yazaydı hâmesi takvîm-i çarhıñ ahkâmın
Verirdi gerdiş-i tahvîl-i mihre istikrâr

29 İdâre eylese edvâr-ı re’yi devrânı
Nücûmu bî-meded-i âsumân eder seyyâr

30 Kamerden etmez idi ‘aks-i nûrun istirdâd
Felekde tab’ına hurşîd olaydı âyînedâr

31 Misâl-i tâk-ı felek hark u iltiyâm olmaz
O dilde kim ola dest-i ‘inâyeti mi’mâr

32 Kalırdı Çîn'de çıkmazdı bu diyâra ebed
Şemîm-i hulkunu şemm etse nâfe-i Tâtâr

33 Kabâ-yı ‘iffetine bahye-dûz olunca felek
Sahîl-i sûzen-i ‘Îsâ'yı eylemiş der-kâr

34 Kitâb-ı hikmet-i İşrâka bakdı verdi cevâb
Zekâ-yı tab’ın Aristō'dan etdim istifsâr

35 Eyâ kerîm-i himemkâr u kadr-dân-ı hüner
Veyâ mekârim ü lutfuyla mefhar-i ebrâr

36 Sen ol şefîk-i şikeste-dilân-ı ‘âlemsin
Ki cebr-i himmet eder zâtıña ‘ulüvv-i tebâr

37 Der-i ‘utûfete bir ruk’a eyleyip takdîm
Eder ümîd-i ‘inâyet bu ‘abd-i bî-mikdâr

38 Varıp huzûruña hâlim ifâde eyler idim
Ne çâre kalmadı va’llâhi esb ü hidmetkâr

39 Bu ye’s ü hayret ile bî-mecâl olup kaldım
Derûn-ı hânede mânend-i sûret-i dîvâr

40 Şihâb-ı sâbıkı basdırdı şu’le-i âhım
Şerâre-pâş-ı felekdir bu âh-ı âteş-bâr

41 Eder semenderi hâkister âteş-i sînem
Lehîb-i havsala-sûz-ı ne’âmedir o şerâr

42 Makâm-ı râhat-ı ervâha bestedir gûyâ
Benim figânıma nisbetle nâle-i bîmâr

43 Siyâh-baht u perîşân u hâne-ber-dûşum
Bu rûzgârda mânend-i turra-i dildâr

44 Ne baht imiş meded Allâh bu baht-ı sengîn-h^{w}âb
Figân u rîziş-i eşkimle olmadı bîdâr

45 Tefe’’ül eyledim âsâr-ı nazm-ı ‘Örfî'den
Bu kıt’a çıkdı hemân hasb-i hâl-i nâ-hemvâr

46 Cihân bigeştem ü derdâ ki hîç şehr ü diyâr
Nedîdeem ki fürûşende baht der-bâzâr

47 Zi-mancınîk-i felek seng-i fitne mî-bâred
Men eblehâne gürîzem der-âbgîne hisâr

48 Dıraht-ı gülşen-i ye’sim ki berg ü bârım yok
Tehî dü-dest-i ümîdim misâl-i dest-i çinâr

49 ‘Aceb mi devr-i felek derd-i ser verirse baña
Kadîmi ‘illetidir çarh-ı sefleniñ devvâr

50 Elinde mihr ü mehi iki ser-nigûn kâse
Ne âb-ı şefkati ne katre-i mürüvveti var

51 Günâh imiş beli tahsîl-i ma’rifet bildim
Sezâ-yı ‘afv olamam eylesem de istigfâr

52 Metâ’-ı kâsid-i ‘irfâna sarf-ı ‘ömr etdim
Alır bulunmadı üstümde kaldı âhir-i kâr

53 Nolaydı ben de cihânda misâl-i kirpâsî
Tedârük etmiş olaydım bir iki top astâr

54 Hezâr gıbta o vaktiñ sühanverânına kim
Nedîm'e mâ’il olup derdi bir perî-ruhsâr

55 Nedîm nâmına bir şâ’ir-i cihân var imiş
Kemend-i zülfüme düşsün İlâhî ol tarrâr

56 Ne pîr-i meykede ne tâzeler alır gazeli
Zamâneniñ hüneri şimdi dirhem ü dînâr

57 Ne derde ugradı mürg-i perîde-baht-ı serim
Giyip hemân kafesi oldu kâlıb-ı destâr

58 Kalensöveyle geçinsin deyip verilmedi hiç
Ne mansıb u ne ze’âmet ne bir çürük tîmâr

59 Tedârük etdigim eski metâ’-ı sâmânım
Revâ mıdır ki ola şimdi zîver-i bâzâr

60 Ricâl-i devlete lâyık mıdır ki ihvânı
Ola esîr-i mezellet zebûn-ı gayret ü ‘âr

61 Mahall-i gayret-i akrân degil midir ‘acebâ
Ki ola üstü Horasânî-kisvet-i cerrâr

62 Ocaklı zümresi yoldaş deyip çeker gayret
Olursa birisi dil-sûz-ı mihnet ü ekdâr

63 Bizim de kullugumuz yok mu şâh-ı devrâna
Tarîkimizde bulunmaz mı bir hamiyyetkâr

64 ‘İnâyetiñle olursa cilâ-pezîr-i merâm
Kalır mı âyîne-i hâtırımda jeng-i gubâr

65 ‘Aceb mi pertev-i şefkatle mihribân olsa
Kemîne-zerre-i nâçîze mihr-i pür-envâr

66 Kemâl-i re’fet ile ‘Âtıf olmasaydı eger
Cenâb-ı vâlid-i mâcid gibi himem-kirdâr

67 Kim i’tibâr ederdi Münîf'e ‘âlemde
Kalırdı hâk-i mezelletde ben gibi nâçâr

68 Nola seniñ gibi hayru’l-halef dahi şimdi
Asâlet ile peder sırrın eylese izhâr

69 Benim gibi niçe bî-kesleri çerâg etdiñ
Nedir bû lâmi’a-i şem’-i tab’-ı re’fetkâr

70 Cenâb-ı Hak seni ‘âlemde bî-bedel kılmış
Nazîriñi arayıp bulmadım diyâr-be-diyâr

71 Görünmedi göze hâk-i deriñ gibi sürme
Tefahhus etdi Sıfâhân'ı lemha-i enzâr

72 Misâl-i dâ’ire hasr-ı mehâmidiñde seniñ
Olur bidâyet-i âgâz-ı intihâ-yı şumâr

73 Kemâl-i kuvvet-i tab’ ile kân-ı imkânı
Kazarsa sa’y-i belîg üzre tîşe-i efkâr

74 Bulunmaz ol güher-i tâbdâr-ı ma’nâ kim
Ola zemîn-i senâña sezâ-yı bezl ü nisâr

75 Ne deñli mu’cize-perdâz isem de sultânım
Hele bu bâbda ben ‘aczim eylerim ikrâr

76 O bahr-ı ma’rifetim bâ-husûs cûş etse
Midâd-ı hâmem olur âb-ı gevher-i eş’âr

77 Füsûn-ı tab’ ile Mârût'u çâha habs etdim
Benim o şâ’ir-i mâhir o münşî-i sehhâr

78 Kibâr-ı devlete dâmâd-ı muhterem degilim
Baña güzel görünür bikr-i fikr-i şîrînkâr

79 Benim o kuvvet-i zahr-ı sühanverân ki gelip
Eder Zahîr-i zamâne benimle istizhâr

80 Benim lisân-ı ‘Arab'da fesâhatiyle mesel
Diyâr-ı Rûm u ‘Acem'de müsellemü’l-âsâr

81 Süvâr-ı Düldül-i tab’ım baña kim at çıkarır
Benim bu ‘arsa-i ma’nâda Hayder-i kerrâr

82 Göreydi tâb-ı mey-i nâb-ı nazmımı Nâbî
Olurdu câmı füyûzât-ı neş’eden ser-şâr

83 Sühanverâna salâ câmi’-i kemâlâtım
O rütbelerde ki tab’-ı bülendim oldu menâr

84 Görüp dekâyık-ı efkâr-ı zihnimi Sâ’ib
Hatâsın etdi Sıfâhân'da mû-be-mû ikrâr

85 Hicâb edip beni Şîrâz'da görünce hemân
Derûn-ı hâke nihân oldu ‘Örfî-i fehhâr

86 ‘Adîl-i hamsesidir penc-beyt bir gazelim
Bu müdde’âmı Nizâmî de eylemez inkâr

87 Ne bilsin ol hat-ı sebziñ letâfetin agyâr
Gubâr-ı nerm-i zümürrüd olur mu sırr-ı müşâr

88 Şikeste hâme ile ser-nüvişt-i ‘âşıkdır
Sahîfe-i ruh-ı cânânede bu hatt-ı gubâr

89 Meger ki mâderiniñ âb u tâb-ı gâzesidir
Cemâl-i bint-i ‘inebde bu reng-i rûy-ı nigâr

90 Bulursa bâgda ger bagteten o âhûyu
Rakîb-i rûbehe olmaz mı bir nühüfte şikâr

91 Gül-i ümîdim olur mu küşâde ey Vehbî
Gelirse gülşen-i dehre hezâr fasl-ı bahâr

92 Uçur da tab’ı yeter bâl ü per açıp böyle
Kuş olamazsın olursañ da Ca’fer-i Tayyâr

93 Misâl-i mürg-i seher ol hadîka-i himemiñ
Du’â-yı hayrını subh u mesâda kıl tezkâr

94 Cihâna tâ ki gelip rûz-ı hürrem-i nevrûz
Ola tarâvet ile tâze-rû gül ü gülzâr

95 Nihâl-i bahtı olup zîb-i gülşen-i âmâl
Riyâz-ı devleti olsun hemîşe tâze bahâr
[51]

KASÎDE-İ KELÂMİYYE Kİ DER-SADÂRET-İ HALÎL PAŞA BERÂY-I NUSH U İSTİHZÂ-YI ŞÂ’İRÂN-I HEZÂYÂN-GÛYÂN-I ‘ASR BÂ-EMR Ü İRÂDE İNŞÂD KERDEEST
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Sühan oldur ki ola âyet-i kübrâ-yı sühan
Yazıla safha-i i’câzda a’lâ-yı sühan

2 Şâ’ir oldur ki anıñ kalbine Hassân gibi
Nefha-i Rûh-ı Emîn eyleye ilkâ-yı sühan

3 Hüsrev-i mülk-i sühan aña denir kim kalemi
Çeke menşûr-ı hayâlâtına tugrâ-yı sühan

---
[51] M.IV/113, FB.61a, K.3b

4 Eyleye şa’şa’a-i fikreti mânend-i Kelîm
Ceyb-i ma’nâda nümûde yed-i beyzâ-yı sühan

5 Dem-i ‘Îsâ gibi enfâs-ı hayât-efzâsı
Ede bir nutk-ı revân-bahş ile ihyâ-yı sühan

6 Hızr u İskender'i sîr-âb ede cûy-ı nazmı
Eylese âb-ı hayâta bedel icrâ-yı sühan

7 Cevher-i nutk-ı güher-bârı ile ‘âlemde
Hüsn-i sûret bula efrâd-ı heyûlâ-yı sühan

8 Tab’ı âyîne-i işrâk ola tâ kim andan
Mantıku’t-tayr okuya tûtî vü bebgâ-yı sühan

9 Nazmına silk-i cevâhir mi denir olmayanıñ
Dili deryâ-yı hüner tab’ı güher-zây-ı sühan

10 Pûte-i zerger-i endîşede kâl olmayıcak
Sîm-i ma’nâ olamaz kâbil-i tamgâ-yı sühan

11 Kimse bakmaz yüzüne tâb-ı hayâl-i rengîn
Olmasa gâze-i ruhsâr-ı dil-ârâ-yı sühan

12 Sîne mir’ât-ı mücellâ gibi sâf olmaz ise
Hüsn-i sûret mi bulur anda mezâyâ-yı sühan

13 Olmayan hall-i İlâhî'ye karîn eyleyemez
Dil-i pür-’ukde ile keşf-i mezâyâ-yı sühan

14 Micmer-i dilde olursa eser-i âteş-i ‘aşk
Neşr eder râyihasın ‘anber-i sârâ-yı sühan

15 Hum-ı endîşede sahbâ gibi sâf olmayıcak
Nazm-ı rengîn olamaz zîver-i mînâ-yı sühan

16 Anı Câmî gibi Nâbî gibi rindân añlar
Başkadır neş'e-i keyfiyyet-i sahbâ-yı sühan

17 Ceyş-i fikr ile alıp memleket-i ma'nâyı
Gösterir şevket ü dârâtını Dârâ-yı sühan

18 Rezmgâh-ı sühana tîg-i zebânın eyler
Tîzî-i tab' ile şemşîr-i mücellâ-yı sühan

19 Mahrem-i bikr-i mezâmîn olamaz nâ-ehlân
Takviyet vermeyicek tab'a mezâyâ-yı sühan

20 Sadef-i sîne-i deryâ-yı ma'ârifde olur
Yohsa her dilde bulunmaz dür-i yektâ-yı sühan

21 Sapa vâdîleri seyrân ederek çeşm-i hayâl
Reh-i nâ-refteyi geşt etmelidir pây-ı sühan

22 Yohsa mânend-i Hevâyî bir iki güfte ile
Herze-gûyân olamaz nâtıka-pîrâ-yı sühan

23 Nice şâ'ir deyü ta'bîr olunur anlara kim
Şeb-i 'ömründe henüz görmeye rü'yâ-yı sühan

24 Şâ'iriyyet aña isnâd-ı mecâzîye çıkar
Bilmeye ol ki hakîkatle mü'eddâ-yı sühan

25 Talib-i nazm-ı gazel 'ilme çalışsın evvel
Leyte şi'rî deyü eylerse temennâ-yı sühan

26 'İlm ü şi'r ikisi ma'nâda mürâdifler iken
Bir midir şâ'ir-i nâdân ile dânâ-yı sühan

27 Evvelâ 'ilm-i ma'ânîde mahâret lâzım
Bilmege nükte-i serbeste-i ma'nâ-yı sühan

28 İsti’ârât u kinâyât u hakîkatle mecâz
Dâ’imâ olmadadır cârî-i mecrâ-yı sühan

29 Ahsen-i sûret-i vech-i şebehi bilmeyicek
Neye teşbîh olunur vech-i dil-ârâ-yı sühan

30 Fârisî vü ‘Arabî'den iki şehbâl ister
Tâ ki pervâz-ı bülend eyleye ‘Ankâ-yı sühan

31 Ede mânend-i Hümâ Nesr-i felekle pervâz
Ola cevlângehi tâ evc-i mu’allâ-yı sühan

32 Şu’arânıñ da belî tâli’i mes’ûd olmaz
Nahs-ı ekberle tulû’ etdi Süreyyâ-yı sühan

33 Sebeb-i cevr-i felek hüsn-i makâl oldu deyü
Yokdur ancak yüzümüz etmege şekvâ-yı sühan

34 Bir de cevr etmese farzâ felek insâf etse
Var mı ikrâma sezâ nükte-şinâsâ-yı sühan

35 Bir alay şâ’ir-i nâ-muntazam-ı bed-mahlas
Nazm-ı rüsvâyî ile eyledi rüsvâ-yı sühan

36 Vezn-i eş’ârı terâzûlara vaz’ etmişler
Tartılır şimdi dükânlarda mukaffâ-yı sühan

37 İktifâ eylediler meslek-i ‘Âşık ‘Ömer'e
‘Aşk u şevk ile niçe kâfiye-cûyâ-yı sühan

38 Gevherî güftesine döndü bugünlerde meded
Güher-i nâdire-i lü’lü’-i lâlâ-yı sühan

39 Hâne-i tab’-ı harâbî gibidir yapdıgı beyt
Yıkdı nazmı temelinden niçe bennâ-yı sühan

40 Ekseri halt-ı kelâmıñ hezeyân-ı mahmûm
‘Acebâ tutdu mu şâ’irleri hummâ-yı sühan

41 ‘İllet-i kabz-ı ‘arûzîye düçâr olmuşlar
Yetişip tenkıyeler etsin etibbâ-yı sühan

42 Her biri bahr-ı remel bahr-ı hezecden savurup
Rîh-i enfâsın eder furtuna-fersâ-yı sühan

43 Çâr-mevc-i eser-i sarsar-ı güftârından
Gark olur sarsılarak fülk-i feleksâ-yı sühan

44 Çalışır hicve dahi harf-i hecâ bilmez iken
Sanki merdâne olur dâhil-i heycâ-yı sühan

45 Ne müsecca’ ne mukaffâ ne kelâm-ı mevzûn
Ne muhammes ne murabba’ ne müsennâ-yı sühan

46 Kimi mânî kimisi vâdî-i Türkmânîde
Kara oglan kaya başısı yelellâ-yı sühan

47 Mey-i meyhâne ile mug-beçeyi yâd ederek
Oldular Bekri gibi meykede-pîrâ-yı sühan

48 Sûz-ı pervâne vü şem’e tolaşırlar gâhî
Tutuşur gayret ile şem’-i şeb-ârâ-yı sühan

49 Nevbahâr olsa bahâriyye-i gül bülbül ile
‘Âkıbet köhne bahâr oldu ser-â-pây sühan

50 Zülf añılsa uzadır bahs-i cünûn silsilesin
Niçe dîvâne-i ma’nî niçe şeydâ-yı sühan

51 Mültezem menkıbe-i Kays ise bilmem ne demek
İzdivâc etdi mi Mecnûn ile Leylâ-yı sühan

52 Telh olur sohbet-i Şîrîn ile Ferhâd'a dahi
Ba’d-ez-în tâze vü ter olsa da helvâ-yı sühan

53 Hüsnü var mı bu kadar Yûsuf'u telmîh ederek
Çâk ola perde-i nâmûs-ı Zelîhâ-yı sühan

54 Sarfa sarf eylemeyip medreselerde ‘ömrün
Geçinir ba’zı yobaz suhte de monlâ-yı sühan

55 Kas’a-i şeyh-i ‘imâretden içip çorbâyı
Zann eder kâbil-i te’vîl ola zırvâ-yı sühan

56 Ötdürür gâhîce boru gibi çatlak kalemin
Nefesi yetse çalardı kaba surnây-ı sühan

57 Tıfl-ı ebced gibi târîh-i rekîkin edemez
Biñ hisâb etse yine dâhil-i ma’nâ-yı sühan

58 Uydurup kendi hisâbınca hemân ta’miyeye
Zann eder yapdı o bî-çâre mu’ammâ-yı sühan

59 Sikkeyi cehl ile mermerde kazar ol rakamıñ
Etseler nakşını dâg-ı dil-i hârâ-yı sühan

60 Başkadır ‘ilm-i mu’ammâda mezâyâ-yı nikât
Görmez ol dikkat-i nâ-dîdeyi a’mâ-yı sühan

61 Narhı altmışlıga indi hele târîhleriñ
Pek ucuzlandı bu bâzârda kâlâ-yı sühan

62 Niçe nâ-ehl gedâ-tînet ü sâ’il-meşreb
Cerri sermâye eder eylese imlâ-yı sühan

63 Kalmadı şâ’ir ile farkı hemân cerrârıñ
Müntic-i cerr ü sü’âl oldu kazâyâ-yı sühan

64 Taldılar bâb-ı kibâra gazelim var diyerek
Oldu sâ'il kapısı dergeh-i vâlâ-yı sühan

65 Kim vefât etse kazıp seng-i mezâra târîh
Cönk ü tûmârın eder mahşere mevtâ-yı sühan

66 Hâsılı 'âlemi târîh ile telvîs etdi
Niçe murdâr u mülevves hezeyân-lây-ı sühan

67 Câygâh oldu o kâgıdlara battâliyye
Her konakda bulunur bir iki torbâ-yı sühan

68 'Îd-i nev gelse hemân köhne kasîde götürüp
Yeñi eski bulur esbâb-ı 'atâyâ-yı sühan

69 Eyleyip şi'ri varak-pâre-i imsâkiyye
Ramazânda tagıdır halka hedâyâ-yı sühan

70 Bu tarîk ile çöker sofra-i hulviyyâta
Nukl-i iftâra getirmiş gibi hurmâ-yı sühan

71 Şâ'iriz biz de deyü söylemege 'âr ederiz
Oldu rüsvâ bu kadar sûret-i zîbâ-yı sühan

72 Kudemânıñ bulup âsârını gencîne-misâl
Etdiler cümle harâmî gibi yagmâ-yı sühan

73 Selh ü ilmâm u tevârüd deyü soñra çalışır
'Aybını setre niçe düzd-i tüvânâ-yı sühan

74 Sirkat-i şi'r edene kat'-ı zebân lâzımdır
Böyledir şer'-i belâgatde fetâvâ-yı sühan

75 Öyle har der-vahal-i hayret olan bî-ser ü pâ
Bu revişle olamaz bâdiye-peymâ-yı sühan

76 Agzına almaz eger kand-i mükerrer olsa
Lafz-ı hâyîdeyi tûtî-i şeker-hâ-yı sühan

77 Köhne mazmûn giyip ol câme-i müsta'mel ile
Şîvesin gösteremez kâmet-i bâlâ-yı sühan

78 'Acem âhundu gibi ba'zısı da bes ki deyü
Fârisî lehcesi üzre eder inşâ-yı sühan

79 Vaz'-ı erkân-ı ma'ânîde hatâsın bilmez
'Acemîler geçinir Sâ'ib ü Rüknâ-yı sühan

80 Buved ü mîşeved ü bâşed ü âmed şud ile
Fârisî oldu sanar yapdıgı saçmâ-yı sühan

81 Zann eder bagladıgı nazmı şikeste beste
Isfahân'da okunur beste-i ra'nâ-yı sühan

82 Tutdurup ya'nî 'aşîrân-ı 'acem perdelerin
Kerenây-ı kalemin eyledi şehnây-ı sühan

83 Her biri fâris-i meydân-ı belâgat geçinir
Leng ü lök olsa nola esb-i sebük-pây-ı sühan

84 Kuru laf ile sözün cûy-ı hayâl eyleyemez
İçmeyenler 'Acemistân'a varıp çay-ı sühan

85 Görse bu herzeleri tebri'e-i zimmet ile
Yakasın silker idi ehl-i teberrâ-yı sühan

86 Ne hacâlet ki henüz bir iyi Türkî bilmez
Tarz-ı Tâzî vü Derî'de ede peydâ-yı sühan

87 Bir 'Acem börkü giyip bâri 'Acem şeklinde
Şehr-i Tebrîz'de olsun Koca Mîrzâ-yı sühan

88 Gûy u çevgân-ı sühan başka oyundur ne demek
‘Acem alayı gibi göstere âlâ-yı sühan

89 Başka örnekde olur kâle-i zer-beft-i ‘Acem
Rûm'da çıkmaz anıñ gibi mutallâ-yı sühan

90 Mâ’il-i duhter-i mazmûn-ı ‘Acem bü’l-hevesân
Şimdi mâder-be-hatâ togmada ebnâ-yı sühan

91 Çagatayca iki söz bilse Nevâ’î geçinip
Deşt-i Kıbçak'da sanar kendiyi kılgay sühan

92 Şi’ri bâzîçe-i tıflâne eden eşhâsıñ
Kimisi söz ebesidir kimi bâbâ-yı sühan

93 Bir zamânda yine bu tarza zuhûr eyleyicek
Herze-gerdân-ı ser-i kûçe vü sahrâ-yı sühan

94 Kaldırım taşları altında birer şâ’ir var
Deyü taş urmuş idi Sâbit-i dânâ-yı sühan

95 Şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden
Kaldırımlarda gezer bir sürü pûyâ-yı sühan

96 Hâceye gitsin okunmaga bu ebced-h^{w}ânlar
Başlasın mektebe varsın da elifbâ-yı sühan

97 Nev-sühanlar baña taklîd ile yazsın sühanı
Ki benim her sühanım nüsha-i kübrâ-yı sühan

98 Tab’ım âyîne-i ilhâm-ı füyûzât-ı Hudâ
Baña keşf oldu bu sûretle hafâyâ-yı sühan

99 Dürr-i şeh-vâr-ı mezâmîn ile memlû sînem
Dil-i pür-cûş u hurûşum ser-i deryâ-yı sühan

100 İşidip şöhretimi mülk-i bekâda Bâkî
Añlamış kalmadıgın aña bekâyâ-yı sühan

101 Belki fehm eyler idi sûd u ziyân-ı sühanı
Gelse ‘arz eylese Nef’î baña kâlâ-yı sühan

102 Gitdim isbât-ı vücûd etmek içün Şîrâz'a
Eyledim ‘Örfî-i fehhâr ile gavgâ-yı sühan

103 Bi’t-terâzî varıcak mahkemeye olmuş idi
Kutb-ı Şîrâzî-i ‘allâme müvellâ-yı sühan

104 Şâhid-i ‘adlim olup Hâfız u Sa’dî anda
Hükm olundu baña ehliyyet-i da’vâ-yı sühan

105 Nola Vehbî-i İlâhî deyü meşhûr olsam
Hibedir mevhibedir baña ‘atâyâ-yı sühan

106 Çâre ne böyle kafes-bend-i gam oldum kaldım
Tutalım tab’ım imiş bülbül-i gûyâ-yı sühan

107 Ta’n-ı hussâd ile dem-beste vü lâl oldum âh
Ebkem olsun beni hâmûş eden a’dâ-yı sühan

108 Yetişir nush ise de lâf ise gavgâ ise de
Bu kadar gulgule-i hûy-ı sühan hây-ı sühan

109 Şimdi bir nazm-ı dil-ârâ-yı neşât-âver ile
‘Âşıkâne olalım velvele-ârâ-yı sühan

110 Gayrı feysal verelim fârig olup da’vâdan
Olsun işte bu gazel hüccet-i ibrâ-yı sühan

111 Süzülüp nâz ile olmazsa da gûyâ-yı sühan
Yine ol çeşm-i sühan-gû eder îmâ-yı sühan

112 Deheni hokka-i yâkût-ı letâfet gûyâ
Nutka gelse saçılır lü'lü'-i lâlâ-yı sühan

113 Şîve-i kâmet-i bâlâsını yâd etdikçe
Yakışır her ne kadar eylesem ıtrâ-yı sühan

114 Bûse va'd eylemiş agyâra lebinden dediler
Aradım agzını hîç etmedi ifşâ-yı sühan

115 Söze yatsın deyü pek üstüne düşdüm bu gece
Subha dek olmadı bir dürlü pezîrâ-yı sühan

116 O cefâ-pîşe vü bâbî-i sühan-fehm ammâ
Eylemez 'âşık-ı bî-çâreden ısgâ-yı sühan

117 Vehbiyâ lâl olurum vasf-ı leb-i la'linde
Dehen-i tengi degildir bilirim cây-ı sühan

118 Âsafâ 'afvıña magrûr olup etdim böyle
Vâdî-i hezl-i zarîfânede imlâ-yı sühan

119 Ruhsatıñ olmasa cür'et mi ederdim hâşâ
Tavr-ı fahriyye ile etmege inşâ-yı sühan

120 Müteşâ'irleri ancak garazım terbiyedir
Añlasınlar ne imiş rütbe-i vâlâ-yı sühan

121 Karamanlı gibi elbette delîle muhtâc
Ka'be-i nazma giden bâdiye-peymâ-yı sühan

122 Yohsa bî-çârelerin yüzlerine 'aybın urup
Maksadım etme degil mashara sîmâ-yı sühan

123 Nîk ü bed bakma efendim yine in'âm eyle
Mâye-i şöhret olur bezl-i 'atâyâ-yı sühan

124 Bermekîler dahi bakmaz idi nîk ü bedine
Gelse çölden bir alay laklaka-fersâ-yı sühan

125 Surresin kapdırıp ihyâ-yı kulûb etdikçe
Bi-hayâtik der idi ma'şer-i 'urbâ-yı sühan

126 Sadr-ı rif'atde hemân devlet ile sag olasın
Olsun erbâb-ı sühan mahmidet-ârâ-yı sühan

[52]

DER-VAKT-İ İNFİ'ÂL EZ-NÂ-MERDÎ-İ BA'ZI EKÂBİR-İ 'ASREŞ BE-VÂDÎ-İ İSTİGNÂ VE TA'RÎZ NÜVİŞTE BÛD

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Mest-i 'aşkız böyle bî-hûşânedir etvârımız
Na're-i mestânedir gül-bang-i istigfârımız

2 Bir kadehle yapdı sâkî bu dil-i vîrâneyi
Böyle ter-dest-i mürüvvetdir bizim mi'mârımız

3 Öyle cûş etdirdi keyfi sâgar-ı leb-rîz kim
Kâse-i çarha sıgışmaz neş'e-i ser-şârımız

4 Bang-i nûş-â-nûş ile âheng edince cünbişe
Raks eder zevk ü safâdan sûret-i dîvârımız

5 Sürhî-i haclet çeker mi rind-i istignâ-pesend
Reng-i sahbâdır bizim gül-gûne-i ruhsârımız

6 Cân verir bir bûse-i mey-gûn-ı la'l-i dilbere
Çekmeyip nâz-ı Mesîhâ'yı dahi bîmârımız

7 Tevbeyi başında işkest eyleriz mînâ gibi
Sâgar-ı bezmi kırarsa zâhid-i bed-kârımız

---

[52] M.IV/118, FB.64a

8 İnhinâ-yı kaddiñi gösterme fikr-i ‘özr ile
Ey felek yokdur seniñçün zerre deñli bârımız

9 Sâye-i bâl-i Hümâ'ya ilticâ etmek degil
Nâz eder Sîmurg-i Kâf'a Ca’fer-i Tayyâr'ımız

10 Dürc-i zîbâ-yı sadefde istirâhatden geçip
Telhî-i deryâyı çekmez gevher-i şeh-vârımız

11 Sanma esbâb-ı mübâhâtı kabâ-yı câhdır
İstemez zerrîn niyâmı tîg-i cevherdârımız

12 Kimse yanmazdı cihânda hâl-i ehl-i dânişe
Her nefesde olmasaydı âh-ı âteş-bârımız

13 Gûşe-i çeşm-i terahhumla kim aglardı bize
Dem-be-dem kan dökmeseydi dîde-i hûn-bârımız

14 Gerçi Sünbül-zâde'yiz bu bâgda bî-reng ü bû
Gül gibi âzürde etmez halkı ancak hârımız

15 Gâh serde gâh destinde tutar kadrin bilen
Kûh-ı vâlâ-yı hünerdir menbit-i ezhârımız

16 Ebr-i tîre-rûy-ı gerdûnuñ degildir teşnesi
Vehbiyâ şâd-âb olur eşk ile sünbülzârımız

[53]

ŞEHR-ENGÎZ BERÂY-I ÇEND CİVÂNÂN-I MEŞHÛR VE MÜLAKKAB-I İSTANBUL DER-DEFTERDÂRÎ-İ HİLMÎ PAŞA BERÂY-I LATÎFE NÜVİŞTE BÛD

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

---

[53] M.IV/119, FB.64b, K.72a

1 Habbezâ şehr-i Sitanbul'da gürûh-ı hûbân
Hüsn ile her birisi velvele-ârâ-yı cihân

2 Yûsuf'a kul olayım pâdişeh-i hûbândır
Olsun 'İsmâ'il'e de cân-ı 'azîzim kurbân

3 Rûyumu zerd eden ayva gülünüñ hasretidir
Dâg-dâr etdi dili lâle-'izârım Nu'mân

4 Yeñi togmuş aya beñzer deyü şehr-i Receb'iñ
Nereye gitse geçer ardına 'âlem Şa'bân

5 Gerçi saçlı toru da hayli tarîfî ammâ
Şimdi bu 'arsada dîvân atınıñdır meydân

6 İşlemezse eger ol basma koyun sâ'atiniñ
Her dakîka gerisin bindire görsün yârân

7 Gümüş endâzeye çok ölçüne gördük ammâ
Gelmedi arşuna ol kâle-i zer-dûz-ı girân

8 Sîb-veş gabgabıñ ohşatsa da ceyb elması
Tâze şeftâlûsunu almaga yokdur imkân

9 Kurda kapdırmayalım pek küçücükdür kuzulu
Koyuna girsin emîn olsun o âfetden amân

10 Pek cefâkâr degil gerçi vefâlı biliriz
Harcana lîk vefâ etse nukûd-ı yârân

11 Şimdi gâyetde töleklendi perî çihre Halîl
Gerçi bıldırcın idi bu sene oldu şeytân

12 Tûr-ı 'uşşâk idi Mûsî Çelebi dükkânı
Lîk Fir'avn imiş ol ustası çingâne hemân

13 Çün Beşiktaşlı henüz dâye kucagında gezer
Mehd-i âgûşa belenmez çocucakdır o civân

14 Serv-i nâz ise tayakçı efeyi savsa dahi
Yine her gûşede tâlib bulunur calk-zenân

15 Buña kuyruklu çekerse yakışır defterdâr
Ki bütün kuyruga dâ'ir kaba saçma hezeyân

[54]

KIT'A EZ-MUTÂYEBÂTEŞ MUTAZAMMIN-I LATÎFE-İ İMÂMİYYE

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Geldi gül câmi'ine şûh mü'ezzin-zâde
Nâz ile serv gibi kâmete çün etdi kıyâm

2 Hüsn-i savtın işidip añladı kim hüsnü de var
Bayılayazdı dönüp ardına bakdıkda imâm

3 Gördü kim kaşları mihrâb yüzü kıble-i nûr
Şaşırıp kıblesin oldu halecân-gîr-i kıvâm

4 Belki âbdesti bozuldu der idim etmese ger
Düşe kalka ne ise farz-ı salâtı itmâm

5 Iztırâbın göricek sezdi cemâ'at cümle
Ki anıñ hâtırına geldi bu endîşe-i hâm

6 Kendisi ardına geçseydi tenahnuh ederek
Başını secdeye koysaydı öñünde o gulâm

7 Gâlibâ bir hades etmiş ki telâş ile çıkıp
Yıkılıp gitdi hemân saga sola verdi selâm

---

[54] M.IV/120, FB.64b

[55]

TERCÎ’-İ BEND-İ HAKÎKAT-PEYVEND Kİ DER-TERK-İ TARÎK-İ HÂCEGÂNÎ NÜVİŞTE BÛD

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

I

1 Bu sîne-i sâf ile ‘aceb ehl-i safâyız
Âyîne-i rûşen-güher-i ‘aşk-ı Hudâyız

2 Edhem gibi terk eylemişiz mülk-i fenâyı
Şâhâne tefâhürle deriz kim ne gedâyız

3 Bir hırka-i peşmîne ile âl-i ‘abâ-veş
Pür-zîb ü tecemmül görünen ehl-i kabâyız

4 Baht-ı siyehiñ sâyesi tâc-ı serimizdir
Âsûde-i minnet-keşî-i bâl-i Hümâ'yız

5 Hâkisterimiz kül savurur çeşm-i hasûda
Rûşen-nazarân dîdesine kuhl-i cilâyız

6 Her kâmeti mevzûn güzele vâlih ü hayrân
Berceste-edâ mısra’a mâ’il şu’arâyız

7 Sahbâ ile seylâba verip kasr-ı riyâyı
Kurduk yeñiden kûy-ı harâbâta binâyı

II

1 Mahv etmege hâmî eserin ‘anberimizden
‘Aşk âteşiniñ çıkdıgı yok micmerimizden

2 Hızr'a soralım çeşme-i cân-bahşına âyâ
Bir katremi düşmüş dökülen sâgarımızdan

---

[55] M.IV/120, FB.65a [Başlıkta tercî-i bend yazılmakla beraber bu şiirin nazım şekli terkîb-i benddir.]

3 Lâyık mı emel sâhasına yüz suyu dökmek
Dûr eyleyemez âbımızı gevherimizden

4 Mûy üzre olur tecribe-i tîzî-i şemşîr
Tîg-i sitem-i çarh kesilmez serimizden

5 Pür-şerha iken sîne yine reh-rev-i hâme
Semt-i hünere togru gider mıstarımızdan

6 Âh etmeyelim yohsa eyâ şem'-i şeb-ârâ
Lerzende olursun eser-i sarsarımızdan

7 Kâşâne-i gerdûn yıkılır âha tayanmaz
Cânlar yakanıñ sanma ki cân u dili yanmaz

III

1 Meyl etme dilâ künc-i gınâ renc ü 'anâdır
Yanıñca berâber gidecek zâd-ı bekâdır

2 Bîhûde niçün şekve edersin ki felekden
Sen gibi o ser-geşte de mahkûm-ı kazâdır

3 Feyyâz-ı ezeldir biliriz Mâni' ü Mu'tî
Edvâr-ı felek sözleri kavl-i hükemâdır

4 Hallâk-ı cihân kulluga şâyestedir ancak
Kendiñ gibi bir şahsa tebasbus ne belâdır

5 Ebvâb-ı esâfilde gezip derbeder olmaz
Ol bendeñe ruh-sûde-i dergâh-ı Hudâ'dır

6 Ebnâ-yı zamân başına çalsın keremin kim
Hep kahbe-i mâder-be-hatâdır süfehâdır

7 Yükletme tahammül edemez var ise bârıñ
Kanbûr-ı felekdir iki kat püşti kibârıñ

IV

1 Ashâb-ı himem ehl-i kerem ser-be-zemîndir
Pes-pâye fürû-mâye olan sadr-nişîndir

2 Âyâ bu mudur ehline teslîm-i emânet
Hâ'in deyü bildiklerimiz cümle emîndir

3 Sâdık diyecek yek dü nefes subh idi ancak
Devr-i felek üzre o dahi kizbe karîndir

4 Da'vâ-yı riyâsetle geçer vakti ricâliñ
Sanmañ bu kadar gulguleler da'vî-i dîndir

5 Sevgend-i dürûg ile edip kesb-i menâfi'
Derler ki refâhiyyetimiz kedd-i yemîndir

6 Erbâb-ı menâsıbda liyâkat mi ararlar
Tahsîl-i emel bülga-i nâçîze rehîndir

7 Allâh kapasın oldu küşâde der-i rişvet
Hem rişvete hem mürteşi vü râşiye la'net

V

1 Bir mûra kifâf olmaz iki hırmen-i 'âlem
Kişt-i emele dâne-feşândır yine âdem

2 Ser-menzil-i maksûda 'alâyıkla varılmaz
Bir sûzen olur hâr-ı reh-i 'Îsî-i Meryem

3 Âhir basılır rûyuna tamgâ-yı melâmet
Dînâr u direm kîsesine kim ura hâtem

4 Kârûn gibi emvâli ile yerlere geçsin
Ol kim çalışır cem'-i hazâ'in deyü her dem

5 Ey dil olagör genc-i kanâ'atle tüvânger
Dirhem emeli hâtırıñı etmeye derhem

6 Bir nokta koyup mücrim ederler seni soñra
Esrâr-ı kibâra sakın olma hele mahrem

7 Hem sırrıñı keşf eyleme ihvâna hazer kıl
‘Âlemde hakîkat eseri var mı nazar kıl

VI

1 Rû-mâl-i tezellül ile pây-ı süfehâya
Lâyık mı talebkâr olalım rütbe vü pâye

2 Ol zümreden ümmîd-i ‘inâyet ne demekdir
Kâlâ-yı cihân degmez iken züll-i recâya

3 Bî-çâre saña müftüne mansıb mı verirler
Sarrâf ile kavl etmeyicek ahz ü ‘atâya

4 Hep rişvet ile eylediler devleti berbâd
Bak şu ‘ulemâya vükelâya vüzerâya

5 Müstagrak iken ni’metine şâh-ı cihânıñ
Hırs ile sanarsın yine bî-vâye vü mâye

6 Hâ’in bulur elbette bu dünyâda belâsın
Etdikleri kalmaz biliriz rûz-ı cezâya

7 Mümkin degil ıslâh-ı mefâsidleri eyvah
Kahr eylesin öyle süfehâ zümresin Allâh

VII

1 Bir bîve-i sad-şevher iken bu zen-i dünyâ
Hem-ser mi olur himmet-i merdâneye hâşâ

2 Çün nakd-i hayât olmuş aña mihr-i mu’accel
Kâbîn-i mü’eccel nedir ol kahbeye âyâ

3 Aldanma ruh-ı aline ol pîre-zeniñ kim
Meşşâtası İblîs gibi mel’anet-ârâ

4 ‘Aşk ise murâdıñ sevip Allâh habîbiñ
Mahbûb-ı Hudâ ol yürü ey merdüm-i dânâ

5 Lâyık mı güzâr etmeyesin cisr-i mecâzı
Ham oldu kadiñ kantara-i pül gibi hayfâ

6 Vehbî ne ekip biçdigiñi bilmediñ ey hayf
Bu mezra’a mahsûlü iken vâye-i ‘ukbâ

7 Kaldı işimiz magfiret-i Rabb-i Celîl'e
Şâyân ede ‘isyânımızı ‘afv-ı cemîle
[56]

TAHMÎS-İ GAZEL-İ VEHBÎ-İ EVVEL Kİ BE-TALEB-İ HÜKÛMET-İ MAGNİSA BE-ES’AD-ZÂDE ‘ARZ KERDEEST

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

I

1 Meyl edip hüsn-i dil-ârâsına Magnisa'nıñ
2 Oldum üftâde temennâsına Magnisa'nıñ
3 Kays olursam nola sahrâsına Magnisa'nıñ
4 "Dil verip bir saçı leylâsına Magnisa'nıñ
5 Düşdü göñlüm yine sevdâsına Magnisa'nıñ"

II

1 Hâk-i pâkinde nihândır niçe hâsiyyet-i hâs
2 Meyvesi zâ’ika-i câna verir lezzet-i hâs
3 Gündüzüñ lâlesitânında görüp ‘işret-i hâs
4 "Bu ne ni’metdir olur her gece bir sohbet-i hâs
5 Hîç toyulmaz hele burasına Magnisa'nıñ"

III

1 Varıp ol sûy-ı dil-ârâya ‘ayân et şevkim
2 Akıtıp eşkiñi ey dîde revân et şevkim
3 Sen de ey âh-ı ‘alev-zâd vezân et şevkim
4 "Kûh u sahrâsına ey bâd beyân et şevkim
5 Bildir a’lâsına ednâsına Magnisa'nıñ"

[56] M.IV/123, FB.66b

IV
1 Top-ı âh ile bulup kal’a-i maksûda nazar
2 Bend-i zindân-ı elemden ele girseydi makar
3 Kalmadı tende mecâl ü dil-i gam-dîdede fer
4 "Verelim her ne ise mâhasal-ı seyr ü sefer
5 Müjdegânî-i temâşâsına Magnisa'nıñ"
V
1 Mansıb erbâb-ı heves h^{w}âhişidir ey Vehbî
2 Ma’delet ehl-i mürüvvet işidir ey Vehbî
3 Böyle derlerse efendiñ işidir ey Vehbî
4 "Halkınıñ bâ’is-i âsâyişidir ey Vehbî
5 Hak safâlar vere mollâsına Magnisa'nıñ"
VI
1 Ol himem-perver-i ‘asrıñ nazar-ı ‘adli ile
2 Gitsem ol semte eger reh-güzer-i ‘adli ile
3 Diyeler hakkıma gûş-ı haber-i ‘adli ile
4 "Dem-i cân-bahş-ı Mesîhâ eser-i ‘adli ile
5 Oldu el-hak sebeb ihyâsına Magnisa'nıñ"
VII
1 O kerîmiñ himemi ‘âleme te’sîr etmiş
2 Niçe vîrâne dili şefkati ta’mîr etmiş
3 Pertev-i re’feti bu şehri de tenvîr etmiş
4 "Böyle ‘âlî-himemi kendüye teshîr etmiş
5 Âferîn himmet-i vâlâsına Magnisa'nıñ"

[57]

DER-TALEB-İ HUKÛMET-İ BOLU BE-MÜŞÂRUN İLEYH ‘ARZ KERDEEST

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Hayli sapdırdı felek câdde-i âmâlimden
Bu tarîk ile reh-i şekveyi tutsam yolu var

Başıma ‘âlemi teng etdi belî zîk-i ma’âş
Vüs’at-i hâle medâr olmaga ammâ Bolu-vâr

[57] M.IV/124, FB.67a, K.15a

[İ]

DER-HUKÛMET-İ BOLU NÜVİŞTE BÛD*

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Dâr-ı dünyâda olup zîk-i ma'âşa râzî
Etmesin 'aklı olan meyl-i temennâ-yı Bolu

* Vüs'at-i hâl hayâliyle tara düşmüşdüm
Başıma 'âlemi teng etdi eşirrâ-yı Bolu

[58]

DER-HUKÛMET-İ TOPHÂNE NÜVİŞTE

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Feth eder hısn-ı ümîdi top-ı şâhî-i himem
Burc-ı bârûlar tayanmaz himmet-i merdâneye

Çıkmasın ammâ sadâsı falya vermekden sakın
Gerçi sür'atle atıldıñ Vehbiyâ Tophâne'ye

[59]

BERÂY-I TEKADDÜM-İ NÂ-EHLÂN NÜVİŞTE

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Etmezdi tefevvuk baña tahtımda olanlar
Olsaydı benim de tayanır püşt ü penâhım

Ger pîş-rev-i ehl-i ma'ârif dahi olsam
Pesmânde eder çâre mi var baht-ı siyâhım

[İ] FB.67b, K.15b

* Başlık: Dîger kıt'a nüvişte Bolu K.

* 2: tara: kâra K.

[58] M.IV/124, FB.67a, K.15a

[59] M.IV/124, FB.67a, K.15b

[60]

DER-HAKK-I KUZÂT-I ZAMÂNE NÜVİŞTE
[fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

Ekseriyyâ kuzâtı 'asrımızıñ
Câhil olmazsa da zalûm gibi

Tafrâtıyla rütbe kat' edemez
Olmayan kâdî-i Sedûm gibi

[61]

ÎN NÎZ DER-HAKK-I KUZÂT
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Ser-levha-i eşrâf dahi çille-keşândır
Siroz içün kırk sene sıklet çekilir mi

Bârî çekelim minnetini tezkireciniñ
Matlabcı-ı bed-lehçeye rişvet çekilir mi

[62]

DER-DÎVÂN-I KAZÎ-'ASKERÎ NÜVİŞTE
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Geçmedik tâze iken biz dahi halkıñ öñüne
Geride kaldık anıñçün şu fenâ dünyâda

Böyledir şîve-i ahkâm-ı kazâ ey Vehbî
Eskilik gâlib olur rütbe-i isti'dâda

[63]

---

[60] M.IV/124, FB.67a, K.15b
[61] M.IV/124, FB.67b, K.15b
[62] M.IV/124, FB.67b, K.15b
[63] M.IV/125, FB.67b, K.74a

TAHMÎS-İ GAZEL-İ NÂBÎ MERHÛM

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

I

Ciger hûn oldu fikr-i bûse-i fem kanda ben kanda
Dilimde tâze dâg-ı tâbe merhem kanda ben kanda
Leb-i la'liñ için eşk-i dem-â-dem kanda ben kanda
"Gamıñla aglamakdan çeşm-i pür-nem kanda ben kanda
Hırâş-ı sîneden ser-pençe-i gam kanda ben kanda"

II

Kebâb-ı sîne-i hûnîni nukl-i bezmdir gûyâ
Ne kanlar nûş eder 'âşık olan mânende-i sahbâ
Egerçi zâhirâ yek-rengdir destimdeki mînâ
"Anıñ câmı tolardı bâde-i gül-gûn ile ammâ
Benim hûn ile pürdür sâgarım Cem kanda ben kanda"

III

Çiçekli kâle uymaz atlas-ı sahbâ-yı gül-fâma
Şarâbî reng bir hırka yeter rind-i mey-âşâma
Televvün kisvesiyle gayrı gûne giymedim câme
"Çemende güllere şebnem fütâde ben gül-i câma
Bakılsa çeşm-i insâf ile şebnem kanda ben kanda"

IV

O şûha mû-be-mû etdikçe dikkatle nazar çeşmim
Düşüp sad pîç ü tâba dem-be-dem olmakda ter çeşmim
Müselsel halka emvâcıyla girdâba döner çeşmim
"Görüp rûyunda zülfün reşk ile kanlar döker çeşmim
Safâ-yı turra-i pür-pîç ü pür-ham kanda ben kanda"

V

Felek mecrûh-ı şemşîr-i gam etdi cism-i bî-tâbı
Oñulmaz derde düşdüm terk edip âsâyiş ü h^{w}âbı
Akıtsam dîdeden Vehbî sezâdır böyle hûn-âbı
"Pür olsa hokkası eczâ ile gerdûnuñ ey Nâbî
Hezârân zahm-ı nâsûr ile merhem kanda ben kanda"

[64]

MUHAMMES BE-TAZMÎN-İ MISRA’-I MEŞHÛR-I SÂBİT Kİ EZ-HUKÛMET-İ ORDU-YI HÜMÂYÛN DER-TALEB-İ İZN-İ ‘AVDET MA’RÛZ ŞUD

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

I

‘Ahd ü peymân-ı vefâyı eyüce berkitsem
Evliyâ-yı ni’amı Hakk'a emânet etsem
Rehber olsa keremiñ kûy-ı merâma gitsem
Himmet olmazsa bu günlerde ne yapsam n'etsem
"Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem"

II

Seni ma’mûr ede dâ’im umarım Bârî'den
Beni âzâd ede lutfuñ bu giriftârîden
Kesmem ümmîdimi ihsân-ı himemkârîden
Kurtarıp fikr-i mecâzât-ı Sinimmârîden
"Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem"

III

Olmayıp defter-i kassâm-ı kazâya râzı
Gâh bu hâl ile nâ’ib oluruz geh kâzî
Nef’-i müstakbel içün ‘ömrümüz oldu mâzî
Besdir ammâ beni ta’mîre kerem enkâzı
"Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem"

IV

Bendeñi hâne-harâb eyledi mi’mâr-ı ezel
Gayrı âbâd olamaz külbe-i berbâd-ı emel
Ya’nî te’sîs-i mebânî edemem geldi kesel
Demesinler kuluña bunda bırakdıñ mı temel
"Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem"

V

Nice bir nâle-i cângâh ile feryâd etsin
Himmetiñ Vehbî-i nâ-şâdıñı dilşâd etsin
‘Ömrü oldukça du’â ile seni yâd etsin
Hak seniñ hâne-i ikbâliñi âbâd etsin
"Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem"

---

[64] M.IV/125, FB.68a, K.73b

[65]

TAHMÎS-İ GAZEL-İ NEDÎM MERHÛM

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

I

‘Akl u fikrim gâret-i reftâr-ı hûbân oldu hep
Bir temâşâ kim havâss-ı hamse hayrân oldu hep
Sîne vü laht-ı ciger sûzişle biryân oldu hep
"‘Aşka düşdüm cân u dil müft-i civânân oldu hep
Sabr u tâkat masraf-ı çâk-i girîbân oldu hep"

II

Halka-i zencîr-i zülfü eyleyip ‘arz-ı cünûn
Çeşm-i câdûsu olurken ‘âşıka hayret-nümûn
Ol perî gösterdi bir âyîne-veş levh-i füsûn
"Açmış oldu sînesin bir kerre ârâm-ı sükûn
Sîneden bilmem ne hâletdir girîzân oldu hep"

III

Leşker-i harbî gibi fursat arardı her zamân
Mülk-i câna böyle istîlâ edip şimdi hemân
Her biri gûyâ esîr etmiş hezârân Müslümân
"Hâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-amân
Ser-be-ser iklîm-i hüsnüñ kâfiristân oldu hep"

IV

Bezm-i ‘ayşa gelmege ol ‘işveger etmişdi va’d
Nûş-ı meyden soñra hem lutf-ı diger etmişdi va’d
Leblerinden tatlı tatlı gül-şeker etmişdi va’d
"Gerdeninden sînesinden bûseler etmişdi va’d
Cümlesinden neyleyim zâlim peşîmân oldu hep"

V

‘Itr-ı fitneyle edip âlûde-revgan perçemin
Nâz ile püskül gibi bükmüş ucundan perçemin
Sarkıdır şeklinde gûyâ tâbe-gerden perçemin
"Bir nezâketle açıp fes gûşesinden perçemin
Şöyle göstermiş ki kim gördüyse hayrân oldu hep"

---

[65] M.IV/126, FB.68b, K.74b

VI
Gerçi mâder-zâddır zâtıñda bu hüsn-i likâ
Cünbiş ü reftârı ta’lîm etdi dâyeñ gâlibâ
Şîr-h^{w}âre tıfl iken ammâ nedir bu hoş edâ
"Şîve-i güftârı hemşîreñ mi ögretdi saña
Her sözüñ şîrîn-zebânım cânıma cân oldu hep"
VII
Dünki gün bezmiñde hâlimden açıp bahs-i ‘azîm
Nakl edince saña bir Vehbî gibi yâr-ı kadîm
Hem tecâhül eyleyip hem nâz ile olup besîm
"Sen demişsin kim kimiñ derdiyle giryândır Nedîm
Hep mürüvvetsiz seniñ derdiñle giryân oldu hep"

[66]

TAHMÎS-İ GAZEL-İ SÂMÎ MERHÛM
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]
I
Safvet-i sîne mürâyât-ı tecellâdandır
Suver u ‘aks-i emel nakş-ı süveydâdandır
Hûb u zişte nazar et hikmet-i Mevlâ'dandır
"Fark-ı mâhiyyet-i dil çeşm-i temâşâdandır
Pertev-i nîk ü bed âyîne-i sîmâdandır"
II
Bî-hayâlık hele ızhâr-ı ‘inâd etmekdir
Mebhas-i ‘ilmi mebâdî-i fesâd etmekdir
Câm-ı germiyyeti efsürde-i bâd etmekdir
"Revzen-i hâneyi sermâda küşâd etmekdir
Serdî-i bezm-i edeb hande-i bî-câdandır"
III
Güherim saht deyü olma cihânda magrûr
Hâlet-i üsrüb ü elmâs degil mi manzûr
Eyle keyfiyyet-i hâtır-şikene vakf-ı şu’ûr
"Hâzır ol bezm-i mükâfâta eyâ mest-i gurûr
Rahne-i seng-i siyeh penbe-i mînâdandır"

[66] M.IV/127, FB.69a

IV
1 Bahr-ı pür-mâye imiş sîne-i ehl-i ‘irfân
2 Cevherin bezl ile gelmez aña aslâ noksân
3 Nola ger kesb-i kemâl eylese andan nâdân
4 "Sâf-dil tîre-nihâdâne olur feyz-resân
5 Güher-efşânî-i sâhil kef-i deryâdandır"
V
1 Vehbiyâ cûş u hurûş üzre iken ‘âlem-i âb
2 Birgün elbette yıkar rindiñ esâsın seylâb
3 Mâhasal ehl-i harâbât olur hâne-harâb
4 "Sâmiyâ hâne-ber-endâzî-i dil hem-çü habâb
5 Cûşiş-i mevce-i seylâbe-i sahbâdandır"

[67]

TAHMÎS-İ GAZEL-İ FEHÎM
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün]
I
1 Tohm-ı pür-şûr u şererdir ser-nümûde hırmenimdem
2 İhtirâz üzre geçer berk-i felek pîrâmenimdem
3 Sûhte olur ziyâ-yı mihr girse revzenimden
4 "Ey nefes bîhûde geçme cân-ı âteş-meskenimden
5 Ra’şe-rîz-i şu’le-i âh ol nesîm-i şîvenimden"
II
1 Var mı bir âteşkede bu sîne-i pür-tâba beñzer
2 Nâgehân gelse semender düşse hâkister eder per
3 Sûzişimden cennet-i kûyuñ sakın ey hûr-peyker
4 "Bir gedâ-yı hâne-sûzum şu’le pîrâhen çü ahker
5 Asl-ı dûzah bir şererdir şu’le-i pîrâhenimden"
III
1 Mihribân olduñ görünce gerçi bu magdûru müşfik
2 Çâre kaydıyla velîkin çekme hergiz zûru müşfik
3 Bakmayıp eyle berîde gel sen ol nâsûru müşfik
4 "Cevşen-i elmâs-pûş et merhem-i kâfûru müşfik
5 İhtirâz et rahm-ı zahm-ı cism-i merhem düşmenimden"

[67] M.VI/63, K.72b

IV

1 Var derûnumda fetîl-i ‘aşk pek ber-geşte-hâlim
2 Dûd-ı âh ile boyandım hasret-i bezm-i visâlim
3 Leyle-i târîk-i gamda devr-i dâ’im bî-mecâlim
4 "Ey çerâg-ı çeşm-i ‘âşık ben ki fânûs-ı hayâlim
5 Câme-h^{w}âbım rûşen eyle perde-i pîrâmenimdem"

V

1 Âsumân-ı hüsne sensin ol meh-i hurşîd-manzar
2 Kim eder tâb-ı ‘izârıñ jâle-i nâçîzi gevher
3 Şermsârâne nigâh-ı germ edip ey sa’d-ahter
4 "Tâbiş-i mihr-i cemâliñden ‘arak-rîzân olam ger
5 Kevkev ü ahter ter olmuş hep mesâmmât-ı tenimden"

VI

1 Dâmen-i deşt-i belâda ser-be-rîz-i hâk ü sengim
2 Cûşiş-i şevk ile bahr-ı gamda mevc-i bî-direngim
3 ‘Âşıkım kan aglamakdan yokdur aslâ şerm ü nengim
4 "Ol kadar hecriñle dökdüm eşk-i çeşm-i lâle-rengim
5 Oldu tûfân dâg-ber-dil âstîn ü dâmenimden"

VII

1 Levh-i ilhâm olmasaydı ger bisât-ı hatt-ı nazmım
2 Nûr ile olmazdı böyle ihtilât-ı hatt-ı nazmım
3 Vehbiyâ var silk-i feyze irtibât-ı hatt-ı nazmım
4 "Ol Fehîm-i meh-zamîrim kim nukât-ı hatt-ı nazmım
5 Şeb-çerâg etdim şu’â’-ı mihr-i tab’-ı rûşenimden"

[68]

DER-VAKT-İ RESÎDEN BE-SAHRÂ-YI EDİRNE BÂ-MU’ASKER-İ SULTÂNÎ BERÂY-I LATÎFE BE-HAYRÎ MERHÛM NÜVİŞTE BÛD

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Hoş geldi baña şehr-i dil-ârâ-yı Edirne
İstanbul'u añdırdı temâşâ-yı Edirne

[68] M.IV/128, FB.65a

2 Her serv-kadiñ ‘aksi derûnunda nümâyân
Âyînedir enhâr-ı musaffâ-yı Edirne

3 Dilberleriniñ bûse-i şîrîn-leb-i la’li
‘Uşşâka verir lezzet-i helvâ-yı Edirne

4 Beñzer ruh-ı hûbânına her vech ile gûyâ
Sad reng ile bûyâ gül-i zîba-yı Edirne

5 Erzân satar şîveyi bî-narh u terâzû
Dil-dâde-i sûk-ı ‘Alî Paşa-yı Edirne

6 Oglanlı'da bir kız gibi dellâke süründük
Çokdur belî germâbe-i ra’nâ-yı Edirne

7 Devr eyleyerek ‘âlemi şimdi beni Vehbî
Çarh eyledi üftâde-i sahrâ-yı Edirne

[69]

ÎN HEM DER-ÂN CÂ BERÂY-I DUHTER GÜZÂRENDE’İ NÎZ BE-HAYRÎ EFENDİ NÜVİŞTE BÛD

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Âh cânım kıza düşdü sıcagım geçdi meded
Gördüm ol âfeti ‘azm-i reh-i hammâm eyler

Komaz ol dest-i muhannâyı tehî bîşinde
Cây-ı ma’hûdunu tezkîr içün ibhâm eyler

[70]

NAZÎRE BE-KASÎDE-İ MEŞHÛRE-İ NEF’Î Kİ BE-ÂSİTÂN-I SULTÂN AHMED-İ EVVEL TAKDÎM KERDEEST

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

---

[69] M.IV/128, FB.68a
[70] M.IV/128

1 Ol nâzenîn ki bûsesi ‘uşşâka cân verir
Âb-ı hayâtdan leb-i la’li nişân verir

2 Bir nahlzâra sâye-figen olsa kâmeti
Her şâh-ı bîde hey’et-i serv-i revân verir

3 Gül gibi hande-i lebi tasvîr-i gonçeye
Reng-i neşât-ı zindegî-i câvidân verir

4 Rahm eylemek degil dil-i sengîni ‘âşıka
Şemşîr-i ebruvânına her dem fesân verir

5 Üftâdegân-ı çâh-ı zenahdânına yine
Şefkatle târ-ı zülfü ser-i rîsmân verir

6 Çîn'e gidip şemîmi sabâ ile nâfeye
Bu nekheti o turra-i ‘anber-feşân verir

7 Âgûş-ı dîgerâna girip sîne-sâf olur
Ammâ o bî-vefâ baña geldikde yan verir

8 Şol köhne nahla vasl olunan nev-fidân gibi
Bu pîre tâze şevki o nev-res civân verir

9 Ebrûsudur keşîde-i menşûr-ı hüsnü kim
Tugrâ-yı pâdişâh-ı cihândan nişân verir

10 Ol pâdişeh ki dergehine rûz u şeb felek
Nevbetle mihr ü mâhı iki pâsbân verir

11 Ol pâdişeh ki na’l-i şerer-pâşı rahşınıñ
Sahrâ vü kûha zîb-i reh-i kehkeşân verir

12 Yektâ-süvâr-ı sahn-ı celâdet ki destine
Tîg ü sinânı Rüstem ile Kahramân verir

13 Zıll-i İlâh Hazret-i Sultân Selîm kim
‘Adli cihâna sâye-i emn ü emân verir

14 Mülke bu gûne revnak-ı dâd u ‘adâleti
Ne Pîşdâdiyân u ne Nûşîrevân verir

15 Sahrâ-yı ‘adliniñ bere-i âhuvânına
Şîr istedikçe mâde-i şîr-i jiyân verir

16 Tedbîr-i müste’âr-ı Melikşâh'a ta’n edip
Kendi Nizâm-ı Mülk'ün o şâh-ı cihân verir

17 Re’y-i savâbı sûret-i ilhâm ile hemân
Mir’ât-ı kalbine nazar-ı kudsiyân verir

18 Te’yîd-i dîn ü devlet olunca murâd-ı Hak
Dünyâya böyle bir şeh-i sâhib-kırân verir

19 Savletle gûy-ı mihri atıp tutmak istese
Gerdûn o şâha mâh-ı nevin savlecân verir

20 Kavs-i kuzahla destine sehm-i sa’âdeti
Zâl-i sipihr-i ham-şude tîr ü kemân verir

21 Hem tîr-i sîne-dûzunu etdikçe der-kemân
Evc-i ‘alâda tabla-i mihrin nişân verir

22 Hayyâm-ı ceyş-i mevkib-i iclâlidir ki çarh
Ecrâm-ı heft-kubbesini sâyebân verir

23 Ol dem ki dest-i kahrına şemşîrini alır
Ervâh-ı kavm-i câna dahi bîm-i cân verir

24 Şemşîridir o şîr-i ser-efgen ki tu’mesin
Hûn-ı reg-i perîde-i gerden-keşân verir

25 Çekse o tîgi gâhî ser-i kûha hışm ile
Nakş-ı pelenge rîziş-i berg-i hazân verir

26 Gül-bang-i top-ı velvele-engîz-i satveti
Hısn-ı sipihre zelzele-i nâgehân verir

27 Encüm-misâl nakş-ı süm-i rahş-ı devleti
Sath-ı zemîne kevkebe-i âsumân verir

28 Kâlâ-yı sâde-nesc ise de atlas-ı felek
Bast-ı niyâz ile aña bergüstvân verir

29 Ol rahş-ı berk-rahşı kaçan zîr-rân edip
Cevlângehinde cünbiş-i ‘atf-ı ‘inân verir

30 Sür’atde nûr-ı bâsırayı sebkat eyleyip
Bir lahza da döner haber-i lâ-mekân verir

31 Temkîni sâhasında mekîn olsa gird-bâd
Zerrâtına mekânet-i kûh-ı girân verir

32 Tahrîk-i şehper eylese ‘Ankâ-yı himmeti
Ecrâm-ı Kâf'a verziş-i bâd-ı vezân verir

33 Bir zerre-i kemînesini hâk-pâyınıñ
İksîr-i âfitâba veren râygân verir

34 Nân-pâre-i ‘inâyetidir dehri seyr eden
Sanmañ şu kurs-ı mihr ü mehi halka nân verir

35 Cûş-ı ‘atâda dest-i güher-pâşı verdigin
Ne ebr-i nevbahâr u ne deryâ ne kân verir

36 ‘Âlî-himemdir öyle ki menn-i semâ gibi
Dehre nevâl-i ni’meti bî-imtinân verir

37 Lemhü’l-basarda bî-ser ü sâmân gedâlara
Yek nazrası nümâyiş-i Sâmâniyân verir

38 Bir mûr-ı lenge etse Süleymân-veş iltifât
Tîmûr-ı nâmver gibi tâb u tüvân verir

39 Zîr-i cenâh-ı mes’adetinde Hümâlara
Tâk-ı sarây-ı rif’atini âşiyân verir

40 Nûr-ı çerâgı kasr-ı sipihr-irtifâ’ınıñ
Şeb-tâba ferr ü kevkebe-i Ferkadân verir

41 Lutf-ı nihâdı olsa bevâdîye feyz-bahş
Âb-ı revân safâsını rîg-i revân verir

42 Ammâ olursa kahrı şerer-pâş-ı rûzgâr
Emvâc-ı bahra lem’a-i âteş-feşân verir

43 Şâhâ bilindi kadri deyü âsitânıña
Gerçi kasâ’idin şu’arâ-yı zamân verir

44 Ammâ bu çâkeriñ gibi ey şâh-ı nüktedân
Hîç var mı bir kasîde-i mu’ciz-beyân verir

45 Ben ol bakiyye-i selefim kim zamânede
Her bir sözüm cihâna birer dâsitân verir

46 Hâkânî'yim ki Muhteşemâne edâlarım
Dîvân-ı Şevket-i şeh-i devrâna şân verir

47 Her dem bahâr-ı feyz-i Gülistân-ı tab’ıma
Sa’dî-i ter-zebân gibi sad bâgbân verir

48 Kilkim sevâd-ı nazmı ile çeşm-i Sâ’ib'e
Kuhl-i cilâ-yı bî-bedel-i Isfahân verir

49 Ol h^{w}âceyim ki cevher-i nazmımdaki revâc
Nef’î'niñ iştihârına kesr ü ziyân verir

50 Rûm u ‘Acem'de tuhfe-i kâlâ-yı şi’rimi
Ehl-i sühan biri birine armagân verir

51 Rûy-ı cemîl-i şâhid-i ma’nâya fikrimiñ
Rengîn edâsı gâze gibi hüsn ü ân verir

52 Her şeb civân-ı tab’ıma bu çarh-ı pîre-zen
Sad bikr-i ma’nî-i sühan-ı dil-sitân verir

53 Firdevsî-i hayâlim o dûşîzegâna hem
Bu şîvelerle cünbiş-i hûr-ı cinân verir

54 Ol bülbülüm ki nüh-çemeniñ bâgbânları
Bir nagmemi işitmege biñ gülsitân verir

55 Tûtî-i hoş-edâ-yı şeker-hâ-yı tab’ımıñ
Her nutku zevk-i bûse-i şîrîn-lebân verir

56 Sînemdir incilâ ile âyîne-i rasad
Dehre cefâ-yı hikmet-i İşrâkiyân verir

57 Bürhân-ı süllemî olup eflâke çıkmaga
Fikrim ‘ukûl-i felsefeye nerdübân verir
58 Böyle ferîd-i ‘asr iken ammâ cefâ-yı çarh
Ne râhat-ı derûn ne ârâm-ı cân verir

59 Kaddim ham oldu kalmadı gerçi tahammülüm
Cevr ile bu felek yine bâr-ı girân verir

60 Ser-nahl-i bâg-ı ni’metine zâg kondurup
Ancak Hümâ'ya gâhice bir üstüh^{w}ân verir

61 Sâkî-i devr ider beni sîr-âb-ı hûn-ı dil
Nâdân-ı tîre-tab’a mey-i ergavân verir

62 Sad nevbahâr gelse de bu rûzgârda
Berg-i gül-i ümmîdime reng-i hazân verir

63 Vehbî yeter şikâyet-i bahl-i zamâne kim
İste murâdıñı o şeh-i kâmrân verir

64 Bir nutku ile saña o şâh-ı civân-baht
Bu pîrlikde kuvvet-i baht-ı civân verir

65 Siroz'u kilk-i himmeti hattıyla medd edip
Bu çille-i keş-â-keş-i gamdan amân verir

66 ‘Abd-i kadîm-i vâlid-i merhûmdur deyü
Âzâd-nâmeñi yazıp elbet hemân verir

67 Bir iş midir kazâ ki o şeh çâkerânına
Bâgdâd u Mısr-veş niçe kişver-sitân verir

68 Dest-i niyâzı eyle küşâde du’âya sen
Feyz-i icâbetin kerem-i müste’ân verir

69 Tâ kim nizâm-ı ‘âlemi te’yîd içün Hudâ
Şâhâna tâc u taht-ı mu’allâ-mekân verir

70 Tahtında dâ’im eylesin ol tâcdârı kim
Tâc u serîr-i saltanata ‘izz ü şân verir

71 Mennân-ı müste’ân ede hemvâre kâmrân
Ol şâhı kim ‘atâsını bî-imtinân verir

İBTİDÂ'-İ TEVÂRÎH

DER-ZİKR-İ BA'ZI TEVÂRÎH EZ-TÂRÎHHÂ Kİ EKSER-İ Û BE-EMR Ü TALEB BERÂY-I E'ÂZIM-I HAZERÂT-I MÜLÛK VE SÂ'İR EFÂHİM-İ PESENDÎDE- SÜLÛK NÜVİŞTE BÛD EZ-ÂN CÜMLE TÂRÎH-İ CÜLÛS-I HAZRET-İ SULTÂN MUSTAFÂ HÂN-I CENNET-MEKÂN

[1]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Hamdü li'llâh kim zuhûr-ı feyz-i eltâf-ı Hudâ
Eyledi dünyâyı böyle hürrem ü behcet-fezâ

2 Kalmayıp jeng-i küdûret sîne-i ekvânda
Oldu diller cümle mir'ât-ı musaffâ-yı safâ

3 Dîdeler rûşen yine bir âfitâb-ı saltanat
Eyledi ref'-i zalâm-ı zulm içün neşr-i ziyâ

4 Ya'nî sultân-ı mu'azzam Mustafâ Hân-ı kerîm
Taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye kıldı i'tilâ

5 Minber-i 'arş üzre şimdi hutbesin Cibrîl okur
Ol imâmü'l-müslimîne eyleyip bast-ı sena

6 Muktedâ-yı 'âlemîn etdi anı Rabb-i Mu'în
Emrine bâ-nass-ı Kur'ân oldu vâcib iktidâ

7 Zıll-i Yezdân'dır ki olmuş sâye-endâz-ı emân
'Âleme şehbâl-i 'adl ü dâdı mânend-i Hümâ

8 'Akl-ı Evvel sânî-i idrâk-i tab'-ı pâkidir
Zihn-i derrâkinde vardır ol kadar fart-ı zekâ

---

[1] M.V/2, FB.70a

9 Reşk-i İskender degil mi sûret-i dârâtı kim
Safvetiyle tab’ıdır âyîne-i ‘âlem-nümâ

10 Lutf u ihsânın göreydi Hâtem-i Tâ’î eger
Şerm ile eylerdi tayy-ı şöhret-i cûd u sehâ

11 Kıldı mânend-i Süleymân ‘âlemi zîr-i nigîn
Pây-ı tahtıdır şehân-ı rûzgâra mültecâ

12 Ol şehenşâh-ı cihânbânıñ Hudâ-yı müste’ân
Eylesin eyyâm-ı ‘ömr ü devletiñ bî-intihâ

13 Yazdı târîh-i cülûsun Vehbiyâ kilk-i beyân
Şâh-ı mülk-ârâm-ı İslâm oldu Sultân Mustafâ[lxxvi]

[2]

TÂRÎH-İ DÎGER
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Şükr-i Yezdân kim verâ-yı perde-i takdîrden
Şâhid-i maksûd-ı ‘âlem oldu şimdi rû-nümâ

2 Ya’nî Sultân Mustafâ Hân eyledi tahta cülûs
Dehri dilşâd eyledi ol müjde-i ‘âlem-bahâ

3 Oldu cârî cûybâr-ı ‘adl ü dâdı ‘âleme
Gülşen-i mülke tarâvet verdi bu neşv ü nemâ

4 Şevket ü iclâl ü ‘ömrü dâ’im olsun tâ ebed
Tursun ol şâh-ı cihân turdukça bu arz u semâ

5 Efser-i Cemşîd'e yazdım Vehbiyâ târîhini
Pâdişâh-ı ‘adl-fermâ oldu Sultân Mustafâ[lxxvii]

[lxxvi] Ebced hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.
[2] M.V/3, FB.70b

[3]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ HİBETU'LLÂH SULTÂN KERÎME-İ MÜKERREME-İ ÂN ŞEHENŞÂH-I CİHÂN

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Mustafâ Hân-ı cihânbân-ı mu'allâ-şân kim
Kadr ü şevketle odur mefhar-i Âl-i 'Osmân

2 Ol şehenşâh-ı felek-câh-ı himem-fermânıñ
Çâker-i dergehidir cümle selâtîn-i cihân

3 Zâtıdır mihr-i cihân-tâb-ı sipihr-i şâhî
Nesl-i vâlâsı dahi nûr-ı cemâl-i ekvân

4 Hamdü li'llâh o sipihr-i himem ü şevketden
Kıldı bir kevkeb-i dürrî-i mu'allâ leme'ân

5 Şübhesiz mevhibe-i Hazret-i Sübhânî'dir
Hibetu'llâh ile mevsûme olursa şâyân

6 Müjdecidir niçe şehzâdeleriñ makdemine
Hele âfâka safâ geldi o mihr-i rahşân

7 Niçe evlâd-ı kirâmî-güheriyle böyle
Müstedâm eylesin ol şâhı Hudâ-yı Mennân

8 Vehbiyâ cevher-i târîhiñi neşr et yoluna
Makdem-i hayr ile geldi Hibetu'llâh Sultân[lxxviii]

[4]

TÂRÎH-İ CÜLÛS-I SULTÂN 'ABDÜ'LHAMÎD HÂN

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

---

lxxvii Ebced hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.

[3] M.V/3, FB.70b

lxxviii Ebced hesabıyla H.1172/M.1759 tarihine tekabül etmektedir.

[4] M.V/3, FB.71a

1 Hazret-i Hâkân-ı a’zam sâye-i Rabb-i Mecîd
Pâdişâh-ı heft-kişver ya’nî Hân ‘Abdü’lhamîd

2 Taht-ı ‘âlî-baht-ı ‘Osmânî'ye revnak-bahş olup
Dergehinde cümle şâhân-ı cihân oldu ‘abîd

3 Zâtı memdûhü’s-sıfâtında bedîd ü müncelî
Kuvvet-i Sultân Murâd u zühd-i Sultân Bâyezîd

4 Cân atar bu demde kurbân olmaga Cedy-i felek
Oldu hengâm-ı cülûsu ‘îd-ber-bâlâ-yı ‘îd

5 *‘Urve-i vüskâ*[lxxix]-yı şer’u’llâha etmiş i’tisâm
Kıldı ecsâd-ı ‘ibâda şefkatiñ habl-i verîd

6 Katre-i ihsânıdır İskender'e ‘ayn-ı hayât
‘Adlidir Ye’cûc-ı zulmüñ men’ine sedd-i sedîd

7 Müste’âr olmazdı âsâr-ı ziyâsı tâ ebed
Mihr-i cûdundan hilâl-i çarh olaydı müstefîd

8 Sît-i kahr u savleti a’dâ-yı dîniñ gûşuna
Eyledi ilkâ-yı peygâm-ı *ülî be’sin şedîd*[lxxx]

9 Ser-fürû eyler o şâhıñ tîg-i hûn-efşânına
Çâr u nâçâr işte bu demlerde küffâr-ı ‘anîd

10 Dergeh-i Hakk'a teveccüh eyleyip ehl-i kulûb
Cümle eyler bu du’â-yı hayr ile güft ü şinîd

11 Eylesin Mevlâ serîr-i şevket ü iclâlde
Vakt-i mes’ûdun medîd ü ‘ömr ü ikbâlin mezîd

[lxxix] "Kopmayan sağlam bir kulp", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara (2)/256.
[lxxx] "kuvvet ve şiddet şahibi", Kur'ân-ı Kerîm, İsrâ (17)/5.

12 Vehbiyâ yazdı ser-i âfâka târîhin kalem
Mecd ü iclâl ile sultân oldu Hân ‘Abdü’lhamîd[lxxxi]

[5]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ RÂBİ’A SULTÂN EZ-DUHTERÂN-I SA’D-AHTERÂN-I ŞÂH-I CİHÂNBÂN
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Hazret-i ‘Abdü’lhamîd Hân-ı ‘adâlet-pîşe kim
Pâdişâhân-ı cihândır bende-i fermân-beri

2 Dâver-i Dârâ-haşem sultân-ı İskender-şiyem
Her umûrunda olur Hızr-ı hidâyet rehberi

3 Pâdişâh-ı bahr u ber râyet-keş-i feth ü zafer
Husrev-i Pervîz-veş vardır hezârân çâkeri

4 Hâke te’sîr etse bîm-i satveti lerzân eder
Rüstem ü İsfendiyâr u Kahramân-ı safderi

5 ‘Adli âb u tâb-ı rûy-ı dîn ü devletdir anıñ
Neslidir revnak-fezâ-yı dûdmân-ı dâverî

6 Hamdü li’llâh burc-ı es’âdından oldu müncelî
Bedr-i rûşen-veş yine bir âfitâb-ı hâverî

7 Dîde-i Cevzâ vü Zühre görmemiş gerdûnda
Kevkeb-i dürrîden a’lâ öyle bir sa’d ahteri

8 İsmidir vefk-i murabba’ gibi fâl-i mes’adet
Çâr şehzâde te’âkub eyler ol meh-peykeri

[lxxxi] Ebced hesabıyla H.1187/M.1774 tarihine tekabül etmektedir.
[5] M.V/4, FB.71a

9 Zât-ı pâki revnak-efzâ-yı mevâlîd-i selâs
Şeş cihât u çâr erkâna verir zîb ü feri

10 Kâle-i hüsnüñ görünce atlas-ı gerdûn gibi
Nakd-i encümle felek ol mâha olmuş müşterî

11 Vehbiyâ yazdım yegâne zâtı-veş târîhini
Rub'-ı meskûn Râbi'a Sultân'la buldu zîveri[lxxxii]

[6]

TÂRÎH-İ KASR-I MU'ALLÂ HAZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN Kİ MÜCEVHER-İ HER-MISRA'EŞ TÂRÎHEST[lxxxiii]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Mu'allâ-bâb-ı lutf u himmeti Sultân Selîm Hân'ıñ
Melâz-ı pâdişâhândır ki safder oldu derbânı

2 Hoşâ 'ulvî binâ kıldı bu nev-tarh-ı hümâyûnu
Hovernak revnakın verdi bülend-eyvân-ı bünyânı

3 Bu kasr-ı rif'at-ârâ 'arş ile hem-pâyedir şimdi
O şâhıñ böyle a'lâdır felekden rütbe vü şânı

4 Kanâdîl-i Süreyyâ bâm-ı kadrinde şeref-perver
Safâ-yı nûr-ı bedr olsa revâ şem'-i şebistânı

5 Gelir her dem bahâr-ı bâg-ı hüsnü vasfına gûyâ
Hezârı nagme-i nevrûz eder vâdî-i elhânı

6 Gubâr-ı dergeh-i ikbâline rû-mâle ser-gerdân
Dil-i yemde yer etmiş şevk-i bûs-ı pây u dâmânı

[lxxxii] Ebced hesabıyla H.1196/M.1782 tarihine tekabül etmektedir.
[6] M.V/5, FB.71b
[lxxxiii] Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.

7 Kalem hayretde vasfından binâ-yı saltanatdır bu
Edeb şermende eyler belki Vassâf olsa Hâkânî

8 Eder âvîze Vehbî tâkına târîh-i pür-cevher
Mübârek ola nev-kasr-ı ferah-bahşâ-yı sultânî

[7]

DÎGER BERÂY-I ÂN KASR-I MU’ALLÂ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zihî rif’at yine tab’-ı selîmi şâh-ı devrânıñ
Zemîninde ‘aceb şeh-beyt-i ra’nâ eyledi inşâd

2 Yed-i te’yîd ile gûyâ o ‘ulvî kıble-i ikbâl
Felekden beyt-i ma’mûru zemîne etdi istirdâd

3 Göreydi nakş-ı elvânın ruhâm-ı ferş-i meydânın
Silerdi hâmesin Mânî atardı tîşesin Ferhâd

4 Edip bâgında gûş-ı gonçeyi bâd-ı sabâ teşnîf
Demiş bunda ikâmet eylerim ben her çi bâd âbâd

5 Temâşâya hezârân çeşm ile müştâkdır deryâ
‘Aceb mi pîşgâhında habâbın kılsa bî-ta’dâd

6 Görelden sâkinân-ı ‘âlem-i bâlâ bu rif’atle
Dem-â-dem ‘arş-ı a’lâdan gelir bâng-i mübârek bâd

7 O kasr-ı cennet-âsâya sitâyişkâr olan şâ’ir
Sezâdır etse feyz-i rûh-ı Firdevsî'den istimdâd

8 Bırakdım hâmeyi elden bulup târîhin ey Vehbî
Bu kasr-ı dil-nişîni eyledi Sultân Selîm âbâd[lxxxiv]

[7] M.V/5, FB.72a

[8]

DÎGER BERÂY-I ÂN KASR-I VÂLÂ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Şeref-bahşây taht-ı dâveri Sultân Selîm Hân'ıñ
Serîr-i rif'ati hem-pâye-i 'arş-ı mu'allâdır

2 Sarây-ı kadriniñ her şeb o hâkân-ı felek-câhıñ
Ser-i bâmında kandîl-i fürûzânı Süreyyâ'dır

3 Yine bir kasr-ı 'âlî eyledi inşâ sarâyında
'Ulüvv-i himmetin bildirdi kim a'lâdan a'lâdır

4 Meger bu rütbe terfî' etmeden bünyâd-ı vâlâsın
Murâdı kesr-i kadr ü iştihâr-ı tâk-ı Kisrâ'dır

5 Kusûruñ yok deyü anda seni göstermege deryâ
O kasr-ı dil-küşâya karşı mir'ât-ı musaffâdır

6 Hevâsı rûh-bahş u bûy-ı ezhârı hayât-efzâ
Nesîm-i bâgı gûyâ feyz-i enfâs-ı Mesîhâ'dır

7 Cihân turdukça tursun hânumân-ı rif'at-ı şâhî
Hudâ'dan dâ'imâ me'mûl-i 'âlem bu temennâdır

8 Ser-engüşt-i edeble kilk-i Vehbî gösterir târîh
Bu şâhâne binâ kasr-ı Selîm-âbâd-ı vâlâdır[lxxxv]

[9]

DÎGER BERÂY-I ÂN KASR-I BÎ-HEMTÂ
[müfte'ilün / fâ'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün]

[lxxxiv] Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.
[8] M.V/5, FB.72a
[lxxxv] Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.
[9] M.V/6, FB.72a

1 Zıll-i Hudâ-yı kerîm Hazret-i Sultân Selîm
Mazhar-ı feyz-i ‘amîm oldugudur âşikâr

2 Düşmeni berbâd eder ‘âlemi dilşâd eder
Mülkünü âbâd eder ol şeh-i Cem-iktidâr

3 Şevket ü iclâl ile himmetiñ ikmâl ile
Kıldı bu ikbâl ile kasrını rif’at-medâr

4 Taht-ı felek-sâ mıdır kasr-ı dil-ârâ mıdır
‘Arş-ı mu’allâ mıdır çarha eder iftihâr

5 Gülşeni cây-ı safâ sünbüle beñzer hevâ
Oldu makâm-ı sabâ anda nevâ-yı hezâr

6 Kıldı yem-i bî-kerân cevher-i şevkin ‘ayân
Âyine-veş her zamân ‘aksin eder der-kenâr

7 Şâh-ı cihânıñ hemîn eyleye Rabb-i Mu’în
Bahtı esâsın metîn saltanatın üstüvâr

8 Cevher ile Vehbiyâ ahsen-i târîh aña
Bu eser-i nev-binâ kasr-ı sa’âdet-karâr[lxxxvi]

[10]

DÎGER BERÂY-I ÂN KASR-I DİL-KÜŞÂ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün]

1 ‘Ulüvv-i himmeti Sultân Selîm'iñ
Bu kasr-ı ser-bülendi etdi inşâ

[lxxxvi] Bu mısra mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.
[10] M.V/6, FB.72b

2 Zemîni dil-nişîn ü tarhı mevzûn
Mülûku kıt’a bir şeh-beyt-i ra’nâ

3 Muvâfık resmi de tab’-ı Selîm'e
‘Aceb şâhâne nüzhetgâh-ı vâlâ

4 Sanar taht-ı Süleymân'dır hevâda
Bu rif’atle kim eylerse temâşâ

5 Alır âgûşa ‘aks-i dil-pesendin
Gümiş âyînedir pîşinde deryâ

6 Vezân oldukça bâgında sabâdan
Gelir bûy-ı mübârek bâd gûyâ

7 Ne hoş saf-bestedir her cânibinde
Sehî kadler gibi serv-i dil-ârâ

8 Bu târîhi okur kim görse Vehbî
Şeh-i devrâna lâyık kasr-ı a’lâ[lxxxvii]

[11]

TÂRÎH-İ SADÂRET-İ ‘İZZET MEHMED PAŞA
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Mazhar-ı feyz-i ebed Hazret-i Sultân Hamîd
Ki odur zıll-i zalîl-i kerem ü lutf-ı Hudâ

2 Dâver-i Cem-’azamet şâh-ı Sikender-haşmet
Görse dârâtını şermende olurdu Dârâ

3 Ne şehenşâh-ı felek-pâye ki nûr-ı tevfîk
Cebhesinde leme’ân etmededir mihr-âsâ

[lxxxvii] Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.
[11] M.V/7, FB.72b

4 O Süleymân-ı cihân oldu karîn-i Âsaf
Eyledi mühr-i hümâyûnunu ‘izzetle edâ

5 Mâhasal olmadı eslâf-ı selâtîn-i ‘izâm
Öyle bir âsaf-ı zî-şâna muvaffak aslâ

6 Nice âsaf kim odur hâmî-i dîn ü devlet
Ya’nî hem-nâm-ı Nebî Hazret-i ‘İzzet Pâşâ

7 Mazhar-ı ‘izz ü şeref mefhar-i emcâd-ı selef
Zîver-i heft-sadef gevher-i zî-kadr u bahâ

8 Melce’-i cümle ümem sadr-ı güzîn-i a’zam
Mâlik-i mülk-i kerem muhteri’-i dâd u ‘atâ

9 Cûd u ihsânı beyânında hemân tayy olunur
Ma’n u Hâtem'de olan şöhret-i ma’nî-i sehâ

10 Pest olur kadr-i mu’allâsına nisbet gerdûn
Belki derbânı eder nüh feleke istignâ

11 Dest-i ikbâline dûş olmak ümîdiyle gelip
Şevk ile mirvaha-cünbân görünür bâl-i Hümâ

12 Nev-be-nev olmadadır bâg-ı ‘adâlet şâd-âb
Âb-ı şemşîri verir nâmiye-veş neşv ü nemâ

13 Cem’-i azdâdı murâd eylese yâkût gibi
Ahkeri fass-i nigîn ede habâb-ı deryâ

14 Nehy-âşûb edeli fitne-i çeşm-i hûbân
Gûşe-i gamzede h^{w}âbîde-i bâlîn-i hafâ

15 Ba’d-ez-în muntazamü’l-hâl olur elbette cihân
Oldu vâbeste-i tedbîr-i nizâm-ı dünyâ

16 Vehbiyâ vasf-ı şerîfinde kusûruñ zâhir
Eyle ihlâs-ı derûn ile hemân hayr-du'â

17 Tâ kevâkible müzeyyen ola çarh-ı a'zam
Mihr-veş kevkeb-i bahtı vere âfâka ziyâ

18 Sadrı teşrîf edince dediler târîhin
De'b-i 'izzetle vezîr oldu Mehemmed Pâşâ[lxxxviii]
[12]

TÂRÎH-İ SEBÎL-İ HALÎL PÂŞÂ DER-BÂB-I ÂSAFÎ
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Âb-ı rûy-ı saltanat 'Abdü'lhamîd Hân kim anıñ
Cûybâr-ı menba'-ı ihsânıdır bî-intihâ

2 Sâha-i hayrâta cârî himmet-i şâhânesi
Buldu devrinde riyâz-ı ma'delet neşv ü nemâ

3 Niyyet-i ihlâs ile sadr-ı hamîdü'l-hasleti
Ol imâmü'l-müslimîne kıldıgiyçün iktidâ

4 Âbyârî-i himemle râh-ı Hak'da sû-be-sû
Cüst-cûy-ı feyz eder bâb-ı Hudâ'dan dâ'imâ

5 Kıldı ez-cümle sarây-ı âsafı dergâhına
Selsebîl'iñ 'aynı bir dil-cû sebîl-i nev-binâ

6 Eyledi bu bâbda gûyâ Gümüşsuyu'n sebîl
Mâhasal muhtâc idi âba o bâb-ı dil-küşâ

7 Fî-sebîli'llâh bu gûne hayr-ı cârîsin gören
Tâs-ı sîmînden içip âbın eder böyle du'â

[lxxxviii] Ebced hesabıyla H.1189/M.1775 tarihine tekabül etmektedir.
[12] M.V/8, FB.73a

8 Sa'yini dergâh-ı eltâfında meşkûr eyleyip
Âb u tâb-ı 'ömr ü ikbâlin füzûn etsin Hudâ

9 Vehbiyâ 'atşâna işrâb eyledim târîhini
Âb-ı Zemzem iç gelip bâb-ı Halîl Pâşâ'da mâ[lxxxix]
[13]

TÂRÎH-İ ÇEŞME-İ ÂN SEBÎL-İ BÎ-'ADÎL
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Feyz-i cûdundan Halîl Pâşâ-yı himmet-meşrebiñ
Oldu bu nev-çeşme-i zîbende revnak-bahş-ı bâb

2 Menba'-ı 'ayn-ı 'inâyetdir ki cûy-ı şefkati
Teşnegân-ı dergeh-i ihsânın eyler kâm-yâb

3 Kilk-i Vehbî lûle-veş târîhini kıldı revân
Verdi Bâb-ı Âsaf'a bu çeşme zîb-i âb u tâb[xc]

[14]

DÎGER BERÂY-I ÇEŞME-İ SÂNÎ ÂN SEBÎL-İ BÎ-MESÎL
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Bahr-ı ihsânına nisbetle Halîl Pâşâ'nıñ
Görünür lücce-i deryâ kapısında çeşme

2 Derbeder gezme gel ey teşne-i âb-ı himmet
Var iken sadr-ı mu'allâ kapısında çeşme

3 Vehbiyâ su gibi târîhin okur teşne-dilân
Cereyân eyledi Pâşâ Kapısında çeşme[xci]

[lxxxix] Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.
[13] M.V/8, FB.73b
[xc] Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.
[14] M.V/8, FB.73b

[15]

KIT’A-İ TÂRÎH BERÂY-I ŞEYHÜ’L-İSLÂMÎ-İ ŞERÎF EFENDİ
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Eyledi ‘izz ü şerefle teşrîf
Sa’d ola mesned-i iftâ-yı şerîf

2 Dürr ü gevher gibi târîh-i latîf
Şer’ile oldu bu fetvâ-yı şerîf[xcii]

[16]

TÂRÎH-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂMÎ-İ HAZRET-İ MEKKÎ EFENDİ DER-DEF’A-İ SÂNİYE
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Kerâmetle mü’eyyed Hazret-i Sultân Selîm Hân’ıñ
Zamîr-i rûşeni âyînedir ilhâm-ı Mevlâ'ya

2 İsâbet üzredir her hâlde re’y-i hümâyûnu
Nice mülhem denilmez ol hıdîv-i ‘âlem-ârâya

3 Ne te’yîd-i İlâhîdir ki teslîm-i emânetde
Bulur ehlin kerâmetle o şâh-ı ma’delet-vâye

4 Yakışdırdı boyunca hil’at-i beyzâ-yı fetvâyı
Mukaddes zât-ı Mekkî-veş mükerrem ehl-i takvâya

5 Tarîkiñ kâfile-sâlâr-ı fazl u ‘ilm ü ‘irfânı
Sülûkü istikâmet üzre râh-ı şer’-i garrâya

[xci] Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.
[15] M.V/9, FB.73b
[xcii] Bu mısra mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1192/M.1778 tarihini vermektedir.
[16] M.V/9, FB.73b

6 Sezâdır gûşe-i ihrâmı cây-ı iltisâm olsa
Leb-i ta’zîm-i züvvâr-ı makâm-ı ‘arş-ı a’lâya

7 Devât-ı zer-nişânı nâvdân-ı zer midir âyâ
Ki feyz-i lutfu cârî sû-be-sû ehl-i temennâya

8 Cihâna kıble-i hâcâtdır dergâh-ı ikbâli
Metâf-ı kudsiyân dersem sezâ ol bâb-ı vâlâya

9 Şeref buldu kudûmundan yine bu mesned-i ‘âlî
Beşâretle sezâdır müjdeciler gitse dünyâya

10 Safâ-bahş olmada dil-teşnegâna Zemzem-i lutfu
Ki sa’y eyler Minâ ashâbına ihsânın icrâya

11 Harâb etmişdi diller Ka’be'sin huccâc-ı derd ü gam
Yed-i şefkatle âgâz eyledi ta’mîr ü ihyâya

12 Hümâ-veş ‘âleme hıfz-ı cenâh-ı re’fet atmışdır
Nice âsâyiş etmez sâye-i lutfunda hem-sâye

13 Misâl-i Beyt-i Ma’mûr-ı felek âbâd ola dâ’im
‘Ulüvv-i şân ile ol hânedân-ı âsumân-pâye

14 Gül-i şâd-âb-ı zâtın bed-nazardan hıfz ede Mevlâ
Ola her bir müje hâr-ı mugaylân çeşm-i a’dâya

15 Beşâret birle âfâka dedim târîhi ey Vehbî
Yine Mekkî-i ‘ulvî-ka’b geldi sadr-ı fetvâya[xciii]

[17]

TÂRÎH-İ SADR-I RÛM ŞUDEN-İ ÎRÂNÎ-ZÂDE ES’AD EFENDİ
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

[xciii] Ebced hesabıyla H.1205/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.
[17] M.V/9, FB.74a

1 Hazret-i Es’ad Efendi kim su’ûd-ı baht ile
Kevkeb-i ‘izz ü şerefdir tâli’-i müstes’adi

2 Gelse Sa’de’ddîn olurdu dânişinden müstefîd
Müntehâ-yı fazlına nisbetle Seyyid Mübtedî

3 İbn-i Sînâ vü Felâtûn mekteb-i ‘irfânınıñ
Ezkiyâdan iki nev-âmûz-ı tıfl-ı ebcedi

4 Hânedân-ı devletinde ‘izz ü rif’at hânegî
Fi’l-asıl mevrûsdur câh-ı bülend ü sûdedi

5 Mihr-i enver gibi sadr-ı Rûm’u teşrîf eyleyip
Reşk-i çarh-ı çârümîn etdi o vâlâ-mesnedi

6 Ben de Vehbî gûşvâr etdim sipihriñ gûşuna
Cevher-i ferde bedel târîh içün bu müfredi

7 *Ola iclâli medîd ü câh-ı vâlâsı sa’îd*
Sadr-ı Rûm’u eyledi is’âd zât-ı Es’adı[xciv]

[18]

TÂRÎH-İ SADR-I RÛM ŞUDEN-İ HAZRET-İ ‘ABDU’LLÂH MOLLA EFENDİ ‘OSMÂN EFENDİ-ZÂDE

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Fâzıl-ı nihrîr ‘Abdu’llâh Efendi kim odur
‘İzz ü şân ile sezâ-yı mesned-i rif’at-rüsûm

2 Kadr-i vâlâsı şeref-bahşende-i iclâl olur
Her ne sadra eylese ikbâl ü devletle kudûm

[xciv] Bu beyit mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.
[18] M.V/10, FB.74a

3 Nûr-ı zâtı iltimâ'-ı dîgerânı mahv eder
Mihr-i rûşen var iken pertev-nümâ olmaz nücûm

4 Mâye-i fahr-i Gazâlî'dir 'ulüvv-i rütbesi
Etmede her nutk-ı rûh-efzâsı İhyâ-yı 'Ulûm

5 'İlm ü fazlı sadr-ı Rûm'u eyledi tahsîs aña
Ehl-i dâniş iftihâr etmekde ber-vech-i 'umûm

6 Gülşen-i 'ilme vezân oldu sabâ-yı i'tibâr
Şimdi sahrâ-yı cehâletde eser bâd-ı semûm

7 Seyf-i şer'u'llâha hakk-ı 'adl ile verdi cilâ
Meclisinde kat'-ı peyvend-i nizâ' eyler husûm

8 Bîm-i hükmüyle şerîh-âsâ 'âdâletkâr olur
Var ise ehl-i sitem mânend-i kâdî-i Sedûm

9 Silk-i fikre Vehbiyâ târîhdir dürr-i nazîm
Oldu 'Abdu'llâh Efendi sadr-ı revnak-bahş-ı Rûm[xcv]

[19]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ MAHDÛM-I ÂN 'ÂLÎ-CÂH DER-SADÂRET-İ ANATOLU

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Hazret-i sadr-ı Anatoli-i 'âlî-şânıñ
Zâtıdır matla'-ı iclâlde mihr-i rahşân

2 Pertev-i rif'at ile hâver-i ikbâlinden
Oldu bir kevkeb-i dürrî-i cihân-tâb 'ayân

[xcv] Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.
[19] M.V/10, FB.74b

3 Tâli'i sa'd olur elbette o vâlâ-güheriñ
Mihr ü mâh etmiş idi burc-ı sa'âdetde kırân

4 Ede Hak cümlesini burc-ı şerefde sâbit
Meh ü Hurşîd ü Süreyyâ ola tâ nûr-efşân

5 Vehbiyâ şa'şa'a-pâş et feleke târîhin
Hamdü li'llâh tulû' eyledi nûr-ı 'Osmân[xcvi]

[20]

TÂRÎH-İ KÂDÎ-İ GALATA ŞUDEN-İ MAHDÛM-I ES'AD-ZÂDE Kİ MÜCEVHER-İ HER-MISRA'EŞ TÂRÎHEST[xcvii]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Habbezâ mihr-i himem-perver-i rif'at-pâye
Evc-i iclâlde himmetle şerâfet-mâye

2 Fahr-i cürsûme-i emcâd-ı girâmî-etvâr
Mecd-i ecdâd ile meşhûr u fezâ'il-vâye

3 Zâtıdır bir sadef-i pür-güher-i 'ilm ü edeb
Yem-i tab'ında ma'ânî bulunur bî-gâye

4 Mazhar-ı sırr-ı peder fâ'ik-i erbâb-ı 'ukûl
Bâ'is-i fahr olur ol pâk-güher âbâya

5 Zât-ı pür-lutf u himem zâde-i Es'ad-zâde
Halef-i mâcid ü ced-kadr u sa'âdet-sâye

6 Mansıba pâye-i a'tâf ile revnak-bahşâ
Câh-ı evfak Galata mecd-i 'atâ monlâya

[xcvi] Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[20] M.V/11, FB.74b

[xcvii] Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1196/M.1782 tarihini vermektedir.

7 Zât-ı pâkîzesidir mesned-i ‘ilme zîver
Kıldı bu mesned-i mergûbu mekârim-vâye

8 Aña câh-ı Galata lutf-ı celî-i Hak'dır
Belî şâyeste bu gûne rüteb-i a’lâya

9 Mecd ü iclâl ile teşrîf-i şeref-vâyesidir
Dem-be-dem mansıb-ı zî-şâna veren pîrâye

10 Şeref-i makdem-i mahdûmdan i’zâz olunup
Buldu hâlâ Galata mansıbı kudsî pâye

11 Kevkeb-i bahtını Hakk eyleye böyle es’ad
Şöhret-ârâ-yı te’azzüz ola bu dünyâya

12 Mecd-i ecdâd-ı ‘izâmına muvaffak olsun
Şân u şöhret ile kadr ile bulup pîrâye

13 Kadr-i târîhiñi Vehbî bilir ashâb-ı hüner
Cevher-i fahr ile hâcet komadıñ ıtrâya

[21]

TÂRÎH-İ RİYÂSET-İ MERHÛM RÂ’İF İSMA’ÎL PÂŞÂ
[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Cenâb-ı nuhbe-i cürsûme-i sütûde-neseb
Semiyy-i cedd-i Nebî mîr Râ’if-i dânâ

2 Kerîm-i pâk-şiyem mültecâ-yı ehl-i himem
Ele alınca kalem harf-i lutf eder imlâ

3 Re’îsi oldu ser-â-pâ kirâm-ı küttâbıñ
Asâlet ile odur ser-firâz u müstesnâ

[21] M.V/11, FB.75a

4 ‘Ulüvv-i mertebe-i kadr ü şânı zâtıdır
Eder anıñla teşerrüf o mansıb-ı vâlâ

5 Verir ‘Utârid ü Bircîs kâgıd-ı telhîs
Debîr-i pîr-i felek vasfın eylese inşâ

6 Tabakçe-i zer-i hurşîd olur kalemdânı
Resîdine niçe reşk etmesin meh-i garrâ

7 Devâtı eyledi icrâ-yı resm-i âb-ı hayât
Ki reşha-i kalemi ‘âlemi eder ihyâ

8 Hudâ muvâfık ede her umûrda anı
Bize farîza-i zimmet aña du’â vü senâ

9 Beşâret ile dedim dehre Vehbiyâ târîh
Re’îs-i ehl-i kemâl oldu server-i rü’esâ[xcviii]
[22]

TÂRÎH-İ HÂNE-İ ‘OSMÂN PÂŞÂ DER-VAKT-İ DEFTERDÂRÎ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zihî devlet-sarây-ı bî-’adîl-i bâhirü’l-es’âd
Ki elbette görenler bâreka’llâh lafzın eyler yâd

2 Esâsın vaz’ eden fikr-i mühendis hüsn-i sûretle
Anı eşkâl-i te’sîs üzre etmiş pek güzel bünyâd

3 Temâşâ kılsa heft-evreng nakş-ı fart-ı hayretden
Kalırdı sûret-i dîvâr-veş Mânî ile Bihzâd

4 Kusûr-ı bî-kusûru gurfe-i huld-i berîn-âsâ
Meger kim intihâb etmiş İrem'den resmini üstâd

[xcviii] Ebced hesabıyla H.1183/M.1769 tarihine tekabül etmektedir.
[22] M.V/12, FB.75a

5 Mu’allâ tâkı gûyâ lâne-i Sîmurg-ı devletdir
Hümâ ol âşiyân-ı mes’adetden eyler istis’âd

6 Degil kavs-i kuzah tahsîn ile çarh etmiş âvîze
Ser-i bâmında bir kâlâ-yı reng-âmîz-i nev-îcâd

7 Nesîm-i cân-fezâyı cezb içün san’atle mi’mârı
Bu gûne dil-küşâ revzenlerin kılmış mehebb-i bâd

8 Sarîr-i bâb-ı ikbâli lisân-ı hâl ile söyler
Açıldıkça der ü revzen kapansın dîde-i hussâd

9 Şeref kesb eyleyip her lahza temkîn-i mekîninden
O devlet-hâneniñ âsâr-ı eşrâfı olur müzdâd

10 Cenâb-ı defterî-i kâmkâra mesken olmuş kim
Odur ‘izz ü şerefle hânumân-ârâ-yı istibdâd

11 Nesîl-i Murtazâyî-nisbet ü hem-nâm-ı Zi’n-nûreyn
Celîdir haslet-i Sıddîk ü Fârûk anda mâder-zâd

12 ‘Ulüvv-i himmeti tâk-ı bülend-i ‘arş ile hem-ser
‘Aceb mi olsa devlet-hânesi böyle felek-bünyâd

13 Eder re’fetle halkıñ hâtır-ı vîrânını ta’mîr
Hudâ etsin hemîşe hânedân-ı ‘izzetin âbâd

14 İki mısra’la yazdım Vehbiyâ târîh-i tebrîkin
Ki ben de bir müsellem beyt-i ma’mûr eyledim inşâd

15 *Esâs-ı rif’at ü ikbâlini Mevlâ ede âbâd*
Bu zîbâ bî-bedel devlet-serâ sa’d ü mübârek-bâd[xcix]

[xcix] Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.

[23]

TÂRÎH-İ DÎGER BERÂY-I ÂN HÂNE-İ VÂLÂ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Ne hoş resm eylemiş üstâdı bu tarh-ı mu'allâyı
Ki hüsn-i sûreti hayrân eder çeşm-i temâşâyı

2 'Aceb tarz-ı dil-ârâ kim cihânda görmüş âdem yok
Bu vaz'-ı dil-nişîn üzre sarây-ı cennet-âsâyı

3 Kemâl-i hüsnüne telmîh içün zer-hall ile böyle
Yazar ehl-i kalem bâlâsına esmâ'-i hüsnâyı

4 O rütbe mürtefi'dir kim görenler tâk-ı çarh üzre
Ser-i bâmında bir kandîl zann eyler Süreyyâ'yı

5 Ne müstahsen sa'âdet-hânedir kim eylemiş mesken
Mekârim-pîşe bir 'âlî-himem ol cây-ı vâlâyı

6 Semiyy-i kâtib-i furkân defterdâr-ı 'âlî-şân
Ki Bircîs-i sipihre kilki ta'lîm eyler inşâyı

7 Kemâl-i fıtnatı hayret-fezâ-yı 'Akl-ı Evveldir
Zekâ vü dânişi dem-beste eyler İbn-i Sînâ'yı

8 Mu'allâ-âsitân-ı rif'ati gerdûndan a'lâdır
'Ulüvv-i şânına hiç nisbet etmem tâk-ı mînâyı

9 Esâs-ı 'izzet ü ikbâlini te'yîd edip yâ Rab
Aña yümn ile mes'ûd eyle bu me'vâ-yı 'ulyâyı

10 Du'â zımnında bir târîh içün i'mâl-i fikr etdim
Temâşâ eyledikde ol sarây-ı behcet-efzâyı

---

[23] M.V/12, FB.75b

11 Hemân bu mısra’-ı berceste mülhem oldu ey Vehbî
Mübârek eyleye Mevlâ bu zîbâ beyt-i ra’nâyı[c]
[24]

TÂRÎH-İ HÂNE-İ MUHASSIL-I AYDIN CİHÂN-ZÂDE DER-GÜZELHİSÂR
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zihî ma’mûre-i vâlâ ki mazhar hüsn-i îcâda
Hoşâ eyvân-ı müstesnâ bulunmaz misli dünyâda

2 Kumâş-ı çarh-ı atlas eylese âvîze şâyândır
Edip tebrîk o bâlâ-hâne-i gerdûn-bünyâda

3 Musanna’ sad mücessemle nukûş-ı zînet-efzâsın
Göreydi mûcib-i hayret olurdu çeşm-i Bihzâd'a

4 Sezâdır nagme-perdâz olsa eyvânında bülbüller
Musavver gonçeler beñzer gül-i sîr-âb-ı nev-şâda

5 Cihân-zâde Hasan Beg'dir binâsın eyleyen te’sîs
Nice tahsîn olunmaz ol sarây-ı behcet-âbâda

6 Zihî ‘âlî-nesebdir kim asâlet zâtına mahsûs
Bilir vâkıf olanlar nisbet-i âbâ vü ecdâda

7 Gözü aydın cihânıñ rûşenî-i mihr-i ahlâfı
Zalûm-ı zulmü tebdîl etdi nûr-ı şefkat ü dâda

8 Muhassıllıkda mahsûlü rızâ tahsîlidir ancak
Degil emvâle mâ’il ragbet etmez cem’-i îrâda

9 Hemîşe hânedân-ı rif’atin ma’mûr edip Mevlâ
Sa’âdet-hânesin kılsın mukârin yümn ü es’âda

---

[c] Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.
[24] M.V/13, FB.76a

10 Açıldıkça der ü revzen küşâd olsun dil-i ahbâb
Çekilsin perdeler çeşm-i bed-endîşân u hussâda

11 Olup mihmân o devlet-hâneye Vehbî dedim târîh
Cihân-âbâd kıldı hânesin el-hak Cihân-zâde[ci]

[25]

TÂRÎH-İ DÎGER
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Semiyy-i sıbt-ı fahrü'l-enbiyâ kılmış anı bünyâd
Bu devlet-hâne ol mîr-i himemkâra mübârek-bâd

2 Dedim târîh-i bâlâsın o vâlâ nüzhet-âbâdıñ
Cihân-zâde mu'allâ hânesin kıldı cihân-âbâd[cii]

[26]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ DUHTER-İ DÂMÂD-I ŞEYHÜ'L-İSLÂM KÂMİL EFENDİ
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Habbezâ mahdûm-ı vâlâ-şân ki Hakk etmiş sezâ
İktirân-ı kevkeb-i müftî-i 'âlî-himmete

2 Ya'nî dâmâd-ı cenâb-ı şeyhü'l-islâm-ı güzîn
Dâniş ü 'irfân ile şâyân kemâl-i 'izzete

3 Mâye-i 'izz ü şeref zât-ı refî'ü'l-kadridir
Neslidir revnak-fezâ hem hânedân-ı devlete

[ci] Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.
[25] M.V/14, FB.76a
[cii] Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.
[26] M.V/14, FB.76a

4 Oldu çarha rû-nümâ bir duhter-i sa'd-ahteri
Kim sezâdır dâye olsa Zühre ol meh-tal'ata

5 Nüh-sadef gûyâ ki bir mehd-i sadefkârîsidir
Kevkeb-i dürrî desem lâyık o gevher-kıymete

6 Vehbiyâ olsun o mihr-i meh-likâ her rûz u şeb
Lem'a-pâş-ı mes'adet zâtü'l-burûc-ı 'ismete

7 Subha dek encüm şumâr oldum bu şeb târîh içün
Mâh-ı nev oldu Hadîce âsumân-ı rif'ate[ciii]
[27]

TÂRÎH-İ VİLÂDET-İ DUHTER-İ SER-BEVVÂBÎN AHMED AGA
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Mefhar-i ehl-i me'âlî Ahmed Aga kim odur
Pertev-i ikbâl ile hurşîd-i burc-ı 'izz ü şân

2 Ol Süreyyâ-rif'atiñ kadr-i mu'allâsı bülend
Müncelîdir zât-ı mes'ûdunda feyz-i müste'ân

3 Kevkeb-i dürrî gibi bir duhter-i sa'd-ahteri
Oldu envâr-ı şerefle 'âleme pertev-feşân

4 Hayr-evlâd oldugundan eyleyip evvel şitâb
Müjde-i ta'kîb-i mahdûmân ile geldi hemân

5 Hırz-ı ta'vîzât-ı Rabbânî nigehbânlık edip
Zât-ı vâlâ-kadrine olsun melâ'ik rukye-h^{w}ân

6 Tâ ebed kılsın sa'âdetle anı Rabb-i Kerîm
Vâlideyni ile ma'mûr u mu'ammer kâmrân

[ciii] Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.
[27] M.V/14, FB.76b

7 Vehbiyâ târîhi ol mihr-i münîr-i ‘ismetiñ
Nûrdur oldu Rukiyye nesl-i Ahmed'den ‘ayân[civ]
[28]

TÂRÎH-İ REFTEN-İ ZÜLÂLÎ EZ-ÜSTÂDÂN-I ŞU’ARÂ-YI EZÂBİKE BE-CENÂB-I BUHÂRÂ

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Zülâlî-i sühan-perver Sitanbul'dan Buhârâ'ya
Vatan şevkiyle seyl-âsâ akıp gözden nihân oldu

2 Dedim Bahr-ı Siyeh'den ‘azm edince Vehbiyâ târîh
Zülâlî Mâverâ’ü’nnehr'e deryâdan revân oldu[cv]
[29]

TÂRÎH-İ TA’MÎR-İ CÂMİ’-İ EL-HÂC ‘ALÎ AGA YEÑİŞEHR-İ AYDIN

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Bi-hamdi’llâh ki mi’mâr-ı mürüvvet eyledi âbâd
Dil-i ‘âşık gibi vîrân iken bu câmi’-i pür-nûr

2 Anı ma’mûr edenler nâ’il olmaz mı mesûbâta
Ki ta’mîr-i mesâcid ecri Kur’ân'da ola mezkûr

3 Sa’âdetlerle Sa’du’llâh Efendi hâkim-i belde
Edip a’yân u eşrâf ile birgün himmet-i mevfûr

4 Yeñiden etdiler eski ‘ibâdetgâhı âbâdân
Yeñişehr ehliniñ bu sa’y-i bî-hemtâsıdır meşkûr

5 Cihânda gerçi dilşâd oldu cümle mü’minîn ammâ
Olur ‘ukbâda rûh-ı bânî-i evvel dahi mesrûr

[civ] Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.
[28] M.V/14, FB.76b
[cv] Ebced hesabıyla H.1195/M.1781 tarihine tekabül etmektedir.
[29] M.V/15

6 ‘İbâdet oluna mâdâm bu câmi’de Allâh'a
Ola ihyâsına sa’y eyleyenler hayr ile me’cûr

7 Cemâ’at cem’ olup Vehbî okur cevher gibi târîh
Kılındı Câmi’-i Hâcî ‘Alî Aga yeñi ma’mûr[cvi]

[30]

TÂRÎH-İ VEFÂT-I LALA MAHMÛD BEG KETHUDÂ-YI HAZRET-İ VÂLİDE-İ SULTÂN SELÎM HÂN
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Magfiret-vâye-i Hayy-ı ebedî Mahmûd Beg
Ki anıñ haslet-i mahmûdesidir nâ-ma’dûd

2 Hidmet-i pâdişehân ile bulup ‘izz ü şeref
Rütbe-i sâmiye-i rif’ate etmişdi su’ûd

3 Öyle bir gevher-i tâbendeye lala idi kim
Kevkeb-i dürrî-i gerdûn gibi misli nâ-bûd

4 Hazret-i vâlide-i pâdişeh-i devrâna
Kethudâlık şerefi bahtına vermişdi su’ûd

5 Sîr olup h^{w}ân-ı firâvân-ı fenâdan âhir
Kıldı meyl-i ni’am-ı bâkiye-i dâr-ı hulûd

6 *İrci’î*[cvii] emrine *lebbeyk*[cviii] deyip oldu hemân
Vâsıl-ı mâ’ide-i rahmet-i Rabb-i ma’bûd

[cvi] Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.
[30] M.V/15, FB.76b
[cvii] "Dön!", Kur'ân-ı Kerîm, Fecr (89)/27.
[cviii] "(Allah'ım emret) emrine hazırım." Haccın sıhhatinin şartlarından olan bu söze telbiye denir. Daha geniş bilgi için bk. M. Yılmaz, a.g.e., s.107-108.

7 Gül-i târîhin eder katre-i eşkim sîr-âb
Sâha-i bâg-ı cinân ola makâm-ı Mahmûd[cix]

[31]

TÂRÎH-İ VEFÂT-I HANÎFE HÂNIM HEM-SER-İ HEKÎMBAŞI-ZÂDE ‘ALÎ PÂŞÂ
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Sadr-ı ‘âlî-şân ‘Alî Pâşâ-yı cennet-meskeniñ
Eyledi bânû-sarây-ı ‘ismeti ‘adni mekân

2 Lâne-i ‘adne safâ-yı bâl ile pervâz eder
Nahl-i Tûbâ üzre tutdu mürg-i rûhu âşiyân

3 Bîve-i dünyâ-yı dûndan geldi nusret rûhuna
Sohbet-i dûşîzegân-ı hûr-ı ‘îne atdı cân

4 Mâlikî gösterme yâ Rab dîn-i Ahmed ‘aşkına
Rûz-ı mahşer Bû Hanîfe Şâfi’i ola hemân

5 Bâb-ı firdevsi açıp Rıdvân dedi târîhini
Cây-ı a’lâsı Hanîfe Hanım'ıñ oldu cinân[cx]

[32]

DÎGER
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Rûh-ı Firdevsî demiş ihlâs ile târîhini
Cây-ı ‘ulyâsı Hanîfe Hanım'ıñ ola cinân[cxi]

[cix] Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplamı H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.
[31] M.V/15, FB.77a
[cx] Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.
[32] M.V/16, FB.77a
[cxi] Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[33]

TÂRÎH-İ VEFÂT-I ZEVCE-İ HÎŞ

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 O merhûme belî dârü's-sürûra eyledi rıhlet
Ne çâre beyt-i hüzn oldu mekânı kalb-i magmûmuñ

2 Kalemden katre-i hûn akdı yazdıkda bu târîhi
Makâmın eyle yâ Rab cennet-i firdevs Gülsûm'uñ[cxii]

[34]

TÂRÎH DER-FETH-İ MISR-I KÂHİRE MUSAMMAT BE-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELÎM HÂN NÜVİŞTE BÛD*

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Şâhenşeh-i Hayder-şiyem İskender-i Dârâ-haşem
Bâlâ-nişîn-i taht-ı Cem 'âlî-himem Sultân Selîm

2 İlhâm-ı Hakk'ıñ mazharı şâhân-ı dehriñ serveri
Zât-ı 'adâlet-perveri feyz-âver-i lutf-ı 'amîm

3 Hem pâdişâh-ı kâmkâr hem Kahramân-ı rûzgâr
'Adl ü keremle nâmdâr tab'-ı selîmi müstakîm

4 Etvâr-ı müstesnâsına tedbîr-i bî-hemtâsına
Re'y-i cihân-ârâsına hayrân olur 'akl-ı Hakîm

5 Oldur imâm-ı müslimîn zıll-i Hudâvend-i Mu'în
Pîrâye-i dünyâ vü dîn gayret-keş-i şer'-i kadîm

---

[33] M.V/16, FB.77a

cxii Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[34 FB.80a, K.10a]

* Başlık: Târîh-i fett-i Mısr ve İskenderiyye K.

6 Sad şükr kim kıldı Hudâ ol şâhı mansûru’l-livâ
Gayretle etdikde gazâ feth etdi iklîm-i ‘azîm

7[*] Gâzî okutdu nâmını şevketle aldı kâmını
Şemşîr-i hûn-âşâmını çekdi ‘adûya ‘an-samîm

8 Rûh-ı Resûlu’llâhı şâd etdi bu a’lâ-yı cihâd
Tebşîr ile kıldıkda yâd ol ravzadan peyk-i nesîm

9 Oldukda tîgi müncelî nûr-ı zafer oldu celî
Kıldı Selîm-i evveli gülzâr-ı cennetde besîm

10 Mahfî hıyânetle hemân nakz eyleyip ‘ahd ü emân
İklîm-i Mısr'a nâgehân girmişdi küffâr-ı le’îm

11 Hak lutf-ı mevfûr eyledi İslâmı mansûr eyledi
Küffârı makhûr eyledi cumhûrunu kıldı ‘adîm

12[*] Te’sîr-i ism-i Kâhire hükmün çıkardı zâhire
Mümkin mi kalmak kâfire böyle bir iklim-i cesîm

13 Ol şehriyâr-ı dâdger çün dîn içün etdi sefer
Buldu o küffâra zafer te’yîd edip Rabb-i Kerîm

14 Emr-i cihâda gayreti âfâka verdi şöhreti
Oldu cihâna savleti dehşef-fezâ-yı havf u bîm

15 Tevfîk-i Bârî yâveri Hızr-ı hidâyet rehberi
Kıldı dil-âver ‘askeri tedmîr-i a’dâ-yı zemîm

16[*] Geçdi kılıcdan ser-te-ser kalmadı düşmenden eser
Bulmadılar gayrı mefer *bi’se’l-masîr*[cxiii] oldu cahîm

---

[*] 7: hûn-âşâmını: hûn-efşânını FB.
[*] 12: böyle bir: bir öyle K.
[*] 16: mefer: makar FB.
[cxiii] "Ne kötü bir yer.", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara (2)/126.

17[*] Ber-vefk-i dil-h^{w}âh-ı merâm olundu ahz-i intikâm
A’dâ-yı dîni bi’t-tamâm seyf-i guzât etdi dü-nîm

18 Şâh-ı cihândır ced-be-ced kılsın anı Rabb-i Samed
Bâ-’ömr ü ikbâl-i ebed taht-ı sa’âdetde mukîm

19 Ol hüsrev-i gîtî-sitân olsun hemîşe kâmrân
Turdukça bu mülk-i cihân iclâl ü şevket müstedîm

20 Târîh-i fethi Vehbiyâ kıldım dü-mısra’la edâ
‘Afv-ı kusûr eyler recâ bu ‘abd-i dâ’î-i kadîm

21[*] *İskender-âsâ Mısr hem evvelce kahr ile alıp*
İskenderiyye Kal’asın aldı bu demde Şeh Selîm[cxiv]

[35]

TÂRÎH-İ DÎGER DER-FETH-İ MISR BE-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELÎM HÂN[*]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Fütûhâtıñla ‘âlem şâdumân şevketlü hünkârım
Küşâde-tab’ olup halk-ı cihân şevketlü hünkârım

2 Yeñiden feth edip Mısr'ı gazâ etdiñ mübârek bâd
Mu’îniñ oldu Rabb-i müste’ân şevketlü hünkârım

3 Yine İskenderiyye Kal’asın aldıñ desin ‘âlem
Saña İskender-i devr-i zamân şevketlü hünkârım

---

[*] 17: olundu ah□-i intikâm: alındı ah□ ü intikâm FB.
[*] 21: -FB.
[cxiv] Ebced hesabıyla H.1215/M.1801 tarihine tekabül etmektedir.
[35] FB.80b, K.10b
[*] Başlık: Kasîde-i Fettiyye-i Vehbî-i İlâhî Der-Menkabet-i Gazâ-yı Ekber Hazret-i Zıllu□llâhî K.

4 Gazâ-yı Bedr'i yâd etdirdi tâb-ı berk-i şemşîriñ
Olup ‘ayyûka dek pertev-feşân şevketlü hünkârım

5 Yazılsın sûre-i *innâ fetahnâ*[cxv] tîgiñe şimdi
Ki ‘avn-i Hak bu nusretle ‘ayân şevketlü hünkârım

6[*] Mukaddes hıttayı tathîr kıldıñ çirk-i müşrikden
Pesend etdi felekde kudsiyân şevketlü hünkârım

7 Selîmü’l-kalb sultân-ı cihânsın Hak seni kılmış
Müsellem server-i şâhenşehân şevketlü hünkârım

8 Gazâ tebrîk eder ecdâdıña firdevs-i a’lâda
Gürûhuyla varıp kerrûbiyân şevketlü hünkârım

9[*] Selîm-i evveli şâd eylediñ nev-feth-i Mısr ile
Aña tebşîr edip hûr-ı cinân şevketlü hünkârım

10 Hem etdi rûh-ı pâk-i Mustafâ Hân'a dahi müjde
O demde zümre-i rûhâniyân şevketlü hünkârım

11 Hudâ hayru’l-halef kılmış seni âbâ vü ecdâda
Seniñle fahr eder bu hânedân şevketlü hünkârım

12 Yine iklîm-i Afrîkâ'yı aldıñ oldu ‘unvânıñ
Hakîkatde şeh-i gîtî-sitân şevketlü hünkârım

13 Mukaddem kurma hısnıñ hem alıp kal’a küşâd etdiñ
Bu nâm u şâna reşk eyler şehân şevketlü hünkârım

14 Kılıcıñ ‘arşa asdıñ sâyesi tâk-ı sipihr üzre
Nümâyândır misâl-i Kehkeşân şevketlü hünkârım

[cxv] "Biz (sana) fetih verdik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.

[*] 6: müşrikden: a’dâdan FB.

[*] 9: -FB.

15 Cihâda cehdiñ emr-i *câhidû*[cxvi]ya imtisâl üzre
Rızâ'u'llâh içündür bî-gümân şevketlü hünkârım

16 Hücûm etmişdi küffâr-ı Firencih nâgehân Mısr'a
Hıyânetle misâl-i reh-zenân şevketlü hünkârım

17 Çekip şemşîriñi kırdıñ geçirdiñ cümlesin anıñ
Ki sensin hüsrev-i sâhib-kırân şevketlü hünkârım

18 Nişân-ârâyî-i menşûr-ı iclâliñle mahv etdiñ
'Adûda kalmadı nâm u nişân şevketlü hünkârım

19 Makâm-ı mâh-ı Ken'ân'ı bu nusret etdi nûrânî
Ki zulmet küfrünü kıldıñ nihân şevketlü hünkârım

20 Çıkardıñ râh-ı hacdan hâr u hâşâk-i mugaylânı
O mülkü eylediñ nev-gülsitân şevketlü hünkârım

21[*] Cüyûş-ı yem-hurûşu bahr u berden sû-be-sû birden
Misâl-i Nîl edip Mısr'a revân şevketlü hünkârım

22 'Adûyu eylediñ Fir'avn-veş gark-ı yem-i hûn-âb
Ne kanlar saçdı tîg-i gâziyân şevketlü hünkârım

23 Sadâ-yı ra'd-ı tōpuñ tutdu âfâkı mehâbetde
Olup lerzân zemîn ü âsumân şevketlü hünkârım

24 Misâl-i sâ'ika gökden inip her kelleye gülle
Başın kurtarmadı ol ser-keşân şevketlü hünkârım

25 Uçurduñ sûy-ı deryâdan açıp 'Ankâ gibi şehbâl
Sefâ'inler küşâde-bâdbân şevketlü hünkârım

[cxvi] "Çalışınız.", Kur'ân-ı Kerîm, Hac (22)/78.

[*] 21: yem-hurûşu: nev-hurûşu FB.

26 Mühimmât ile her kalyon kanatlı kal’adır gûyâ
Guzât-ı şâhbâza âşiyân şevketlü hünkârım

27 Hezârân cünd-i mümtâz eylediñ her ortadan me’mûr
Dil-âver tîg-i gayret der-miyân şevketlü hünkârım

28 Neheng-i Mısr-veş bir bir hücûm etdi ‘adû üzre
O gayret-pîşe-i zûr-âverân şevketlü hünkârım

29 Şeyâtîn-i ‘adû ka’r-ı zemîne girdi havfından
Olup cünd-i melek nusret-resân şevketlü hünkârım

30 Edip te’sîr ism-i Kâhire küffâr-ı makhûra
Kırıldı kahr ile ol câniyân şevketlü hünkârım

31 Bekâyâ-ı süyûf-ı gâziyân *eyne’l-mefer*[cxvii] gûyâ
Reh-i nîrâna gitdi nîm-cân şevketlü hünkârım

32 Degil ihrâm taş dikdi mücevher tîg-i hûn-pâşıñ
Kazâ-yı Mısr-ı himmetle hemân şevketlü hünkârım

33 Bi-hamdi’llâh ‘adûdan intikâm aldıñ meserretle
Pür oldu sâha-i kevn ü mekân şevketlü hünkârım

34 Ne semte ‘azm ederse mevkib-i ikbâl ü iclâliñ
Rikâbıñda zaferdir hem-’inân şevketlü hünkârım

35 Misâl-i genc-i bâd-âver getirdi şurta-i tevfîk
Yine erzâk-ı Mısr'ı râygân şevketlü hünkârım

36 Bulunsa zinde Tâtârân gibi bu feth-i tebşîre
Olurdu müjde-ber Cengîz Hân şevketlü hünkârım

[cxvii] "Kaçacak yer nereye!", Kur'ân-ı Kerîm, Kıyâmet (75)/10.

37 Bu dehşet Çâr u Çâsâr'ı duçâr-ı havf edip nâçâr
Alâmân düşmeni der el-amân şevketlü hünkârım

38 Gidip Îrân'a Tûrân'a dahi bu sît-i hevl-engîz
Eder Efgâniyân belki figân şevketlü hünkârım

39 Eger re’y almasa havf ile Rây-ı Hind nîm-ceyşiñ
Olur râyet-keş-i Hindûsitân şevketlü hünkârım

40 Sen ol Rüstem-şecâ’at Cem-haşem safder-şiyemsin kim
Tayanmaz kahrıña sad Kahramân şevketlü hünkârım

41* Eder biryân erip gâv-ı zemîne nevk-i pür-tâbıñ
Dikerseñ hışm ile hâke sinân şevketlü hünkârım

42 Hedef eyler müzerkeş-tabla’-i hurşîdi fî-gerdûn
Alırsın kabzaya tîr ü kemân şevketlü hünkârım

43 Geçirdiñ hatveden nûr-ı basar-veş ablak-ı çarhı
Edince berk-ı rahşıñ zîr-rân şevketlü hünkârım

44 Görürse hamle-i şîrâneñi nakşın peleng elbet
Döker mânende-i berg-i hazân şevketlü hünkârım

45 Vücûduñ sâye-i Hak'dır ki feyz-i zıll-i ‘adliñle
Cihânda emn ü râhat müstebân şevketlü hünkârım

46 Nevâl-i h^{w}ân-ı cûduñdan tama’ hem sîr-çeşm oldu
Nedir bu ni’met-i bî-imtinân şevketlü hünkârım

47 Degil yek rûze sarf-ı dest-i gevher-pâşıña kâfî
Firâvân mâye-i deryâ vü kân şevketlü hünkârım

* 41: -FB.

48 Cihâna yagdırınca ebr-i nîsân gibi gevherler
Sadefler hem küşâd eyler dehân şevketlü hünkârım

49 Hezârân şâ’ir-i üstâd tertîb etse sad dîvân
Olunmaz biñde bir vasfıñ beyân şevketlü hünkârım

50 Şeker-hâlık edip Vehbî kuluñ ammâ hamûş olmaz
Odur bir tûtî-i şîrîn-zebân şevketlü hünkârım

51 Gubâr-ı âsitânıñdan ne çâre dûr düşdüm hayf
Degil ‘aynımda kuhl-i İsfahân şevketlü hünkârım

52 Zarûret mess edip nâçâr gurbet ihtiyâr etdi
Bu pîr-i bî-mecâl ü nâ-tüvân şevketlü hünkârım

53 Erer bu zerreye her kanda olsa medd-i ihsânıñ
Olursa mazhar-ı lutfuñ her ân şevketlü hünkârım

54 Cenâb-ı şeyhü’l-islâmıñ himemle kılmasa şefkat
Olurdu hâl-i zârım pek yaman şevketlü hünkârım

55 Devâm-ı ‘ömr ü ikbâliñ içün celb-i du’â eyler
Hulûs ile o ‘iffet-râstân şevketlü hünkârım

56 Zamânıñ Bu’ssu’ûd'u oldugu ‘indiñde zâhirdir
Ki sensin pâdişâh-ı kadr-dân şevketlü hünkârım

57[*] Du’â-yı devletiñ hengâmıdır ki oldu âmâde
Melâ’ik ‘arşda âmîn-künân şevketlü hünkârım

58[*] Devâm üzre serîr-i saltanatda Hakk ede ihsân
Ebed ikbâl ü ‘ömr-i câvidân şevketlü hünkârım

[*] 57: oldu âmâde: el-amân oldu FB.
[*] 58: -FB.

59 Mü'ebbed zâtıñı te'yîd Bârî eylesin her dem
Nice feth ü zaferle kâmrân şevketlü hünkârım

60 Hudâ 'îd-i meserret eyleyip her rûz-ı fîrûzuñ
Kuluñ kurbânıñ olsun düşmenân şevketlü hünkârım

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

61[*] Müstecâb olsun İlâhî bu du'âlar âmîn
Kıl o hâkân-ı cihânbânı hatâlardan emîn

[36]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

O müşîr-i müşterî-tedbîr-i hurşîd-i felek
Sen bir ahkar zerre-i nâçîzsin ey hâksâr

Vehbiyâ haddiñ degildir pey-revî-i âsafî
Rûy-mâl et sâha-i 'afva be-vech-i i'tizâr

---

[*] 61: Kasidenin dua makamında farklı vezin ve kafiyede bu beyit var.
[36] FB.81b, K.75b

İBTİDÂ’-İ GAZELİYYÂT*

(bi’smi’llâhi’rrahmâni’rrahîm)
[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

Yâ İlâhî ne söylerim bilmem
Etdim enfâs-ı ‘ömrü cümle tebâh

Eyle âhir nefesde lutfuñla
Kavlimi *lâ ilâhe illa’llâh*[cxviii]

HARFÜ’L-ELİF
[1]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Ol şâh-ı hüsne bu dil-i dîvâne ibtidâ
Çıkdı tazallüm etmege dîvâna ibtidâ

2 Gülden varak varak sabak aldı hezârımız
Etdi edeble ders-i Gülistâna ibtidâ

3 Dem-sâzî-i nevâ-yı cihân-sûz-ı ‘aşk ile
Nây-ı kalem de eyledi efgâna ibtidâ

4 Evvel edâ-yı şükrü görülsün bu ni’metiñ
Etmek revâ mı besmelesiz h^{w}âna ibtidâ

5 Vehbî bu ‘arsanıñ niçe çâpük-süvârı var
Çıkma semend-ı tab’ ile meydâna ibtidâ

* M.VI/2, FB.82b, K.18b
cxviii "Allah'tan başka İlah yoktur." anlamında kelime-i tevhit.
[1] M.VI/2, FB.82b, K.18b

[2]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 *Kad enâru'l-hubbi fî-ekbâdinâ cemrü'l-gazâ*
Var mıdır yanmakdan özge çâre bâ-hüsn-i rızâ

2 *Fâte 'ömrî bi'n-nevâ yâ lehfe min-farti'l-hevâ*
Yok mu âyâ müddet-i eyyâm-ı hicre inkızâ

3 *Lâ telümnî bi's-sabâ yâ men li-'azlî kad nevâ*
Çünki tâ rûz-ı ezelden böyledir hükm-i kazâ

4 *Men etâ havle'l-himâ min nehci sıdkin mâ-gavâ*
Gerçi kim râh-ı talebde hayli vâsi'dir kazâ

5 *Fe'skübî yâ 'ayne hattâ tentafî nâre'l-cevâ*
Vehbiyâ sûz-ı mahabbet böyle etmiş iktizâ

[3]

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Hâl-i ruha cây-ı nişest olmuş süveydâ câ-be-câ
İn habbetü's-sevdâ besest der-kiştzâr-ı dil me-râ

2 Bîhûde çekdik çün ta'ab bir reh-nümâ yok mu 'aceb
Mândîm der-râh-ı taleb ser-menzil-i cânân kücâ

3 Ey Yûsuf-ı gül-pîrehen olsun meded zülfüñ resen
Üftâde der-çâh-ı zekan dil-teşneem bî-dest ü pâ

4 Lutf et çıkar pîrâheni göster o gül gibi teni
Cân-ı menî cân-ı menî h^{w}âhem şevem yek-ten tu-râ

[2] M.VI/2, FB.82b, K.18b
[3] M.VI/3, FB.82b, K.19a

5 Vehbî ne buldum hem-nefes ne kimse oldu dâd-res
Der-râh-ı gam hem-çün ceres kerdem besî feryâdhâ

[4]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Visâliñ 'îdiniñ cân ile kan hayrânıyız cânâ
Bıçakdan geçme ol hürrem-demiñ kurbânıyız cânâ

2 Lebiñ ol kıt'a-i yâkûtdur kim seyr edip hattın
Debîr-i meşk-i ta'lîm-i hat-ı reyhânıyız cânâ

3 Bu tugrâ gibi kaşlar var iken menşûr-ı hüsnüñde
Şeh-i nâz u 'itâbıñ bende-i fermânıyız cânâ

4 Agırlarsañ bizi seng-i melâmetle agırlarsın
Sarây-ı hüsnüñüñ pek tafralı mihmânıyız cânâ

5 Meded hıfz eyle zîr-i dâmeniñde sarsar-ı gamdan
Cihânıñ nûr-ı şem'-i meclis-i 'irfânıyız cânâ

6 Anıñçün çâr-mevc-i ıztırâba düşmüşüz böyle
Güher var sînemizde ma'rifet 'ummânıyız cânâ

7 Kalırsa adımız bâkî kalır Vehbî deyü yohsa
Fenâ dünyâda Bâkî gibi biz de fânîyiz cânâ

[5]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Nefes-i Âl-i 'Abâ aldı meger bâd-ı sabâ
Ki nihâlânı eder sebz-ser ü sebz-kabâ

[4] M.VI/3, FB.83a
[5] M.VI/3, FB.83a

2 Hüdhüd-i şevk ile dildâra uçurdum kâgıd
Bilmem âyâ getirir mi nebe’-i mülk-i Sabâ

3 Cezbe-i ‘aşk u hevâ ‘âşıka çok reng eyler
Vechi var zerd ü nizâr olsa eger kâhrübâ

4 O şehiñ cümle yemîninde yesârında yürür
Bir alây ‘âşık-ı âvâre misâl-i gurebâ

5 Vehbiyâ mevhibe etmezse cenâb-ı Vehhâb
Ola hep nakş-ı mesâ’î-i emel mahv u hebâ

[6]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Murassa’-tâc-ı Cemşîd'e berâberdir ser-i mînâ
Mey-i la’lîn ile memlû kadehdir efser-i mînâ

2 Şeb-i târ-ı gamıñ mehtâb u şem’-i meclis-efrûzu
Ziyâsı sîne-i sâkî fürûg-ı ahter-i mînâ

3 Cem'iñ âyînini icrâya etmiş ‘ahd ü peymânı
Eder hükmün revân peymânelerle dâver-i mînâ

4 Kapar çeşmin görünce zâhid-i ef’î-nigeh gûyâ
Zümürrüd ma’denindendir meger kim cevher-i mînâ

5 Yürütmez zevrak-ı sahbâyı cûş-ı ‘âlem-i âba
Sebük-destî ile rıtl-ı girân-ı lenger-i mînâ

6 Eder tâbende subh-âsâ şeb-i deycûr-ı endûhu
Beyâz-ı gerdeniñ gösterse şem’-i hâver-i mînâ

[6] M.VI/3, FB.83a

7 Misâl-i gerden-i dilber ki hûn-ı ‘âşık içmişdir
Açar reng-i şarâbı perde-i nâzükter-i mînâ

8 Niçe hemşîre-i hem-zâd olurdu duhter-i rezle
Hum-ı âbisten-i mey olmasaydı mâder-i mînâ

9 Tehî kalmaz dil-i rûşen-safâ-yı ‘aşkdan Vehbî
Bunu işrâb eder oldukça bâde-zîver-i mînâ

[7]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Her seher rûşen eder çeşm-i dil-i zârı sabâ
Getirip bâd-ı hevâ hâk-i reh-i yârı sabâ

2 Bûy-ı gülden kafes-i bülbülü koymaz hâlî
Künc-i hasretde unutmaz o giriftârı sabâ

3 Henüz açılmadı bir kimseye ol gonçe-lebim
Dahi şemm eylemedi bu gül-i ruhsârı sabâ

4 Bulsa Çîn'e götürür şemme-i zülf-i siyehin
Terbiyet etmek içün nâfe-i Tâtâr'ı sabâ

5 Turrası sünbülede beste-i zencîr ister
Vehbiyâ kılma nevâ-sencî-i eş’ârı sabâ

[8]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 O mâh olursa süvâr-ı semend-i istignâ
Gazâl-i mihri eder der-kemend-i istignâ

[7] M.VI/4, FB.83b
[8] M.VI/4, FB.83b

2 Hırâm-ı nâz ile kûtâh ede kad-i servi
Gelirse bâga o nahl-i bülend-i istignâ

3 Hat-âver olsa da gunc u delâl ile eyler
Hezâr sâde-ruhu rîş-hand-i istignâ

4 Kemer gibi sarılırdım dirîg olmasa ger
Miyâna tîg-i sitem bend bend-i istignâ

5 Gürûh-ı ‘işvegerândan o nâzenîni hemân
Begendi Vehbî-i müşkil-pesend-i istignâ

[9]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Ol ‘işvekârıñ etdigi hep nâzdır baña
Zâtında cevri çok ise de azdır baña

2 Çeşm-âşinâlık eylemiş agyâra gamzesi
Îmâ eden de soñra o gammâzdır baña

3 Müşkil degil mi saydı rakîbâ o âfetiñ
Kebg-i derî ise saña şehbâzdır baña

4 Pür-nâle eyleyen dilimi zahm-ı sînedir
Bu nagmelerde ney dahi dem-sâzdır baña

5 Feryâd edince hâr-ı cefâ-yı zamâneden
Bî-çâre ‘andelîb hem-âvâzdır baña

6 Ben ol Hümâ-yı himmetim evc-i felekde kim
Bâl-i şikeste şehper-i pervâzdır baña

[9] M.VI/4, FB.83b, K.19a

7 Bezm-i sühande meşreb-i Hâfız'la Vehbiyâ
Bu neş’eyi veren mey-i Şîrâz'dır baña

[10]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Mest-i nâzım sıklet-i bûs u kenâr etmem saña
Bezm-i ‘ayşı mâye-i renc-i humâr etmem saña

2 Seng-i âzârıñla mînâ-yı dilim etdiñ şikest
Bilmiş ol ancak a zâlim inkisâr etmem saña

3 Teşne-leb kalsam da bu gülşende ey ebrû-siyeh
Lâle-veş ‘arz-ı derûn-ı dâg-dâr etmem saña

4 Ey felek bîhûde gösterme hamîde kaddiñi
Minnetim yok kıl kadar teklîf-i bâr etmem saña

5 Feyz-i Hak gibi degildir hâside dersem nola
Vehbîyim Vehbî nice ben iftihâr etmem saña

[11]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Pek egri bakdı âh o kaşı kemân baña
Tîr-i nigâhı vermedi hergiz emân baña

2 Kıldı rakîbi maksim-i hüsnüñde hissemend
Sehm-i cefâ mıdır düşen ancak hemân baña

3 Şimdi niçün mu’âmele bîgâne tarzdır
Çok âşinâlık eyler idiñ bir zamân baña

[10] M.VI/5, FB.84a, K.19a
[11] M.VI/5, FB.84a

4 Üftâdeyim belî kad-i mevzûn-ı dilbere
Şâ'ir isem de bunda düşer mi yalan baña

5 Vehbî 'aceb mi eyler isem tâze ihtiyâr
Pîr oldum işte şimdi gerekdir civân baña

[12]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Nice ben olmayayım saña yana yana fedâ
Kendisin eyler iken şem'aya pervâne fedâ

2 Her ser-i mûyuña ey şûh-ı perîşân-kâkül
Dil-i sad-çâk-veş olsun niçe biñ şâne fedâ

3 Cânı teslîm ederim gelse hayâliñ dilime
Hânedân etse nola varını mihmâna fedâ

4 Ol fedâyî-i reh-i 'aşk benim kim etdim
'Ömrümüñ mâhasalın bir şeh-i hûbâna fedâ

5 Seng-i âzârına ol tıfl-ı cefâ-âmûzuñ
Sırrını eylemesin mi dil-i dîvâne fedâ

6 Âsiyâb-ı felekiñ gerdişi 'aynımda degil
Eyledim kendimi bir âfet-i devrâna fedâ

7 İşte koç başıña kurbân kuzucagım diyerek
Dem-i 'îd eyleyeyim cânımı cânâna fedâ

8 Zâhidiñ verdigi peymâne şikest-âver olup
Sâkiyâ eyle bize bir iki peymâne fedâ

[12] M.VI/5, FB.84a

9 Nüh-sadefde bu güher-pâre-i nazma Vehbî
Ola sad-kevkeb-i dürrî gibi dür-dâne fedâ

[13]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Hüsn ile felekde benim ol mihr-i dil-ârâ
Kim benden eder kesb-i ziyâ gurre-i garrâ

2 Ben ol gül-i nev-reste-i gülzâr-ı cemâlim
Şevkimle hezâr olmadadır sad-gül-i ra'nâ

3 Bu hüsn-i latîf ile benim rûh-ı musavver
Kim sûretimi görmemiş âyîne-i dünyâ

4 Mahfûz-ı nihân-hâne-i gencîne-i hüsnüm
Ol cevher-i ferdim ki bulunmaz baña hemtâ

5 Gûyâ dehenim menba'ıdır âb-ı hayâtıñ
'Uşşâkımı yek-bûse-i la'lim eder ihyâ

6 Bir nazra ile gamze-i Tâtâr-ı nigâhım
İsterse eder mülk-i dil-i 'âlemi yagmâ

7 Vehbî bu gazel olsun o şûhuñ deheninden
'Uşşâka hediyye yine bir gonçe-gül-âsâ

[14]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Sanma zevk-i vuslatıñ cânâ temennâdır baña
Zümre-i 'uşşâkda olmak tesellâdır baña

[13] M.VI/6, FB.84b
[14]] FB.82a, K.75a

2 Gavta-h^{w}âr-ı lücce-i gam olsa da ‘aşkıñla dil
Fikr-i dendânıñ safâ-yı dürr-i yektâdır baña

3 Ben humâr-âlûde-i ‘aşkım ne keyfiyyet ki bu
Dürdî-i derd ü mahabbet keyf-i sahbâdır baña

4 Sâye-i serve seni tenhâ çekip ‘ayş eylemek
Nev-nihâlim bâgda zevk-i dü-bâlâdır baña

5 Kim dimâg eyler gülüñ rengînî-i ruhsârına
Rûy-ı aliñ verd-i ahmerden de bûyâdır baña

6 Dem-be-dem bir lu’b ile hâtır-şikestîye sebeb
Şîşe-bâzî-i cefâ-yı çarh-ı mînâdır baña

7[*] Dîde rûşen Vehbiyâ kim hâk-i pây-ı âsafî
Hamdü li’llâh ‘ayn-ı kuhl-i rûşenâbâdır baña

8 Mürg-i tab’ı evcgâh-ı nazm-perver etdiren
İltifât-ı Hazret-i Tayyâr Pâşâ'dır baña

9 Ol Hümâ-himmet vezîr-i Kâf-temkîniñ bu dem
Zıll-i lutfu sâye-i şehbâl-i ‘Ankâ'dır baña

HARFÜ’L-BÂ’
[15]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Mey iç lebiñde görünsün şarâb içinde şarâb
Bu sûz-ı sîne ile dil kebâb içinde kebâb

2 Fünûn-ı şîvede nev-nüsha-i letâfetsin
Hatıñla mushaf-ı rûyuñ kitâb içinde kitâb

---

[*] 7: K.'da 9.
[15] M.VI/6, FB.84b, K.19b

3 Edince girye gül-i rûy-ı hûn-feşânıñ içün
Göründü çeşm-i terimde gül-âb içinde gül-âb

4 Hevâ-yı zülfüñ ile âhım ebre peyveste
Semâda oldu hüveydâ sehâb içinde sehâb

5 Bizi firâka yakıp olma gayra germ-ülfet
Revâ mı dûzahiyân-veş ‘azâb içinde ‘azâb

6 Safâ-yı ‘âlem-i âbı çıkar temâşâya
Derûn-ı sâgar-ı meyden habâb içinde habâb

7 Kadeh o dest-i muhannâda başka renge girip
Bu gûne oldu dü-bâlâ hizâb içinde hizâb

8 Sü’âl-i zâhid-i har-tînet-i ‘alef-hâra
Verilse kâh revâdır cevâb içinde cevâb

9 Nazîre söyle deyü ehl-i nazma ey Vehbî
Kalemle eyle bu fasl-ı hitâb içinde hitâb

[16]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Gehî ebrû-yı yârı geh ruhun tasvîr eder mehtâb
Hilâlî şekl edip resmin döner tedvîr eder mehtâb

2 O tıfl-ı nâzı süd limân deyü zevrak-süvâr etsem
Yem-i pür-şûru ol şeb reşk-i cûy-ı şîr eder mehtâb

3 Ziyâ kesb eyleyip mihr-i ruh-ı dildârdan her dem
Bu mâhiyyetle çeşm-i encümü tenvîr eder mehtâb

---

[16] M.VI/7, FB.85a

4 O meh-rûyuñ görüp dîvânegân-ı zülf-i şeb-gûnun
Felekde hâlesin ser-halka-i zencîr eder mehtâb

5 Şeb-i vaslında yârıñ germî-i mey derd-i ser vermez
Tabâşîr ile dürd-i bâdeyi tahmîr eder mehtâb

6 Nakîsa verdigin ehl-i kemâle devr-i gerdûnuñ
Dirâyetle dehân-ı gurreden takrîr eder mehtâb

7 Dil-i Vehbî olur fersûde görse sîne-i yârı
Ketân-ı nâ-tüvâna dûrdan te'sîr eder mehtâb

[17]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Sevdirir kendiyi 'uşşâka o tıfl-ı mekteb
Gâh *ihlâs*[cxix] okuyup gâhice emr-i *fe'rgab*[cxx]

2 Cism-i vâhid olalım dermiş o cân-pâresine
Korkarım şeyhi dahi oldu hulûlî-mezheb

3 Görse bir kâmeti mevzûn güzeli serv gibi
Begenir togrusu üftâde-i şâ'ir-meşreb

4 Yeter ey kanı içine akacak pîr-i mugan
Görelim biz de henüz bâkire mi bint-i 'ineb

5 Merd iseñ bikr-i mezâmîne çalış ey Vehbî
Şîve-i bîveye meyl etme misâl-i Zeyneb

---

[17] M.VI/7, FB.85a, K.19b

[cxix] Ku□ân-ı Kerîm'in 112. sûresidir.

[cxx] "(Ancak Rabbine) yönel.", Kur'ân-ı Kerîm, İnşirah (94)/8.

[18]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Hûn-rîz-i çeşm-i yâra getirdi şarâb h^{w}âb
Tîg-i nigâhına mey ile verdi âb h^{w}âb

2 Düzdîde gamzesi gibi h^{w}âbîde fitneyi
Rü'yâda görmemiş olalı belki h^{w}âb h^{w}âb

3 Hall eyledim me'âl-i şeker-h^{w}âbı kim bu şeb
Geldi dehende iken o la'l-i müzâba h^{w}âb

4 Encüm-şümâr-ı hasret-i rûy-ı münîriñiñ
Âyâ girer mi çeşmine ey mâhtâb h^{w}âb

5 Emn ü huzûr ümîdini etmem felekde kim
Bî-bâk olur mu zîr-i şikeste-kıbâb h^{w}âb

6 Olsa 'aceb mi gaflet-i nev-devletân füzûn
Sengîn olur dimâgda vakt-i şebâb h^{w}âb

7 Vehbî mutâbık olmadı ta'bîri vâkı'a
Çok kerre etdi gerçi bizi kâm-yâb h^{w}âb

[19]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Yüz sürdügümü görmedi ol pâya münâsib
Üftâde-dile olmadı bu pâye münâsib

2 Kim biçdi ise bu çemenî sebz-kabâyı
Boyuncadır ol kâmet-i bâlâya münâsib

---

[18] M.VI/7, FB.85a
[19] M.VI/8, FB.85b

3 Gördükde dedim perçemini tarf-ı ruhunda
Semmûr-ı siyeh-kâkülü dîbâya münâsib

4 Alsın dil-i sad-çâki gehî destine cânân
Bir şânedir ol zülf-i semensâya münâsib

5 ‘Uşşâk zihâmından o şeh seyre çıkınca
Bir yer bulamam ben de temâşâya münâsib

6 Vasf etmege bir mısra’-ı berceste bulunmaz
Ol kâmet-i mevzûn-ı dil-ârâya münâsib

7 Râ kaşları medhinde olan nazmımı Vehbî
Gördü kalemim yazmaga buraya münâsib

[20]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Cenâb-ı şeyh dahi nûş ederse köhne şarâb
Şebâbı ‘avdet edip tâzeyi öper şab şab

2 O şerm-perver-i nâza ziyâdedir gâze
Olur ‘izârına gül-gûne nâb-reng-i hicâb

3 Hat-âver olsa da ebrûsudur perestişgâh
Yıkılsa câmi’-i hüsnü yerindedir mihrâb

4 Bir iki bûsesin alsam sayar ne çok diyerek
Sayılmaz iken olunsa cefâ vü cevri hisâb

5 Kim içdi bezm-i cihânda şarâb-ı ikbâli
Tenûr-ı gamda dil-i zârı olmadıkça kebâb

---

[20] M.VI/8, FB.85b

6 Basîret üzredir işte bu bahr-ı mihnetde
Kapar gözün iyice açmadan henûz habâb

7 ‘İnân-gîr-i emel olmadan hemân Vehbî
Eder ‘adem seferin âh ‘ömr pâ-be-rikâb

[21]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Şarâb-ı dil-küşâdan gördügüm zevk ü safâdır hep
Fem-i mutribde gûş etdiklerim hüsn-i edâdır hep

2 Sevip bir şûh-ı bâlâ-kad belâsın buldu dil ammâ
Kimi gördümse bir öyle belâya mübtelâdır hep

3 Hat u gîsûya denmek ‘anber-i sârâ vü müşg-i Çîn
Kelâm-ı hâm u ta’bîr-i hatâ-ender-hatâdır hep

4 İnanma sevdigim ‘arz-ı mahabbet etse de farzâ
Güzeller gibi ahbâb-ı zamâne bî-vefâdır hep

5 Ten-i hâkî tayanmaz rûzgâra gird-bâd-âsâ
Cihânıñ Vehbiyâ âsâyişi mahv u hebâdır hep

HARFÜ’T-TÂ’
[22]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Ol şûh mü’ezzinde nedir bu kad ü kâmet
Gül câmi’idir semti yürü eyle ikâmet

2 Hattı ne güzel nokta-i hâl ise yerinde
Yokdur ser-i mû nüsha-i hüsnünde sekâmet

---

[21] M.VI/8, FB.85b, K.20a
[22] M.VI/9, FB.86a

3 Agyârı ser-i cennet-i kûyunda görünce
‘Âşıklarınıñ başına kopmaz mı kıyâmet

4 Açmazdı keremkârlara dest-i ümîdi
Şeyh olsa eger sâlik-i iksîr-i kerâmet

5 Peygûle-i ‘uzletdir eger var ise Vehbî
Bu dehr-i pür-âşûbda bir cây-ı selâmet

[23]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Sâkî gelince meclise sâgar-be-dest mest
Sürdüm ayagına yüzümü ben de mest mest

2 Bâlâ-nişîn-i mesned-i Cem olmak istemez
Meyhâne gûşesinde yatan rind-i pest mest

3 Cûş u hurûş ile küpe binmez mi bulmasa
Pây-ı hum-ı şarâbda cây-ı nişest mest

4 Âzürde olma tevbe-şiken olsa zâhidâ
Keyf ile belki sâgarı eyler şikest mest

5 Bezm-i ezelde Vehbî-i mestâne-meşrebi
Etmiş bu gûne neş’e-i câm-ı elest mest

[24]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Dil olmasa perverde-i Bihzâd-ı mahabbet
Olmazdı bu sûret ile üstâd-ı mahabbet

---

[23] M.VI/9, FB.86a
[24] M.VI/9, FB.86a

2 Bülbül seherî jâleyi tesbîh edip elde
Teshîr-i gül içün çeker evrâd-ı mahabbet

3 Ey şûh gam-ı kaddiñ ile şerha-i sînem
Bir bir çemen-i ‘aşkda şimşâd-ı mahabbet

4 Seylâb-ı sirişk eylemese sûziş-i itfâ
Dünyâyı yakar âh-ı ‘alev-zâd-ı mahabbet

5 Bir âfet-i şîrîn-deheniñ şevkine Vehbî
Oldum yine kûh-ı gama Ferhâd-ı mahabbet

[25]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Var dâmen-i Yûsuf gibi bir pâk etek tut
Ammâ ki sakın çıkmasın elden anı pek tut

2 Ben bu gece niyyetliyim ol h^{w}ân-ı visâle
Zâhid yürü sen şübhe ile rûze-i şek tut

3 Tuzlu oturur soñra sakın kıyma kebâba
Ey rind-i mey-âşâm biraz hakk-ı nemek tut

4 Tutkun gibi bir lu’b ile agyâra tutulma
Bu pendimi ey şûh gerek tutma gerek tut

5 Dizgin gerecek yok saña bu ‘arsada Vehbî
Esb-i kalemiñ sen de ‘inânın çekerek tut

---

[25] M.VI/9, FB.86b, K.20a

[26]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Bahâr eyyâmıdır ey dil figân-ı ‘aşkı müzdâd et
Misâl-i ‘andelîb ol gül-ruhuñ bâgında feryâd et

2 Furât u Dicle-âsâ cûşiş-i eşk-i revânıñla
O şûhuñ cennet-i kûyun behişt-âbâd-ı Bagdâd et

3 Yeter yıkdıñ dil-i vîrânımı şimden geri yap yap
Gel ey genc-i ümîdim gel meded lutfuñla âbâd et

4 Ne hâcet pâdişâhım ‘âşıka tîg-i sitem çelmek
Niçün zahmet verirsin kendiñe agyârı cellâd et

5 Hücûm etdi derûnum hısnına ceyş-i gam-ı devrân
Mey-i pür-zûr ile sâkî pey-â-pey turma imdâd et

6 Amân ey şûh-ı tersâ kayd-ı zülfüñde giriftârım
Esîr oldumsa da kâfir mürüvvet yok mu âzâd et

7 Unutma gûşe-i hicrânda bu Vehbî-i mahzûnu
Peyâm-ı vuslatıñla gâhice yâd eyleyip şâd et

[27]

DER-DEFTERDÂRÎ-İ HİLMÎ PAŞA EZ-BEHR-İ KOYUN SÂ'ATÎ EMÎN NÂM BE-PERESTÂREŞ BERÂY-I LATÎFE NÜVİŞTE BÛD

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Girerse bir dakîka koynuma ol sîm-ber sâ'at
Safâsından döner dil şevk ile rakkâsa her sâ'at

---

[26] M.VI/10, FB.86b, K.20a
[27] M.VI/10, FB.86b

2 Görüp mâr-ı münakkaş gibi zencîr olmuş agyârı
Emîn olmaz göñül koynumda ‘akreb oldu zer sâ’at

3 Gerisi ‘ayb olur mu basmadır altundan işlenmiş
Hemân kaldıkça diş diş bindirir üstâdı der sâ’at

4 Yapılmış mı ‘aceb kum sâ’atinden gayrı devrânda
Bu gûne devr-i dâ’imle döner zîr ü zeber sâ’at

5 Gelip ahşama karşı sâ’atim geldi demiş birgün
Gurûbîdir meger ol aylı günlü mu’teber sâ’at

6 Anı bir eski sâ’atciye gösterdim bozup düzdü
Dedi sildir efendi köhnelenmiş bu güher sâ’at

7 Sadâsı çıkmadı çokdan ‘aceb yañlış mı kurmuşlar
Bozuldu korkarım öyle musanna’ bir çalar sâ’at

HARFÜ’S-SÂ
[28]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Ne kahr-ı dehr ü ne çarh-ı sitem-kirdârdır bâ’is
Bu ye’s ü hayrete hep baht-ı nâ-hemvârdır bâ’is

2 Belî mûy-ı miyâna rişte-bend-i şevk idim ammâ
Ümîdim kesmege ol hancer-i hûn-h^{w}ârdir bâ’is

3 Bu cûş-â-cûş-ı bî-hûşî vü nûş-â-nûş-ı câm-ı mey
Safâmızdan degildir cûşiş-i ekdârdır bâ’is

4 Kilîsâdan yapılma mescid-âsâ hâne-i dilden
Tesâvîr-i günâhı mahva istigfârdır bâ’is

[28] M.VI/10, FB.87a, K.20b

5 Kafes-bendî-i gamla ‘ayşımız telh olmaga Vehbî
Hemân tûtî gibi şîrînî-i güftârdır bâ’is

[29]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Hûn-âbe-i sirişkle eyler şarâb bahs
Sûz-ı dilimle eylemesin mi kebâb bahs

2 Âgâz edip nevâya pes-i perdeden meger
‘Uşşâk nâlesiyle edermiş rebâb bahs

3 Bezminde çok döküldü saçıldı o gül-ruhuñ
Hoy-kerde ‘ârızıyla edince gül-âb bahs

4 Sengîn-nihâd iken ruhu hacl ile sürh olur
La’l-i lebile etdigiçün la’l-i nâb bahs

5* Mümkin midir ki rahne-i dilden rehâ bula
Dür dişleriyle eyledi dürr-i hoş-âb bahs

6 Hattın görünce mug-beçe-i âteşîn-ruhuñ
Sandım Mecûs ile eder Ehl-i Kitâb bahs

7 Besdir bedîhe-gûlugu ilzâma der-’akab
Etse kimiñle Vehbî-i hâzır-cevâb bahs

[30]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Derdini söyler o şûha dil-i bî-çâre ‘abes
Yog iken merhem ümîdi açılır yare ‘abes

---

[29] M.VI/11, FB.87a
* 5: -M.
[30] M.VI/11, FB.87a, K.20b

2 Nev-nihâlim bilirim üstüne koş konduramaz
Başına dönmede mürg-i dil-i âvâre ‘abes

3 Müncelî âyine-i hüsnü nazardan sakınır
Perde-i turrasını çekmez o ruhsâra ‘abes

4 Var mıdır fâ’ide cellâda amân derseñ de
İltiyâm etme dilâ gamze-i hûn-h^{w}âra ‘abes

5 Bahtımızdır bizi ser-geşte eden ey Vehbî
Serzeniş etmeyelim çarh-ı sitemkâra ‘abes

HARFÜ’L-CÎM
[31]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 ‘Âlem-i âbı edince cûş-ı sahbâ mevc mevc
Neş’e-i rindân olur mânend-i deryâ mevc mevc

2 Olmasın mı fülk-i dil bahr-ı siyâh-ı hüzne gark
Cûş-ı hatt hoy-kerde rûyunda hüveydâ mevc mevc

3 Âhım olmuş bâde-i çîn-i cebîn-i dil-rübâ
Nûr deryâsı sabâdan oldu gûyâ mevc mevc

4 ‘Aks-i rûy-ı âteşîniñ hem eritdi cevheriñ
Etdi hem âyînede sîm-âbı cânâ mevc mevc

5 Halka-i zülfüñ gamıyla cûş edip bahr-ı sirişk
Oldu her bir katreden girdâb peydâ mevc mevc

6 Teşnegân-ı câha sahrâ-yı talebde şevk ile
Görünür ‘ayn-ı serâb ikbâl-i dünyâ mevc mevc

[31] M.VI/11, FB.87b

7 Hâme-i mûy etdi Vehbî bülbülüñ müjgânını
Oldu gül-nakş-efgenî dîbâ-yı mâ’nâ mevc mevc

[32]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Mahmûrî-i gam etdi bizi sâgara muhtâc
Olduk yine sâkî-i neşât-âvere muhtâc

2 Vasf-ı ber-i sîmîni içün yazdıgım ebyât
Tâ öyle safâ vermede kim ezbere muhtâc

3 Dil-hasteyim ol rütbe ki müjgânı gamından
Olmuş reg-i cânım göresin neştere muhtâc

4 Jeng-i heves ile sakınıp bozma safâyı
Mir’ât-ı diliñ olmaya rûşengere muhtâc

5 Vâ’iz sadakât ile satar kasr-ı cinânı
Fehm eyle ki cennet dahi sîm ü zere muhtâc

6 Bu lüccede keştî-i girân-mâye-i câhıñ
Âsâyişi temkîn gibi bir lengere muhtâc

7 Vehbî çalışıp müntesib ol bâb-ı Hudâ'ya
Olma kapısız gibi der-i dîgere muhtâc

[33]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 ‘Arak-çînende olmuş turra-i dildâr pîç-â-pîç
Yatar elbet derûn-ı lânesinde mâr pîç-â-pîç

---

[32] M.VI/12, FB.87b, K.21a
[33] M.VI/12, FB.87b, K.21a

2 Miyânı haddeden geçmiş deyü ser-rişte vermekden
O şûh-ı sîm-keş destinde oldu târ pîç-â-pîç

3 Düşer ejder gibi gûyâ ki genc-i şâygân üzre
Tılısm-ı muhkem olmuş ‘ukde-i şalvâr pîç-â-pîç

4 Ne mümkin togru çıkmak zirve-i câh-ı mu’allâya
Tarîkiñ resmi mânend-i reh-i kühsâr pîç-â-pîç

5 Ricâliñ başı baglı oldugundan emr-i şâhîye
Horâsânîde olmuş hey’et-i destâr pîç-â-pîç

6 Menâr-âsâ egerçi istikâmet gösterir zâhid
Derûnun yokladım ammâ o nâ-hemvâr pîç-â-pîç

7 Bu cism-i nâ-tüvânım nâr-ı hicr-i yâr ile Vehbî
Misâl-i mûy-ı âteş-dîdedir her bâr pîç-â-pîç

[34]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Gördüm o mest-i ‘işveyi tarf-ı nigâh kec
Sîne küşâde zülf perîşân külâh kec

2 Kaddin elif hilâl kaşın râ hayâ edip
Geh râstdır mütâla’amız ya’nî gâh kec

3 Taklîd etmese ham-ı ebrû-yı yârı meh
Göstermez idi gurresini böyle mâh kec

4 Şeh-râh-ı istikâmete var sâlik ol yürü
Güçdür vusûl menzile oldukda râh kec

[34] M.VI/12, FB.88a

5 Vehbî nişâne-i emele togru gitmedi
Çıkdı meger şu çekdigimiz tîr-i âh kec

[35]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Nâvek-i gamzesine sînemi etdim âmâc
Çeşm-i Tâtâr'ı yine sabrımı eyler târâc

2 Müşterî çıksam aña şimdi bahâ yetmez der
Kâle-i hüsnüne ben vermiş iken böyle revâc

3 Ey gözüm nûru meded gel görelim insâf et
Çeşm-i bîmârıñ içün haste-dilim yok mu ‘ilâc

4 Çâre-sâz olma degil derdine dermân arayor
Yoklayıp nabzını etdimse kimi istimzâc

5 Vehbiyâ bûse ümîd eyleme ol mug-beçeden
Kâfiriñ verdigi yokdur şeh-i İslâm'a harâc

HARFÜ’L-HÂ’
[36]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Keyfimce yapılmış hele meyhâne müferrih
Sahbâsı neşât-âver ü peymâne müferrih

2 Sâkî yıkılıp câm u sebû oldu şikeste
Geldi baña bu lagziş-i mestâne müferrih

3 ‘Anberdir eden kırmızı ma’cûnu ferah-zâ
Hattıyla degil mi leb-i cânâne müferrih

---

[35] M.VI/13, FB.88a, K.21a
[36] M.VI/13, FB.88a, K.21b

4 Gam-hânemi teşrîf-i safâ-bahşına dâ’ir
Bir nev-haber aldım yine ammâ ne müferrih

5 Vehbî sühanıñda ne bu hâsiyyet-i te’sîr
Hussâda mükedder olur ihvâna müferrih

[37]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Rûz-ı ‘ayş içün felekde mihr-i rahşândır kadeh
Bezm-i şebde devr-i dâ’im mâh-ı tâbândır kadeh

2 Câ’iz-i kadh-ı mu’âllâ-yı neşât olmuş yine
Encümende bir ayagıyla şitâbândır kadeh

3 Sanma kim bîhûdedir cûş-ı habâb-ı bâdeyi
‘Ârız-ı sâkîye sad-çeşm ile hayrândır kadeh

4 Pür-mey-i gül-gûn görüp sandım dehân-ı yârda
Hokka-i yâkûtda la’l-i Bedahşân'dır kadeh

5 Vehbiyâ elden bırakmazsa nola rindân kim
Dest-hoş-ı Hüsrev ü Cemşîd-i devrândır kadeh

[38]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Bir ramak kaldı hayâtımdan amân ‘ömrüm Nûh
Yetiş ey cân-ı ‘azîzim yerine gelsin rûh

2 Der-i meyhâne kapanmış düşelim tekyelere
‘Acabâ bir kapı açmaz mı bize ehl-i fütûh

---

[37] M.VI/13, FB.88b, K.21b
[38] M.VI/13, FB.88b

3 Nush eder zâhid-i bed-lehce ‘abes rindâna
Bilse bu zevki bozar tevbeyi ‘ukbâda Nasûh

4 Mey-i dûşîne bizi etdi humâr-âlûde
Sâkiyâ tâzelesin keyfimizi câm-ı sabûh

5 Nice bûs etmeyelim agzını Nûh'uñ Vehbî
Eyledi nutku ile bu gazel-i tâze sünûh

HARFÜ’L-HÂ’
[39]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Burc-ı ‘akrebde güneş gibi ‘ayândır zülf ü ruh
Zehrnâk ammâ yine pertev-feşândır zülf ü ruh

2 ‘Âlem-i âhardadır ‘uşşâk bilmez rûz u şeb
Zulmet ü nûr-ı cihân-ı hüsn ü ândır zülf ü ruh

3 Sîne vü gerden semenzâr-ı bahâr-ı hüsn ise
Sünbül ü gülden ‘ibâret gülsitândır zülf ü ruh

4 Âteş üzre bir şemâme ‘anber-i sârâ gibi
Nekhet-ârâ-yı meşâm-ı ‘âşıkândır zülf ü ruh

5 Vehbiyâ tâk-ı dilimde sûreti âvîhtedir
Bir siyeh pûşîdeli âyînedândır zülf ü ruh

[40]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Mürîd-i tâzesi eyler edâ-yı hidmet-i şeyh
Şurûtu üzre sahîha degil mi halvet-i şeyh

---

[39] M.VI/14, FB.88b, K.22a
[40] M.VI/14, FB.89a, K.22a

2 Henûz tevbe kapısı kapanmadı ammâ
Kapatdı dergeh-i meyhâneyi nasîhat-i şeyh

3 Nedir o bâr-ı ‘amâme o şekl-i sâlûsî
Amân amân çekilir mi efendi sıklet-i şeyh

4 Bu köhne hırka mıdır yohsa hârık-ı ‘âde
Görülmedi yeñiden başka bir kerâmet-i şeyh

5 Ridâsını çıkarıp raks ederdi dâ’irede
O çengi şûhi olaydı eger hem-ülfet-i şeyh

6 Sirişk-i tevbe-i ‘âsî ile söner dûzah
Sebîl-i Kevser ise cûşiş-i ‘ibâdet-i şeyh

7 O nev-nihâli severse ‘aceb mi Vehbî-i pîr
‘Asâ degil mi soñunda medâr-ı kuvvet-i şeyh

[41]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Bûs ederken la’lini gelmez baña düşnâm telh
Lezzet-i nukl ile olmaz bâde-i gül-fâm telh

2 Çâşnî-i mansıba söz var mı elbet tatlıdır
Zehr-i ‘azl ile soñunda olmasaydı kâm telh

3 Bed-siriştân oldugun gördüñ mü lezzet-yâb-ı ‘ayş
Dûrdur zevk-i şekerden olıcak bâdâm telh

4 Cân verirken ol leb-i şîrîne zâhid pend eder
‘Âşıka gelmez mi bu âheng-i bî-hengâm telh

---

[41] M.VI/14, FB.89a

5 Vehbiyâ her gördügüm erbâb-ı devlet telh-kâm
Añladım nûş etmeden kim şerbet-i eyyâm telh

HARFÜ'D-DÂL

[42]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Ebrû-yı yâra beñzediginden hilâl-i 'îd
Âfâkı rûşen eyledi nûr-ı cemâl-i 'îd

2 Zâhid yesin nevâle-i helvâyı 'âşıka
Bir bûsedir şeker gibi ancak nevâl-i 'îd

3 Kim sabr ederdi rûze-i hecr ile külfete
Encâmı olmasaydı ümîd-i visâl-i 'îd

4 Güller gibi açılmış o nev-gonçe-i cemâl
Giymiş amân amân göresin al ü şâl-i 'îd

5 'Arz etmege elin öpüp ol şûha Vehbiyâ
Bu nazmı eyle nakş-ı ser-i dest-mâl-i 'îd

[43]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 O h^{w}âb-âlûde çeşmân-ı sitem-mu'tâddan feryâd
Ki bîdâr olmadı sad nâle vü feryâddan feryâd

2 Niçün bîzâr olursun âhımızdan şâh-ı hûbânım
Ne mâni' zîr-destân eylese bî-dâddan feryâd

3 Derâ-yı kârvân-ı sürmede sît ü sadâ olmaz
Siyeh-baht ise de çıkmaz dil-i nâ-şâddan feryâd

---

[42] M.VI/15, FB.89a
[43] M.VI/15, FB.89a, K.22b

4 Ne sengîn dil deyü Şîrîn'e ta’ne etmese kühsâr
Hemân etmezdi belki tîşe-i Ferhâd'dan feryâd

5 Sarîr-i hâme bîhûde degildir añladım Vehbî
Benim gibi edermiş kesb-i isti’dâddan feryâd

[44]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îün / mefâ’îlün]

1 Ümîdim zevrakın çekdim kenâra her çi bâd âbâd
Temelluk eylemem şu rûzgâra her çi bâd âbâd

2 Hebâ etdim ten-i hâkî-nihâdı gird-bâd-âsâ
Hevâ-yı ‘aşk ile döndüm gubâra her çi bâd âbâd

3 Yine ümmîd-i âbâdî ile düşdüm harâbâta
Eger berbâd olursam da ne çâre her çi bâd âbâd

4 Misâl-i genc-i bâd-âver getirsin müjde-i vaslı
Nesîm-i âhı gönder kûy-ı yâra her çi bâd âbâd

5 Humâr-âlûde-i ye’s oldugun bir hoşça işrâb et
Mübârek-bâda geldikçe kibâra her çi bâd âbâd

6 Bize ey bâd bâdî-i perîşânî olursañ da
Tokun gâhî o zülf-i târumâra her çi bâd âbâd

7 Seniñdir şimdi meydân bâd-pây-ı hâmeñi Vehbî
Çıkar merdâne sâhn-ı iftihâra her çi bâd âbâd

[44] M.VI/15, FB.89b, K.22b

[45]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Kâle-i hüsnünü gösterdi Burûsa'da meded
Nakd-i ârâm-ı dili aldı bu rû-sâde meded

2 Tıfl-ı nâzım Bebek'e seyre gidince tenhâ
Merdüm-i dîde kalır eşk ile deryâda meded

3 Ceyş-i gam Dicle gibi etdi akın hısn-ı dile
Geldi cûşişle Hülâgû yine Bagdâd'a meded

4 Dâd-res kalmadı mı rûy-ı zemînde 'acabâ
Yetişir yok bu kadar nâle vü feryâda meded

5 Yolumuz aldı gürûh ile şu kâfir agyâr
Yetiş ey şâh-ı cihânım meded imdâda meded

6 Va'de-i vuslat istesem deheniñden bârî
Gitmeden hasret ile tâ 'adem-âbâda meded

7 Kayd-ı zülfünden esîr olsun edip Vehbî-i zâr
O giriftârı sakın eyleme âzâde meded

HARFÜ'Z-ZÂL
[46]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Bûse-i la'li gelir meclis-i 'işretde lezîz
Nukl olur neş'e-i sahbâ ile gâyetde lezîz

2 Lüknet-âmîz edâsında olan hâletler
Nutk-ı tûtî-i şeker-gû gibi sohbetde lezîz

---

[45] M.VI/15, FB.89b, K.22b
[46] M.VI/16, FB.90a, K.23a

3 Vuslatından dehen-i dilde halâvet kalmış
Baña ol zevk gelir gûşe-i hasretde lezîz

4 Hoş-güvâr etmededir câm-ı gam-ı ‘azlini kim
Nûş eden zehri sanar şevk ile şerbetde lezîz

5 Vehbiyâ zâ’ika-i hâsidi telh etdi yine
Meyve-i nazmıñ iken böyle hakîkatde lezîz

[47]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Çıkarsa âh ile dilden olur elbet du’â nâfiz
Eder zûr-ı kemân tîri nişâna dâ’imâ nâfiz

2 Yine ser-cîve-i rişvetdedir te’sîr elbette
Dil-i saht-ı kibâra câ-be-câ olsa recâ nâfiz

3 Sühande râstî bâdî-i tîzî-i eserdir kim
Sühûletle olur mu nevk-i mîh-i kec-nümâ nâfiz

4 Kuzâtıñ za’f-ı dîni mâni’-i tenfîzdir yohsa
Kavîdir şer’-i Hakk elbet olur hükm-i kazâ nâfiz

5 Salâbet olsa da hârâ gibi bir saht mazmûnda
Olur bu nîze-i ser-tîz-i hâmem Vehbiyâ nâfiz

HARFÜ’R-RÂ’
[48]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Kilk-i kudret hat-ı reyhânıñı nâ-gâh yazar
Safha-i sîneme medd-i elif-i âh yazar

---

[47] M.VI/16, FB.90a, K.23a
[48] M.VI/16, FB.90a, K.23b

2 Vasf-ı rûyuñda gazeller yazan ehl-i sühanıñ
Matla'ında kimi hurşîd kimi mâh yazar

3 Görse bu sûret ile münşî-i Şehnâme seni
Mülket-i 'işvede hûbâna şehenşâh yazar

4 İkisin etse de bir yerde musavvir tahrîr
Serv-i bâlâyı kadiñden yine kûtâh yazar

5 Levh-i mihr ü kamere İbn-i Nüceym-i gerdûn
Kalem-i gırre ile rûyuña Eşbâh yazar

6 Hem-ser-i şîr yazıp 'aşkı Hayâtü'l-hayvân
'Akl-ı pür-hîleyi dünbâle-i rûbâh yazar

7 Okudum metn-i usûl-i kütüb-i devletde
Kayd-ı haysiyyet-i cehli sebeb-i câh yazar

8 Sînedir kâgıd-ı tesvîdi debîr-i çarhıñ
Anda nakş-ı emeli gâh bozar gâh yazar

9 Kâtib-i mahkeme-i hükm-i kazâ ey Vehbî
Kısmetim sehmini *er-rızku 'ala'llâh*[cxxi] yazar

[49]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îün]

1 Egerçi gülşen-i hüsnü bahâr-ı nev-civânîdir
Yine ol verd-i ra'nâ mâ'il-i reng-i hazânîdir

2 Yazılmaz sûreti dikkat olunsa kıl kalemlerle
O şûhuñ mû-miyânı belki hayret-bahş-ı Mânî'dir

[cxxi] "Rızık vermek Allah'a aittir." anlamında bir dua.

[49] M.VI/17, FB.90b

3 Meh-i Ken’ân ise şeh-beyt-i hüsne mısra’-ı evvel
O matla’da bu mevzûn-kâmetim mısrâ’-ı sânîdir

4 Olur her bûsesi senbûbe-i h^{w}ân-ı neşât ammâ
Leb-i cân-bahş-ı sâkî mey-keşe nukl-i revânîdir

5 Melek vasf etse Mâlik'den açar ol dûzahî bahsi
Sanarsın hem-zebânı zâhidiñ gûyâ zebânîdir

6 Sühan-sencân-ı dehriñ tâze âsârı kâlır bâkî
Bu çarh-ı köhne-sâliñ gerçi her etvârı fânîdir

7 ‘Aceb mi gâlib olsam hasma bu kuvvetle ey Vehbî
Müzerkeş cild-i dîvânım direfş-i Gâvyânîdir

[50]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Tâb-ı firâk u germî-i hicrân gelir geçer
Teb-lerzelerde nevbet-i hicrân gelir geçer

2 Mânend-i kârvân-ı müselsel-katâr-ı Çîn
Dilden hayâl-i kâkül-i cânân gelir geçer

3 Peykânı ber-güzâr kalır zahm-ı sînede
Her lahza tîr-i gamze-i fettân gelir geçer

4 Gördükde seyre geldigin âhû-nigehleriñ
Sandım ki fevc fevc gazâlân gelir geçer

5 Cûş u hurûş-ı fursata olma rübûde kim
Seyl-i bahâr gibi şitâbân gelir geçer

---

[50] M.VI/17, FB.90b

6 Düşme hevâ-yı rif'ate bu rûzgârda
Etmez karâr taht-ı Süleymân gelir geçer

7 Vehbî gibi edâsı hoş-âyende görmedik
Gerçi hezâr rind-i sühan-dân gelir geçer

[51]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Bu sîne belâ-hâne-i bî-revzenimizdir
Hurşîd-i ziyâ-bahşı dil-i rûşenimizdir

2 Çâh-ı zekan üftâdesi dil-beste-i zülfüz
Zincirlikuyu anıñ içün meskenimizdir

3 Hâliñle kanâ'at ederiz mûr-nihâdız
Bir dânesi de girse ele hırmenimizdir

4 Hâkisterimizde gül açar şevk-i 'izârıñ
Külhan dahi ey gonçe-i ter gülşenimizdir

5 Rûy-ı hasedi perde-i ihlâs ile mestûr
Hep dost yüzünden görünen düşmenimizdir

6 Tâ'at yoluna gitmege 'azm eyledik ammâ
Şeytân-ı la'în gizli gezer reh-zenimizdir

7 Vehbî giremez leşker-i âşûb-ı zamâne
Peygûle-i 'uzlet ki bizim me'menimizdir

---

[51] M.VI/18, FB.90b, K.23b

[52]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Kâl ile hâl ile etdikçe niyâz ikide bir
Geh ‘itâb etdi o meh-rû gehi nâz ikide bir

2 Her kadeh başına olmazsa da ol mest-i gurûr
Lebin öpdürmege verseydi cevâz ikide bir

3 Rûz u şeb mihr ü mehin reşk-i ‘izâr ile felek
Etmede sînesine dâg-güdâz ikide bir

4 Kad-i dilber var iken Sidre vü Tûbâ diyerek
Etme vâ’iz yetişir bahsi dırâz ikide bir

5 Vehbiyâ bûs u kenâr olmuş iken dil-h^{w}âhıñ
Eyleme lâf-ı hakîkî vü mecâz ikide bir

[53]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Benlerle gerçi kâle-i rûyu beneklidir
Hatt-ı benefşe-nescile bir top çiçeklidir

2 Gözcüsüdür hayâli hisâr-ı derûnda kim
Merdüm-nişîn-i çeşm-i ümîdim Bebeklidir

3 Târ-ı harîr gibi göricek mûy-ı perçemin
Bildim o nerm-hûyî civânı ipeklidir

4 Bir derde düşme yohsa müdâvât-ı rûzgâr
Tiryâk-i ekber olsa dahi engereklidir

---

[52] M.VI/18, FB.91a, K.24a
[53] M.VI/18, FB.91a

5 Pâ-mâl-i esb-i ‘işve eden Vehbiyâ beni
Dilberleriñ hırâm-ı levendâne şeklidir

[54]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Üftâdelerle gerçi o meh senli benlidir
Benlik ederse de yakışır çifte benlidir

2 Berrâk sînesin göreli yâsemen gibi
Bâgıñ gül-i sefîdine bakmam dikenlidir

3 Vermez safâ-yı la’l-i lebin Hâtem olsa da
Asl-ı ‘akîki hoş biliriz kim Yemenlidir

4 Hûr-ı cinân hayâli ile alma iki zen
Vâ’iz bilir misin zen-i dünyâ düzenlidir

5 Vehbî yakışmış ol leb-i cân-bahşa hatt-ı sebz
Gûyâ kenârı çeşme-i Hızr'ıñ çemenlidir

[55]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Seferber-i reh-i ‘aşkıñ niçe diyâra gider
Güzel adıñ işidip tâ Güzelhisâr'a gider

2 Gubâr-ı pâyıñ içün Isfahân'dadır nazarı
Ümîd-i kand-i lebiñ ile Kandehâr'a gider

3 Niçe fütâdeyi fitrâk-i nâza bend etmiş
Niçün o şâh-süvârım yine şikâra gider

[54] M.VI/18, FB.91a, K.24a
[55] M.VI/19, FB.91b, K.24b

4 Çıkarsa hasret ile cânı ‘âşık-ı zârıñ
Harîm-i cennet-i me’vâ-yı kûy-ı yâra gider

5 Der-i cahîmi küşâd etdi ‘unf ile vâ’iz
Bu âteş ile o da korkarım ki nâra gider

6 Müsâ’id olsa da keştî-i bahtıña eyyâm
Bu rûzgârı sakın sanma bir karâra gider

7 Menâzil-i kamerîden mi hâne-i Vehbî
Gehî gelirse de turmaz o mâh-pâre gider

[56]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Ne tîr-i gamzeden ne dîde-i câdûlarındandır
Benim çekdiklerim ancak kemân ebrûlarındandır

2 Sıfâhân'da görüp bir çâr-ebrûyu hatın sordum
Dedi bu Çâr-bâg'ıñ sünbül ü şebbûlarındandır

3 Gam-ı mûy-ı miyânı nâl eder ammâ dil-i zârı
Bu rütbe pîç ü tâbım halka-i gîsûlarındandır

4 Girîzândır gazâl-i müşg-veş vahşetle ‘âşıkdan
Hat-âverler ki sahrâ-yı Hatâ âhûlarındandır

5 Kafes-bend-i gam-ı eyyâmdır hayretle lâl olmuş
Bu bâgıñ gerçi Vehbî bülbül-i hoş-gûlarındandır

---

[56] M.VI/19, FB.91b, K.24b

[57]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Gel ey sabâ yine ol gül-’izârdan ne haber
Hazân-dîde hezâr-ı bahârdan ne haber

2 Gör ey sirişk-i revân kimleriñ kenârında
O serv-i tâze-res-i ‘işvekârdan ne haber

3 Nesîm geldi ayagı tozuyla ey dîde
‘Aceb gubâr-ı ser-i râh-ı yârdan ne haber

4 Diyâr-ı hüsnüne gitmiş hayâl câsûsu
Yine o hüsrev-i mülk-i vakârdan ne haber

5 Berîd-i âh gidip gelmek üzre ey Vehbî
Peyâm-ı vuslata dâ’ir nigârdan ne haber

[58]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 La’liñ hayâli dilde safâ-yı müdâmdır
Bezm-i cihânda mey baña sensiz harâmdır

2 Taklîd ederse sâ’idiñe sîm külçesi
Korlar derûn-ı pûteye bilsin ki hâmdır

3 On dördüne girince gör ol tıfl-ı nev-resi
Mihr-i ‘izârı şimdi meh-i nâ-tamâmdır

4 Hâkister ola düşse semender bu âteşe
Tâb-ı dilim ki havsala-sûz-ı ni’âmdır

---

[57] M.VI/19, FB.91b, K.24b
[58] M.VI/20, FB.92a

5 Nakş-ı hayâl-i hâtem-i la'l-i hat-âverin
Vehbî derûn-ı sînede pek sakla nâmdır

[59]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Söz yok dehân-ı yâra ne dersin sözüñ nedir
Ol dürc-i dür-nisâra ne dersin sözüñ nedir

2 Gûyâlıgın işâret ile etmede 'ayân
Bak çeşm-i sürmedâra ne dersin sözüñ nedir

3 'Uşşâkı lâl-i hayret eder nâz u şîvesi
Böyle güzîde yâra ne dersin sözüñ nedir

4 Ol gonçe-leb bize açılır mı sen ey sabâ
Bir kerre agzın ara ne dersin sözüñ nedir

5 İ'câza vâsıl oldu demezseñ de Vehbiyâ
Bu nazm-ı nâmdâra ne dersin sözüñ nedir

[60]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Nâz u fitne çeşm-i şûhunda nühüfte hüftedir
Gamze-i fettânı bir âşûbger âşüftedir

2 Vasf-ı la'linde dü-yek ebyât-ı şîrînim yine
Bûselikde beste baglanmış ne rengîn güftedir

3 Gül gibi âgûşun açmak isteyen vardır hezâr
Gerçi kim ol gonçe-i zîbâ henüz ne'şküftedir

---

[59] M.VI/20, FB.92a, K.25a
[60] M.VI/20, FB.92a, K.25a

4 Bü’l-’acebdir şimdi ebnâ-yı zamânıñ cünbişi
Hep zer ü zîverle mânend-i zenân âlüftedir

5 Geçmemiş bir şâ’iriñ silk-i hayâlinden henüz
Vehbiyâ bu gevher-i nazmım dür-i nâ-süftedir

[61]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Yâr hem-bezm olup agyâr ile peymâne çeker
‘Âşık-ı zâr ‘abes na’ra-i mestâne çeker

2 Dâmenin dest-i temennâya düşürmez yohsa
Çâk eder her birisi şevk ile bir yana çeker

3 ‘Aks-i serv-i kadini görmek içün cûlarda
Cezbe-i şevk beni sû-yı gülistâna çeker

4 Perde-i şermi yakar şu’le-i ‘aşk-ı ser-keş
Şem’i meclisde hemân sîneye pervâne çeker

5 Sen hemân kadriñi sencîde-i ragbet edegör
Yûsuf olsañ da zamâne seni mîzâna çeker

6 Sayd-ı mürg-i emele halka-i dâm etmişler
Zâhirâ ehl-i riyâ sübha-i sad-dâne çeker

7 Kad-i ham-geşte ile hâle gibi Vehbî-i pîr
Her şeb ol mâh-ruhu sîne-i ‘uryâna çeker

[61] M.VI/20, FB.92a, K.25a

[62]

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Beni pâ-mâl-i esb-i nâz eden ol şeh-levendimdir
Görüp üftâdesin der kim ne düşkün derdmendimdir

2 Dil-i müşkil-pesendim degme bir mahbûba meyl etmez
Müsellem nâzenînim sevdigim ancak efendimdir

3 O meh-rû halka-i zer-târ-ı zülfün gösterip dermiş
Felekde Yûsuf-ı zerrîn-resen de der-kemendimdir

4 'Ulüvv-i himmet istignâ eder 'arz-ı temellukdan
Sipihr-i süfleye nâz etdiren tab'-ı bülendimdir

5 Bu vâdîde geçerdi esb-i tab'ım gerçi yârânı
Ne çâre Vehbiyâ kayd-ı 'alâyık pây-bendimdir

[63]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Kasr-ı kâmı ne vezîr ü ne şehenşâh yapar
Anı muhkemce yaparsa yine Allâh yapar

2 Gösterir resm-i binâ sanki felek mi'mârı
Dil-i vîrânemizi gâh yıkar gâh yapar

3 Ser-i kâra geleniñ 'aybı merâmet olunup
Kesr ü noksânlarını debdebe-i câh yapar

4 Cûşiş-i eşk-i firâvânımı bî-câ sanma
Kûy-ı yâra giderek seyl gibi râh yapar

---

[62] M.VI/21, FB.92b, K.26a
[63] M.VI/21, FB.93a, K.26a

5 Vehbiyâ hâne-hârâb-i sitem olduñsa ne gam
Kimseniñ yapmadıgı işleri bir âh yapar

[64]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Mürg-i dili sayd etmede şehbâz-ı cerîdir
Reftâra gelince yine bir kebg-i derîdir

2 Mümkin mi o gül-pîreheni sîneye çekmek
Bu hâtıralardan ber-i sîmîni berîdir

3 Bedr oldu meh-i rûyu hilâl ise de ebrû
On dördüne girmiş ki hisâb-ı kamerîdir

4 Çeşminde bedîhî görünür ‘ayn-ı letâfet
Ammâ yine mazmûn-ı nigâhı nazarîdir

5 Germâbede bu cism-i latîf ile görünce
Âdem bayılır üstüne gûyâ ki perîdir

6 Hâl-i ruhu zîr-i ser-i gîsûda nümûde
Encâm-ı şeb-i târda necm-i seherîdir

7 Eyyâm-ı siyâm olsa da ahşama bakar mı
Nukl-i leb-i dilberdeki ‘âşık seferîdir

8 Gayretle eritdi bu gece şem'-i ‘arûsu
Pervâne ile kim tutuşur ‘aşk eridir

9 Bu tâze zemîni begenip nükte-şinâsân
İnşâd-ı nazîre edelim derse yeridir

[64] M.VI/21, FB.93a, K.26a

10 Vehbî gül-i ter gibi gazel söylemesin mi
Hoy-kerde ruhuñ vasfına kim verd-i tarîdir

[65]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Çeşm-i merdüm-küşüne her müje bir tîr verir
'Âşık öldürmege ebrûları şemşîr verir

2 Zülfü âşüftesin eylerse de dîvâne-i 'aşk
Yine yâbâna bırakmaz ser-i zencîr verir

3 Henüz ol tıfl-ı cefâ-perver ü şîrîn-deheniñ
Lezzet-i bûsesi zevk-i şeker ü şîr verir

4 Cezb eden dâ'ire-i vuslata zerdir yârı
Hâce bîhûde bize nüsha-i teshîr verir

5 Cem'-i dîvâne nola kûşiş ederse Vehbî
O şeh-i hüsne yazar hâlini takrîr verir

[66]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Çeşm-i bîmârı süzülmüş 'acabâ haste midir
Yohsa şâhîn gibi sayd almag içün beste midir

2 Alma der istesem ol nahl-i vefâ şeftâlû
Meyve-i hüsnünü bilmem dahi nâ-reste midir

3 Kimi gördümse felekde bulunur bir derdi
Nabz-ı 'Îsâ 'acabâ sıhhate peyveste midir

[65] M.VI/22, FB.93b, K.26b
[66] M.VI/22, FB.93b, K.27a

4 Görmedik devrini çokdan hele ber-vefk-i merâm
Şimdi âyâ harekât-ı felek âheste midir

5 Tûtî-i tab'ı şeker-rîz-i makâl etmezsin
Vehbiyâ âyine-i hâtırıñ işkeste midir

[67]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Kâlâ-yı vasl-ı bî-bedeli nakd-i cân deger
Kıymetli bûse-i leb-i yâkûtu kan deger

2 Bakdım alır göz ile o Yûsuf-melâhate
İklîm-i Mısr-veş niçe kişversitân deger

3 Mîl-i şu'â' ile gözüne çeksin âfitâb
Bir sürmedir ki hâk-i rehi Isfahân deger

4 Bu hüsn-i bî-bahâne-i 'âlem-bahâ ile
Gördüm ki yüz görümlügü yüz biñ cihân deger

5 Degmez eli cevâbını tahrîre nâzdan
Ol şûha gerçi nâme-i hasret-keşân deger

6 'Uşşâk içinde bendesini pek nişânlamış
Tîr-i nigâhı câna gelir her zamân deger

7 Vehbî cemâl-i zâde-i ra'nâ-yı tab'ıma
Korkum budur ki bed-nazar-ı hâsidân deger

---

[67] M.VI/22, FB.93b

[68]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Sîb-gabgab tâze kim nev-bâve-i Almalı'dır
Diş kirâsı istemez şeftâlûsun almalıdır

2 Ortaya düşdüm deyü gâhî miyânın kollayıp
Ol kul oglunuñ gehi boynuna kol salmalıdır

3 Külbe-i târîkimizde şem’a hâcet kalmasın
Bizde ahşamlarsañ ey meh subha dek kalmalıdır

4 Saz çalarken meclise gelmiş dikilmiş men’ içün
Şeyh efendiniñ ‘asâsın başına çalmalıdır

5 Böyle gevherler çıkarmak isteyen nazm-âşinâ
Vehbiyâ bahr-ı hayâliñ ka’rına talmalıdır

[69]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Gerçi zâhid tolu peymâneyi gördükçe döker
Kendisi boş mu turur gizli sebûlarla döker

2 Nâka tesbîh çeker halka-i zikr olsa velî
Şeyh efendi yine ser-mahfil-i hûbâna çöker

3 Göz deger reşk ile zânûya çekersem yâri
Görür agyâr ki esbâb-ı safâ dizde söker

4 Çekemez erdigini rif’ate ehl-i hüneriñ
Koca kanbûr-ı sipihriñ belin işte bu büker

[68] M.VI/22, FB.94a, K.27a
[69] M.VI/23, FB.94a, K.27a

5 Şâh sevenler gibi başına dönüp bir püseriñ
Olmuş Îrân'da Vehbî o şeh-i hüsne nöker

[70]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Ol turra kim serinde sa'âdet nişânıdır
Mürg-i Hümâ-yı hüsn ü behâ âşiyânıdır

2 Geçmem güzeştedir deyü hatt-âver olsa da
Şimdi niyâz-ı vaslı geçirmek zamânıdır

3 Leb-rîzdir neşât ile kim hâk-i Cem henüz
Meyhâne gûşesinde hum-ı hüsrevânîdir

4 Ol âfet-i Fireng-zebândan degilse de
Kâfir nigâhı hâl-i diliñ tercemânıdır

5 Vehbî sarılmak olmadı mümkin kemer gibi
Böyle büken belimi belî mû-miyânıdır

[71]

DER-ORDU-YI HÜMÂYÛN NÜVİŞTE BÛD
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Zülfüñ âşüftesine gerçi perîşân derler
Hattıña meyl edene hayli sevâd-h^{w}ân derler

2 Nev-nihâlim bilirim servi salındırmazsın
Niçün âyâ kadiñe serv-i hırâmân derler

3 Yogıken zerre kadar vech-i şebeh ehl-i nazar
Ne sebebden ruhuña mihr-i dırahşân derler

---

[70] M.VI/23, FB.94a
[71] M.VI/23, FB.94b

4 Bûse va’d etmiş idiñ bir iki peymâne çekip
Seni ey şûh o peymâna peşîmân derler

5 Niçe yıl geçmeli bir mûy-miyân sarmag içün
Bilmeyenler reh-i ‘aşkı belî âsân derler

6 Biz hemân meş’ale-i âhı şeb-efrûz ederiz
Yine bu encümene bezm-i Çerâgân derler

7 İşte biz şâh-süvârân-ı fezâ-yı ‘aşkız
Merd olan var ise gelsin buña meydân derler

8 Hazret-i Hayrî-i dânâ-yı sühan-pîrâya
Şu’arâ zümresi tahsîn ile Hassân derler

9 Şimdi menşûr-ı belâgatle odur Hâkânî
Zât-ı vâlâsına Tugrâyî-i zî-şân derler

10 Bilirim haddimi pey-rev olamam ey Vehbî
İftirâ ile baña gerçi sühan-dân derler

[72]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Dil-i sevdâ-zede gîsû-yı siyâhında mıdır
Göremem yohsa o da zîr-i külâhında mıdır

2 Eser-i sihr ü füsûn-sâzî-i teshîr-i nazar
Çeşmgâhında mı sehhâr nigâhında mıdır

3 Hâl-i Hindûya mı gîsûya mı kasd-ı ‘azmiñ
Seferiñ Çîn'e mi ey bâd-ı sabâ Hind'e midir

---

[72] M.VI/24, FB.94b, K.27b

4 Çok zamândır gideli gelmedi bilmem dil-i zâr
Kûy-ı dilberde mi kaldı ser-i râhında mıdır

5 Cezbe ‘âşıkda mıdır şîve-i ma’şûkda mı
Kehrübâsında mı bu câzibe kâhında mıdır

6 Biri menkûb-ı zevâl ü birisi nâl ü hilâl
Felekiñ revnakı mihrinde mi mâhında mıdır

7 Kadr-dân-ı hüner elbette bilir ey Vehbî
Câhiliñ rif’ati zâtında mı câhında mıdır

[73]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Gül-nâr-ı la’li cennet-i hüsnüñ kirâsıdır
Cânın verirse ‘âşık aña diş kirâsıdır

2 Telh-âbe-i sirişk ile âh-ı ‘alev-feşân
‘Uşşâk şehriniñ güzel âb u hevâsıdır

3 Çeşm-âşinâ-yı peyk-i nesîm-i mahabbetiñ
Kûyuñ gubârı bâd-ı hevâ tûtiyâsıdır

4 Mînâda cilve gösterişi duhter-i reziñ
Sırça sarây içindeki kızlar edâsıdır

5 Bîgâne tarzdır bize nâz u mu’âmele
Bilmem o şûh şimdi kimiñ âşinâsıdır

6 Zâtında ihtiyâcı yok esvâb-ı zînete
Esbâb-ı nâz u şîve boyunca libâsıdır

---

[73] M.VI/24, FB.95a, K.27b

7 Muhkem ‘imâdı nahl-i berûmend-i devletiñ
Ehl-i niyâz-ı sâ’id-i dest-i du’âsıdır

8 Biz istinâd eylemişiz istikâmete
Şeyhiñ beli tayandıgı çûb-ı ‘asâsıdır

9 Vehbî sebeb fütâdegî-i pûte-i gama
Kesb etdigim fünûn-ı hüner kîmyâsıdır

[74]

[mef’ûlü / mefâ’îlün / mef’ûlü / mefâ’îlün]

1 ‘Aşkıñla hevâlandım bî-lâneligim gel gör
Yanmakda firâkıñla pervâneligim gel gör

2 Ben böyle tek ü tenhâ sen gayr ile ülfetde
‘Akl u dil ü cânımla bîgâneligim gel gör

3 Yıkdıñsa da cevriñle ma’mûr edegör yap yap
Ey künc-i diliñ genci vîrâneligim gel gör

4 Peymâne-be-kef sâkî bu bezme ayagıñ bas
Câm-ı mey-i ‘aşkıñla mestâneligim gel gör

5 Ben Vehbî-i pâ-mâlim hayret-zede vü lâlim
Bâzîçe-i etfâlim dîvâneligim gel gör

[75]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Yek-nîme-i la’liñ gül ü yek-nîme şekerdir
Gûyâ deheniñ hokkası pür gül-be-şekerdir

---

[74] M.VI/25, FB.95a, K.28a
[75] M.VI/25, FB.95a

2 Giryân olarak hasret-i la’liñle revâ mı
Hâke dökeyim eşkimi kim âb-ı güherdir

3 Hall eyler idi müşkilimi belki miyânıñ
Ammâ arada ‘ukde olan bend-i kemerdir

4 Eşkim de gül-i rûyuña hayrân u temâşâ
Şebnem gibi her katresi bir çeşm-i digerdir

5 Dil mürgü şitâbân geliyor nâme mi vermiş
Bilmem o perî-rûy-ı Sabâ'dan ne haberdir

6 Vasf-ı ruh-ı hoy-kerde-i dilberle mutarrâ
Vehbî yine bu tâze gazel bir gül-i terdir

7 Pey-rev ola Hâmid dahi bu zâde-i tab’a
Yârân diye kim nev-eser-i pûr u pederdir

[76]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Kâkülüñ dîvânesin zabt eylemez zencîrler
Kaşlarıñ maktûlüne hâcet degil şemşîrler

2 Münkesirdir hâtır-ı ‘âşık nüvâzişden ne sûd
Şîşe-i işkesteye bîhûdedir ta’mîrler

3 Gördü dil rü’yâda çeşmiñden nigâh-ı iltifât
Hayr ola hep ‘aynını telmîh eder ta’bîrler

4 Şeyh efendi mâ’il olmazdı o tıfl-ı nev-rese
Hasret-i zevk-i civânî olmasaydı pîrler

[76] M.VI/25, FB.95b, K.28a

5 Vehbîyâ mir’ât-ı re’yiñ olsa da safvet-nümâ
Sûret-i takdîrde hayrândır tedbîrler

[77]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 O şûha ‘âşık-ı bî-çâre derd ü mihnetin söyler
Duçâr olsa tabîbe haste elbet ‘illetin söyler

2 Göñül yagmâsını îmâ edermiş gûşe-i çeşmi
Bucak Tâtârıdır remz ile gûyâ gâretin söyler

3 Hat-âverler güzeşte hüsn ü ânın yâd eder gâhî
Misâl-i merdüm-i müflis zamân-ı devletin söyler

4 Amân meclisde ol şûh-ı cefâ-âyîni söyletme
Sitemkârâne vâdîlerle eski ‘âdetin söyler

5 Nefes almış meger bir vâkıf-ı sırr-ı hakîkatden
Ki ney erbâb-ı hâliñ kâle gelmez niyyetin söyler

6 Zebânîler zebânından mı gûş etmiş ‘aceb vâ’iz
Ki her gün meclisinde nâr-ı dûzah şiddetin söyler

7 Eger vâki’ ise devrânda Vehbî kâmın almışdır
Mey ü mahbûba dâ’ir halk çok keyfiyyetin söyler

[78]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 La’l-i lebiñ ki cûş-ı safâ çeşmesârıdır
Neşv ü nemâsı bâg-ı dil-i zâra sârîdir

[77] M.VI/25, FB.95b, K.28b
[78] M.VI/26, FB.95b, K.28b

2 Fitrâk-i nâza bagla dil-i pür-şikestemi
Çün şâhbâz-ı dîde-i şûhuñ şikârıdır

3 Cân gibi sakla sînede dâg-ı mahabbeti
Ey dil bilir misin o kimiñ yâdigârıdır

4 Rindânıñ olsa tâc-ı seri nola sâkiyâ
Sâgar ki bezm-i ‘işrete Cem ber-güzârıdır

5 Vehbî o nokta üstüne pergârdır göñül
Hâl-i siyeh ki merkez-i hüsnüñ medârıdır

[79]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Bir gece yâri çekip encümen-i câma düşür
Câme-h^{w}âba gelicek bister-i ibrâma düşür

2 Hâb-ı hargûşuna aldanma o tavşân-beçeniñ
Taş yatardan gelip ulaşdırarak dâma düşür

3 O perîye saña pek geçdi sıcagım diyerek
Ne yaparsañ yapagör halvet-i hammâma düşür

4 Olsun olsun diyerek bûs-ı lebiñ meyvesiçün
Nev-nihâlim beni bârî tama’-ı hâma düşür

5 Hırmen-i hüsnüñü üftâdelere bezl edicek
Dâne-i hâliñi mürg-i dil-i nâ-kâma düşür

6 Düşme başdan kara deryâ-yı heveskârîye
Seyr-i fülk-i emeli bir güzel eyyâma düşür

---

[79] M.VI/26, FB.96a, K.28b

7 Vasl içün üstüne düşmek ise kasdıñ Vehbî
Gündüz olmaz o mehiñ fursatın ahşâma düşür

[80]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Habeş iklîminiñ hâl-i siyâhıñ pâdişâhıdır
Mu'anber kâkülüñ Fas mülketinde tûg-ı şâhîdir

2 'İzârıñ safhasında câ-be-câ erkâm-ı resm-i hat
Meger 'âşıklarıñ müsvedde-i baht-ı siyâhıdır

3 Keşîde kaşlarıñ iki kılıç tîmârıdır gûyâ
O hûnî gözleriñ zâlim ne merdüm-küş sipâhîdir

4 Hurûş-ı mevc-i hüsnüñ burc-ı Hût'u eylemiş gark-âb
Ki mâh ol bahr-ı nâz u şîvede bir füls-i mâhîdir

5 Bi-hamdi'llâh ki feyz-i ma'rifetle zîver-i 'irfân
Degildir 'âriyet tab'ımda Vehbî-i İlâhîdir

[81]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Ol ki hoy-kerde ruhuñ vasfını tahrîr ister
Şu'lede mevc-i gül-âb-ı teri tasvîr ister

2 Dest-i fikrinde resen-bâz-ı hayâl-i zülfüñ
Ol dü-ebrû-yı keşîde gibi şemşîr ister

3 Leb ü pistânçeleriñ emmek içün girye edip
Tıfl-ı bî-dâye-i tab'ım şeker ü şîr ister

---

[80] M.VI/26, FB.96a, K.29a
[81] M.VI/27, FB.96a, K.29a

4 Künc-i dil genc-i hayâliñle olur âbâdân
Sanma vîrânemizi külfet-i ta’mîr ister

5 Nazm-ı vasf-ı deheniñ teng-i zemînden gayrı
Cevher-i lafzı dahi sîga-i tasgîr ister

6 Çenber-i zülfüñe üftâde olan ‘uşşâkıñ
Nagme-i mutribi de beste-i zencîr ister

7 Sîneye dâg-ı mahabbetle verir sûz u güdâz
Ney gibi nâlede ol kim dem-i te’sîr ister

8 Vehbiyâ pek tolaşır şâne gibi çâk olarak
Dil-i sevdâ-zede bir zülf-i girih-gîr ister

[82]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Mücerred sûret-i zâhirde bir köhne kabâmız var
Bizim bu çarh-ı atlasdan ne bîm ü ne recâmız var

2 Cefâ-yı yârdan cevr-i felekden aglarız her dem
Dü-çeşm-i hûn-feşân ile dükenmez mâcerâmız var

3 Göñül meczûbdur dildâra ammâ cezb içün anı
Bizim de ‘aşk derler bir kavî âhen-rübâmız var

4 Hatâ-yı müşge teşbîh eyledik evvel hat-ı yâri
Gidince revnak-ı ruhsârı fehm etdik hatâmız var

5 Bu kilk-i pür-füsûndur Vehbiyâ hasmı eden ilzâm
Hemân ibtâl-i sihre âbnûsî bir ‘asâmız var

---

[82] M.VI/27, FB.96b, K.29b

[83]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Tekye-i 'aşkda devr eyle Hüdâ'ya dâ'ir
Dönme rakkâs-sıfat semt-i hevâya dâ'ir

2 Âsiyâ gibi olur müddeharı gayre nasîb
Harekâtı olanıñ cem'-i gıdâya dâ'ir

3 İstikâmetde 'asâya tayanırdı zâhid
Olmasa gerdiş-i tesbîhi riyâya dâ'ir

4 Gösterir naks u zevâl-i meh ü hurşîd-i felek
Oldugun cünbiş ü edvârı cefâya dâ'ir

5 Görmedik bezmgehi-i dehre gelelden Vehbî
Sâgar u dâ'ireden gayrı safâya dâ'ir

[84]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Nukûş-ı hatt u hâlin remz ile meknûn yazmışlar
Kalem kaşıyla çeşmin 'aynı ile nûn yazmışlar

2 Edince şâh-ı 'aşka sûret-i hâl-i dilim i'lâm
O şûhu baña birkaç bûseye medyûn yazmışlar

3 Yazanlar sûret-i Leylâ'yı eyvân-ı mahabbetde
Beni bir sûret-i dîvârda Mecnûn yazmışlar

4 Hat-ı câmı sanardım nakş-ı reng-âmîz bîhûde
Perî-veşler meger ol şîşeye efsûn yazmışlar

---

[83] M.VI/27, FB.96b, K.29b
[84] M.VI/28, FB.96b, K.29b

5 Nukûş-ı hâme-i kudret bozulmaz serden ey Vehbî
‘Adûlar gerçi kim hakkımda gûn-â-gûn yazmışlar

[85]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Nev-hırâmım salınıp seyr-i çemenden mi gelir
Şerm-bahşî-i gül ü serv ü semenden mi gelir

2 Çîn-i zülfünde bulunmaz mı bu âhû nigehiñ
Nâfe-i müşg hemân Çîn ü Hoten'den mi gelir

3 Gösterip Hızr'a desem gabgab-ı hûn-efşânın
Âb-ı hayvân dahi bu çâh-ı zekandan mı gelir

4 Nedir ol reng-i ‘akîki bu Süheylî kadehiñ
Sâkiyâ cevher-i mey yohsa Yemen'den mi gelir

5 Lâle-i hasret açar gülşen-i hâtırda ‘aceb
Vehbiyâ peyk-i sabâ semt-i vatandan mı gelir

[86]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 ‘Uşşâka gerçi yüz çevirir şimdi nâz eder
Ammâ hat-âver olsa döner de niyâz eder

2 Kaçmazdı gerçi leblerin öpdürmeden o şûh
Dillenmesin deyü sakınır ihtirâz eder

3 Bûy-ı ‘abîr-i sünbülün eylerse de dirîg
Tatyîb içün fütâdelere çok piyâz eder

---

[85] M.VI/28, FB.97a, K.30a
[86] M.VI/28, FB.97a, K.30a

4 Hem-dûş-ı kadd-i yâr olamaz serv-i hoş-hırâm
Bîhûde böyle kâmeti tûl u dırâz eder

5 Burc-ı ruhunda nîm-kamer şekli gösterip
Ol meh nikâb-ı turrasını nîm-bâz eder

6 Tenhâ açılsa bir gece gül-gonçe bülbüle
Vakt-i seherde nâlesi ifşâ-yı râz eder

7 Yektâ-süvâr-ı ‘arsa-i nazmım ki Vehbiyâ
Yokdur semend-i tab’ım ile türk-tâz eder

[87]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Ol ki derd-i hicr ile hem-hâlet-i Ya’kûb olur
Sabr ile tenhâ-nişîn-i külbe-i Eyyûb olur

2 Gösterir şem’-i ‘asel envâr-ı gayret neydigin
Her gece rûşen-çerâg-ı türbe-i ya’sûb olur

3 Nerde bir dânâ görürsem rütbe-i ednâdadır
Tavr-ı ma’kûs-ı zamâne gâlibâ maklûb olur

4 Bî-kesâna ehl-i câh âzâr eder nekbet deyü
Lîk bilmez ‘azl olunca kendisi menkûb olur

5 Rû-siyâh-ı cürm isem de işte bu rîş-i sefîd
Sâha-i ‘afv-ı Hudâ'da Vehbiyâ cârûb olur

---

[87] M.VI/28, FB.97a

[88]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Kâmet-i mevzûnu kim bir mısra’-ı bercestedir
Evc yâ şehnâz usûlünde miyân-ı bestedir

2 Biz hemân olmayacak endîşe-i hâm eyleriz
Meyve-i nârenc-i pistânı henüz nâ-restedir

3 Baş başa vermiş de gûyâ hûn-feşânlık söyleşir
Tîg-i ebrûsu anıñçün ser-behem peyvestedir

4 Katre-i ihsânı nâ-ber-câ dökülmüş sû-be-sû
Kâse-i vârûn-ı gerdûn var ise işkestedir

5 Bâg-ı tab’ımdan bu rengîn nazmım ey Vehbî yine
Tâze kopmuş nev-şüküfte dil-küşâ gül-destedir

[89]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Hem sâkî vü hem mutrib-i rengîn negamım var
Mahbûb ile mey içmeden özge ne gamım var

2 Dünyâyı safâ ile temâşâ ederim kim
Mir’ât-ı Sikender gibi bir câm-ı Cem'im var

3 Şebnem gibi bir katre-i üftâdeyim ammâ
Hurşîde te’allukla ‘ulüvv-i himemim var

4 Sâkî ayagın tevbe-şikenlikde basarsa
Va’llâhi denilmez ki sebât-ı kademim var

---

[88] M.VI/29, FB.97b, K.30b
[89] M.VI/29, FB.97b, K.30b

5 Tugrâ-keş-i menşûr-ı emel olmadım ammâ
Râ kaşlarını çekmege yârîñ kalemim var

6 Mânende-i ney sîne-i pür-zahm ile böyle
Sâhib-nefesiñ feyzi ile başka demim var

7 Mât etdi gürûh-ı şu'arâyı deyü Vehbî
Destimde benim şâh-ı 'Acem'den rakamım var

[90]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Sen şâh-ı mülk-i 'işvesin ey nâmver püser
Olsun nöker kalem-rev-i hüsnüñde her püser

2 Gördükde raksıñı yüregim oynadı meded
Bu cünbiş ü reviş nedir ey 'işveger püser

3 Böyle beşer beşer toguraydı melek gibi
Mehd-i zamâna mâder-i gerdûn beşer-püser

4 Ferzend-i dil-pesendsin ey tıfl-ı nâzenîn
Yokdur 'Acem'de hiç saña beñzer diger püser

5 Bâbâ-yı 'âlemim bilirim kadriñi seniñ
Meyl eylemem olursa cihân ser-be-ser püser

6 Yâbâna atma seng-i felâhan gibi amân
Başına döndü kim şeh-i ferhunde-ser püser

7 Teller takındı başına Vehbî görüp seni
Bu çifte perçem ile ey âfet nazar püser

[90] M.VI/29, FB.97b

[91]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Âh bir mug-beçe gâretger-i sâmânımdır
Çeşm-i kâfir-nigehi düşmen-i îmânımdır

2 Âyet-i hüsn okunur resm-i hat u hâlinden
Tarz-ı İncîl ise de ma’nî-i Kur’ân'ımdır

3 Çeşm-i bîmârı gamıyla olalı dil-haste
Tab’-ı ‘Îsâ dahi hayret-keş-i dermânımdır

4 Semt-i deyrinde döğüp sînemi nâkûs gibi
Erganûn nagmeleri nâle vü efgânımdır

5 Târ-ı zünnâr ise de bâ’is-i cem’iyyet olup
Rişte-i perçemi şîrâze-i dîvânımdır

6 Var mı ol âfet-i Rûm'uñ ‘acabâ misli deyü
Rûmeli pâ-zede-i mevkib-i seyrânımdır

7 Görüp ol mâhı fetîl aldı Fener'de Vehbî
Mûm olan yanmaga şem’-i dil-i sûzânımdır

[92]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Cebîni subh-ı merâm-ı nigâhım olmuşdur
Şikenc-i turrası şâm-ı nigâhım olmuşdur

2 Hilâl-veş görünür kaşı yârimiñ ammâ
‘İzârı bedr-i tamâm-ı nigâhım olmuşdur

---

[91] M.VI/30, FB.98a, K.30b
[92] FB.92b, K.25b

3 Hırâm-ı kebg-i derî cünbişin gözüm tutdu
Girift-i halka-i dâm-ı nigâhım olmuşdur

4 Gazâl-i vahşî iken Kays-veş görünce beni
Kazâ-yı ‘işvede râm-ı nigâhım olmuşdur

5 Görünmez oldu meh-i rûyu bu siyeh-bahta
Nikâb-ı zülfi gamâm-ı nigâhım olmuşdur

6 Nümâyiş-i leb-i mey-gûnu ol siyeh-mestiñ
Şarâb-ı la’lî-i câm-ı nigâhım olmuşdur

7* Hayâl-i kaddi leb-i cûybâr-ı eşkimde
Nihâl-i serv-i hırâm-ı nigâhım olmuşdur

8 Nühüfte seyr ederiz künc-i gamzesin gâhî
O gûşe gizli makâm-ı nigâhım olmuşdur

9 Ne şeb-çerâg imiş ol nûr-ı dîdemiñ rûhu kim
Fürûg-bahş-ı zalâm-ı nigâhım olmuşdur

10 Görünmedi baña ikbâl ile zen-i dünyâ
Cemâli sanki harâm-ı nigâhım olmuşdur

11 Süvâr-ı hâme-i kuhlü’l-cevâhir-i sâkî
Cilâ-yı ‘aşk u garâm-ı nigâhım olmuşdur

12 Sevâd-ı nazmı ise kuhl-i rûşenâ Vehbî
O da bu demde be-kâm-ı nigâhım olmuşdur

* 7: kaddi leb-i: kand-i lebi K.

[93]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Gam yemez ol kim mey-i cân-bahşı bî-pervâ içer
‘Ömrü artar dem-be-dem âb-ı hayât-efzâ içer

2[*] Bir içim sudur deyü ol mest-i nâzıñ teşnesi
Cûş edince bezm-i meyde ‘aşkına deryâ içer

3 ‘Âfiyet olsun o gûne ak sakallı rinde kim
Sâkî-i gül-ruh elinden bâde-i hamrâ içer

4 Şeyh efendi kimseye fâş eylemez keyfiyyetin
Dilberi mahfî sever hem bâdeyi tenhâ içer

5 Ben mi îcâd eyledim âyîn-i nûş-â-nûşda
Vehbiyâ derlerse hakkımda eger sahbâ içer

HARFÜ’Z-ZÂ’
[94]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Hâl ü hattıñda niçe hüsn-i ‘ibârât okuruz
Ebruvânıñla nigâhıñdan işârât okuruz

2 Görmedik sîne-i sâfıñ gibi bir nüsha-i pâk
Dâ’imâ sûret-i dikkat ile mir’ât okuruz

3 Sâz-ı dehriñ biliriz perde-birûn oldugunu
Mutribâ bizde usûl ile makâmât okuruz

---

[93] FB.93b, K.26b
[*] 2: teşnesi: ‘işvesi FB.
[94] M.VI/30, FB.98a, K.31a

4 Müncelî olmadı gitdi şeb-i târîk-i emel
Bunca gündür ki Mesâbîh ile Mişkât okuruz

5 Devr-i ebvâb iledir şimdi küşâd-ı âmâl
Biz hemân derbeder olmuş da fütûhât okuruz

6 Bilmedik ‘illetini zillet-i ehl-i hüneriñ
Gerçi kânûn ile esbâb-ı ‘alâmât okuruz

7 Kalmadı gayrı tekâpûya mecâl ey Vehbî
Oturup gûşe-i ‘uzletde tahiyyât okuruz

[95]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Beni gülşende açmaz seyr-i verd ü yâsemen sensiz
Dikendir her şükûfe çeşmime ey gül-beden sensiz

2 Gel ey rûh-ı revânım cismime gelsin yine cânım
Ten-i bî-câna döndüm bister-i hasretde ben sensiz

3 Şeker gibi lebiñden tatlı tatlı bûse şevkiyle
Mezâk-ı ârzû telh oldu ey şîrîn-dehen sensiz

4 Nice ârâm eder tenhâ-nişîn-i külbe-i ahzân
Sen insâf eyle gel ey Yûsuf-ı gül-pîrehen sensiz

5 Bakıp serve hayâl-i kâmetiñle eglenir Vehbî
Ederse nev-hırâmım gâhice seyr-i çemen sensiz

[95] M.VI/30, FB.98a

[96]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Olmuşdu çeşm-i şûhuna diller dahîl-i nâz
Cellâd gamzesi yine etdi katîl-i nâz

2 Seyr et nezâketin bir içim su degil midir
Her hatvede güzergehin eyler sebîl-i nâz

3 Ol Yûsuf-ı melâhat ederse şinâveri
Başdan aşar letâfet-i emvâc-ı Nîl-i nâz

4 Ebr-i siyâh-ı zülfü nikâb olmasa eger
Hurşîd-i rûyu dîdeyi eyler kelîl-i nâz

5 Tâkat-güzârım oldu bir ednâ girişmesi
Çokdur bu nâ-tüvâna meger kim kalîl-i nâz

6 Vaslın niyâz edince ta'allül edip o şûh
Bîmâr-ı çeşmi gibi görünmüş 'alîl-i nâz

7 Da'vâ-yı nâbe-cây-ı hırâmı uzatmasın
Kaddiñ mi dikdi servi çemende vekîl-i nâz

8 Gördüm rakîbi yâra açar zahm-ı sînesin
Pek işlemiş derûn-ı habîse fetîl-i nâz

9 Gunc u delâl-i tab'-ı Celâlîye Vehbiyâ
Taklîd-i şîve etdi bu nazm-ı celîl-i nâz

---

[96] M.VI/31, FB.98b

[97]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Bûs-ı leb-i yâr olmasa peymâne çekilmez
Bî-mutrib ü ney na'ra-i mestâne çekilmez

2 Biryâna bakıp bâde-keşân sofralarında
Zâhid çekerek sübhayı bir yana çekilmez

3 Menşûr-ı mülûk üstüne tugrâ-yı keşîde
Ebrû-yı dil-ârâ gibi şâhâne çekilmez

4 Ham etmiş iken hâle gibi kaddimi cevri
Ol mâh yine sîne-i 'uryâna çekilmez

5 Tâ olmayıcak dest-res-i dâmen-i cânân
Pây-ı talebim gûşe-i dâmâna çekilmez

6 Sencîde-güher eyleyegör kadriñi yohsa
Herkes meh-i Ken'ân gibi mîzâna çekilmez

7 Ebnâ-yı zamân püştüne bâr olma hazer kıl
Kâm almag içün şîve-i hîzâne çekilmez

8 Vehbî niçe çeksin seni erbâb-ı sühan kim
Bu vâdî-i nev-tarz-ı levendâne çekilmez

[98]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Ol gül-'izâra etmez eser âh u zârımız
Çekmekde hâr-ı cevr ü cefâsın hezârımız

---

[97] M.VI/31, FB.98b, K.31a
[98] M.VI/32, FB.98b

2 Cûy-ı derûna ‘aksi düşüp serv-kadleriñ
Bir nahlzâr-ı tâzeye döndü kenârımız

3 Sahtî-i dehri baht-ı siyeh çekdirirse de
Kuhl-i cilâ-yı ehl-i nazardır gubârımız

4 Mansıb medâr-ı rif’at ise câhile bizim
Ma’zûl iken de ‘ilm iledir iftihârımız

5 Nahl-i ümîdimiz gül-i ra’nâ açar hemân
Yek-rengdir hazân ile Vehbî bahârımız

[99]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Niçün üftâdegâna sehm-i lutfuñ câ-be-câ düşmez
Düşün ey kaşı ya bir kez saña böyle cefâ düşmez

2 Hayâl-i kâkülüñ kadrin ne bilsin zâhid-i bî-magz
Ser-i bî-devletâna sâye-i bâl-i Hümâ düşmez

3 Yıkılmış zûr-ı meyden ben de düşdüm üstüne yâriñ
Bu fursat bir düşüşdür yohsa böyle dâ’imâ düşmez

4 Düşerdim pâyına celb etmege kâşâneye ammâ
Bizim semte ne çâre gâh râh-ı dil-rübâ düşmez

5 Ayaklandırmaga himmet eder düşdükçe sâkîler
O rindiñ kim elinden câm-ı leb-rîz-i safâ düşmez

6 Girer mi ‘aşk-ı rûşen sîne-i târîk-i tab’âna
Ki her bir çâh-ı tenge Yûsuf-âsâ meh-likâ düşmez

[99] M.VI/32, FB.99a, K.31b

7 Çekilmiş ‘ankebût-âsâ egerçi gûşeye sûfî
Velîkin dâmına mûr u megesden mâ-’adâ düşmez

8 Gürûh-ı ehl-i mansıb vâyedâr-ı tafradır yohsa
Tarîkin beklemekle nevbet-i ahz ü ‘atâ düşmez

9 Bilirken şîve-i ebnâ-yı şehri bîve-i dehri
Usanmaz bü’l-heveslikden niçün Vehbî babâ düşmez

[100]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Cânâ ümîd-i vasl idi cürm-i ‘azîmimiz
Nâr-ı firâkıñ oldu ‘azâb-ı elîmimiz

2 Kaddi bülend ü hüsnü müsellem güzel arar
Meyl eylemez esâfile tab’-ı selîmimiz

3 Ol çeşm-i şûhdan nigeh-i şefkat isteriz
Bîmârdan devâ taleb eyler sekîmimiz

4 Dürr-i hoş-âb-ı kulzüm-i telh-i kanâ’atiz
Sîr-âb-ı şîr-i ebr-i hünerdir yetîmimiz

5 Pejmürde oldu âh ile gül-gonçe-i ümîd
Bâd-ı semûma döndü ne çâre nesîmimiz

6 Sûzişdeyiz yine gam-ı âteş-nisâr ile
‘Anber gibi cihânı tutarken şemîmimiz

7 Vehbî sürûr gelse de hercâyîdir gider
Tursun göñülde gam gibi yâr-ı kadîmimiz

---

[100] M.VI/32, FB.99a

[101]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Mutrib egerçi pîş-revinde pes istemez
Ammâ ne çâre meclis-i vuslat ses istemez

2 Sâkîde ser-keşân-ı açıkbaş edâsı var
Ol tabla perçem üstüne kâfir fes istemez

3 Âzürdeyim hat-ı leb-i gül-gûn-ı yârdan
Bülbül harîm-i gonçede hâr u has istemez

4 Çöz tüğmeñi görünsün ilik gibi gerdeniñ
Cânâ bu bend-i nâbe-mahal üzkes istemez

5 Vehbî gibi felekde tecemmül be-dûş olan
Köhne kabâya kâ'il olur atlas istemez

[102]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Kemân-ı ebruvânı çillesin her pehlevân çekmez
Ki tîr-i gamzesin dilden o şûh-ı bî-amân çekmez

2 Siyeh-mest-i şarâb-ı nâzdır ol dîde-i mey-gûn
Gubâr-ı minnet-i kuhl-i sevâd-ı Isfahân çekmez

3 Miyânın sîneye cânım deyü çekmekdedir külfet
Belî 'âşık olanlar hancerinden bîm-i cân çekmez

4 Nişân-ı ebruvânın ol şehiñ menşûr-ı hüsnünde
Çekerse hâme-i kudret çeker tugrâ-keşân çekmez

---

[101] M.VI/33, FB.99b, K.31b
[102] M.VI/33, FB.99b, K.32a

5 Gülistân-ı bahâr-ı ‘ömrünü bî-âb u reng eyler
O kim bir gül-’izâr ile şarâb-ı ergavân çekmez

6 Sebük-rûh-ı neşât etmekdedir rıtl-ı girân yohsa
Humâr-âlûdegânıñ sıkletin pîr-i mugân çekmez

7 Meger erbâb-ı rif’at cümle hem-dûş-ı felekdir kim
Bahâne eyleyip kadd-i hamın bâr-ı girân çekmez

8 Eden her kârını mîzân-ı insâf ile sencîde
Bu bâzâr-ı belâda sûd görmezse ziyân çekmez

9 Misâl-i serv bâr-âver degilsem de bu gülşende
Nihâlim bârî bîm-i dest-bürd-i bâgbân çekmez

10 Olur mu nâ’il-i zevk-i civânî vakt-i pîrîde
O kim Vehbî gibi âgûşuna bir nev-civân çekmez

11 Ne mümkin pey-rev olmak şehsüvâr-ı tab’-ı Hayrî'ye
O bir çâpük-rev-i meydân-ı ma’nâdır ‘inân çekmez

[103]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Âyîne-sıfat safvet ile sâde-zamîriz
Her sûrete kâbil güher-i nakş-pezîriz

2 Engüşt-i işâretle hilâl olmadayız âh
Her şehrde gerçi meh-i nev gibi şehîriz

3 Bir mug-beçeniñ perçeminiñ kaydına düşdük
Zencîr-be-gerden yed-i kâfirde esîriz

---

[103] M.VI/33, FB.100a, K.32a

4 Agyâr ile mey içdigin etmezse de izhâr
Keyfiyyeti ra'nâ biliriz rind-i habîriz

5 Çokdan ayagıñ altına şevk ile döşendik
Sâkî der-i meyhânede bir eski hasîriz

6 Sen duhter-i rez zevki ile tâzelenirseñ
Ey pîr-i mugan biz de civân sevmede pîriz

7 Eş'ârımıza râgıb olursa nola yârân
Vehbî gibi ragbet ile mergûb-ı vezîriz

[104]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Dehânın harf-i va'd-i vuslata âhımla yâr açmaz
Benim gül-gonçe-i ümmîdimi bu rûzgâr açmaz

2 Şarâb-ı dil-küşâdan bezm-i meyde ol gül-endâma
Küşâyiş gelmedikçe râzını 'uşşâk-ı zâr açmaz

3 Niçe nat'-ı emelde mât-ı hayret olmasın 'âşık
Ruhundan perde-i zülfün o şâh-ı 'işvekâr açmaz

4 Gül-i ra'nâ-yı 'ayşıñ nevbahârından hazân görmez
O kim nergis gibi bu bâga çeşm-i i'tibâr açmaz

5 Küşâd olmaz dilim seyr-i çemenden lâle vü gülden
Beni gül gibi dilberler açar yohsa bahâr açmaz

6 Tutar râz-ı derûnun gonçe-veş ehl-i edeb mestûr
Misâl-i lâle sûz-ı sînesin her dâg-dâr açmaz

[104] M.VI/34, FB.100a, K.32b

7 Kilîd-i dest-i kudret feth-i bâb-ı matlab etmezse
Ümîdim kuflünü miftâh-ı ihsân-ı kibâr açmaz

8 Olur ancak küşâde Vehbiyâ gül-nahl-i tab'ımdan
Bu gûne tâze tâze gülleri her şâhsâr açmaz

[105]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Leb-rîzdir şarâb-ı gamıñla piyâlemiz
Pür-hûn biter fezâ-yı mahabbetde lâlemiz

2 Meczûb-ı mihr-i 'âlem-i bâlâ-yı 'aşkdır
Gül bisterinde eylemez ârâm jâlemiz

3 Çıkdı 'adem tasavvuruna soñ netîcesi
Bahs-i dehânıñ idi me'âl-i makâlemiz

4 Çarhıñ hezâr pîçiş ile geçdi çenberin
Bir mâhtâbı sîneye alınca hâlemiz

5 Vehbî hemân sâdece basma kalıp degil
Tamgalıdır hitâm-ı kabûl ile kâlemiz

[106]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Kemâl erbâbı kesr-i kadr ile bî-i'tibâr olmaz
Zer-i hâlis şikeste olsa da nâkıs-'ayâr olmaz

2 Olur âfâka rûşen 'ayb-ı merd-i kâmil elbette
Ki mâh-ı nâ-tamâm üzre kelef pek âşikâr olmaz

---

[105] M.VI/34, FB.100a
[106] M.VI/34, FB.100b, K.32b

3 Ne mümkin zîb-i çeşm-i ragbet olmak kuhl-i nûr-âsâ
Siyeh-bahtân kim sahtî-i gerdûndan gubâr olmaz

4 Bakıp nakş-ı nigîne şöyle fehm etdim ki ‘âlemde
Derûnun şerha şerha etmeyenler nâmdâr olmaz

5 Felek kaddin hamîde gösterir Vehbî'ye bilmez kim
O rind-i bî-tekellüf kimseniñ dûşunda bâr olmaz

[107]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Her zamân bedriñ niçün noksânın itmâm istemez
Gâlibâ ehl-i kemâli çarh-ı hod-gâm istemez

2 Sende bu püskürme benler turralar mevcûd iken
Sayd-ı mürg-i câna gayrı dâne vü dâm istemez

3 Hatt-ı kâfir-kîşi hüsnüñ hıttasından kıl tırâş
Mülketinde ceyş-i küfrü şâh-ı İslâm istemez

4 Tab’-ı ‘âlemde tekâzâ-yı fesâd ol rütbe kim
Meclisinde muslih-i da’vâyı hükkâm istemez

5 Bezme çek ol mest-i nâzı keyfe basdır Vehbiyâ
Bister-i vuslatda soñra çokluk ibrâm istemez

[108]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Şîrîn-sühan-ı la’l-i şeker-bâra söz olmaz
Tûtî gibi bu lezzet-i güftâra söz olmaz

---

[107] M.VI/35, FB.100b, K.33a
[108] M.VI/35, FB.100b, K.33a

2 Îmâ ile söyler ne zamân sürme çekerse
Ol çeşm-i sühan-gû-yı siyehkâra söz olmaz

3 Gül-gonçe-i gülzâr-ı ‘adem kâle gelir mi
Ra’nâ biliriz kim dehen-i yâra söz olmaz

4 Agzın kapayıp mühr-i sükût ile ‘adûnuñ
Bu vech ile mebhûtî-i eşrâra söz olmaz

5 Lâl eyledi hayret ile erbâb-ı beyânı
Vehbî diyecek var mı bu eş’âra söz olmaz

[109]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Tehî-destâna sâkî dâmen-i rıtl-ı girân vermez
Agırlık almadıkça duhterin pîr-i mugân vermez

2 Eder yek-nazrada tîg-i nigâhı sînemi mecrûh
Baña ol gözleri hûnî amân vermez zamân vermez

3 Kemân âgûşuna tîr-i sehî-kaddi çekip der kim
Felek bel bükmedikçe âdeme bir nev-civân vermez

4 Sipihr-i sifle-perver dil-nüvâz-ı seg-nihâdândır
Hümâ'ya âşiyân vermek degil bir üstüh[w]ân vermez

5 Görüp kurs-ı meh ü hurşîdini fehm eyledim gerdûn
Zevâl ü naksı hazm etdirmedikçe halka nân vermez

6 Metâlib mansıbı ol rütbedir kim bülbül-i zâra
Gül insâf etse kendin verse farzâ bâgbân vermez

[109] M.VI/35, FB.100b, K.33b

7 Zülâl-i nazmı işrâb eyledim Hızr'a dedi Vehbî
Bizim ser-çeşmemiz böyle hayât-ı câvidân vermez

[110]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Kand-i leb-i nûş-ı dehenin tatmaga gelmez
Şîr ü şekeri birbirine katmaga gelmez

2 Ahşamlamaz ol bedr-i felek bir gece bizde
Mehtâb gibi gelse dahi yatmaga gelmez

3 Başdan aşıp emvâc-ı cefâ fürkate düşdük
Zevrakçe-i vaslı yanaşıp çatmaga gelmez

4 Dil mürgi kebûter gibi dönmekdedir ammâ
Ol tıfl-ı cefâ-perverim aldatmaga gelmez

5 Kâlâ-yı visâli çıkarıp gizli mezâda
Ey şûh-ı sitem-pîşe bizi satmaga gelmez

6 Dil seng-i felâhan gibi başıñda dönerken
Feryâdıma rahm eylemeyip atmaga gelmez

7 Dâmânına yüz sürmek imiş h^{w}âhiş-i Vehbî
Ey hâr-ı müjem sen de sakın bakmaga gelmez

[111]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Çekmiş piyâlelerle pey-â-pey şarâb-ı nâz
Çeşm-i siyâh-mestini süzdürdü h^{w}âb-ı nâz

---

[110] M.VI/25, FB.101a, K.33b
[111] M.VI/36, FB.101a, K.33b

2 Ders-i niyâz okursa nola tâlib-i visâl
Hâl ü hatıyla safha-i rûyu kitâb-ı nâz

3 Mahcûbdur açılmamış ol nâzenîn henüz
Kılsa ‘aceb mi rûyuna zülfün nikâb-ı nâz

4 Va’d-i visâli dîde-i bîmârı remz edip
Dil-hastegâna vermede şâfî cevâb-ı nâz

5 Vehbî'ye merhabâ mı der ol şûh-ı ‘işvekâr
Düşnâm iken fütâdeye ancak hitâb-ı nâz

HARFÜ’S-SÎN
[112]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 ‘Ulüvv-i câh ile pâkîze-sîret olamaz herkes
Bülend eylerse de pervâzı pâ-der-lâşedir kerkes

2 Süzüp çeşm-i kebûd-ı fitne-engîz-i siyeh-mestin
Akın saldı diyâr-ı sabrıma bir âfet-i Çerkes

3 O serv-i ser-keşim dâmen-feşân-ı nâz olup gezsin
Kabâ-yı sebzin ey hayyât boyunca berâber kes

4 Nigâh-ı hışmnâkiñ tîr-i dil-dûz ile ey hûnî
Açıp bir zahm-ı tâze sîne-i agyâra işler kes

5 Kumâş-ı vaslıma kıymet yetişmez der açılmazsın
O kâlâ-yı girân-kadriñ bahâsın bârî göster kes

6 Ber-i sîmîniñi düzdîde bir hoş ohşayım derken
Elim koynuñda tutduñ ister âzâd eyle ister kes

[112] M.VI/36, FB.101a, K.34a

7 Çekip tîg-i zebânıñ Vehbiyâ Burhân-ı Kâtı'la
Amân verme lisân-ı zümre-i hussâdı yek-ser kes

[113]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Gözün açmış yine gülzârda şehlâ nergis
Eder ol dîde-i mahmûru temâşâ nergis

2 Göz göre bâgda agyâr ile mey içdigiñi
Gûşe-i çeşmi ile eyledi îmâ nergis

3 Bülbüle gâhice tenhâ açılırdı gonçe
Gözedir gizlice bir gûşeden ammâ nergis

4 Eyleyip kâse-i deryûze o zerrîn kadehin
Sâgar-ı gülden umar cür'a-i sahbâ nergis

5 Nazarımda yine ol çeşmi siyeh-mestimdir
Vehbiyâ bâg-ı cihân olsa ser-â-pâ nergis

[114]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Eremez menzile her bâdiye-peymâ-yı heves
Gâhice hâr-ı mugaylâna basar pây-ı heves

2 Câ-be-câ olsa da leb-rîz-i mey-i şevk ü neşât
Ekserî zûr-şikendir hele mînâ-yı heves

3 Her zamân keştî-i ümmîd havâsın bulmaz
Gâh mevc-âver olur varta-i deryâ-yı heves

---

[113] M.VI/36, FB.101b, K.34a
[114] M.VI/37, FB.101b, K.34b

4 Gerçi pervâz-ı bülend etmege bâl açmış idi
Lâne-gîr oldu varıp Kâf'da ‘Ankâ-yı heves

5 Çekerim şimdi humâr-ı gam-ı ye’s ey Vehbî
Beni mest etmiş idi neş’e-i sahbâ-yı heves

[115]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Câdde-i ‘aşkda olsam nola şeb-gird-i heves
Râh-ı h^{w}âbîdedir anda ne gezer bîm-i ‘ases

2 Nâle etmek ne revâ baht-ı siyehden ‘âşık
Yogiken kâfile-i sürmede feryâd-ı ceres

3 Niçe dem hânekah-ı dehrde çeşm ü gûşuz
Görmedik ney gibi te’sîrli bir ehl-i nefes

4 Her ne hâl ise kemer-bendiñi çözmek mümkin
Edemem ‘ukde-i şalvâra tahammül özkes

5 Vehbiyâ şimdi bu destâr-ı mukarnes ne belâ
Mürg-i âzâde iken oldu serim habs-i kafes

HARFÜ’Ş-ŞÎN
[116]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün]

1 Sanma la’l-i nâb-ı meyden câ-be-câ tebhâlelenmiş
Gonçe-i terdir tarâvet-yâb olmuş jâlelenmiş

2 Sîneye nev dâglar açdım gam-ı rûyuyla yer yer
Sâha-i ‘aşk u mahabbet tâze tâze lâlelenmiş

---

[115] M.VI/37, FB.101b, K.34b
[116] M.VI/37, FB.102a

3 Ruhları püskürme benlerle benekli kâle-i nev
Bender-i hüsnü bu sûretle hemân Bengâlelenmiş

4 Hırmen-i sabrım lehîb-i hecriñ olmuş sûznâki
Şu'le-i âhım felekde berk-veş cevvâlelenmiş

5 Rind ile mahrem görünmüş her cihetden duhter-i rez
Gâh hemşîre çıkarmış kendisin geh hâlelenmiş

6 Köhne nahl-âsâ yetişdirmiş fidânı sanki Vehbî
Bir civân-ı tâze sevmiş pîr iken nev-sâlelenmiş

7 Şâh-râh-ı bender-i ma'nâyı açmış mülhim-i gayb
Sûk-ı 'irfân zîb ü zîverle serâser kâlelenmiş

[117]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Hayâl-i rûy-ı pür-tâbıñ dil-i gam-h^{w}âreden geçmiş
Ne hurşîd ol ki böyle burc-ı teng ü târdan geçmiş

2 Hemân mûy-ı miyânıñ sîmden bir târa beñzer kim
Hezârân dikkat ile hadde-i efkârdan geçmiş

3 Kabâ-yı sûzenî-i kâme olmaz bahye-dûz ancak
Emel ser-riştesi gerçi niçe sûfârdan geçmiş

4 Sırât-ı müstakîmi togrusu dünyâda bulmuşdur
O kim cûy-ı kenârı cisr-i istigfârdan geçmiş

5 Degildir ihtiyârı tâze sevmek i'timâd etmem
Eger derlerse Vehbî pîr olup dildârdan geçmiş

---

[117] M.VI/38, FB.102a, K.34b

[118]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Sâkiyâ bezme safâ sâgar-ı Cem'den gelmiş
Gam gidip sîneye bu şevk nagamdan gelmiş

2 Bilmem ol kâtib-ı nev-hattıma kim harf atmış
Çîn-i ebrû ile bî-vakt kalemden gelmiş

3 Görmedik öyle melek-sûreti bu dünyâda
Belki Rıdvân kaçırıp kûy-ı İrem'den gelmiş

4 Dehen-i tengine ol gonçe-lebiñ söz sıgmaz
Var ise gülşen-i mevhûm ‘ademden gelmiş

5 Nazm-ı Vehbî'ye cihân olsa harîdâr nola
Tuhfe-i nâdiredir şimdi ‘Acem'den gelmiş

[119]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Göñül zülf-i siyehle hâl-i ‘anber-bâra baglanmış
Mu’akkad tâli’im bu necm-i gîsûdâra baglanmış

2 Dil-i fersûde-i ‘uşşâka bir dül-bend-i al olmuş
O serbest âfetiñ başındaki destâra baglanmış

3 Kesilmez silk-i peyvend-i ‘alâka tîg ü hancerle
Nitâk-ı ârzû muhkem miyân-ı yâra baglanmış

4 Küşâde tab’ olur ‘âşık şeb-i vuslatda söz etmiş
Görünce bend-i şalvârı yine bî-çâre baglanmış

[118] M.VI/38, FB.102a, K.35a
[119] M.VI/38, FB.102b, K.35a

5 O tersâ şûhunuñ hep zülfüne dil-besteyiz Vehbî
Ne hikmetdir cihân bir rişte-i zünnâra baglanmış

[120]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Ebrûsuna vesme ruhuna gâze mi çekmiş
Çeşm-i siyehin sürmeleyip tâze mi çekmiş

2 Nev-hat görünür safha-i ruhsâresi ammâ
Mecmû'a-i hüsne yeñi şîrâze mi çekmiş

3 Agyâra niyâm eylemiş ammâ ten-i sîmîn
Tîg-i sitemin 'âşık-ı ser-bâze mı çekmiş

4 Mahfîce temâşâya gelip bâde-keşânı
Zâhid gece bir gûşede hamyâze mi çekmiş

5 Vehbî yine pîrâne edip kaddini hâle
Âgûşuna bir mâh-likâ tâze mi çekmiş

[121]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Mey içmiş 'ârız-ı hoy-kerdesin pür-tâb göstermiş
Ne sihr etmiş yine âteş içinde âb göstermiş

2 Letâfet mevc urup deryâ-yı hüsnü başdan aşmışdır
Ki her bir halka-i zülfünde biñ girdâb göstermiş

3 Nigâh-ı şûhunuñ mazmûnunu teshîl içün gûyâ
Siyeh müjgânları zîr ü zeber i'râb göstermiş

---

[120] M.VI/38, FB.102b, K.35b
[121] M.VI/39, FB.102b, K.35b

4 Fürûg-ı ‘ârızı ‘aks eyleyip çâh-ı zenahdâna
Derûn-ı çâh-ı Nahşeb'de ne hoş mehtâb göstermiş

5 Hezârân fitne-i bîdâr var tarf-ı nigâhında
O mest-i ‘işve gerçi çeşmini der-h^{w}âb göstermiş

6 Resîde oldu şebnem dîde-i pür-nemle hurşîde
Anıñçün yâra ‘âşık çeşm-i pür-hûn-âb göstermiş

7 Giyip sâde-dilâna karşu köhne hırkalar sûfî
Kerâmet sûretinde nev-be-nev esbâb göstermiş

8 Bürehne câme-i ‘irfândan ba’zı hod-ârâyân
Tüyün düzmüş de ferv-i kâkum u sincâb göstermiş

9 Yine gavvâs-ı tab’ım bahr-ı ma’nâdan çıkıp Vehbî
Sühan silkinde nazmın gevher-i nâ-yâb göstermiş

[122]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Gam var göñülde elde şarâb olmuş olmamış
Biryân oldu sîne kebâb olmuş olmamış

2 Hâl ü hatıñ ‘ibâret-i ma’nâ-yı hüsn imiş
Ders aldı dil yanında kitâb olmuş olmamış

3 Rengîn eder o dest-i nigârını câm-ı mey
Âlûdegî-i reng-i hizâb olmuş olmamış

4 Meyl-i ‘imâret eylemez ol şâh-ı pür-sitem
Mülk-i dilim harâb u yebâb olmuş olmamış

---

[122] M.VI/39, FB.103a, K.35b

5 Vehbî hemîşe tâze-nümâdır veter gibi
Hoy-kerde rûy-ı yâra gül-âb olmuş olmamış

[123]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Tagıtmış mûy-ı zülfün rûy-ı zîbâya yakışdırmış
Siyeh semmûrunu gül-penbe dîbâya yakışdırmış

2 Nezâketle çıkarmış sırma telli perçemin ol şûh
Ucun bükmüş de destâr-ı mutallâya yakışdırmış

3 O serv-endâmım uydurmuş boyunca hil’at-i nâzı
Kabâ-yı sebz-fâmın kadd-i bâlâya yakışdırmış

4 Hitâm-ı hüsne hatt imzâ-yı hüccetdir bilir ammâ
Ne çâre hâtem-i la’lin o imzâya yakışdırmış

5 Siyeh destâr sarmış ak ‘abâ giymiş yine zâhid
Bu esbâb-ı riyâyı şekl-i takvâya yakışdırmış

6[*] Zemîne sıgmayıp kizb-i müneccim çıkmış âfâka
Dürûg-ı bî-fürûgu tâ Süreyyâ'ya yakışdırmış

7 Tenâsüb san’atıyla hâmesin der-dest edip Vehbî
Yine ma’nâyı lafza lafzı ma’nâya yakışdırmış

[124]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Âşüfte dilim ‘ârız-ı cânâna açılmış
Şol gül gibi kim bülbül-i nâlâna açılmış

---

[123] M.VI/39, FB.103a, K.36a
[*] 6: -K.
[124] M.VI/40, FB.103a, K.36a

2 Mahcûb eder ammâ o büt-i perde-nişînim
Nûş eyleyicek bir iki peymâne açılmış

3 Agzın kapamış pîr-i mugân var ise şeyhiñ
Kim mescidi yanındaki meyhâne açılmış

4 Bu hânekah-ı dehr degil cây-ı ikâmet
Bir tekyedir ol zümre-i mihmâna açılmış

5 Düzd-i nigehi girdi meger külbe-i câna
Vehbî yine bu semtde bir hâne açılmış

[125]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Bu yâr-zâdım şarâb-ı la'line bilmem ne reng etmiş
Cenâb-ı şeyhi de al ile hem-reng-i Fireng etmiş

2 Hedef-veş sînemi açsam 'aceb mi pîşgâhında
Kemân ebrûsuna müjgân-ı ser-tîzin hadeng etmiş

3 Sanarsın çarh-ı atlas kelle-pûş-ı 'âşıkândır kim
Sitemle ol bürehne-serlere eflâki teng etmiş

4 Hücûm etmek dilermiş kârvân-ı sabr u sâmâna
Yine düzd-i nigâh-ı şûhunu şeng ü meşeng etmiş

5 O tîg-i gamzeyi kim görse serden geçdi ammâ kim
Hayâl-i turra-i zer-târını Vehbî çeleng etmiş

---

[125] M.VI/40, FB.103b, K.36b

[126]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Berber-i şûhu hat-âver göricek urdum baş
Vaktidir vuslatınıñ etdim usûl ile tırâş

2 Çeşm-i âhû-nigehiñ 'aynını tasvîr edemez
Ser-i müjgân-ı gazâl olsa da kilk-i nakkâş

3 Çekmeyip minnet-i gerdûnu 'abâ-pûş olduk
Kâle-i atlas-ı çarhı biliriz kim ne kumâş

4 Turmayıp ta'n ile mînâmıza taş atmakda
Zâhid-i dil-şiken-i seng-diliñ başına taş

5 'Ayş u nûş eyleyegör bezm-i cihânda Vehbî
Çekme gam ehl-i riyâ derse ne mâni' 'ayyâş

[127]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Göñül şevkiñ yine bir nahl-i istignâya kondurmuş
Anı bülbül gibi şâh-ı gül-i ra'nâya kondurmuş

2 Ser-i serve çıkarmış bâgbân kumrîleri gûyâ
Nihâl-i kadd-i yârı vasf içün bâlâya kondurmuş

3 Hevâ-yı Leylî ile ser-bürehne Kays-ı sevdâyî
Mahabbet mürgünü ol lâne-i vâlâya kondurmuş

4 Hayâl-i yâre zeyn etmiş sarây-ı sînesin 'âşık
O nüzhetgâha bir şâh-ı mu'allâ-pâye kondurmuş

---

[126] M.VI/40, FB.103b, K.36b
[127] FB.82a (Bu nüshada redif "konmuşdur" şeklindedir.), K.75b

5 Leb-i şîrîni etrâfında mûr-ı hat degil ol şûh
Megeslerdir ki yer yer sükkerî halvâya kondurmuş

6 Gezerken ser-bürehne hasret-i Leylî ile Mecnûn
Hevâ mürgânını ol lâne-i vâlâya kondurmuş

7[*] Uçurmuş âşiyân-ı hûşdan şehbâz-ı ârâmı
Ser-i âmâle ol kim mürg-i devlet-sâye kondurmuş

8 Müsâfirdir cihân halkı ne semte ‘azm eder bilmem
Felek bu kârbânı bir ‘aceb sahrâya kondurmuş

9 Şikeste-bâl ile nezdinde dil ol Kâf-ı temkîne
Piristû-yı hayâliñ lâne-i ‘Ankâ'ya kondurmuş

10[*] Olup şehper-küşâ Tayyâr Paşa evcine Vehbî
Hümâ-yı hüsn-i ta’bîri ser-i ma’nâya kondurmuş

HARFÜ’S-SÂD
[128]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Sâkî yetişip meclis-i rindâna kadem bas
Cûş-ı mey-i pür-zûruñ ile leşker-i gam bas

2 Dilden mi çıkar nakş-ı gam-ı hâtem-i la’liñ
Sen ister iseñ sîneme biñ dâg-ı sitem bas

3 Çekmiş yine âgûşa o sîmîn teni agyâr
Bî-çâre göñül bagrıña var seng-i elem bas

---

[*] 7: -FB.
[*] 10: K.'da 5.
[128] M.VI/41, FB.103b, K.36b

4 Sayd olmaz o tavşân-beçeyi taş yatar eyle
Var gizli yatagında bir âhû-yı harem bas

5 ‘Îsâ gibi tecrîd ile ol rif’ate nâ’il
Vehbî ser-i eflâke yürü pây-ı himem bas

[129]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Zer-i hâlisdir aña vâsıta-i halvet-i hâs
Okuma ya’nî o sîmîn teni teshîre havâs

2 Çille-i cevri çekilmez o kemân-ebrûnuñ
Vere Allâh meger kuvvet-i Sa’d-i Vakkâs

3 Zâhidâ nâf-ı miyânında olan cünbiş ile
Oynadır belki seni görseñ o şûh-ı rakkâs

4 Pençe-i hârı görüp dâmen-i gülde fehm et
Nîş-i gamdan dil-i pâkîzeye mümkin mi halâs

5 İsti’âze edegör şeytanat u şerrinden
Düşmen-i köhne eger etse de arz-ı ihlâs

6 Terbiyet bûtesi bed-tîneti kâl eyleyemez
Sîm-i hâlis mi olur girse de iksîre rasâs

7 Tab’-ı Vehbî çıkarır böyle pesendîde güher
Gavtâ etdikçe yem-i fikre misâl-i gavvâs

---

[129] M.VI/41, FB.104a, K.37a

[130]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Kes rakîb-i kâfiri çengâle ur meydâna as
Tîgiñi şâh-ı cihânım 'arş-ı istihsâna as

2* Şehsüvârım sayd-ı şâhîn-i nigâhıñdır göñül
Lâyık-ı fitrâk görmezseñ dahi bir yana as

3 Etmeyip agyâr ile kat'-ı nizâ'-ı 'aşk-ı yâr
Sen yine ey dil bu da'vâyı der-i cânâna as

4 Gayret-i mürg-i şeb-âvîze bakıp da kendiñi
Kâmet-i dilber gibi bir nahl-i 'âlî-şâna as

5 Boynuma olsun vebâli târ-ı zülfe bend edip
Bu dil-i âvâreyi var gerden-i hûbâna as

6 Nakd-i 'aklım aldıñ evvel al metâ'-ı sabrı da
Ey büt-i kâlâ-fürûşum gûşe-i dükkâna as

7 Vehbiyâ sen de bu nazm-ı heft-beyt-i dil-keşi
İftihâr ile cidâr-ı Ka'be-i 'irfâna as

[131]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Bu nâz u reviş kâmet-i bâlâsına mahsûs
Her cünbişi reftâr-ı dil-ârâsına mahsûs

2 'Uşşâk işidip 'azmini seyrâna 'umûmâ
Çıkdı o şehiñ râh-ı temâşâsına mahsûs

---

[130] M.VI/41, FB.104a, K.37a

* 2: -K.

[131] M.VI/42, FB.104a, K.37b

3 Tahsîs edip agyâra vefâ resmini ol şûh
Kılmış sitemin ‘âşık-ı şeydâsına mahsûs

4 Yok farkı bahîl ile o ehl-i keremiñ kim
İn’âmı ola kavm ü ehibbâsına mahsûs

5 Vehbî bileyim derseñ eger bende-i hâssı
Oldur ki niyâzın ede mevlâsına mahsûs

HARFÜ’D-DÂD
[132]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Hilkat-i insândan tahsîl-i ‘irfândır garaz
Sanma ekl ü şurb ile terfîh-i hayvândır garaz

2 Hâne-i târîk resminde yapılmış sîne kim
Anda îkâd-ı çerâg-ı nûr-ı îmândır garaz

3 Her varakdan âyet-i tevhîd okur ehl-i nazar
Çeşm-i kûteh-bîn sanar seyr-i gülistândır garaz

4 Şark u garba verziş-i hurşîdi bu devrânda
Kimse bilmez gerçi gün gibi nümâyândır garaz

5 Vehbiyâ ‘arz-ı hünermendî degildir maksadım
Bu sühandan keşf-i remz-i nazm-ı Kur’ân'dır garaz

---

[132] M.VI/42, FB.104b, K.37b

[133]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Dîde-i pür-hûnu kıl ol çeşmesâr-ı câna ‘arz
‘Aynı ile mâcerâ-yı ‘aşkı et cânâna ‘arz

2 ‘Arza girmiş derler ol şâh-ı cihânımla rakîb
Korkarım esrâr-ı hüsnüñ eylemiş nâdâna ‘arz

3 Jâle sanma tâb-ı hacl ile ‘arak-rîz olmada
‘Ârız-ı hoy-kerdesin kılmış gül-i handâna ‘arz

4 Mahzar-ı memhûr-veş hâl-i dilim i’lâm içün
Sîne-i pür-dâgı etdim ol şeh-i hûbâna ‘arz

5 Sûzişim bir şem’-i bezm-ârâ-yı hüsne bu gece
Eyledim pervâne-âsâ ben de yana yana ‘arz

6 Ruhlarında gösterip zülfün o kâfir mug-beçe
Rişte-i zünnâr eder leb-beste-i îmâna ‘arz

7 Vehbiyâ terfî’-i kadr u şânıña râgıb olur
Eyle bu nazm-ı bülendi sadr-ı ‘âlî-şâna ‘arz

HARFÜ’T-TÂ'
[134]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Sanki takrîz yazar nüsha-i ruhsârına hat
Hâllerle kalem ebrûsu eder vaz’-ı nukat

2 Sarılırsam nola ol mûy-ı miyâna muhkem
Bellidir hayr-ı umûr oldugu çünkim evsat

---

[133] M.VI/42, FB.104b, K.37b
[134] M.VI/42, FB.104b, K.38a

3 Feleke der mi gülüñ cûy-ı sirişki var iken
Götürür ‘âşıkı Bagdâd-ı visâle ol Şat

4 Menzil-i kâma gidenler geçeyor pîşimize
Ermedi kûy-ı murâda dil-i âvâre fakat

5 Pek çamurdur bilirim Kumkapı meyhâneleri
Vehbiyâ gel Galata semtine git etme galat

[135]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Sâkiyâ cûş-ı şarâb olsun o rütbe ifrât
Ki esâs-ı gamı seylâba vere mevc-i neşât

2 Bir dikiş kaldı meded çıkmaga cânım tenden
Saplasın sûzen-i müjgânın o şûh-ı hayyât

3 Hüsn-i hatt ile yazılmazdı o şâha nâme
Bilse ma’nâsın eger yazdıgı lafzıñ hattât

4 Nazar-ı yârdan agyârı düşürdüm zâhid
Merd olursa yine senden yañadır bu iskât

5 Zîb ü zîverle midir pâk-nijâdıñ fahri
Bârdır esb-i küheylâna göre raht u bisât

6 Kıl yürü dikkat ile bâr-ı günâhı tahfîf
Kıldan ince bilesin kim geçecek cisr-i Sırât

7 Dâr-ı dünyâda müsâfir gibi tur ey Vehbî
Sanma kim cây-ı ikâmet ola bu köhne ribât

---

[135] M.VI/43, FB.105a, K.38a

[136]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Bâg-ı hüsnünde ne şebbûy u ne reyhândır hat
Hat-ı reyhânî ile şerh-i Gülistân'dır hat

2 Safha-i 'ârız-ı dildârda tesvîd olunur
Ser-nüvişt-i siyeh-i 'âşık-ı nâlândır hat

3 Dil-i dîvâne o sevdâ ile şeb-gird olmuş
Kûy-ı cânânede kim şâm-ı garîbândır hat

4 Tâli'-i hüsnünü bir fâl-küşâdan sordum
Bakıp ol rûy-ı münîre dedi lihyândır hat

5 Oku kim derdiñe dermân ola hâsiyyet ile
Vehbiyâ besmele-i sûre-i Lokmân'dır hat

[137]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Mir'ât-ı dilde kor mu keder sâgar-ı neşât
Safvet verir derûna o rûşenger-i neşât

2 Gam geldi basdı bozdu tagıtdı safâmızı
Kâfir elinde kaldı meded kişver-i neşât

3 Meydân-ı 'ayşa mutrib ü dilberle turmayıp
Sâkî ayak ayak yürüsün leşker-i neşât

4 Fark-ı çerâga gâz-ı musallat degil midir
Bî-bâk kimse giymedi tâc-ı zer-i neşât

---

[136] M.VI/43, FB.105a, K.38b
[137] M.VI/43, FB.105a, K.38b

5 Keyfiñ mi var yine nedir ey Vehbî-i hazîn
Pür neşne’ nazmıñ olmada şevk-âver-i neşât

HARFÜ’Z-ZÂ’
[138]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Ne mümkin keştî-i ikbâle olmak nâhudâ hâfız
Re’îs olsañ da bu yemde olur ancak Hudâ hâfız

2 O tıfl-ı mektebim diñletdi hıfzın hoş edâlarla
Anı sû’-i nazardan eyle sen mahfûz yâ Hâfız

3 Kitâbıñ râz-ı mektûmundan olmaz mahfaza âgâh
Yine ihlâsı bilmez olsa da ehl-i riyâ hâfız

4 Kelâm-ı Hakk'ı her kimden işitseñ istimâ’ et kim
Bozulmaz ma’nî-i Kur’ân olursa bed-sadâ hâfız

5 Nedir bu neş’e-i nazm-ı ‘Acem câm-ı hayâliñde
Mey-i Şîrâz içirmiş var ise Vehbî saña Hâfız

[139]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Esrâr-ı gam-ı la’l-i lebiñ sînede mahfûz
Mânend-i güher kim ola gencînede mahfûz

2 Ey şâh-ı sitem-pîşe berât-ı gam-ı ‘aşkıñ
Sandûk-ı dil-i bende-i dîrînede mahfûz

3 Dilden çıkamaz sûret-i zîbâ-yı hayâliñ
‘Aks olmaz iken hâne-i âyînede mahfûz

---

[138] M.VI/44, FB.105a, K.38b
[139] M.VI/44, FB.105b, K.38b

4 Düşmenden emîn olma kim ol zehr-i ‘adâvet
Elbette turur sîne-i pür-kînede mahfûz

5 Esbâb-ı tecemmül hedef-i tîr-i nazardır
Vehbî olagör hırka-i peşmînede mahfûz

[140]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Dil-i âşüftemiz eyler hat-âver tâzelerden haz
Olunmaz mı benefşezâr içinde verd-i terden haz

2 İçer hûn-i dil-i ‘uşşâkı her dem eyleyip giryân
Meger ol tıfl-ı bed-hû eylemez şîr ü şekerden haz

3 Olup bint-i ‘ineble mug-beçeyle zevke müstagrak
Eder âlûde-meşreb rind duhterden püserden haz

4 Hemân tenhâda kor buldukça zâhid koynuna yohsa
Elinde tutmaga meclisde etmez sîm ü zerden haz

5 Ne hikmet Vehbiyâ mahzûz iken hem-cinsden herkes
Niçün ehl-i ma’ârif eylemez sâhib-hünerden haz

HARFÜ’L-’AYN
[141]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Ebrûları şeh-beyt-i cemâle iki mısra’
Ol matla’ı tazmîn ile hat kıldı murabba’

2 Derd üstüne zevk ile müselles çekip ey dil
Sâkî ile mutrible müsennâ ola mecma’

---

[140] M.VI/44, FB.105b, K.39a
[141] M.VI/44, FB.105b, K.39a

3 Ol gonçe-leb içdikde çemende mey-i gül-gûn
La'li ile zerrîn-kadeh olmaz mı murassa'

4 Ebr-i siyehi perde çeker çeşmine hurşîd
Zülfün gehî kaldırsa o ruhsâr-ı müşa'şa'

5 Mi'mârî-i endîşe ile Vehbî-i üstâd
Yapmakda nev-îcâd niçe beyt-i musanna'

[142]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 'Uşşâk gelip kûyuna zâr olsa ne mâni'
Pîrâmen-i gülşende hezâr olsa ne mâni'

2 Sahbâ içelim subha dek ey mâh seniñle
Gündüz biraz âsâr-ı humâr olsa ne mâni'

3 Bu hüsn ü letâfetle görürken seni cânâ
Dilde heves-i bûs u kenâr olsa ne mâni'

4 Semtiñ buluruz meş'ale-i âh ile elbet
Dildâra giderken şeb-i târ olsa ne mâni'

5 Ey çarh-ı kühen-sâl bükülmüş beliñ işte
Vehbî de gelip üstüñe bâr olsa ne mâni'

[143]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Gehî derbânı men' eyler gehî agyâr olur mâni'
Bize bu bâbda elbette bir bed-kâr olur mâni'

---

[142] M.VI/45, FB.106a, K.39b
[143] M.VI/45, FB.106a, K.39b

2 Mugaylân tâze güldür reh-neverd-i Ka'be-i 'aşka
Bürehne-pâlara sanma bu yolda hâr olur mâni'

3 Kemer-bendin çözüp çeksem o şûhu bister-i vasla
Yine hall-i merâma 'ukde-i şalvâr olur mâni'

4 Belâya ugradım zâhid gelip bu semte yerleşdi
'Asâsıyla çıkıp da zevkime her bâr olur mâni'

5 Kazâyâ-yı emel müntic degildir bildim ey Vehbî
Tasavvur eylesem tertîbini der-kâr olur mâni'

HARFÜ'L-GAYN
[144]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Edeli tâb-ı ruh-ı aliñi zîb-efgen-i bâg
Gülşeniñ sînesine lâle vü gül olmuş dâg

2 'Anber-i zülf ü hatıñla olan âlûde meşâm
Çemeniñ sünbül ü şebbûsuna eyler mi dimâg

3 Beni tîg-i sitemiñ etdi helâk ammâ kim
Olsun ey rûh-ı revânım o güzel başıñ sag

4 Nûş-ı sahbâda cevâzı kim arar ey zâhid
Rind-i mey-keş bulamaz lîk yasag ile mesâg

5 Ser ü sâmânı olup ehl-i rüsûmuñ destâr
Her biri başını bir kâlıba etmiş ifrâg

6 Var mıdır gâz-ı belâdan başını kurtarmış
Bu şebistânda kim yakdı ser-âzâde çerâg

---

[144] M.VI/45, FB.106a, K.39b

7 Kûh-ı temkîn olayım derseñ eger ey Vehbî
Edegör pâyıñı pûşîde-i dâmân-ı ferâg

[145]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Kendisinden eylemez dil-haste 'âşık cân dirîg
Etmesin dârû-yı bûs-ı la'lini cânân dirîg

2 Sen de lutf et şâh-ı hûbânım meded 'âşıklara
Pâdişehler bendesinden eylemez ihsân dirîg

3 Bilmeyip böyle siyeh-kâse ziyâfet oldugun
Mîzbân-ı çarh-ı dûna olmuşuz mihmân dirîg

4 Yûsuf-âsâ gâh çâh-ı gamda geh zindândayım
Bilmedi şart-ı uhuvvet neydigin ihvân dirîg

5 Geçdi bezm-i Baykara Câmî içip sahbâsını
Vehbiyâ boş kaldı câm-ı meclis-i 'irfân dirîg

HARFÜ'L-FÂ'
[146]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Serîr-i Mısr-ı istignâda bir sultândır Yûsuf
Bu hüsn ü bu melâhatle şeh-i hûbândır Yûsuf

2 Terâzû-yı nazarla eyledim sencîde-i tahmîn
Alınsa nakd-i cân ile yine erzândır Yûsuf

3 Hayâlin gûşe-i dilden çıkarmak hayli müşkildir
Derûn-ı sînede gûyâ ki der-zindândır Yûsuf

---

[145] M.VI/46, FB.106b, K.40a
[146] M.VI/46, FB.106b, K.40a

4 Ümîd-i şâhid-i vaslı komaz hasret-keş-i tenhâ
Bu sûretle enîs-i külbe-i ahzândır Yûsuf

5 Ederdi cebhe-sâlık pîşgâhında meh ü hurşîd
Bu şeb rü'yâda gördüm öyle 'âlî-şândır Yûsuf

6 Rakîbi gürg-i hûn-h^{w}âr olsa da sayd edemez anı
Gazâl-ı vahşî-i sahrâ-yı hüsn ü ândır Yûsuf

7 Sabâ bûy-ı dil-âvîzin getirdi dîdeler rûşen
Bu gül-pîrâhen ile nûr-ı çeşm-i cândır Yûsuf

8 Emânet eyledim Allâh'a hıfz etsin hatâlardan
Benim pek sevdigim çün gıbta-i ihvândır Yûsuf

9 Bu kerrûbî sıfatlarla hakîkatde melek ammâ
Bakılsa zâhirâ hem-sûret-i insândır Yûsuf

10 Keser dest-i ümîd-i mübtelâsın hancer-i cevri
Tutup dâmânını çâk etmege şâyândır Yûsuf

11 'Azîz-i Mısr'a cûş-ı Nîl'dir çün mâye-i behcet
Hurûş-ı cûy-ı eşk-i 'âşıkın cûyândır Yûsuf

12 Görüp çâh-ı zenahdânıñ nice üftâde olmaz dil
Meh-i Nahşeb degil Vehbî meh-i Ken'ân'dır Yûsuf

[147]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 'Âşıkıñ âyine-âsâ olıcak sînesi sâf
Bakıp elbette perî-çihreler eyler insâf

---

[147] M.VI/47, FB.106b, K.40b

2 Nûrdur ser-be-ser ol mihr-i sipihr-i hûbî
Mihr-veş tal’atı müstagnî-i bast-ı evsâf

3 Nîze vü tîr ile müjgânlarıdır saf-beste
Çeşm-i hûn-h^{w}ârı eder hışm ile tertîb-i mesâf

4 Leb-i cûda derilir başına ol serv-kadiñ
Ser-fürû kerde civânân gibi saf saf safsâf

5 Vehbiyâ gıbta ederdim eser-i Vassâf'a
Ben de oldum hele Sultân Selîm'e vassâf

[148]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Gezdikçe ‘îdgâhda hûbân taraf taraf
‘Âşıklar oldu seyrine kurbân taraf taraf

2 Ey dil o şâh-ı ‘işve gerek mülk-i hüsnüne
Câsûs-ı fikri ile şitâbân taraf taraf

3 ‘Aklım tagıldı gördüm o müşgîn turralar
Olmuş ‘izârı üzre perîşân taraf taraf

4 Hayretle bâgda dikilip kaldı ‘âşıkân
Çün serv-kadler oldu hırâmân taraf taraf

5 Nev-tuhfe-veş bu gûne pesendîde güfteler
Vehbî hediyye gitmege şâyân taraf taraf

---

[148] M.VI/47, FB.107a, K.40b

[149]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Keştî-i kâma dûr göründü kenâr hayf
Tundan tuna atar beni bu rûzgâr hayf

2 Bir iki katre jâleye dil-teşne-i ümîd
Kaldım misâl-i lâle hemân dâg-dâr hayf

3 Gül-çîn-i bî-amân koparıp gitdi gülleri
Sad nâle etdi bülbül-i şeydâ hezâr hayf

4 Deşt-i talebde ardına düşmüşdü 'âşıkân
Bir seg-nihâda olmuş o âhû şikâr hayf

5 Kân-ı ma'ârif olsa da Vehbî güher gibi
Kaldı derûn-ı sengde bî-i'tibâr hayf

[150]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Bir taraf serv-i çemen ol kadd-i bâlâ bir taraf
Bir taraf gül yâsemen ol rûy-ı zîbâ bir taraf

2 Tâze tâze bâg-ı hüsnünde letâfet gösterir
Hatt-ı şebbû bir taraf zülf-i semen-sâ bir taraf

3 Nev-hırâmânı uzakdan seyr eder üftâdeler
Turmuş a'lâ bir taraf gülşende ednâ bir taraf

4 Ber-taraf olsun ki zâhid bezmimizde yok yeri
Bir taraf rindân dizilmiş câm-ı mînâ bir taraf

---

[149] M.VI/47, FB.107a
[150] M.VI/47, FB.107a, K.41a

5 Vehbiyâ her nazrası dünyâ vü mâ-fîhâ deger
Geçmem ol şûh-ı cihândan olsa dünyâ bir taraf

[151]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Cismi-veş sînesin etmiş o perî-çihre latîf
Âdemiñ ‘aklını alıp yine eyler taltîf

2 Tıfl-ı nâzım yürü git mektebe tenhâ yoldan
Harf atar belki saña bir iki bed-lehce harîf

3 Revnak-ı hüsnünü ol mug-beçeniñ bozmuş hat
Sanasın nüsha-i İncîl olunmuş tahrîf

4 Okumuşdur iyice ma’nî-i te’vîlâtı
Rişveti kapdı hedâyâ diyerek şeyh-i ‘afîf

5 Sıklet-i nazmı çekilmez hezeyân-gûylarıñ
Vehbiyâ etmese tahfîf biraz vezn-i hafîf

HARFÜ’L-KÂF
[152]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Nev-hatlarıñ hayâlin edip fasl-ı bâb-ı ‘aşk
Kıldım sahîfe-i dil-i zârı kitâb-ı ‘aşk

2 Bir bir sü’âl olunsa cevâbıñ nedir şehâ
Etdikleriñ sitemlere rûz-ı hisâb-ı ‘aşk

3 Olsa resîde belki o âyîne sîneye
Sîm-âb-ı dilde kalmaya çok ıztırâb-ı ‘aşk

---

[151] M.VI/48, FB.107b, K.41a
[152] M.VI/48, FB.107b

4 Her küncüne eder niçe gencîneler nihân
Ol kim sarây-ı sînesin eyler harâb-ı ‘aşk

5 Mihr-i sipihri zerre-i nâçîz-veş görür
Bu çeşmi rûşen eyleyicek âfitâb-ı ‘aşk

6 Her bî-dimâgı sûzişine etmez âşinâ
Çıkmaz derûn-ı dildeki bûy-ı kebâb-ı ‘aşk

7 Şâh-ı nebâtınıñ ayagı altına yatar
Vehbî misâl-i Hâfız içenler şarâb-ı ‘aşk

[153]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Siyeh perçemli bir mahbûb-ı müstesnâ bulur ‘âşık
Arar elbette bir ser-rişte-i sevdâ bulur ‘âşık

2 Dirîg etme hemân sen nukl-i bûs-ı la’l-i gül-fâmıñ
Yasag-ı pâdişâh olsa yine sahbâ bulur ‘âşık

3 Hayâl-i ‘ârızıñla h^{w}âbdan açsa gözün nâ-geh
Ser-i bâlîni üzre bir gül-i zîbâ bulur ‘âşık

4 Ne çâre kendisin bulmaz o demde fart-ı hayretden
Egerçi gâhice ol âfeti tenhâ bulur ‘âşık

5 Sen ey Vehbî cihânda öyle bir ma’şûk bulmazsın
Ne dem isterse yanında o bî-pervâ bulur ‘âşık

---

[153] M.VI/48, FB.107b, K.41a

[154]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Kâle-i vuslatı biz gizlice aldık satdık
Bu bazarlıkda rakîbâ seni pek aldatdık

2 Çömlegi sürmüş idik âteşe da'vet edicek
O perî tuymadı ardında ne iş kaynatdık

3 Kapudân-zâde yem-i fürkate bogmuşdu bizi
Zevrak-ı vuslata bir hamlede kıçdan çatdık

4 Bister-i vuslata yatmam deyü eylerdi 'inâd
Bu gece yâr ile çok 'arbede etdik yatdık

5 Fikr edip sûzen-i elmâs gibi müjgânın
Subha dek h^{w}âbgeh-i gamda huzûra batdık

6 Dedi bir yıldızı yüksek güzele düşkündür
Tâli'-i 'aşkı müneccimbaşıya yoklatdık

7 Suyu pek sert idi evvel o turunc pistânıñ
Hele suyunca varıp ohşayarak yumşatdık

8 Zîr-i nâfında olan gizli şikâfıñ zevkin
Açmadık kimseye ancak kaleme çatlatdık

9 Gelemez kızdı kedû-yı meyi etdikde şikest
Zâhidiñ biz dahi başında kabak patlatdık

10 Der-i meyhâneyi şahne kapamak ister imiş
Ayagı deng alarak gizli kapagı atdık

[154] M.VI/48, FB.108a, K.41b

11 Derdi sahbâ çıkarıp pîr-i mugân çâşnî helâl
Boş bulunduk inanıp kâfire vardık tatdık

12 Sarp iken vâdî-i Sâbit bir iyi dizgin edip
Vehbiyâ anda dahi atımızı oynatdık

[155]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Nukl olsa bezm-i meyde leb-â-leb tabak tabak
Bûs etmege arar yine cânım tudak tudak

2 Hoy-kerde oldu bâde-i terden o mest-i nâz
Sâkî meded yetişdiregörsün 'arak 'arak

3 Çeşm-i siyâh-kâsesi hûn-ı dili hemân
Mihmân kanı gibi içermiş çanak çanak

4 Pây-ı sebât-ı tevbemi lagzîde eyledi
Sâkî-i mest bezme gelince ayak ayak

5 Vehbî bu dürr-i nazmımı mengûş etmege
Bahr-ı 'Aden olursa 'aceb mi kulak kulak

[156]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Sayda gitdi yanına kelb rakîbi takarak
Kaldı üftâdeler ardınca uzakdan bakarak

2 Geçdi pür-âteş ile berk gibi yanımdan
Hırmen-i sabr u karâr-ı dil-i zârı yakarak

---

[155] M.VI/49, FB.108a, K.41b
[156] M.VI/49, FB.108a, K.42a

3 Belki ol serv-i hırâmânı görür gülşende
Pâyına gönderelim cûy-ı sirişki akarak

4 Girmesin meclis-i rindâna tayak bas sâkî
Kapıya şeyh diñeldikçe ‘asâsın kakarak

5 Vehbiyâ bezme çek ol mest-i şarâb-ı nâzı
Geçirirsin sözüñü bir iki sâgar çakarak

[157]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Ne temâşâ-yı gül ü ne çemen ister ‘âşık
Sînede bir meh-i gül-pîrehen ister ‘âşık

2 Var dimâgında şemîm-i hat-ı ‘anber-bûyuñ
Sanma kim nâfe-i müşg-i Hoten ister ‘âşık

3 Olmuş üftâde-i çâh-ı zekanıñ bî-çâre
Uzadıp zülfüñe destin resen ister ‘âşık

4 Zerd olup gitmededir çehresi altun gibi
Nakd-i cân vermege bir sîm-ten ister ‘âşık

5 Şi’r-i Vehbî diyerek saña gazel ‘arz etmiş
O nezâketle lebiñden sühan ister ‘âşık

[158]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Ol sîne gibi görmedim âyîne-i berrâk
Mir’ât ile gerçi okudum hikmet-i İşrâk

---

[157] M.VI/50, FB.108b, K.42a
[158] M.VI/50, FB.108b, K.42b

2 Emvâc-ı yem-i lutf-ı Hudâ vasfa gelir mi
Bir katre degildir ne kadar eylesem igrâk

3 Ezrak gözünü gizli dikip sahn-ı çemende
Ol nergis-i mahmûra bakar zâhid-i zerrâk

4 Erbâb-ı şikem sofra başında söze bakmaz
Zevk ile okursañ dahi sad Köfte-i İshâk

5 Yandım gam-ı hecriñle yetiş ey şeh-i hûbân
Hünkâr gelir olsa füzûn tâbiş-i ihrâk

6 Islâh olacak hâli yok âşüfte-dilânıñ
Kayd-ı ser-i zülfüñden ebed eyleme ıtlâk

7 Mektûb u selâmıñla olur mu mütesellî
Dîdârıña hasret-keş iken Vehbî-i müştâk

[159]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Ser-nigûndur kâse-i gerdûn içinde bâde yok
Neş'e-i ser-şâr anıñçün meclis-i dünyâda yok

2 Silsile kaydıyla dem-beste müderrisler dahi
Ya'nî dânişmendlerde bir dil-i âzâde yok

3 Öyle bir 'Ankâ-yı Kâf-ı 'uzlete tahsîn kim
Lafzı var dünyâda ammâ kendisi ma'nâda yok

4 Var ise pîr-i mugâna rehn-i sahbâ eylemiş
Zâhidi gördüm yanında sübha vü seccâde yok

---

[159] M.VI/50, FB.108b, K.42b

5 Vehbiyâ tertîb-i zâda bak reh-i ‘ukbâ içün
Anda îrâd-ı tarîk ü i’tibâr-ı zâde yok

[160]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Rûyuñ gibi gül-i çemeniñ âb u tâbı yok
Turmaz yine saña açılır kim hicâbı yok

2 Fehm eylemez dekâyık-ı ma’nâ-yı hattıñı
Ol sâde-dil ki hâşiyelenmiş kitâbı yok

3 Nakl eylemiş o şûh Kuruçeşme suyuna
Cûy-ı safâmızıñ hele evvelki âbı yok

4 Muhtâc-ı terbiyet velî çokdur zamânede
Her hânede ne çâre bir iki kilâbı yok

5 Vehbî rikâbına düşecek şehsüvâr arar
Her bir dü-esbe himmetine irtikâbı yok

HARFÜ’L-KÂF
[161]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Kendiñi ey dil varıp meyhânede bir yana çek
Sâkî-i mestiñ elin tut sofra-i biryâna çek

2 Teşne-leb kaldıñ ciger-hûn eyledi hasret seni
Bâde-i la’lin bulursañ bârî kana kana çek

3 Hâle-âsâ kaddiñi ham etse de cevr-i felek
Her gece bir mâh-rûyu sîne-i ‘uryâna çek

---

[160] M.VI/50, FB.109a, K.42b
[161] M.VI/51, FB.109a, K.43a

4 Âh ey zâlim miyânıñ sîneye çeksem de ben
Hancer-i hûn-rîzi isterseñ o demde câna çek

5 Dest-i gamdan bu keş-â-keşler nedir sahbâ içip
Çekme âh ey rind-i mey-keş na’re-i mestâne çek

6 Bâr-ı destâr-ı girân ile çekilmez sıkletiñ
Sen de insâf eyle zâhid kendiñi mîzâna çek

7 Bahs ederse câh-ı tevfîke kalem-keş Vehbiyâ
Ebruvân-ı yâr-veş tugrâları şâhâne çek

[162]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Alırdım intikâmın çâk-çâkî-i girîbânıñ
Gireydi âh zâlim destime bir kerre dâmânıñ

2 Lebiñ dünyâyı teshîr eylemişdir ey perî bilmem
Hat-ı la’liñ midir nakşı ‘aceb mühr-i Süleymân'ıñ

3 Tagıtdı rûzgâr evrâkını mecmû’a-i şevkiñ
Meded şîrâze-bend olsun ser-i zülf-i perîşânıñ

4 Bu düzdîde nigehle gamzeler ey âhû-yı vahşî
Çeker lemhü’l-basarda sürmesin çeşm-i gazâlânıñ

5 Kızılelmayı tutdu nâmı sîb-i gabgabıñ kâfir
Yetişdi portakala şöhret-i târîh-i pistânıñ

6 Elin öpdürse sâkî bezm-i meyde nukle hâcet yok
Nedir ‘unnâbdan farkı o engüşt-i muhannânıñ

[162] M.VI/51, FB.109a, K.43a

7 Be-nâm-ı ‘âlem-i âb oldugundan tevbe-i sahbâ
Olur peymâne seylâbı esâs-ı ‘ahd ü peymânıñ

8 Bir iki tâze Sa’dî'niñ Gülistân'ın okur gördüm
Çıkardım ma’nî-i zevkin bugün seyr-i gülistânıñ

9 Ne dersin Vehbiyâ sen cümlesin görmüş geçirmişsin
Mey ü mahbûbdan gayrı safâsı var mı dünyânıñ

[163]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Düşünce çâh-ı ümîde zekan zekan diyerek
Kemend-i zülfe sarıldım resen resen diyerek

2 O nâzenîn kuzucak tıfl-ı şîr-h^{w}âre iken
Lebin emerdim a yavrum leben leben diyerek

3 Misâl-i sâye düşüp pâyına o serv-kadiñ
Kenâra çek yürü ey dil çemen çemen diyerek

4 O şûha cân u dili başka başka ‘arz etdim
Efendim istedigiñ al begen begen diyerek

5 Derûn-ı bâgda geh sîne gâh gerdenini
Açıp usûl ile öpsem semen semen diyerek

6 Rakîbe olmadı nûş-ı zülâl-i la’li nasîb
Egerçi kurudu agzı dehen dehen diyerek

7 Ne yapdı ise hele yapdı zâhidi Vehbî
Çıkardı bezm-i safâdan ya sen ya ben diyerek

---

[163] M.VI/52, FB.109b, K.43b

[164]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Olmuş göñül fütâdesi bir tıfl-ı mektebiñ
Ma'nâsını sabak edeyor emr-i *fe'rgab*[cxxii]ıñ

2 Zâhid bilir mi kadrini zülf-i siyâhınıñ
Yokdur sivâda 'ilmi o cehl-i mürekkebiñ

3 Ol şâh-ı hüsne vuslat içün etdim 'arz-ı hâl
Ta'lîk olundu hatt-ı husûlü bu matlabıñ

4 Almalı gâh el sunup ol nahl-i 'işveye
Şeftâlûsun nezâket ile sîb-gabgabıñ

5 Dilber sevip şarâb içip cünbiş etmede
Yokdur riyâsı Vehbî-i âlûde-meşrebiñ

[165]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Verd-i ter şermende-i reng-i 'izârıñdır seniñ
Lâleler sahn-ı çemende dâg-dârıñdır seniñ

2 Mest-i nâzım mihr ü meh iki kadehdir bezmiñe
Nuh felek ser-geşte-i renc-i humârıñdır seniñ

3 Mû-be-mû âbisten-i âşûb olan gîsû-yı şeb
Sâye-i zülf-i siyâh-ı müşg-bârıñdır seniñ

4 Zulmet-i hatt-ı siyeh kılmış ihâta sû-be-sû
Âb-ı hayvân işte la'l-i hoş-güvârıñdır seniñ

---

[164] M.VI/52, FB.109b, K.43b

[cxxii] "(Ancak Rabbine) yönel.", Kur'ân-ı Kerîm, İnşirah (94)/8.

[165] M.VI/52, FB.110a, K.44a

5 ‘Aks-i rûyuñ düşmesin mir’âta bilmez kadriñi
Dîde-i hayrâniyân âyînedârıñdır seniñ

6 Her şeb ey hurşîd-tal’at dîde-i hasret-keşân
Subha dek encüm-şumâr-ı intizârıñdır seniñ

7 Kankı bülbüldür demişsin böyle feryâd eyleyen
Gül-’izârım Vehbî-i nâlân u zârıñdır seniñ

[166]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Her sözünde olsa biñ dürlü yalanı şâ’iriñ
Setr eder ‘aybın yine hüsn-i beyânı şâ’iriñ

2 Bârî üstünde sipâhîlik bulunmazsa dahi
Bir kılıç tîmârdır tîg-i zebânı şâ’iriñ

3 Bü’l-’acebdir kim olurken ekseri mahbûb-dost
Bikr-i mazmûnu sever tab’-ı civânı şâ’iriñ

4 Ta’n ederler bâde vü mahbûba meyl ü şevkine
Halk insâf eylemez mi yok mu cânı şâ’iriñ

5 Hânumân-ı ‘ırz u nâmûsu yakar bir hicv ile
El-hazer şiddetli âteşdir lisânı şâ’iriñ

6 Cevher olsa sâde vezn ile çekilmez togrusu
Nazm-ı nâ-sencîde-i tab’-ı girânı şâ’iriñ

7 Vehbî-i zârıñ efendim gayrı dest-âvîzi yok
Yâ gazeldir yâ kasîde armaganı şâ’iriñ

---

[166] M.VI/52, FB.110a, K.44a

[167]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Gelmez iki yakası bir yere ehl-i rakamıñ
Sebeb-i çâk-i girîbânı bu olmuş kalemiñ

2 Mâsivâ nakşını mahv eyleyegör hâtırdan
Olmasın Ka'be-i dil sûreti beytü's-sanemiñ

3 Cengde pîş-rev-i fevc-i guzât oldugudur
Ser-firâz olması 'âlemde hemîşe 'alemiñ

4 Ükel-i cenneti vasf etmededir kim vâ'iz
Lezzeti et'imedir meclis-i ehl-i şikemiñ

5 Dil-i erbâb-ı himem şîşe gibi nâzikdir
Minnet-i sahtı şikeste eder ehl-i keremiñ

6 Haşmet-i mansıb ile gulgulede erbâbı
Halk eder zevk-i temâşâsını hây u haşemiñ

7 Eliñ öpdürmek içün bezmimize basma ayak
Lahde girsin yürü zâhid o mübârek kademiñ

8 Kerem erbâbına vermezdi 'atâya nevbet
Zevkini bilse bahîlân dahi bezl-i diremiñ

9 'Arab u Rûm'da üstâd-ı sühandır Vehbî
'Acemî oldu yanında şu'arâsı 'Acem'iñ

---

[167] M.VI/53, FB.110a, K.44b

[168]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Dest-i sitemiñ etdi girîbânımı sad-çâk
Reşk etse nola hırkamıza atlas-ı eflâk

2 Tâ kim edesin la'liñi sen böyle mey-âlûd
Zühhâd dahi rîşe-i tâki ede misvâk

3 Sevdâ-zede dil zülfüñ ile buldu tesellî
Mâr-ı siyeh olsa ne 'aceb mâye-i tiryâk

4 Sîr olmadı gül-bûse-i senbûse-i vasla
Dil rûze-i hecriñde nice eylesin imsâk

5 Kâşâne-i hûş olmadı Vehbî hele rûşen
Tâ magz-ı cünûn olmayıcak revgan-ı idrâk

HARFÜ'L-LÂM

[169]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Hayâl-i zülf ü rûyuñ gülşen-i sînemde sünbül gül
Serimde tâze zahm-ı seng-i âzârıñ karanfül gül

2 Temâşâ-yı çemen hengâmıdır ey mest-i nâzım gel
Seni güller gibi açsın nevâ-yı bülbül ü mül gül

3 Sabâ gülşende olmuş hande-i gül-gonçeye bâdî
Nesîm-i nâle vü âhımla bârî sen de ey gül gül

4 Alır gül-bûseler rü'yâda rûy-ı âteşîniñden
Uyurken 'âşıkıñ eylerse külhanda tahayyül gül

[168] M.VI/53, FB.110b
[169] M.VI/54, FB.110b, K.44b

5 Saña ey âfet-i gül-gûn-kabâ hem-reng-i cins olmaz
Giyinse gülgülî gösterse esbâb-ı tecemmül gül

6 Riyâz-ı midhatinde Hazret-i Sultân Selîm Hân'ıñ
Sanar her nazm-ı rengînim temâşâ etse bülbül gül

7 Tarâvet-bahş-ı ‘âlemdir nemâ-yı lutfu ey Vehbî
Bu mevsimde açar tab’ım gibi pejmürde sünbül gül

[170]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Etdi ma’nâ-yı gülistânı te’emmül bülbül
Mantıku’t-tayra eder şimdi tevaggul bülbül

2 Bâgbân minnetine mihnet-i hâra tayanır
Edemez gâret-i gül-çîne tahammül bülbül

3 Câm-ı gül-fâm-ı hakîkatden eder kesb-i neşât
Görünürse ne kadar mest-i gül ü mül bülbül

4 Yâr ile da’vî-i hüsn eyler imiş şâhid-i gül
Renge ugrar eger eylerse tekeffül bülbül

5 Kızarır haclet ile çehre-i gül ey Vehbî
Etse taklîd-i makâlimle tenezzül bülbül

6 Edeli tab’ımı şâd-âb-ı kerem şâh-ı cihân
Nazm-ı rengînime dil-dâde olur gül bülbül

7 Gül gibi buldu küşâyiş dil-i Sünbül-zâde
Olsa bu demde sezâ mâ’il-i sünbül bülbül

---

[170] M.VI/54, FB.110b, K.45a

[171]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Leb-rîz içirmeseydi pey-â-pey piyâle gül
Mest eyleyip hezârı komazdı bu hâle gül

2 Bî-ihtiyâr eder yine feryâdı ‘andelîb
Gûş eylemez egerçi bilir âh u nâle gül

3 Sûz u güdâzdan sakınır bâl-i bülbülü
Girmez misâl-i şem'-i şeb-ârâ vebâle gül

4 Çeşm-i terim hayâl-i ruh-ı yâra cilvegâh
Âgiştedir o şîşede âb-ı zülâle gül

5 Her demde tâb-ı ‘ârız-ı dilberle tâzedir
Dâg-ı derûn-ı ‘âşıka beñzer mi lâle gül

6 Bâg-ı senâ-yı hazret-i şâh-ı cihândan
Vehbî pür eyledim yine bir dest-mâle gül

7 Feyz-i nemâ-yı vasfı ile buldu âb u tâb
Olsun bu nev-gazel ser-i ehl-i kemâle gül

[172]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Âh oldum yine bir kaşı kemâna mâ'il
Tîr-i müjgânı nişân-ı dil ü câna mâ'il

2 Dem-be-dem gamze-i cellâdına ruhsat mı verir
Çeşm-i hûnî-nigehi olmasa kana mâ'il

---

[171] M.VI/54, FB.111a, K.45a
[172] M.VI/55, FB.111a, K.45b

3 Mâ’ili câme ile seyr edeli olmuşdur
Çarh-ı atlas dahi ol şûh-ı cihâna mâ’il

4 Sakın ol serve tokundurma nesîm-i âhı
Tâzedir olmaya semt-i digerâna mâ’il

5 Saña Mecnûn demesinler ‘ukalâ-yı devrân
Olma Leylî ise de hüsn-i zenâna mâ’il

6 Ham olur kâmeti erkân-ı kibârıñ ekser
Olarak bâr çekip şöhret ü şâna mâ’il

7 Kalmadı gerçi kuvâ-yı bedenim ey Vehbî
Hırs-ı pîrîdir eden tab’ı civâna mâ’il

[173]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Var ey zülf-i siyeh hâne-be-dûş u nâbe-sâmân ol
Perîşân eylediñ zâlim beni sen de perîşân ol

2 Geçerseñ ey hayâl-i yâr şeh-râh-ı mahabbetden
Göñül derler bizim bir tekyemiz var anda mihmân ol

3 Ser-i bâlînine bir kerre gel bu haste-i hecriñ
Bakıp ey bî-vefâ etdikleriñ cevre peşîmân ol

4 Usandık aglamış çehreyle ol vech-i ‘abûsuñdan
Be hey sûfî nedir bu bed-edâ bir gün de handân ol

5 Niçün ey mug-beçe kâşâne-i Vehbî'ye gelmezsin
Aña kâfir bu şeb bârî hem-âgûş-ı müselmân ol

---

[173] M.VI/55, FB.111b, K.45b

[174]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Bî-çâre gönlümü saña verdimse cânım al
Redd etmeyip meded anı ey bî-amânım al

2 Bârî selâmım almaz iseñ gördügüñ zamân
Bir nazra ile hâtırım ey dil-sitânım al

3 Kâlâ-yı rûy-ı aliñe dil çıkdı müşterî
Reng etme anı ver baña nakd-i revânım al

4 Tîr-i cefâya sîne-i agyârı kıl hedef
'Uşşâkıñ intikâmını kaşı kemânım al

5 Lutf eyleyip de Vehbî-i pîriñ du'âsını
Ey pîr olası tâze-resîde civânım al

[175]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Girmedi kîsemize gerçi nukûd-ı âmâl
Mâlihulyâdır eden ceybimizi mâl-â-mâl

2 Teşne-i bâdiye-i hasret-i dîdâra 'aceb
Var mıdır cûy-ı leb-i yâr gibi âb-ı zülâl

3 Kûh-ı sîmîni çeker bir kıl ile gûyâ kim
Gösterir mûy-ı miyân san'at-ı cerr-i iskâl

4 Hâb-ı ârâmı harâm etmededir dîdemize
Çeşm-i câdû-nigehi 'aynı ile sihr-i helâl

---

[174] M.VI/55, FB.111b, K.45b
[175] M.VI/55, FB.111b, K.46a

5 Dil-i dîvânemi eglendiremem bir yerde
Kara sevdâlara ugratdı hayâl-i hat u hâl

6 Sordum ahvâlini bî-çâre meger ahvel imiş
Gördügün söyledi bir kec-nazar ol mâha misâl

7 Vehbiyâ vasf ederek mûy-ı miyân-ı yâri
Eyledim rişte-i endîşemi dikkatle hayâl

MÜSTEZÂD-I SÜDÂSİYYE
[176]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün
mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Hırâmân ol çemenlerde gel ey serv-i revânım gel
Nedir bu nâz u istignâ
Gözüm yollarda kaldı gel açıl gonçe-dehânım gel
Gören sansın gül-i zîbâ

2 Helâk-i hasret-i dîdârıñ oldum künc-i fürkatde
Mürüvvet yok mudur zâlim
Hayât-ı tâze ver bu haste-i hicrâna cânım gel
Edip vaslıñ ile ihyâ

3 Yeter şemşîr-i ebrûyu uzakdan gösterip geçmek
Benim ey çeşmi cellâdım
Derûnum çâk çâk oldu amân kesdiñ amânım gel
Sarıl merhem gibi cânâ

4 Yıkıldı gitdi cümle dünki gün gördükleriñ agyâr
Yılan gibi sokulmuşken
Bu şeb vîrânemiz tenhâdır ey genc-i nihânım gel
Safâlar eyle bî-pervâ

---

[176] M.VI/56, K.76a

5 Ne taşlar dikdi gamzeñ sîne-i ‘uşşâka añlarsın
Ne deñli çille çekmişler
Temâşâ eyle Ok Meydânı'nı kaşı kemânım gel
Hedefdir tîriñe dünyâ

6 Beşiktaş semtidir kâşânemizde râhat eylersin
Berâber sarılıp yatsak
Benim ey dâye-perver tıfl-ı nâz-ı dil-sitânım gel
Kuluñ olsun saña lala

7 Ruhuñ mir’âtına Vehbî bakıp bir nev gazel yazmış
Efendim pek güzel yazmış
Şeker gibi oku ey tûtî-i şîrîn-zebânım gel
Lebiñ bûs eylerim ammâ

HARFÜ’L-MÎM
[177]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Gül-i bâg-ı edebdir yâra ta’rîz-i visâl etmem
‘İzârın reng-i şerm-i bûse ile al al etmem

2 Eder agyâra düzdîde nigehler meclis-i meyde
Harâmî gözlerinden gördügüm cevri helâl etmem

3 Tagıtmam çîn-i gîsûsun sabâ-veş âh-ı serdimle
Nizâm-ı mülk-i hüsnüñ fitne-hîz-i ihtilâl etmem

4 Ben ol Leylî-nigehden dûr olup sahrâya düşsem de
Dil-i âşüftemi âlüfte-i çeşm-i gazâl etmem

5 Nazargâhım o mâhıñ gûşe-i ebrûsudur ancak
Felekde gurre-i ‘îd olsa da seyr-i hilâl etmem

[177] M.VI/57, FB.112a, K.46a

6 Gözüm açdım gubâr-ı âsitânıñ tûtiyâ gördüm
Odur çeşm-âşinâ kühlü'l-cevâhir iktihâl etmem

7 Bilirler şâ'iriñ bir mısra'-ı bercesteden kadrin
Anıñçün ol kad-i mevzûndan gayrı hayâl etmem

8 Derûn-ı dilde tursun çünki yokdur kıymetiñ añlar
Sebebsiz gevherim taşa urup hussâdı lâl etmem

9 Nakîza-bahşî-i gerdûn-ı dûn der-pîş iken Vehbî
Felek hem-kadr-i bedr eylerse de 'arz-ı kemâl etmem

[178]

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

1 Uzatma meclis-i tefsîr-i pendi sultânım
Hadîs-i 'aşk açalım şeyh efendi sultânım

2 Hat-âver olmuş iken hiç düşer mi eyleyesin
Yine fütâdelere rîş-handi sultânım

3 Eder nümûde ruhuñ dâne dâne hâli ile
Derûn-ı nârda meks-i sipendi sultânım

4 Görünce gerdene peyveste turrañı 'âşık
Eliyle boynuna takmış kemendi sultânım

5 Misâl-i sâye yanından gider mi Vehbî-i zâr
Begenmiş âh o kadd-i bülendi sultânım

---

[178] M.VI/57, FB.112a, K.46b

[179]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Gâh va’d u geh niyâz u gâh ibrâm eyledim
Neyledimse eyledim yâri hele râm eyledim

2 Geh ‘izârın fikr edip geh zülfünü yâd eyleyip
Her ne hâl ise yine bugün de ahşam eyledim

3 Ol hilâl-ebrûyu bedr oldukda çekdim sîneye
Bu felekden gördügüm noksânı itmâm eyledim

4 Ta’n-ı hâsidle derûn-ı sînemi hâtem gibi
Çâk çâk etdimse de ‘âlemde bir nâm eyledim

5 Aga düşmüşken o vahşî âfet ey Vehbî hemân
Sayd içün rîş-i sefîdi bir ‘aceb dâm eyledim

[180]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Bulup bir sırma saçlı cân-bahâ şûh-ı Fireng aldım
Yolunda gerçi serden geçdim ammâ kim çeleng aldım

2 Hayâl-i la’li ile câm-ı çeşmim eyledim pür-hûn
Mey-i gül-gûndan bir şîşe-bâzî ile reng aldım

3 Kudûm-ı muhtesibden bir ayaklı eyledi âgâh
Tez elden bâdeyi tenhâ çekip ayagı deng aldım

4 Rakîb-i seg-nihâdı yâd edince meclis-i meyde
Edip mînâ-şikenlik destime bir iki seng aldım

---

[179] M.VI/57, FB.112a, K.46b
[180] M.VI/57, FB.112b, K.47a

5 Bu demlerde ‘abesdir nîze-bâzî-i kalem Vehbî
Bırakdım cöng-i eş’ârı ele tûmâr-ı ceng aldım

[181]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Nakd-i gamdan dil-i bî-çâreyi derhem bilirim
Yohsa ‘âlemde ne dînâr u ne dirhem bilirim

2 Feslegen perçemi dilden süpürür gam yohsa
Ne çiçekdir bu gülistânda süpürgam bilirim

3 Seherî berg-i gül üzre dökülen şebnem-veş
Gam-ı rûyuñla gözüm saçdı bu şeb nem bilirim

4 Kondurup ehl-i hased gizlice bir noktayı kim
Oldu hem-sûret-i mücrim nice mahrem bilirim

5 Veremezseñ bu nezâket ile Vehbî'ye cevâb
Ey Hayâlî-i mufahham seni mufham bilirim

[182]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Ârzû-yı dehen-i yâr ile ma’dûm oldum
Cevher-i ferd gibi ma’nî-i mevhûm oldum

2 Şâygân genc-i visâliñ ederek hulyâsın
Künc-i vîrâne-i hasretde varıp bûm oldum

3 Telh-kâm eyledi düşnâm-ı leb-i şîrîni
İçmeden âh o şeker şerbeti mesmûm oldum

---

[181] M.VI/58, FB.112b, K.47a
[182] M.VI/58, FB.112b, K.47a

4 Dil fetîl aldı Fener'de o meh-i Rûm'u görüp
Yanmaga sahn-ı kilîsâda dahi mûm oldum

5 Yine derd-i dilimi ben bilirim ey Vehbî
Var mıdır fâ’ide kim ‘âleme ma’lûm oldum

[183]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Yanıñdan def’-i agyâr-ı bed-endîşi ehem sandım
Sanarsın kim yine ey bî-vefâ ben saña kem sandım

2 Leb-i peymâneyi gördükde la’l-i yâra peyveste
İki mestâne dilber birbiriyle fem-be-fem sandım

3 Hat-âver bir mürekkeb saçlı kâtib-zâde-i şûhuñ
Tenin âbâdî kâgıd zann edip kaşın kalem sandım

4[*] Büt-i ferhâra beñzer bir püser gördüm Sıfâhân'da
Ruhun Şehnâme-i hüsn üzre tasvîr-i ‘Acem sandım

5 Sipihr-i süfle-perver hayli bâlâter görünmüşdü
Meger alçak imiş evvel bakıp ‘âlî-himem sandım

6 Kurutdu kiştzâr-ı ârzûyı minnet-i hüşkü
Sehâb-ı tîre-rûyu sâhib-i zeyl-i kerem sandım

7 Ederdi tab’-ı pür-zûruñ ‘Alî Şîr üstüne hamle
Seni Vehbî ‘Acem'de ben görüp şîr-i ücem sandım

---

[183] M.VI/58, FB.112b, K.47b

[*] 4: -K.

[184]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’îlâtün / fe’ilün]

1 Nice bir h^{w}âhiş-i âmâl ile mecbûl olalım
Terk-i matlab edelim nâ’il-i me’mûl olalım

2 Men ü mâ dâ’iyesin nakş-ı zamîr eylemeyip
Sıla-i ‘âtıfet-i devlete mevsûl olalım

3 Vâsıl-ı bezm-i kibâr olmag içün hâricden
Girerek her kapıya dâhil ü medhûl olalım

4 Kâbiliyyet eserin mahv edelim kâbil ise
Biz dahi câhil-i mukbil gibi makbûl olalım

5 Gerçi müşkil görünür vaz’-ı çep-endâz-ı felek
Yine dünyâda hemân sag olalım sol olalım

6 Fasl-ı vasl u cihet-i câmi’a bahsin açarak
Biz o mevzû’a bu takrîb ile mahmûl olalım

7 Çekmeyip bezm-i gamıñ renc-i humârın Vehbî
Bâde vü dilber ile cünbişe meşgûl olalım

[185]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Belin koçmak içün bir âfet-i gaddâra çarpıldım
Gehî şemşîrine geh hancer-i hûn-h^{w}âra çarpıldım

2 Rakîb-i dîv cin tutmuş gibi pür-ıztırâb olmuş
İşitmiş kim ben ol şûh-ı perî-ruhsâra çarpıldım

---

[184] M.VI/59, FB.113a, K.48a
[185] M.VI/59, FB.113a, K.48a

3 Ne efsûn etdi bilmem bir bakışla çeşm-i câdûsu
Gidip ‘aklım başımdan gamze-i sehhâra çarpıldım

4 Metâ’-ı vaslı verdi gayra nakd-i ‘aklım almışken
Ziyâna ugradım bir şâhid-i bâzâra çarpıldım

5 Gelirken hâneme yâri çevirmiş Vehbiyâ agyâr
İşitdikde telâşımdan der ü dîvâra çarpıldım

[186]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Sanma kim velvele-i sâzıña meftûn oldum
Mutribâ vâdî-i şehnâzıña meftûn oldum

2 Gûşe-i çeşm ile bir nîm-nigâh etdiñ kim
Fitne-i gamze-i gammâzıña meftûn oldum

3 Nev-hırâmım salınırdıñ baka kaldım hayrân
Şîve-i kâmet-i mümtâzıña meftûn oldum

4 Saña ey âfet-i fettân ederim ‘arz-ı niyâz
Ki baña nâz edesin nâzıña meftûn oldum

5 Ney gibi hûb nevâlar edicek ey Vehbî
Nagme-i kilk-i hoş-âvâzıña meftûn oldum

[187]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Mihr-i ruhsârını vasf etmege matla’ bulamam
Kad-i mevzûnuna bir şîveli mısra’ bulamam

[186] M.VI/59, FB.113b, K.48b
[187] M.VI/59, FB.113b, K.48b

2 Hat-ı nev-hîzini telmîhe o çâr-ebrûnuñ
Hüsn-i ta’bîr ile bir nazm-ı murabba’ bulamam

3 Sûdmend olmadı çok şerbetin içdim dehriñ
Yine derd-i dilime bâdeden enfa’ bulamam

4 Hıfz-ı ‘ırz etmek içün perde-i nâmûs gibi
Nev-’arûs-ı edebe bir iyi burka’ bulamam

5 Meclis-i ‘âlemi bir bir arasam ey Vehbî
Hele cem’iyyet-i hâtır gibi mecma’ bulamam

[188]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Neş’e-bahş-ı dil o la’l-i mey-güsârımdır benim
Yohsa nûş-â-nûş-ı mey cûş-ı humârımdır benim

2 Lâle-veş sâgar-be-kef geldim bu bezme sâkiyâ
Câm-ı gül-gûnum derûn-ı dâg-dârımdır benim

3 Bir gül-i sad-berg-i hüsne ‘âşıkım kim bülbülân
Şermsâr-ı savt-ı rengîn-i hezârımdır benim

4 Bu gece mâhiyyet-i resm-i hilâli añladım
Çarhda tasvîr-i nîm-ebrû-yı yârımdır benim

5 Bûseden çâh-ı zenahdânıñ pür etmek tâbe-leb
Hâhiş-i hüşk-i dil-i ümmîdvârımdır benim

6 Nâvek-i müjgânın urdukça nişân-ı sîneye
Ol kemân-ebrû deseydi ber-güzârımdır benim

---

[188] M.VI/60, FB.113b, K.48b

7 Elde kalır mı sen insâf et ‘inân-ı ihtiyâr
Yekke-tâz-ı nâz o tıfl-ı ney-süvârımdır benim

8 Tâze mazmûn kopdu nahl-i hâmeden güller gibi
Vehbiyâ sermâ dahi cûş-ı bahârımdır benim

9 Fâkihe gerçi şitâda nâr imiş ahbâb içün
Meyve-i ter de bu nazm-ı âbdârımdır benim

[189]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Fikr-i çeşmiñ halka-i pây-ı karârımdır benim
Her kademde yohsa sad âhû şikârımdır benim

2 Subha dek ey meh bu şeb teşrîfiñ etdim ârzû
Dîde-i encüm şuhûd-ı intizârımdır benim

3 Teşne-i âb-ı hayât olmaz şehîd-i zahm-ı ‘aşk
Âb-ı tîg-i hûn-feşânıñ cûybârımdır benim

4 Gird-bâd-âsâ geçerken çeşmiñi yâd eyledim
Kuhl-i Isfâhân o pesmânde gubârımdır benim

5 Hâne-ber-dûş oldugum zülf-i siyâhıñ gibi âh
Şîve-i baht-ı perîşân rûzgârımdır benim

6 Âteşîn ruhsârıñ üzre ‘anber-i hâliñ seniñ
Mâye-i sûz-ı derûn-ı dâg-dârımdır benim

7 Köhne-ibrîk-i vuzû-yı zâhid olsaydı şikest
Verdim ey mînâ-şiken bu inkisârımdır benim

---

[189] M.VI/60, FB.114a, K.49a

8 Nev-gazeller ‘arz edip ehl-i şu’ûra Vehbiyâ
Nev-be-nev eş’âr-ı fahr etmek şi’ârımdır benim

9 Nahl-i gül kim ser-fürû eyler bañâ Tûbî gibi
Çâr mevsimde nihâl-ı meyvedârımdır benim

[190]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Mısra’-ı berceste serv-i nahl-i zârımdır benim
Bu çemende tab’-ı mevzûn berg ü bârımdır benim

2 Nâm-ı ‘Ankâ gûşe-gîr-i Kâf iken pervâz eder
Âşiyân-ı ‘uzlet-i evc iştihârımdır benim

3 Mevc-i ‘irfândır sadef esbâbını berbâd eden
Seyl-i hâmem âb-ı dürr-i şâh-vârımdır benim

4 Sahtî-i devrân ile kâmil-’ayâr olmaz zelîl
Baht-ı sengînim mehekk-i i’tibârımdır benim

5 Gûsfend-i lâgere kassâb olurdu der-kafâ
Hısn-ı emn ü râhatım cism-i nizârımdır benim

6 Zulmet-i şebde günâhım zikr edip giryân olur
Çeşme-i Hızr işte çeşm-i eşk-bârımdır benim

7 Meclis-i ‘irfânda yâd etsinler ey Vehbî hemân
Bu gazel erbâb-ı tab’a yâdigârımdır benim

---

[190] M.VI/61, FB.114a, K.49b

[191]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Dîvâne dili zülf-i semen-sâya düşürdüm
Şehbâl-i Hümâ'dan serime sâye düşürdüm

2 La’l-i lebi şevkiyle hurûş eyledi eşkim
Ol gevher-i zî-kıymeti deryâya düşürdüm

3 Bu ince miyân ile görelden o kul oglun
Bende kul olup başımı ortaya düşürdüm

4 Bir mug-beçe evrâk-ı dili kıldı perîşân
Ol mushafı hayfâ kef-i tersâya düşürdüm

5 Verdim yine bir seng-dile göñlümü Vehbî
Bilmezlik ile şîşemi hârâya düşürdüm

[192]

[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Bir meh-i bî-vefâdır eglencem
Yâd ile âşinâdır eglencem

2 Gâhice bûy-ı zülfünü getirir
Bu sebebden sabâdır eglencem

3 Ol kaşı ya gamından oldum pîr
Zih gibi bir ‘asâdır eglencem

4 Haste-i derd ü mihnet-i dehrim
Ârzû-yı devâdır eglencem

---

[191] M.VI/61, FB.114a, K.49b
[192] M.VI/61

5 Yokdur âsâyişim zügürtlükden
San’at-ı kîmyâdır eglencem

6 Kalmadı şimdi sâkî vü ney ü mey
Zâhid-i bed-likâdır eglencem

7 Vehbiyâ nân u ni’metin yiyerek
Pâdişâha du’âdır eglencem

[193]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Gûşe-i meyhânede gerçi esîr-i bâdeyim
Zâhidâ ancak gam-ı eyyâmdan âzâdeyim

2 Mû-miyân-ı mûmyâ-yı vasla muhtâcım meded
Bir şikeste-beste böyle derdmend üftâdeyim

3 Hasret-i mihrâb-ı ebrûñ ile oldum pây-mâl
Mahfil-i ‘aşka döşenmiş köhne bir seccâdeyim

4 Bârî bir kerre sarılmak mümkin olmaz mı ‘aceb
Böyle başdan savma kim destârıña dil-dâdeyim

5 Gül gibi rengîn degilsem de ne mâni’ Vehbiyâ
Hârdan pâkîze dâmânım ki Sünbül-zâde'yim

[194]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Zevk-bûs-ı la’liñi dûr olmayınca bilmedim
Neş’e-i sahbâyı mahmûr olmayınca bilmedim

[193] M.VI/62, FB.114b, K.47b
[194] M.VI/62, FB.114b, K.49a

2 Sarılırken yâra bilmezdim safâ-yı sînesin
Merhem-i kâfûru nâsûr olmayınca bilmedim

3 Kasr-ı vâlâ-tâk-ı rif'at bî-esâs oldugunu
Geh harâb u gâh ma'mûr olmayınca bilmedim

4 Zahm-ı engüşt-i işâret âdemi nâl etdigin
Gurre-veş âfâka meşhûr olmayınca bilmedim

5 Vehbiyâ encâm-ı câhıñ ye's ü hirmân oldugun
Sadme-i 'azl ile makhûr olmayınca bilmedim

[195]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Âşüfte vü ser-dâde-i pîç ü ham olaydım
Tek cebhe-i yâra dökülen perçem olaydım

2 İşkeste olursam da düşüp seng-i cefâya
Sâgar gibi sâkî ile fem-der-fem olaydım

3 Ancak olup üftâde gül-i 'ârız-ı yâra
Sâ'ir yere düşmezdim eger şebnem olaydım

4 Tîr-i nigehiñ urdu dile bârî deseydi
Birgün sarılıp yarasına merhem olaydım

5 Terk etmez idim cennet-i İstanbul'u Vehbî
Bir kendim / *gendüm* idâre edecek âdem / *Âdem* olaydım

[195] M.VI/62, FB.114b, K.47b

HARFÜ’N-NÛN

[196]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Müste’idd-i nazar ol çeşm-i sitem-zâdından
Hikmetü’l-’ayn okuyup gamze-i üstâdından

2 Bîm-i hûn-pâşî-i ser-hancer-i fûlâdından
Kan akar zahm-ı dil-i ‘âşık-ı nâ-şâdından

3 Fitne-i hatt-ı leb-i sâkî-i sâgar-be-kefi
Görse añlardı Hülâgû hat-ı Bagdâd'ından

4 Dilber âhû-yı harem olsa da bir dâma düşer
‘Âlemiñ kurtulamaz pençe-i sayyâdından

5 Sâhib-i himmet-i merdâneye zen-dostlarıñ
Hisse yok kıssa-i Mecnûn ile Ferhâd'ından

6 Köhne-dâg-ı dilimiz tâzelenir lâle-sıfat
Nevbahârıñ gül-i nev-hande-i nev-şâdından

7 Tab’ı mevzûn olanıñ meyvesidir ‘ukde-i dil
Bâgda fehm edegör mısra’-ı şimşâdından

8 Dil-i erbâb-ı himem gül gibi pejmürdelenir
Sûret-i bülbülüñ endîşe-i feryâdından

9 Dâne-i hırmen-i ‘ömr olmadadır mahv u hebâ
Âsiyâ-yı felekiñ gerdiş-i berbâdından

10 Halkı giryân ederek sa’y-i ‘imâretde olan
Bî-haberdir reh-i seylâbda bünyâdından

[196] M.VI/62, FB.115a, K.50a

11 Tavk-ı kumrîye bakıp halka-be-gûş oldugunu
Añladım bu çemeniñ serv-i ser-âzâdından

12 Havz-ı sad-rahne-i masraf pür olur mu Vehbî
Kesb-i destiñ iki fevvâre-i îrâdından

[197]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Çeşminde uyur fitne ile nâza ne dersin
Turmaz uyarır gamze-i gammâza ne dersin

2 Tarf-ı nigehi mürg-i dili eyledi nahcîr
Çeng-i müje-i dîde-i şehbâza ne dersin

3 Çekmişdi baña gamze okun atdı rakîbe
Ol râst-keş ü ol galat-endâza ne dersin

4 'Uşşâkâ karâr etmiş iken döndü makâmı
Evc eyleyerek başladı şehnâza ne dersin

5 Görmüş mü 'aceb peyk-i sabâ ol gül-i rûyu
Vermez mi bize bir haber-i tâze ne dersin

6 Harf atdı yine mutribe hem sâza tokundu
Ol zâhid-i bî-perde-i nâ-sâza ne dersin

7 Vehbî ile kim söyleşir ey hâsid-i bed-gû
Böyle sühan-i mu'cize-perdâza ne dersin

---

[197] M.VI/63, FB.115a, K.50a

[198]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Vermedi bûse kirâsın leb-i mey-nûşundan
Zevk-yâb etmedi ol meyve-i mayhōşundan

2 Güpegündüz görünen necm-i şeb-âhenge misâl
Rûyuna şu'le düşer cevher-i mengûşundan

3 Dökülüp turraları gül yüzünü göstermez
Pîç ü tâb üzreyim ol sünbül-i gül-pûşundan

4 Kucagımdan kim alır âh o tıfl-ı nâzı
Çıksa bir kerre hele dâyeniñ âgûşundan

5 Nefes-i hüşkü ile va'de-i kemmûn-ı kibâr
Halkı sîr-âb-ı ümîd etmededir gûşundan

6 Zîver-i zât gerek yohsa kalır 'uryân-ten
Câhiliñ çıksa o zerrîn-kabâ dûşundan

7 Mevc-hîz olsa ne dem lücce-i tab'-ı Vehbî
Böyle gevher çıkarır sîne-i pür-cûşundan

[199]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 O mehiñ şa'şa'a-i sîne-i berrâkından
Kamaşır dîde-i hurşîd-i felek tâkından

2 Mest iken belki ayagın alırız meşrebçe
Sâkî-i 'işve-nümâyı tutalım sâkından

---

[198] M.VI/64, FB.115b, K.50b
[199] M.VI/65, FB.115b, K.50b

3 Ef'î-i kâkül-i ham-der-ham u pîç-â-pîçiñ
Nice fark eyleyelim zehrini tiryâkinden

4 Vuslatıñ kâr-ı nühüft olmasına vâbeste
Mutribiñ perdeye saklandıgı 'uşşâkından

5 Sûret-i rûy-ı dil-ârâsı çıkar mı Vehbî
'Âşıkıñ âyine-i sîne-i müştâkından

[200]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Çekmiş mey-i mahabbeti la'li şarâb iken
'Uşşâkı câm-ı 'aşkı ile neş'e-yâb iken

2 Düşmüş şikenc-i zülfüne bir sîm-gerdeniñ
Olmuş esîr-i gam şeh-i mâlik-rikâb iken

3 Bir gül-ruhuñ hayâli ile eşk-i ter döker
Hoy-kerde rûyu gıbta-i verd ü gül-âb iken

4 Mahmûrî-i nigâhına hayrân bir âfetiñ
Çeşmi şarâb-ı nâz ile mest ü harâb iken

5 Olmuş nesîm-i 'aşk ile hem-seyr-i gird-bâd
Hüsn-i girân-kadr ile sengîn rikâb iken

6 Bir tıfl-ı ebcediñ sabak-ı 'aşkını okur
Ma'nâ-yı hatt u hâli müsellem kitâb iken

7 Olmuş halîde sîh-i ciger-dûz-ı 'aşka hayf
Tâb-ı ruhuyla sîne-i 'âlem kebâb iken

---

[200] M.VI/65, FB.115b, K.51a

8 Bir lâle der-hevâsı ile âh-ı germ edip
Solmuş ‘izârı gül gibi pür-âb u tâb iken

9 Olmakda cûş-ı ‘aşk ile dür-dâne-pâş-ı eşk
Bu nüh-sadef-i yem talebinde habâb iken

10 Bir hatt-ı ‘anberîn içün olmakda sûznâk
Sevdâ-yı hâli dâg-ı dil-i müşg-nâb iken

11 Mümkin mi nazm-ı Râşid'i tanzîr Vehbîyâ
Bahs-i sühande her sözü faslü’l-hitâb iken

[201]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Dil-i üftâdegânıñ zerrece fehm eyle hâlinden
Sakın bu âfitâb-ı hüsnüñ ey meh-rû zevâlinden

2 Gelip geçdikçe hasret-hânesin bir kerre teşrîfiñ
Geçer bu ârzûmendiñ güzergâh-ı hayâlinden

3 Nedir bu hüsn-i sûret kilk-i kudret var ise yâriñ
Çıkarmış nakşını bir ‘âlem-i âher misâlinden

4 Müselles kaynadıp bint-i ‘inebden zâhid-i sâlûs
Selâse ‘akdi ile pek safâlanmış helâlinden

5 Açılsın güft-gûy-ı kâkül ü mûy-ı miyân bahsi
Usandık derse dikkatle me’âl-i kîl ü kâlinden

6 Mey-i gül-gûn içermiş bir siyeh perçemli dilberle
Ne dersin şeyh efendiye utanmaz ak sakalından

[201] M.VI/65, FB.116a, K.51a

7 Baña dûşîzegân-ı Sakız'ıñ gabgabla pistânı
Dahi hoş geldi ey Vehbî turunc u portakalından

[202]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Bezmi ey sâkî yine pür-tumturak etmez misin
İş ayaga düşdü sen teşmîr-i sâk etmez misin

2 Şevk-i ruhsârıyla ol meh-pâreniñ ey dil bu şeb
Nûr-ı çeşmiñ şem'-i bezm-i iştiyâk etmez misin

3 Yârdan agyârı def'e sûret-i hakdan gelip
Zâhidâ nush olmak üzre bir nifâk etmez misin

4 Leyle-i vuslatda dilberle yatarken ey göñül
Subha dek endîşe-i rûz-ı firâk etmez misin

5 Mümkin olsa mey içüp la'l-i nigârı bûs edip
Vehbiyâ meşrebce icrâ-yı mezâk etmez misin

[203]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Geçdim ümîd-i bûs-ı leb-i la'l-i yârdan
Etsem 'aceb mi tevbe mey-i hoş-güvârdan

2 Hatt-ı gubârı gerçi leb-i yâri kaplamış
Pür-neş'eyim henüz ben o keyf-i gubârdan

3 Gelmez bu sûya âh o ser-çeşme-i ümîd
Bîhûde âteşe yanarız intizârdan

---

[202] M.VI/66, FB.116a, K.51b
[203] M.VI/66, FB.116a, K.51b

4 Zülf-i siyâhın ohşayarak bûse-h^{w}âh olup
Ümmîd-i pâd-zehr ederim sanki mârdan

5 Kaldım misâl-i gonçe-i tasvîr beste-leb
Yok h^{w}âhişim açılmaga bâd-ı bahârdan

6 Bahr-ı talebde varta-i girdâba düşmeden
Fülk-i ümîdi kurtaragör bir kenârdan

7 Meftûh iken hemîşe der-i lutf-ı Kibriyâ
Vehbî küşâyiş isteme bâb-ı kibârdan

[204]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Bulmaz yine seyr-i ruh-ı pür-tâb safâsın
Gülşende edenler gül-i sîr-âb safâsın

2 Dünyâda edip ol leb-i şîrîni temâşâ
Çeşmim bu gece gördü şeker-h^{w}âb safâsın

3 Ol gerden-i billûrda hûn-ı dil-i 'âşık
Gösterdi surâhîde mey-i nâb safâsın

4 Biz zevkimiz icrâ ederiz âteş-i terden
Bir hîle eder zâhid-i hüşk âb safâsın

5 Bir şûh-ı hat-âverle edip meşk-i mahabbet
Sevdâ-zede dil eyledi küttâb safâsın

6 Besdir bize tâk-ı ham-ı ebrûya perestiş
Bahş eyleyelim zâhide mihrâb safâsın

---

[204] M.VI/66, FB.116b, K.52a

7 Peymâne-be-kef âyine-i sîne-küşâda
Sâkî edelim bir gece mehtâb safâsın

8 Helvâda bulur zâ’ikası lezzet-i ‘ayşı
Sûfî ne bilir sohbet-i ahbâb safâsın

9 Vermez mi dür-i nazm-ı safâ-perver-i Vehbî
Erbâb-ı dile gevher-i nâ-yâb safâsın

[205]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’îlâtün / fâ’ilün]

1 Fark olunmaz rûyu benlerle benekli kâleden
Nev-kumâş-ı hüsnü gelmiş sanasın Bengâle'den

2 Sîneye meh-pâre çekmek resmininñ tâ subha dek
Dün gece bîdâr olup taklîdin aldım hâleden

3 Cevher-i meyden mi gelmişdir bu keyfiyyet ‘aceb
Farkı yokdur la’lininñ yâkûte-i seyyâleden

4 Tâ sabâh-ı haşre dek bîdâr olur çeşm-i ümîd
Baht-ı h^{w}âb-âlûd uyanmazsa bu âh u nâleden

5 Reşha-i eşkim nemâ vermez emel gülzârına
Vehbiyâ gelmez tarâvet berg-i hüşke jâleden

[206]

[fâ’ilâtün / fâ’iâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Mest iken ol mug-beçe açdıkda gördük sînesin
Görmemişdik öyle bir sâfî Fireng âyînesin

---

[205] M.VI/67, FB.116b, K.52a
[206] M.VI/67, FB.117a, K.52b

2 Dâne dâne hâl-i ruhsârıñ gıdâ-yı rûh iken
Çîn-i zülfüñde nihân etme o mürgüñ çînesin

3 Şîşe çekdirmiş işitdim zâhid-i mînâ-şiken
Kanını içmiş de almış âbgîne kînesin

4 ‘Âkıle lâyık mı ferdâyı ferâmûş eylemek
Fikr-i şenbih tıflıñ eylerken tebâh âzînesin

5 Vehbiyâ rif’at bulanlar zîver-i ‘irfân ile
Atlas-ı çarha degişmez hırka-i peşmînesin

[207]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Bûsesin aldım o nev-resteniñ ibrâm ile ben
Meyve-i vasla yetişdim tama’-ı hâm ile ben

2 Ser-i engüşt-i muhannâsını mahfîce sıkıp
Yâre îhâm-ı merâm eyledim ibhâm ile ben

3 Âh etdikçe dimâg-ı dili tatyîb ederim
‘Anber ü müşg-i hat u hâl-i siyeh-fâm ile ben

4 Fikr-i çeşm ü leb-i şîrînin edip câna gıdâ
Besledim mürg-i dili şekker ü bâdâm ile ben

5 İçirip şerbetini meclisi telh eylemeden
Sıklet-i zâhidi def’ eyledim ikrâm ile ben

6 Redd-i savt eyledigin gûş edeli kühsârıñ
Söylemem rûy-ı cemâda dahi düşnâm ile ben

[207] M.VI/67, FB.117a, K.52b

7 Eyledim sînemi mânend-i nigîn dâg-be-dil
Vehbiyâ nakş-ı nigûn-ı taleb-i nâm ile ben

[208]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Rûşen oldu çeşmime bu sîne-i billûrdan
Kim vücûd-ı nâzenîniñ halk olunmuş nûrdan

2 Mutribâ bir nagme-i ser-şâr ister kim göñül
Tâ leb-i havza dökülse kâse-i tanbûrdan

3 Pür-neşât olmaz dimâg-ı şevk-i mahmûr-ı gamıñ
Kâse-i mey olsa da hâk-i ser-i fagfûrdan

4 Gitdi ol demler ki hırmen hûşe-çîne vakf idi
Dâneyi herkes kapar şimdi dehân-ı mûrdan

5 Vasf-ı zülfün yazmak ey Vehbî ne mümkin ol mehiñ
Mıstarım olmazsa târ-ı gîsuvân-ı hûrdan

[209]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 'Uşşâkı 'îd-i vaslıña kurbân alır mısın
Cânâ bu demde bûse verip cân alır mısın

2 Ber-dûş edip o pây-ı muhannâyı gizlice
Zâhid bu gûne boynuña sen kan alır mısın

3 Aldım haber bahâsını kim nakd-i cân imiş
Kâlâ-yı vasl-ı dilberi erzân alır mısın

---

[208] M.VI/68, FB.117a, K.53a
[209] M.VI/68, FB.117b, K.53a

4 Ehl-i hünerle dâd u sited etme ey felek
Bir pûla verse cevher-i ‘irfân alır mısın

5 Vehbî garîb düşdü ser-i kûyuña yine
Halvet-serây-ı vuslata mihmân alır mısın

[210]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Ey göñül hatt-ı ruhun gördükçe âh etmez misin
Mihri pinhân-kerde-i ebr-i siyâh etmez misin

2 Bûse taksîm etse ol meh-rû dü-yek ‘uşşâkına
Mutribâ sen evc-i âgâz-ı dü-gâh etmez misin

3 Bunca demdir sormadıñ hâl-i dil-i bîmârımı
Gûşe-i çeşm ile bârî bir nigâh etmez misin

4 Dâmen-i gülde şüküfte tâze sünbüller gibi
Kâkülüñ peyveste-i tarf-ı külâh etmez misin

5 Vehbiyâ yüz sürmege hâk-i İmâm-ı A’zam'a
Şat gibi Bagdâd'a togru ‘azm-i râh etmez misin

HARFÜ’L-VÂV
[211]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Severseñ Yûsuf-âsâ bir meh-i pâkîze-dâmân sev
‘Azîz-ı Mısr-ı istignâ müsellem şâh-ı hûbân sev

2 Nazar-bâz-ı ruh-ı pür-tâb-ı yâr ol çeşm-i şebnem-veş
Felekde olsa da himmetle bir mihr-i dırahşân sev

---

[210] M.VI/68, FB.117b, K.53a
[211] M.VI/68, FB.117b, K.53b

3 Rüsûm-ı sûziş-i ‘aşkı bakıp pervâneden ögren
Yanarsañ da ne mâni’ bârî bir şem’-i şebistân sev

4 ‘Akîde almaga gitdikçe lalası bulup fursat
Şeker gibi leb-i la’lin öpüp ol tıflı pinhân sev

5 Şeb-i vuslatda turma subha dek ol mâhı öp ohşa
Gehî ruh gâh gerden gâh sîne gâh pistân sev

6 Olup bir pâk soy dilberle germ-ülfet dem-â-dem soy
Ten-i sîmînini halvetgeh-i hammâmda ‘uryân sev

7 Hakîkî ‘âşık ol Vehbî geçip cisr-i mecâzîden
Uyup nefs ile şeytâna ne ‘avrat sev ne oglan sev

[212]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Yüz sürmege ayagıña ey serv-i ‘işve-cû
Gülzâr-ı kûyuñu tolaşır cûy sû-be-sû

2 Rindânı patladan bu degil mi kabaklanıp
Sâkî dizinden etmedi ol kec-edâ kedû

3 Terk-i edeble bir hades etmiş meger yine
Gördüm cenâb-ı zâhidi tecdîd eder vuzû

4 Âyîne nakşın almaga tâlib her âyine
Bilmem ne yüz ile olur ol mâha rû-be-rû

5 Bir dil tolaşmasın deyü sad pîç ü tâb ile
Şâne urur tarar o ser-i zülfü mû-be-mû

---

[212] M.VI/69, FB.117b, K.53b

6 Sîr olmadıkça tâbe-gülû h^{w}ân-ı vuslata
Seyr-i cemâl ile edemem def'-i ârzû

7 Vehbî nihâl-i kilk-i ser-efrâzımı görüp
Tûbâ 'aceb mi haclet ile etse ser-fürû

[213]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Hatt-ı siyehiñ mi ser-i gîsû mu nedir bu
Bir bâgda sünbül ile şebbû mu nedir bu

2 Tâkat mi gelir âh meded kesdi emânım
Şemşîr midir hancer-i ebrû mu nedir bu

3 Dil-dâyeyim ol hande-i dendân-nümâya
Ey gonçe-dehen hokka-i lü'lû mu nedir bu

4 Çok düşmüş idim ardına sayd olmadı gitdi
Vahşetle kaçar beçče-i âhû mu nedir bu

5 Vehbî kalemiñ menba'ı mı âb-ı hayâtıñ
Cûy-ı sühanıñ mı bir içim su mu nedir bu

[214]

[müfte'ilün / mefâ'ilün / müfte'ilün / mefâ'ilün]

1 Köhne şarâb ver baña tâze-be-tâze nev-be-nev
Tâzele keyfi sâkiyâ tâze-be-tâze nev-be-nev

2 Tıfl ise de o 'işvekâr yokdur elimde ihtiyâr
Pîre civân imiş sezâ tâze-be-tâze nev-be-nev

---

[213] M.VI/69, FB.118a, K.53b
[214] M.VI/69, FB.118a, K.54a

3 Gonçe-misâl tâzeler sînede dâgı tâzeler
Sahn-ı çemende rû-nümâ tâze-be-tâze nev-be-nev

4 Ney'ler edip nagmeleri añdıra eski demleri
Eyle nevâyı mutribâ tâze-be-tâze nev-be-nev

5 Vâdî-i köhne mübtezel gül gibi olmalı gazel
Tâze zemînde Vehbiyâ tâze-be-tâze nev-be-nev

[215]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Demişdim bûy-ı hattıñ şemm edip müşg-i Hatâ'dır bu
Meger ‘anber imiş bildim ki ta’bîr-i hatâdır bu

2 Rakîb-i bed-likâya yer verirsin kendi yanıñda
Ne hercâyîsin insâf et ne tavr-ı nâbe-câdır bu

3 Görüp çîn-i cebînin zâhidiñ nakş-ı hasîr-âsâ
Dedim sıklet zemîninde döşenmiş bûriyâdır bu

4 Gehî eşk-i revân geh bâd-ı âh ile döner gerdûn
Hebâ-yı dâne-i ‘ömr etmege bir âsiyâdır bu

5 Niçün bîhûde hâsid reşk eder güftâr-ı Vehbî'ye
‘Aceb bilmez mi kim kesbî degil dâd-ı Hudâ'dır bu

HARFÜ’L-HÂ’
[216]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Ayak bas sâkiyâ bezme amân el arkası yerde
Kadeh der-dest u dâmen der-miyân el arkası yerde

---

[215] M.VI/70, FB.118a, K.54a
[216] M.VI/70, FB.118b, K.54a

2 Ayaklandır kapıñda bir tolu desti ile turma
Meded pek düşdüm ey pîr-i mugân el arkası yerde

3 Yıkılsın arkası gelsin zemîne Zâl-i gerdûnuñ
Yeter bu tekyede etdi cihân el arkası yerde

4 Güleşmek gelmez elden Rüstem-i pür-zûr-ı ‘aşkıñla
Demekdir çâresi ey pehlevân el arkası yerde

5 Temennâ-yı temâşâ ile bir bir reh-güzârıñda
Turur bî-dest ü pâ üftâdegân el arkası yerde

6 Neler çekdim eliñden tîr-i gamzeñ câna kâr etdi
Yeter zahm urma ey kaşı kemân el arkası yerde

7 Eliñ koy gögsüñe bârî uzakdan merhabâlarla
Selâma muntazır bu nâ-tüvân el arkası yerde

8 Görüp hancer-be-kef bildim elinden kurtuluş yokdur
O mestiñ pâyına düşdüm hemân el arkası yerde

9 Belî her bir hünerde dest-ber-bâlâ-yı dest ammâ
Eder Vehbî'ye yârân her zamân el arkası yerde

10 Zahîr ü dest-gîrim Hazret-i Sultân Selîm Hân'dır
Gelip benden el alsın şâ’irân el arkası yerde

11 Zemîn-i lutfuna ferş eyle tâb-ı pençe-i mihrin
Döner gird-i serinde âsumân el arkası yerde

12* Görüp bezl-i ‘atâsın zîr-destân-ı berâyâya
Yed-i ‘ulyâsına eyler şehân el arkası yerde

* 12: -K.

13 Zeber-destî-i kahrından ‘adem mülkünde kalmışdır
Zemîn-bûs-ı te’eddüb Kahramân el arkası yerde

[217]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Bakdım nihâl-ı kâmet-i dil-cûyuna yine
Akdım misâl-i cûy çemen sûyuna yine

2 Gülden hezâr mertebe rengîn-nümâ iken
Gül-gûne ile reng verir rûyuna yine

3 Bir şehsüvâr-ı ‘işveniñ oldum rübûdesi
Çevgân-ı zülfü çekdi beni kûyuna yine

4 Câdû-yı çeşmi sad-dil-i şeydâyı bagladı
Gîsûsunuñ füsûn ile her mûyuna yine

5 Şebbû mudur nedir bu deyü çok takıldılar
Sünbül benefşe zülf-i semen-bûyuna yine

6 Hoy-kerde oldu şerm ile aldıkça bûsesin
Meyl etmeseydi eski cefâ-hûyuna yine

7 Vehbî cihânı hayret ile ebkem etmege
Ruhsat mı verdi tab’-ı sühan-gûyuna yine

[218]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Meşreb-i rinde göre bûse dü yekdir bâde
Mutribâ işte bu taksîmde tekdir bâde

[217] M.VI/71, FB.118b, K.54b
[218] M.VI/71, FB.119a, K.55a

2 Meclise tuzlu oturursa kebâbı ne ‘aceb
Münkir-i hakk-ı mürâ’ât-ı nemekdir bâde

3 Hikmet-i bâligadandır der imiş pîr-i mugân
Âb iken teşne-leb-i hûn-ı semekdir bâde

4 Âhir-i kâr düşüp keş-me-keş-i inbîke
Bize çekdirdigi derdi çekecekdir bâde

5 Añlanır meclis-i ‘işretde ‘ayâr-ı ahbâb
Vehbiyâ tecribe-i kalbe mehekdir bâde

[219]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Destini çekdi rızâ vermedi ammâ bûse
O şehiñ ruhsatı var mı ‘acebâ pâ-bûse

2 Öpdüm üç kerre iki bûse niyâz etmiş iken
Dedi nâz ile gülüp ol gül-i zîbâ bu se

3 Mutribâ bûselik et nagmeyi kim dilberden
Ede ‘uşşâk usûl ile temennâ bûse

4 Tâk-ı ebrûsunuñ üstünden o bâlâ-kaddim
Hele üftâde-dile verdi bir a’lâ bûse

5 Vehbiyâ yâr ile der-h^{w}âb olıcak geldi rakîb
Yine hayfâ ki basıldık bu gece kâbûse

---

[219] M.VI/71, FB.119a, K.55a

[220]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Öyle bir şa'şa'a var kim ruh-ı tâbânında
Zerredir mihr-i cihân-tâb-ı felek yanında

2 La'l-i gül-fâmına hasret-keş olan 'uşşâkıñ
Gonçe-i tâze biter çâk-i girîbânında

3 * Sevdevîdir dil-i âşüfte tolaşsın gezsin
Gâh hattıñda gehî zülf-i perîşânında

4 Gitdim ol Yûsuf-ı gül-pîrehene hasret ile
Rûz-ı mahşer göreler destimi dâmânında

5 Sarılıp mug-beçeye şevk ile îmânım der
Hele mestânelerıñ şübhe var îmânında

6 Bâb-ı meftûh-ı kerem sanma kibârıñ kapısın
Nedir ol çûba nazar kıl kef-i derbânında

7 Şekve-âmîz gazellerle nola Vehbî-i zâr
Hâlin ol şâha beyân eylese dîvânında

[221]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Niçün mahrem edersin mû-be-mû zülf-i perîşâne
Verir bîgâneye ser-rişte şâyed ey perî şâne

2 Fürûg-ı 'ârızıñ 'arz eyle tâb-âver degilsem de
Yanarsa şem'-i sûzâna per-i pervâne pervâ ne

---

[220] M.VI/71, FB.119a, K.55a
* 3: -M
[221] M.VI/72, FB.119b, K.55b

3 Nice sahrâ-neverd-i vahşet olmaz Kays-ı bî-ârâm
Ki hâk-i râh-ı Leylî sürmedir çeşm-i gazâlâne

4 Sipihr üzre degil gurre hemân nâl oldu reşkinden
Hilâl ebrûların gösterdi birgün mâh-ı tâbâne

5 Şikest etmiş bahâr oldukda câm-ı ‘ahd ü peymânı
Getir ey sâkî-i gül-ruh yine Vehbî'ye peymâne

[222]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Mâ’ilim bir nev-nihâliñ tâze şeftâlûsuna
Bâg-ı dehriñ bakmazım âlûsuna bâlûsuna

2 Isfahân'da çâr-ebrû bir püser seyr eyledim
Hattı beñzer Çâr-bâg'ıñ sünbül ü şebbûsuna

3 Bir yatakda basdı yâr ile beni bu şeb rakîb
Kâfiriñ tâkat gelir mi sıklet-i kâbûsuna

4 Dürr-i dendânın gören ol tıfl-ı lâlâ-perveriñ
Eylemez çarhıñ nazar lâlâsına lü’lûsuna

5 Vechi var gîsû-yı kâfir-kîşine olsa esîr
Dil Firengistân'da bakdıkça bütânıñ rûsuna

6 El-hased ol rinde kim pây-ı hum-ı meyhânede
Bâde-der-kef mest olup yârin çeker zânûsuna

7 Çâresi yâre sarılmakdır lebiñ emsem deyü
Çünki ey Vehbî urulduñ hancer-i ebrûsuna

---

[222] M.VI/72, FB.119b, K.55b

[223]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Feryâd ederiz zülf-i siyehkârı görünce
Elbet koparır gulguleler mârı görünce

2 Pür âteş olur lûle nezâketle imâme
Bûs eyler iken la'l-i leb-i yârı görünce

3 Dâd u sited-i hüsn ü behâ bey'-i vefâdır
Meyl eyleme her şâhid-i bâzârı görünce

4 Belki o miyânı çekerim sîneye derdim
Kesdim emelim hancer-i hûn-h^{w}ârı görünce

5 Mârût gibi çâha girer şerm ile yârân
Vehbî'de olan hâme-i sehhârı görünce

[224]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Geldi nâz eyleyerek bezme ser-â-pâ şîve
Çeşm-i mestinde edâsında hüveydâ şîve

2 Haddini kaddini bildirdi yine şimşâda
Gösterip bâgda ol kâmet-i bâlâ şîve

3 Bu kadar cünbiş ü nâza nice tâkat gelsin
Ben helâk oldum a zâlim ne bu hâlâ şîve

4 Merd odur kim aña gâlib ede istignâsın
Gösterirse ne kadar bîve-i dünyâ şîve

---

[223] M.VI/72, FB.119b, K.56a
[224] M.VI/73, FB.120a, K.56a

5 Kilk-i Vehbî yine bir ‘işvegeriñ şevki ile
Bir gazel yazdı ki her lafzına ma’nâ şîve

[225]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Âh o şûh-ı mug-beçe gitdikçe pür-kîn olmada
Kâfiriñ her nazrası gâretger-i dîn olmada

2 ‘Aks-i ruhsâr-ı dil-ârâsın görüp âyînede
Bir rakîbim dahi kendi oldu hod-bîn olmada

3 Pîç ü tâb-ı ‘aşkdan âzâde-ser olmaz göñül
Turrası mâdâm böyle çîn-ber-çîn olmada

4 Necm-i bahtım cem’ ü tefrîk üzredir gerdûnda kim
Geh Benâtü’n-na’ş'a beñzer gâh Pervîn olmada

5 Câm-ı Cem nûş eyle gitsin sîneden gerd-i keder
Bezm-i ‘âlemde safâ yok böyle gamgîn olmada

6 Kasd edip sûfî şarâb-ı câma uydurmuş meger
Rind ile gitdikçe hem-reng ü hem-âyîn olmada

7 Tâb-ı meyden ‘ârız-ı sâkî-i kâfir mâcerâ
Çehre-i îmân-ı Vehbî gibi rengîn olmada

[226]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Dil pek uruldu âh o kâşı kemâne âh
Tîr-i nigâh-ı tîzine oldum nişâne âh

---

[225] M.VI/73, FB.120a, K.56a
[226] M.VI/73, FB.120a, K.56b

2 Bir şem’-i hüsnüñ üstüne pervâne-veş dönüp
Hâkister oldu gitdi göñül yane yane âh

3 İki kadeh şarâb ile hûnî nigâh olup
Çeşm-i siyâh-mesti yine girdi kane âh

4 Sanma şihâb-ı Sâkıb olur çarha lem’a-pâş
Çıkmakda âhım âteşi ta âsumâne âh

5 Gezdirdi hâne hâne beni bî-karâr edip
Şatranc âleti gibi lu’b-ı zamâne âh

6 Yokdur tahammülüm yetişir gayrı ey felek
Bâr-ı belâmı çekmege geldim cihâne âh

7 Vehbî belim büküldü gam-ı iştiyâk ile
Sarılmadım kemer gibi ol mû-miyâne âh

[227]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Mâh eylemezdi mihr-i ruhuñla mukâbele
Ol şekl-i hûba etmese kasd-ı müşâkele

2 Zencîr-beste eyledi ‘uşşâkı kâkülüñ
Dîvâneler ederler o çenberde velvele

3 Nûr-ı cebîni üzre keşîde kalem kaşın
Sandım görünce sûre-i Yûsuf'da besmele

4 Bâlâ-nişîn-i sadr olıcak best-i fıtratân
Halka yukarıdan aşagıdır mu’âmele

---

[227] M.VI/74, FB.120b, K.56b

5 Düş olduñ âh ra’şe-i pîrîye Vehbiyâ
Bünyân-ı ‘ömrü yıkmak içündür bu zelzele

[228]

GAZEL-İ BÎ-NOKTA
[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

1 Âgâh olagör devrde ahvâl-i hilâle
‘Âlemde dilâ olma heveskâr kemâle

2 Âvâre-i âlâmdır âsûde degildir
Ehl-i dil olur mâhasal âlûde kelâle

3 Ma’kûs-ı elemdir emel-i dehr ser-â-ser
Olma heves-i mâl ile âlûde melâle

4 Mesrûr olamam âh dilimde kederim var
Dildâr müsâ’id olur ammâ ki visâle

5 Lâl olmadır eslem hele her hâlde Vehbî
Olduñsa eger matla’-ı idrâk me’âle

[229]

MUSAMMAT Kİ DER-ŞÎRÂZ NÜVİŞTE BE-HENGÂM-I SEFÂRET
[müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün]

1 Bahş eyledim Îrân'ı ben hâl-i ruh-ı cânâneye
Şîrâz u Keşmîr ü Hoten olsun fedâ bir dâneye

2 Tasvîr-i hûbân-ı ‘Acem revnak-dih-i dârü’s-sanem
Şâyeste teşbîh eylesem her şehri bir büthâneye

---

[228] M.VI/75, FB.120b, K.57a
[229] M.VI/74, FB.120b, K.57a

3 Bâzîgerân-ı Kâbil'i câdû-veşân-ı Bâbil'i
Bî-hûş eder cân u dili efsûn okur peymâneye

4 Her çifte perçemli püser bir şâl-i sürh etmiş be-ser
Sevdâsı etmez mi eser seyr eyleyen dîvâneye

5 Gerçi ‘Irâk u Isfahân olmuş makâm-ı ‘âşıkân
Hûbân-ı Âzerbâycân pek âşinâ bîgâneye

6 Seyr etdim Isfâhân'ını çok sürmeli hûbânını
Sad âfet-i Kâşân'ını celb eyledim kâşâneye

7 Devr eylemekde câm-ı Cem bu keyf ile gamdan ne gam
Raks-ı civânân-ı ‘Acem cünbiş verir mestâneye

8 Gîsûları sünbül gibi ruhlar açılmış gül gibi
‘Âşıkları bülbül gibi âteş bıraksın lâneye

9 Ey şâh-ı iklîm-i cemâl çün elçiye yokdur zevâl
Vehbî eder fikr-i visâl emriñ ne ol ferzâneye

[230]

DER-HÜKÛMET-İ RODOS NÜVİŞTE
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Nice zevk olmaya bu şehr-i behişt-âsâda
Arasa mislini âdem bulamaz dünyâda

2 Bâg-ı dâd eylemiş ol hayr-ı ribâtı Mevlâ
Bu güzel beldeyi tercîh ederim Bagdâd'a

3 Bir taraf zühd ü riyâ kaydı be-kavl-i Hâfız
Bunda rengîn olunur bâde ile seccâde

[230] M.VI/75, FB.121a, K.57b

4 Duhter-i rez mi diler mug-beçe mi ister dil
Cümle esbâb-ı safâ mâde vü ner âmâde

5 Koca destî ile bâde getirir dest-âvîz
Ne zamân pîr-i mugân gelse "mübârek-bâd"e

6 Var iken gabgab ü pistânçe-i hûbân elde
Kim bakar tâze turunca görünen kebbâde

7 Öpdü hoy-kerde ruh üstünde ter olmuş zülfün
Buldu sünbüllü suyun Vehbî-i Sünbül-zâde

[231]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Nedir bu zülf-i 'anber-bû o şûhuñ gül yanagında
Gül ü sünbül meger bir yerde bitmiş hüsnü bâgında

2 O müşgîn zülfü koklatma kırılsın burnu agyârıñ
Fesâd oldugunu bilmez misin cânâ dimâgında

3 Girer mi taylesân ile der-i meyhâneden zühhâd
Nice kuyruk salar rûbâhlar arslân yatagında

4 Hased ol rinde kim tenhâ çekilmiş gûşe-i bâga
Sebû zânûda destinde kadeh dilber kucagında

5 Ne 'akla uyduñ öyle bir delikanlı civân sevdiñ
Henüz kan tamlar ey Vehbî o hûnîniñ bu çagında/*buçagında*

[231] M.VI/75, FB.121a, K.57b

[232]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Olmadım germâbede yek-ten o cism-i pâk ile
Bârî hem-halvet olaydım bir güzel dellâk ile

2 Şâneyi gördükde düşdüm ben de bu sevdâlara
Zülfüne oldum fütâde sîne-i sad-çâk ile

3 Rûy-ı pür-tâbıñ görünce giryeler etsem nola
Erdi şebnem âfitâba dîde-i nemnâk ile

4 Cezbe-i hurşîd-i rif’atden olur mu behrever
Zerre-veş evvelce yeksân olmayanlar hâk ile

5 Sûznâk olmakda magz-ı üstüh^{w}ânım Vehbiya
Şem’-veş aldım fetîli şu’le-i idrâk ile

[233]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Saklama mihr-i ruhuñ zülf-i siyâh altında
Kalmasın hüsn-i ‘amel ebr-i günâh altında

2 Çıkmasın mâr-ı siyeh gibi binâgûşuñdan
Perçemiñ tursun amân böyle külâh altında

3 Âb u tâb-ı ruhuñu sebze-i hat kıldı tebâh
Gül-i şâd-âb-ı çemen kaldı giyâh altında

4 Kadri pest olmasa gerdûnda kerem-cûyânıñ
Âfitâbıñ dahi kalmaz idi mâh altında

[232] M.VI/75, K.58a
[233] M.VI/76, K.58a

5 Nâgehân ka’r-ı zemîne düşer ehl-i rif’at
Çâh-ı mihnet kazılır rütbe vü câh altında

6 Hûşe-çîn-i emeli seyle verir gâh felek
Âb-ı hud’a yürüdüp gizlice kâh altında

7 Fahr eder şevket-i tab’ımla semend-i ma’nâ
Vehbiyâ esbiñ olur rif’ati şâh altında

[234]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Nigeh tâb-âver olmaz nazra-i rûy-ı dil-ârâya
Şu’â’ından bakılmaz âfitâb-ı ‘âlem-ârâya

2 Bahâ-yı hüsn-i dilber şevk-i ‘âşıkdan olur ma’lûm
Alır gözle bakanlar Yûsuf'a baksın Zelîhâ'ya

3 Mücevher hanceriyle mû-miyânın sîneye çeksem
Müsellem taş dikerdim ben de meydân-ı temennâya

4 Tahammül güçdür ammâ tavr-ı nâ-ber-câsına halkıñ
Medâr-ı râhat-ı ‘âlem rehîn olmuş müdârâya

5 Açılmaz bâg-ı vuslatda bize ol gonçe-i zîbâ
Hem-âvâz olalım Vehbî hezâr-ı nâ-şekîbâya

[235]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Nûr âyeti dedim ruhuna iktibâs ile
Şems ü kamer desem de olurdu cinâs ile

---

[234] M.VI/76, K.58a
[235] M.VI/76, K.58b

2 Seyr et netîce rişte-i tûl-i emel dahi
Kûteh degil mi ol ser-i zülfe kıyâs ile

3 Bakdıkça âfitâb-ı ʻizâr-ı münîrine
Âyîne-i derûna girer in'ikâs ile

4 Feryâd o tarf-ı dîde-i hûnî-nigâhdan
İçmekde böyle kanımızı iki tâs ile

5 ʻÂlemde merd odur ki zer ü zîver istemez
Birdir yanında atlas-ı gerdûn palâs ile

6 Çarhıñ elinde gamze degil biçmege gelir
Her mâh kişt-i ʻömr-i berâyâyı dâs ile

7 Elbet nümûde zâhir ü bâtında bergdir
Vehbî ne derde ugramışız bu havâs ile

[236]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Hâlî degildi dil heves eylerdi hâline
Miskîn ugramış kara sevdâ hayâline

2 Gül-nâr-ı bûs-ı la'lini vermezse de dahi
Tâze nihâldir hele pek binme daline

3 Yâre tırâş etme demiş hatt-ı rûyuñu
Şeyhiñ efendi gülmeyelim mi sakaline

4 Peymâne-i meye konulan âb-ı sâf-veş
Mahlûtdur harâmı bu ʻasrıñ helâline

---

[236] M.VI/77, K.58b

5 Vehbî o âfete ne yaparsañ yapıp hemân
Râm et merâm-ı vasla koma kendi hâline

[237]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Vermezdi bûs-ı la’l-i lebiñ sâgar olmasa
Nukle vesîle nûş-ı mey-i ahmer olmasa

2 Kâr eylemezdi zahmı reg-i câna dem-be-dem
Hûn-rîz çeşminiñ müjesi neşter olmasa

3 Etmezdi çâk pîreheni zîr-i nâfa dek
Elbette çâk çâk olacak bir yer olmasa

4 Koçmak olurdu belki belin ol sitemgeriñ
Böyle miyânede hatar-ı hancer olmasa

5 Gelmezdi keyfimiz hele bir dürlü Vehbiyâ
Bezm-i cihânda bâde ile dilber olmasa

HARFÜ’L-YÂ’
[238]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Musaffâ-gerden-i billûr-ı yâre kare ben düşdü
O kâfûr üzre fülfüller gibi yek-pâre ben düşdü

2 Kalem kaşın çekerken dest-i kudret nevk-i kilkinden
Mürekkep sıçrayıp pîşânî-i dildâre ben düşdü

3 Benekli kâle bendergâh-ı hüsne başka örnekdir
Bu vech ile kumâş-ı rûy-ı al-i yâre ben düşdü

---

[237] M.VI/77, K.59a
[238] M.VI/77, FB.121a, K.59a

4 O nahl-i ‘işveniñ hâlin görenler gird-i la’linde
Sanar kim câ-be-câ nev-bâve-i gül-nâre ben düşdü

5 Kitâb-ı hüsnünüñ ma’nâları cây-ı nazardır kim
Misâl-i nokta-i şek safha-i ruhsâre ben düşdü

6 Dil-i üftâde micmer-veş nola pür-sûz-ı şevk olsa
Ki ‘anberler gibi ol rûy-ı âteş-bâre ben düşdü

7 O şûhuñ hırmen-i hüsnünde Vehbî dâne-çîn olduk
Zemîn-i kısmet-i mürg-i dil-i gam-h^{w}âre ben düşdü

[239]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Fitneniñ h^{w}âbgehi gûşe-i çeşm-i nâzı
Mûkiz-i fitnedir ammâ nigeh-i gammâzı

2 Kaddine derdi elif zülfüne lâm u feme mîm
Mushaf-ı hüsnünüñ esrârını bilse Râzî

3 Diş biler çokdan o nukl-i lebe misvâk-be-dest
Hırs-ı pîrî ile şeyh açdı dehân-ı âzı

4 Sîm-bâzû ile raks etmede yektâdır o mâh
Olamaz Zühre-i bâzîger-i çarh enbâzı

5 Baña çekmişken atar gamze okun agyâra
Nigeh-i râst-keş-i çeşm-i galat-endâzı

6 O gül-endâm ile nûş-ı meye âgâz etsem
Bülbüle gâlib olur gulguleniñ âvâzı

[239] M.VI/77, FB.121b, K.59b

7 Reh-güzârında o şâhıñ görünen berf degil
Aksu dîbâsını çarh eyledi pây-endâzı

8 Mutribâ bezme sakîl oldu kudûmu şeyhiñ
Gel usûl ile çıkar perdeden ol nâ-sâzı

9 Cem'-i dîvân-ı neşât-âver edince Vehbî
Etdi şîrâze reg-i mevc-i mey-i Şîrâz'ı

[240]

[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

1 Hâliñ gamıyla eyleyeli bengî sen beni
Geldim o hâle kim bilemem şimdi ben beni

2 Nâz u tegâfülüñ nedir ey zülfü sünbülüm
Sensin bu bâg-ı gamda perîşân eden beni

3 Hayfâ kemend-i kâkülüñe ermedi elim
Üftâde etdi âh o çâh-ı zekan beni

4 Sanmış müsahhar oldu benî âdeme perî
Cism-i latîf-i yâr ile yek-ten gören beni

5 Öpdükde gül yüzün pederine bakıp dedi
Bülbül bilir safâmı ne bilsin diken beni

6 Etdi lisân-ı halkda bir parmak engübîn
Bir bûse vermek ile o şîrîn-dehen beni

7 Vehbî sözüm zülâl gibi hoş-güvâr iken
Hazm eylemez niçün yine ehl-i sühen beni

---

[240] M.VI/78, FB.121b, K.59b

[241]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Seni kim çekdi âyâ halvete hammâmdan gayrı
Kim aldı sîneye âyîne-i endâmdan gayrı

2 Dehânıñ var mı öpmüş söyle ey şîrîn-zebân söyle
Nezâketle leb-i câm-ı mey-i gül-fâmdan gayrı

3 Ne gördüm nev-nihâlim meyve-i bâg-ı visâliñden
Turunc-ı gabgabıñ şevkiyle fikr-i hâmdam gayrı

4 Leb-i şîrîn ü çeşmiñ ‘aşkına nûş eylesem bâde
Getirmem bezmime nukl-i şeker-bâdâmdan gayrı

5 Şeker-hand-i lebiñ agyârı şîrîn-kâm eder ammâ
Benimçün behre yokdur telhî-i düşnâmdan gayrı

6 Olursa âb-ı Hızr'ıñ ‘aynı bakmam çeşm-i ragbetle
Usandım minnet-i hüşk-i zülâl-i kâmdan gayrı

7 ‘Akîk-âsâ dil-i pür-hûnu etdim şerhadâr ammâ
Ne çıkdı zeyl-i imzâ-yı talebde nâmdan gayrı

8 Hücûm-ı tâ’ir-i ikbâlden nev-kasr-ı devletde
Ne yapsın bûm bulmaz lâne künc-i bâmdan gayrı

9 Gelir yok hâtır-ı vîrânı âbâd etmege Vehbî
Pey-â-pey cûş eden seyl-i gam-ı eyyâmdan gayrı

---

[241] M.VI/78, FB.122a, K.63a

[242]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Göreli hatt-ı siyehle o ruh-ı yâsemeni
Mâtem-i hüsn ile düş eyledi gam yase meni

2 Çıkmaz ol süd kuzusu gerçi koyundan ammâ
İstemez şîr ü şeker gibi lebinden emeni

3 Şevk-i dendânı ile giryeler etdim hayfâ
Sîm-i eşk olmadı ol dürr-i semîniñ semeni

4 Hâtem-i la'l-i hat-âverdesin eyler taklîd
Nola nâm-âver-i dehr olsa 'akîk-i Yemenî

5* Görüp ol serv-i hırâmânı kenâr-ı cûda
Buldu seylâb-ı sirişkim dahi sûy-ı çemeni

6 Fülk-i ikbâle re'îs etse de ragbetle felek
Sudadır yelkeni her kim şaşırırsa dümeni

7 Gül-i nesrîn gibidir gerdeni ammâ Vehbî
Komadı bûse meni âh o hoş-bû semeni

[243]

[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

1 Gel bezme helâk eylemeden gam bizi ey mey
Sâkî yine cân tâzelesin al ele mey mey

2 Her mevsime bir tâb u tarâvet eder izhâr
Gül-gonçe-i nevrûz u çerâg-ı şeb-i dey mey

---

[242] M.VI/79, FB.122a, K.63a

* 5: -K.

[243] M.VI/79, FB.122b, K.63b

3 Feyz aldı meger Hızr u Mesîhâ himeminden
Kim pîri civân etmededir mürdeyi hay mey

4 Zâhid dahi tenhâca safâsın çıkarırdı
Keyfiyyetini bilse nedir zevki ne şey mey

5 Bir câm-ı leb-â-leble niçe rind-i gedâyı
Şâh etmededir ‘asra misâl-i Cem ü Key mey

6 Raks-âver eder şeyhi dahi bezm-i tarabda
Şevk ile yelellâ yeleli vâ hiye hey mey

7 Söyletdi bu mestâne-edâ nazm-ı safâyı
Vehbî'ye yine kulkul-i mînâ ile ney mey

[244]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Yine va’d-i visâl etdiñ dehânıñ öpsem olmaz mı
Geh emsem geh leb-i şîrîn-beyânıñ öpsem olmaz mı

2 Siyeh kemhâ ile pûşîdelenmiş Ka’be'dir gûyâ
Ruhuñda turra-i ‘anber-feşânıñ öpsem olmaz mı

3 Nedir ey mihr-tal’at bu sabâhü’l-hayr-ı pîşânî
Münevver-cebhe-i behcet-nişânıñ öpsem olmaz mı

4 Perî-rûyum işitsem girdigiñ hammâma ‘uryân-ten
Bulup halvetde her ‘uzv-ı nihânıñ öpsem olmaz mı

5 Nigâh-ı iltifât etdiñ yine Vehbî-i nâ-kâma
Teşekkür-gûne çeşm-i dil-sitânıñ öpsem olmaz mı

[244] M.VI/79, FB.122b, K.63b

[245]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Âh-ı ‘âşık tokunursa ne zarar bâd gibi
Sen salın tâze fidânım yürü şimşâd gibi

2 Çarpılır ‘aksiñi âyînede görse âdem
Sûretâ şîşe derûnunda perî-zâd gibi

3 Tîg-i ebrûsunu çekmiş yine hûnî çeşmiñ
Kasdı var kanımızı dökmege cellâd gibi

4 Zene mâ’il olanı taşa tutarmış rindân
Bî-sütûn'da görülen sûret-i Ferhâd gibi

5 Dedi rindân-ı ‘Acem bes ki ne gelmiş ne gelir
Rûm'dan bu tarafa Vehbî-i üstâd gibi

[246]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Gazâl-i ‘işve-sencim dâm ederse çîn-i ebrûyu
Nigâh-ı şûhu sayd eyler niçe rim-kerde âhûyu

2 Mü’ezzin-zâde *kâd-kâmet* getirse câmi’-i hüsne
İmâm *Allâhü ekber* der görüp mihrâb-ı ebrûyu

3 Leb-i cûda olur engüşt-i hayret serv-i bâlâsı
Hırâm-ı nâzı gösterse çemende kadd-i dil-cûyu

4 Yine şemşîr vermiş dest-i zengî-i siyeh-meste
Edip peyveste-i ebrû mükehhal çeşm-i câdûyu

---

[245] M.VI/80, FB.122b, K.60a
[246] M.VI/80, FB.122b, K.60a

5 Hezârân kârvân-ı Çîn ile müşg-i Hoten gelse
Dimâgımdan çıkarmam ben o zülf-i ‘anberîn bûyu

6 Humârın neş’eden evvel çekersin câm-ı sahbânıñ
Dilâ bezm-i safâda hem-dem etme rind-i bed-hûyu

7 Hamûş eyler cihânı nagmesin gûş etdirip böyle
Nevâ-sâz eylese Vehbî ney-i kilk-i sühan-gûyu

[247]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Yine hâk-i reh-i cânânı sabâdan kapdı
Sürmesin dîde-i ter bâd-ı hevâdan kapdı

2 Çekip aldı elimizden meded ol şûhu rakîb
Ni’meti kelb gibi dest-i gedâdan kapdı

3 Çehresin zerd-nümâ etse nola ‘âşık-ı zâr
Cezbe-i ‘aşkı bakıp kâhrübâdan kapdı

4 Zahm-ı dil böyle hevâlandı nem-i ye’s meger
Hüşkî-i ebr-i siyeh-rûy-ı semâdan kapdı

5 Şu’arâ böyle rübûde olacak nükteleri
Sühan-ı Vehbî-i pâkîze-edâdan kapdı

[248]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Elim ermez güle pâ-der-kef-i hâr oldugum kaldı
Bu gülşende hemân bülbül gibi zâr oldugum kaldı

---

[247] M.VI/80, FB.123a, K.60a
[248] M.VI/80, FB.123a, K.60b

2 Kemâle ermeden bedr-i ümîdim buldu noksânı
Hilâl-i minnet-i çarh-ı sitemkâr oldugum kaldı

3 Kalem-veş olmadım âzâde-ser baht-ı siyâhımdan
Girîbân-çâk-i mihnet-dîde hûn-bâr oldugum kaldı

4 Küşâyiş bulmadı gencîne-i kâmım ‘azîmetle
Tılısmın muhkem etdim zahmî-i mâr oldugum kaldı

5 Nigâh-ı lutfuna bir kerre mazhar olmadım Vehbî
O şûhuñ hasret-i çeşmiyle bîmâr oldugum kaldı

[249]

[mef’ûlü / fâ’îlâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Reng-i şarâb ile ruhuñ oldukda gülgülî
Açdı habâb-ı kâle-i mey çeşm-i bülbüli

2 Ey gonçe-leb bu bâgda sen gül açıl hemân
Dâg-ı derûn-ı ‘âşıkıñ olsun karanfüli

3 Olmuş nesîm-i âhımız ol serv-kâmetiñ
Semt-i rakîbe bâdî-i ‘arz-ı temâyüli

4 Çokdan olurdu deşt-i cünûna kadem-nihâd
Pâ-beste kılmasa dili zencîr-i kâküli

5 Vehbî kanâ’at eylemese bir piyâz ile
Dâmân-ı kûh-ı ragbetiñ olmazdı sünbüli

---

[249] M.VI/81, FB.123a, K.60b

[250]

[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Gam-ı lebiñle sirişkim akar şarâb gibi
Derûnu âteş-i hecriñ yakar kebâb gibi

2 Hayâl-i la’l-i lebiñ künc-i sînede meknûz
Derûn-ı kânda mahfûz la’l-i nâb gibi

3 Nevâ-yı nâlesin ol bî-vefâya diñledemez
O dil ki derd ile zâr olmaya rebâb gibi

4* Zülâl-i deşneñe bir rütbe teşnedir ki göñül
O sûya akmadadır cûy-ı ‘aklı âb gibi

5 Rehîn-i mahfaza-i i’tibâr olur her dem
Dilinde râzını ketm eyleyen kitâb gibi

6 Dehâna gelse dahi dîgerâna kısmet olur
Nasîb ardına döndükçe âsiyâb gibi

7 Sehâb-ı minnete olmam dehen-küşâ Vehbî
Olursa katre-i lutfu dür-i hoş-âb gibi

[251]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübâlıgı
‘Âkil olan sever yine hûbân-ı bâligi

2 Zerdî-i çehre gâh eder cezb-i merhamet
‘Âşıklarıñ bu vech iledir kehrübâlıgı

---

[250] M.VI/81, FB.123b, K.60b

* 4: -K.

[251] M.VI/81, FB.123b, K.61a

3 Ancak kerâmet ehl-i ‘abâda olur demiş
Şimdi bilindi hırkalı şeyhiñ kabalıgı

4 Hemşîresi çıkar mı idi duht-ı rez dahi
Pîr-i mugân olmasa rindiñ babalıgı

5 Ol mâhı şastına düşürürdü dil-i za’îf
Bir çâre eyleseydi sakankûr balıgı

6 Vehbî-i pîr turmuş oturmuş güzel sever
Tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübâlıgı

[252]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Küriyy resmindedir tarh-ı zemîn ü âsumân egri
Bu takrîb ile ekser tab’-ı ebnâ-yı zamân egri

2 Mümâsil olduguyçün tîrler müjgân-ı hûn-rîze
Mukavves kaşına taklîd ile olmuş kemân egri

3 Hırâmân olsa gülşende eger şûh-ı sehî-kaddim
Hacâletde eğip başın kalır serv-i revân egri

4 Rüsûm-ı kec-nihâdîdir sezâ merdân-ı gaddâra
Anıñçün vaz’ olunmuş resm-i tîg-i hûn-feşân egri

5 Efendim togrusu bu rütbede bir himmet olmazsa
Ham eyler kâmetin Vehbî-i zârıñ el-amân Egri

---

[252] M.VI/82, FB.123b, K.61a

[253]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Câm-ı la’liñ şevkine mestâne etdiñ sen beni
Kâse-lîs-i sofra-i meyhâne etdiñ sen beni

2 Boynuña olsun vebâli kâkülüñ zencîrini
Gerdeniñde gösterip dîvâne etdiñ sen beni

3 Pîrlikde hâtırım yıkdıñ ne yapdım ben saña
‘Âkıbet gencim deyü vîrâne etdiñ sen beni

4 Zülfüñe kondurmayıp mürg-i dil-i âvâreyi
Böyle mânend-i Hümâ bî-lâne etdiñ sen beni

5 Mahrem oldu gayriler şimdi harîm-i vaslıña
Âşinâ iken niçün bîgâne etdiñ sen beni

6 Yanmadan yakılmadan pervâ ne şimden soñra kim
Şem’-i rûyuñ gösterip pervâne etdiñ sen beni

7 Hüsnünüñ mecnûnu etmişken yine Vehbî'ye der
‘Âleme Leylî gibi efsâne etdiñ sen beni

[254]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’îlâtün / fâ’ilün]

1 Mutribâ olsun miyân-ı beste yelli yelleli
Nâz ile raks eylesin bir ince belli yelleli

2 Dâma düş etmiş yine mürg-i dil-i âvâreyi
Zülfüne bend eyleyip bir turna telli yeleli

---

[253] M.VI/82, FB.124a, K.61b
[254] M.VI/82, FB.124a, K.61b

3 Gerçi dâmen-keşlik eylerdi o Yûsuf-tal’atim
Sad niyâz ile yapışdım iki elli yelleli

4 Eyleyip bünyân-ı derd ü mihnete vaz’-ı esâs
Hânumân-ı ‘aşkda oldum temelli yelleli

5 Gerçi müştâk oldugun saklardı Vehbî sînede
Açılınca bezm-i meyde oldu belli yelleli

[255]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Zahmnâk etdi derûnum dîde-i hûn-h^{w}âresi
Var ise yâre sarılmakdır bulunsa çâresi

2 Eyledim sencîde-i mîzân-ı çeşm-i i’tibâr
Bir agır başlı güzel ammâ alınmış taresi

3 Konmaga bir nahl-i istignâ arar kim ‘âşıkıñ
Pek hevâlanmış yine mürg-i dil-i âvâresi

4 Câm-ı leb-rîz istemez sahbâ-keşân-ı derd-i ‘aşk
Sâkî-i bezmiñ lebinden mest olur mey-h^{w}âresi

5 Eylemez çünkim şikâf-ı leb kabûl-i iltiyâm
Gâlibâ tîg-i zebânıñ da oñulmaz yaresi

6 Yâd eder va’zında hûrî kızların pek şevk ile
Şeyhi zen-dost eylemiş İstanbul'uñ mekkâresi

7 Tâb-ı ‘aşk ile gazel mi söylemiş Vehbî yine
Nazma sûziş verdi böyle tab’-ı âteş-pâresi

---

[255] M.VI/83, FB.124a, K.61b

[256]

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

1 Vermiş Hudâ sülâle-i pâşâya begligi
Bîhûde takmamışlar o mollâya begligi

2 Ol şehsüvâr-ı esb-i melâhat kul oglunuñ
Düşmek piyâdece yanına yaya begligi

3 Fahr ile der-miyân ederek ferş-i hânesin
Ol hod-nümâ begim atar ortaya begligi

4 Altun adın kızıl bakır eyler bulursa ger
Sarıbegoglu gibi fürû-mâye begligi

5 Verdim bu şeb kalem-rev-i hulyâyı zabt içün
Zîr-i lihâfda dil-i şeydâya begligi

6 Rabbü’l-felak memâlik-i Eflâk'da dahi
Etmiş kılâde gerden-i tersâya begligi

7 Beglikçi etseler de vekâletle Vehbiyâ
Mîrîsiz istemem o kuru pâye begligi

[257]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Çeker mi minnet-i telh-i rahîki bûse müştâkı
Mümessek hattıla şîrîn lebi ma’cûn-ı ‘uşşâkı

2 Be-kavl-i rind-i dürd-âşâm turma bezm-i sahbâda
Edir ke’sâ ve nâvilhâ elâ yâ eyyühe’s-sâkî[cxxiii]

---

[256] M.VI/83, FB.124b, K.62a

[257] M.VI/83, FB.124b, K.62a

[cxxiii] "Ey saki, dikkatli ol! Kadehi döndür yani meclistekilere birer birer sun, sonra da bana sun." Divan-ı Hafız-ı Şirazî'nin 1. gazelinin ilk mısrası vezin gereği takdim tehir edilmiş.

3 Olurken pertevinden perde-i şebde nihân her gün
Ruhuñ hurşîde teşbîh etmedir ta’bîr-i âfâkî

4 Mezâk-ı cânı telh-i zehr-i hecr etdiñse de zâlim
Safâ-yı lezzet-i vaslıñ dehânımda henüz bâkî

5 Sürâhî gibi verdi neş’e-i ser-şâr ey Vehbî
Baña bezm-i safâda gerden-i billûr-ı berrâkı

[258]

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

1 Sezâdır dem-be-dem kan aglasañ ey dîde-i bâkî
Niçün sevdiñ görünce öyle bir hûn-rîz-i bî-bâki

2 O şûhuñ fasl-ı vaslında olan zevk ü mezâyâyı
Cihât-ı câmi’a bahsinde îmâ etdi Sekkâkî

3 Mücerred pâk-soy bir tıfl ederse pîr-i pâk etsin
Sakın soydurmadan postuñ sevip bir köhne nâ-pâki

4 Görünce çözme şalvârın boşandı zâhidiñ bendi
Boyandı döndü süd mâ’îye ol çakşur-ı leylâkî

5 ‘Arak nûş et şarâb iç togrusu ben bildigim Vehbî
Yiyip afyon u berşi olma bir kanbûr tiryâkî

[259]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Hüsn ile kimdir müsellem şâh-ı hûbânım gibi
Devr-i Yûsuf'dan beri kim geldi sultânım gibi

---

[258] M.VI/83, FB.124b, K.62b
[259] M.VI/84, FB.125a, K.62b

2 Şevk-i la’liñ sînede hıfz eyledim cânım gibi
Rûyuñ ellerden sakındım nûr-ı îmânım gibi

3 Fursat el verse bırakmazdım o şûh-ı ser-keşi
Dâmeniñ çâk etmeyince tâ girîbânım gibi

4 Kahbe-zenlikdir yakışmaz merd-i vâlâ-himmete
Zîb ü zîverle müzagref şîveli hânım gibi

5 Târumâr etdi göñül mecmû’asın bu rûzgâr
Vehbiyâ evrâk-ı âsâr-ı perîşânım gibi

[260]

[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Âh kim agzım sulandı seyr ederken Sakız'ı
Buse va’diyle şeker çiynerdi bir tersâ kızı

2 Reng-i sahbâ ile olmuş gül yanaklar al al
Beyza-i sürh idi hem kâfir giyinmiş kırmızı

3 Kâkül-i zer-târa bir cevher-sitâre bend edip
Sanki indirmiş kemend ile felekden yıldızı

4 Korkarım girmez ele tâ Portakal'a gönderir
Hasret-i nârenc-i pistânı bu şevk ile bizi

5 Müslümâna pek yakındır cünbişinden añladım
Vehbiyâ nush etmeseydi âh o ruhbân dînsizi

---

[260] M.VI/84, FB.125a, K.63a

[261]

BERÂY-I BEG-ZÂDE'İ NÜVİŞTE BÛD
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 Temâşâ etse ol rûh-ı musavver şûh-ı tersâyı
Atar âgûşdan Meryem Ana tasvîr-i 'Îsâ'yı

2 Çelîpâ-veş küşâde-sîne-i sîmîne sarkıtmış
Misâl-i rişte-i zünnâr gîsû-yı semen-sâyı

3 Baña ol mâh-ı Rûmî başka takvîm eyleyip izhâr
Düşürdü sâl-i half-i va'de-i vasla kebîsayı

4 Tuyurdum râz-ı 'aşkı sînemi döğmekle dünyâya
Edip nâkûs-veş gül-beng ile feryâd-fersâyı

5 Sulu Manastır'ı seylâba verdi çeşm-i giryânım
Pür etdim eşk-i hûnînim ile Kanlı Kilîsâ'yı

6 Bahûr-ı Meryem'i basdırdı dûd-ı nâle vü âhım
Görelden âteşîn-rûyunda hâl-i 'anber-âsâyı

7 İnanmaz âh o kâfir mâcerâ ihlâsıma Vehbî
Yemîn etsem öpüp İncîl ile Tevrât-ı Mûsâ'yı

[262]

BÂ-İBRÂM-I BA'ZI RİCÂL-İ DEVLET DER-SAHRÂ-YI NÎŞ BERÂY-I SÂRE NÂM MAHBÛBE NÜVİŞTE ŞUD Kİ EZ-BEHR-İ MURÂFA'A BE-DÎVÂN-I ÂSAFÎ ÂMEDE BÛD MEBNÎ BE-LATÎFE ÎST

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Sarılı nev-câmesiyle sarabilsem Sâre'yi
Gülgül olsa bûseden öpsem o gül-ruhsâreyi

---

[261] M.VI/84, FB.125a
[262] M.VI/85, FB.125b, K.71b

2 Sâre ammâ sâ’ire olmaz kıyâs ol meh-likâ
Nûr-ı hüsnü rûşen etmiş seb’a-i seyyâreyi

3 Âh kim sarmaz mısın Sâre'm deyü îhâm ile
Ben de gösterdim aña sînemde kanlı yareyi

4 Hûn-ı ‘âşık mı hınâ mıdır elinde el-amân
Câna kasd eyledi gördüm ol büt-i hûn-h^{w}âreyi

5 Cây-ı bülbül nahl-i gül serv üzre kumrî lâne-sâz
Ben o nahl-i nâza kondurdum dil-i âvâreyi

6 Şâhid-i nâzendedir kim hüsnünü isbât içün
Zâlim öldürmüş yemîn ile niçe zen-pâreyi

7 ‘Itr-ı şâhîler sürüp zülf-i siyâhın gösterir
Sürmek ister sâde-dil ‘uşşâka yaglı kareyi

8 Nakd-i cân ister kumâş-ı hüsnüne etmez kabûl
Pâre pâre eyleyip verdim dil-i sad-pâreyi

9 Kalbi seng-i hâreden saht oldugun îmâ içün
Gâh olur hûnî giyer sebz üstüne al hâreyi

10 ‘Âşıka mihnet kılıcı oldugun kat’ eyledim
Ben yatagan zann ederdim gerçi ol gaddâreyi

11 ‘Âlemi lemhü’l-basarda hüsnüne teshîr eder
Kıldı câdûlar pesend ol gamze-i sehhâreyi

12 Dîde-i Leylâ-nigehle turra-i zencîr ile
Eylemiş mecnûn hezârân ‘âşık-ı bî-çâreyi

13 Kâm alınmaz Vehbiyâ ol duhter-i nev-sâleden
Etmeyince vâsıta bir pîre-zen mekkâreyi

[263]

TÂRÎH-İ HÂTİME BE-ZIMN-I HİTÂM-I GAZELİYYÂT

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Hamdü li'llâh ki Cenâb-ı Mennân
Kıldı bu bendeye lutf u ihsân

2 Kalmadı ya'nî perîşân-evrâk
Böyle âsâr-ı letâfet-'unvân

3 Devr-i mes'ûd-ı Selîm Hânîde
Oldu şâhâne müretteb dîvân

4 Lutfu ol hüsrev-i 'âlî-himemiñ
Vakt-i pîrîde beni kıldı civân

5 Eyledim kendi elimle tertîb
Bî-kem ü kâst u kusûr u noksân

6 'Afv edip cürmümü ol Rabb-i Gafûr
Eyleye mahv-ı hatâ vü hezeyân

7 Mülhim-i gayb dedi târîhin
Buldu Vehbî gazeliñ de pâyân[cxxiv]

---

[263] M.VI/85, FB.125b, K.64a

[cxxiv] Ebced hesabıyla H.1207/M.1792 tarihine tekabül etmektedir.

DER-ÎRÂD-I BA’ZI RUBÂ’İYYÂT-I MÜFERRİHA[cxxv]

[1]

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

Şâyed ki ‘inâyetli efendim ola râgıb
Eş’ârımı ‘arz eyleyeyim yevm-i Regâ’ib
Togdu günüm ol rûy-ı pür-envârı görünce
Baht-ı siyehim oldu küşâde ne garâ’ib

[2]

DÎGER

[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

Kitâb-ı hüsnüne hâl ü hatı fihrist-i mücmeldir
Havâşî turrası ol metn içün şerh-i mufassaldır
Netîce müdde’â-yı hüsnü şartınca müdelleldir
Kıyâs et kâkülün sugrâ ve kübrâ şekl-i evveldir

[3]

BERÂY-I NUSRET-İ İSLÂM BE-KAL’A-İ YERGÖGÜ

[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

Yer yer hücûm ile alırım sandı Yergök'ü
Kâfir bozuldu fark edemez oldu yer gökü
Teng oldu kara başına çarh-ı kebûd-reng
Deşt-i belâda hergele-veş şimdi yer kökü

[4]

DÎGER

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

Ey kân-ı kerem lutf u mürüvvet ne zamândır

[cxxv] Başlıkta rubâ’î olduğu ifade edilen bu şiirlerin hiçbirisi rubai vezinleriyle yazılmamıştır.

[1] M.VI/86, FB.126a, K.64a

[2] M.VI/86, FB.126a, K.64a

[3] M.VI/86, FB.126a, K.64b

[4] M.VI/86, FB.126a, K.64b

Bî-çâreleriñ hâline şefkat ne zamândır
Gelmez mi ‘aceb hâtıra devletli efendim
Vehbî'ye mevâ’îd-i ‘inâyet ne zamândır
[5]

DÎGER
[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

Zamâne halkı mecâzî temelluk eyleyerek
Bakılsa sûret-i zâhirde cümle muhlisdir
Hakîkat üzredir ancak hulûs-ı Vehbî-i zâr
Be-hakk-ı Sûre-i İhlâs ‘abd-i hâlisdir
[6]

DÎGER
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Gûşe-i mahkeme-i ‘adle geçip ey kâzî
Kısmetiñde olagör hükm-i kazâya râzî
Her ne hâl ise hele çekme gam-ı tevkîti
Nef’-i müstakbel içün olmaya ‘ömrüñ mâzî
[7]

DÎGER
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

‘Îd-i udhiyyede seyr etdim o hûn-efşânı
Nîm-bismil niçe cân olmuş idi kurbânı
Âh kim ahmer-i kanîden edip câmesini
Tîg-i hûn-rîz-i nigâhı ile saçmış kanı
[8]

DÎGER
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

[5] M.VI/86, FB.126a, K.64b
[6] M.VI/86, FB.126a, K.64b
[7] M.VI/87, FB.126b, K.65a
[8] M.VI/87, FB.126b, K.65a

Güzelsin bî-bedelsin ‘işvekâr u nâz-perversin
Ne çâre nâzenînim pek cefâkâr u sitemgersin
Seni gördüm hayât-ı tâze geldi cismime gûyâ
Benim cân-ı ‘azîzim var ise rûh-ı musavversin
[9]

DÎGER
[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

Şeydâter edip silmedi çeşmimdeki yaşı
Bilmem neme mâ’ildir o ter-dâmen-i yâşî
Bedr-i feleke nâz eder ol kaşı hilâlim
Girmiş be-hisâb-ı kamer on dördüne yaşı
[10]

DÎGER
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Âh o kâfir duhteri pek sıkdırır fistânını
Nâz eder ‘uşşâka açmaz gül gibi pistânını
Çeşm-i mesti bir nigâh-ı şûh ile eyler harâb
Bu cihânıñ mülket-i Rûm u Firengistânını
[11]

DÎGER
[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

Var ise safâ gûşe-i meyhânede kaldı
Ferhunde sadâ na’re-i mestânede kaldı
Tarf-ı nigehiñ seyr edeli gayrıya bakmam
Sâkî gözüm ol dîde-i mestânede kaldı
[12]

DÎGER
[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlü / fe’ûlün]

---

[9] M.VI/87, FB.126b, K.65a
[10] M.VI/87, FB.126b, K.65a
[11] M.VI/87, FB.126b, K.65a
[12] M.VI/87, FB.126b, K.65a

Mecmû'a-i hâtırda kitâba hat u hâli
Nakkâş-ı ezel koymadı ol safhayı hâlî
Bir kerre tutup pâyını ber-dûş edebilsem
Ser-tâbe-kadem boynuma olsaydı vebâli
[13]

DÎGER
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Mahdûm-ı mükerrem gibi dil-dâde bulunmaz
Dilber bulunur gerçi kişi-zâde bulunmaz
Taşra güzelinde arama nâz u letâfet
Hûbân-ı Sitânbul gibi dünyâda bulunmaz
[14]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Bizim âsâyişimiz zülf ü ruh-ı yâr iledir
Çün Rufâ'î işimiz nâr iledir mâr iledir
Ol kadar tâli'-i vârûn ile yok gavgâmız
Hep keş-â-keşlerimiz çarh-ı sitemkâr iledir
[15]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Gerden-i dilbere taklîd ederek kelle şikest
Satıyor râhat-ı hulkûm deyü nâm şeker
Tatlı tatlı süzülüp çok ezilir bezminde
Bûse-i la'line eyler tama'-ı hâm şeker
[16]

DÎGER

---

[13] M.VI/87, FB.126b, K.65b
[14] M.VI/87, FB.127a, K.65b
[15] M.VI/88, FB.127a, K.65b
[16] M.VI/88, FB.127a, K.65b

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Sühan-i gayr ile ma’nâya tevessül mü olur
Zâg taklîd-i nagam etse de bülbül mü olur
Vehbiyâ nazmıña derc etme hayâl-i digeri
‘Âriyet câme ile ‘arz-ı tecemmül mü olur
[17]

DÎGER
[mef’ûlü / fâ’ilâtü / mefâ’îlü / fâ’ilün]

Bâb-ı ‘inâyetiñ ki cihâna küşâdedir
Yüz sürdü sad niyâz ile geldi bu derbeder
Miftâh-ı dest-i himmetiñ eylerse feth-i bâb
Turmaz derûn-ı hâne-i dilden keder gider
[18]

CEVÂB-I DA’VET-İ İFTÂRİYYE
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Rûzedâr-ı bûseyim ancak kanâ’at eylerim
Subhdan ahşama dek nazzâre-i dîdâr ile
Da’vet-i ahbâba kim eyler icâbet Vehbiyâ
Hâzır iftâriyye var nukl-i leb-i dildâr ile

[17] M.VI/88, FB.127a, K.65b
[18] M.VI/88, FB.127a, K.65b

DER-ÎRÂD-I BA'ZI MÜFREDÂT-I NEŞÎTA
[1]

[müfte'ilün / fâ'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün]

Ey gül-i ra'nâ sakın olma hezâr-âşinâ
Eyleme dâmânıñı pençe-i hâr-âşinâ
[2]

DÎGER
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

Gerçi kerem makâlini çokdan işitmişiz
Ammâ o lafz-ı mübheme ma'nâ verilmemiş
[3]

BE-VÂLÎ-İ BAGDÂD 'ÖMER PAŞA NÜVİŞTE
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Belki ma'mûr eder vâlî-i Bagdâd bizi
Dest-i ihsânı ile ba'de harâbü'l-Basra
[4]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

Felek gûyâ kelekdir pîş-i çeşm-i giryenâkimde
Misâl-i Şat akıp 'aşkıyla gitdim sûy-ı Bagdâd'a
[5]

DÎGER
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Ey hilâl-ebrû görüp ruhsârıña taklîdini
Rûy-ı hurşîde felekde mâh-ı nev hancer çeker

[1] M.VI/88, FB.127a, K.66a
[2] M.VI/88, FB.127a, K.66a
[3] M.VI/88, FB.127b, K.66a
[4] M.VI/88, FB.127b, K.66a
[5] M.VI/88, FB.127b, K.66a

[6]

DÎGER
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Kesdiñ elimiz bend-i miyânından o şûhuñ
Ey hancer-i hûn-h^{w}âr yine câna tokunduñ
[7]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Aradıkça dil-i pür-cûşda ma'nâ bulunur
Ka'r-ı deryâda niçe gevher-i yektâ bulunur
[8]

DER-DÎVÂN-I KÂDÎ-'ASKERÎ GÜFTE
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Böyledir şîve-i ahkâm-ı kazâ ey Vehbî
Eskilik gâlib olur rütbe-i isti'dâda
[9]

DÎGER DER-KALEM-İ MEKTÛBÎ NÜVİŞTE
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Eski sermâyeden aslâ zarârıñ yok Vehbî
Köhne kâlâ-yı hüner bunda serâser sürülür
[10]

DÎGER
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Agyâr kemendim der imiş turra-i yâre
Kurtulmaya Allâh vere boynu resenden

---

[6] M.VI/89, FB.127b, K.66a
[7] M.VI/89, FB.127b, K.66a
[8] M.VI/89, FB.128b, K.66a
[9] M.VI/89, FB.127b, K.66b
[10] M.VI/89, FB.127b, K.66b

[11]

DÎGER
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

Zahm-ı cefâsı cânına kâr etdi 'âşıkıñ
Tâkat gelir mi ol şeh-i hüsnüñ bu çagına / buçagına
[12]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Lebi şevki ile rü'yâda dahi 'uşşâka
La'l ü yâkût görünmezse de mercân görünür
[13]

DÎGER
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Bâde vü dilber safâsın var mıdır inkâr eden
Zâhidiñ bîhûdedir da'vâ-yı nehy-i münkeri
[14]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Devr-i gerdûn yine mehtâbımızı etdi hilâl
Gerçi vehbî idi biz eylemedik kesb-i kemâl
[15]

DÎGER
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Bir tıfl-ı sitemkâr ile dil buldu belâsın
Böyle koca lala gibi çekmekde cefâsın

[11] M.VI/89, FB.127b, K.66b
[12] M.VI/89, FB.127b, K.66b
[13] M.VI/89, FB.127b, K.66b
[14] M.VI/89, FB.127b, K.66b
[15] M.VI/89, FB.128a, K.66b

[16]

DÎGER
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

'Aceb mi sâ'id-i sîmînine na'l açsa kim ol şûh
Gezer mi dest-i ragbetde gümüş gelmezse tamgâya

[17]

DÎGER
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

Cevriñ ham etdi kaddimi gerçi kemân gibi
Zâlim nişâne olma sakın tîr-i âhıma

[18]

DÎGER
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

Vardır o şûha 'âşık-ı zârıñ 'alâkası
Agyâr-ı kâfiriñ nedir ammâ 'alâkası

[19]

DÎGER
[mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

Zâhid hayâl-ı bâtıl ile sübha-gird olur
Her fikri tarz-ı devr ü teselsül degil midir

[20]

DÎGER
[mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün]

Telh ise de düşnâm-ı lebiñ mültemisimdir
Ol zehr benim cây-ı karâr-ı megesimdir

---

[16] M.VI/89, FB.128a, K.66b
[17] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[18] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[19] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[20] M.VI/90, FB.128a, K.67a

[21]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'îlâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Vehbiyâ âyine-i dilde safâ mümkin mi
'Aks-i hatt-ı ruh-ı dilberle kederlenmişdir
[22]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Kuş dili söyleyerek böyle kafeslerde şakır
Kim dedi bülbüle bu bâgda olsun şakrâk
[23]

BE-MA'NÎ-İ BEYT-İ VASSÂF
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

Renc-i humâra der misin bilmem ki ehlen merhabâ
Sâgar-be-kef sâkîlere verdiñ ki sehlen merhabâ
[24]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Nefsiñi körlemege bir yetişir alma dü zen
Açmasınlar gözüñü soñra bulup başka düzen
[25]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Teşnesin suya getirse yine susuz götürür
Acı muslukda Kuruçeşmeli Sakkâ-zâde

---

[21] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[22] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[23] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[24] M.VI/90, FB.128a, K.67a
[25] M.VI/90, FB.128b, K.67b

[26]

DÎGER
[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

Şu teng-nây-ı cihân içre Halvetî Mûsâ
Kamîşa girmege râzî Haham-zâde ile

[27]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Leh kesimli görüp öpdüm anı ikrâmen leh
Geçdi biñ nâz ile bir mug-beçe biçli miçli

[28]

DÎGER
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

İstedim baş urmaga bir duhter-i nâzendeye
Dedi başıñ derde ugrar semtimiz Kıztaşı'dır

[29]

DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Añladım gül memesinden dahi dûşîze imiş
Dedi â bu ne demek çek eliñ isterseñ küs

[26] M.VI/90, FB.128b, K.67b
[27] M.VI/90, FB.128b, K.67b
[28] M.VI/90, FB.128b, K.67b
[29] M.VI/91, FB.128b, K.67b

[30]

BE-PÎŞGÂH-I İSTANKÖY DER-KIZLİMANI NÜVİŞTE
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Sû-be-sû Bahr-ı Sefîd'i geşt ederdiñ bir zamân
Zevrak-ı âmâli sokduñ şimdi Kızlimanı'na

[31]

ÂN-CÂ DER-LİMAN-I ÇATALLAR NÜVİŞTE
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Bir zamân Akdeñiz'e yelken ederdiñ ammâ
Kapanıp keştî-i dil şimdi Çatallar'da yatar

[32]

DER-'AZLEŞ EZ-HÜKÛMET-İ TOPHÂNE NÜVİŞTE
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'îlâtün / fâ'ilün]

Patlamış 'azl etdirince Vehbî-i dânâ dili
Gürledi Tophâne Meydânı'nda dâliñ dingili

[30] M.VI/91, FB.128b, K.67b
[31] M.VI/91, FB.128b
[32] M.VI/91, FB.128b, K.67b

DER-ZİKR-İ BA'ZI MU'AMMEYÂT-I MUSANNA'AEŞ Kİ BERÂY-I TEŞHÎZ-İ EZHÂN-I SÜHANVERÂN ÂVERDEEST

[1]

BE-NÂM-I MUHAMMED VE AHMED
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Safha-i 'aşka yazar kilkim iki ism-i münîr
Evvel-i zuhrüfü tekrâr edip âlûde-midâd

[2]

BE-NÂM-I AHMED MEBNÎ BE-KÂ'İDE-İ FENN-İ CİFR
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Ger su'âl eyler iseñ nâm u nişân-ı yâri
'İlm-i cifr üzre işârâtımı fehm et bâri
Evvel iklîmde var bul sekizinci şehri
Yeri kırkıncı mahalle ara dâr-ı çâri

[3]

BE-NÂM-I MAHMÛD
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Resm-i la'l-i lebi hûbâna degil mi mahsûd
Şekl-i dendân yerine nakş-ı dehendir meşhûd

[4]

BE-NÂM-I YÛSUF
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Rûz-ı hecr ü sefer-i 'aşkıma yokdur pâyân
Âh kim derdime cânâ yine bulmaz dermân

[1] M.VI/91, FB.129a, K.68a
[2] M.VI/91, FB.128b, K.68a
[3] M.VI/91, FB.129a, K.68a
[4] M.VI/91, FB.129a, K.68a

[5]

DÎGER BE-NÂM-I YÛSUF
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Oldum âzâde-ser-i kayd-ı heves derken âh
Heves-i 'aşk der-i dilde bedîdâr oldu

[6]

BE-NÂM-I YA'KÛB
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Rûy-ı yâr etse dil-i zârımı evvel şâdân
Soñra isterse 'ukûbet ede hem bî-pâyân

[7]

BE-NÂM-I 'OSMÂN
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Nâmını bildim o âfet-nigehiñ ey Vehbî
Nâz ile dîde vü ebrûsu edince îmâ

[8]

DÎGER BE-NÂM-I 'OSMÂN
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Mihre harf-i hâyı zamm etdim tamâm
Bir meh-i sâhib-hayâya çıkdı nâm

[5] M.VI/91, FB.129a, K.68a
[6] M.VI/91, FB.129a, K.68a
[7] M.VI/92, FB.129a, K.68a
[8] M.VI/92, FB.129a, K.68a

[9]

BE-NÂM-I ‘ALÎ
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Bî-ser ü pâdır felek gûyâ arar ol dilberi
Bir tarafdan âfitâb u bir tarafdan Müşterî

[10]

DÎGER BE-NÂM-I ‘ALÎ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

‘Akîk olmak ne mümkindir leb-i la’liñ ile yeksân
Verirse Kâf'dan Kâf'a o cevherdir yine erzân

[11]

DÎGER BE-NÂM-I ‘ALÎ
[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

Nâm-ı vâlâsını sorunca aña
Çeşmi ile işâret etdi baña

[12]

BE-NÂM-I HASAN
[mefâ’ilün / fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

‘Arak-feşân görünürse ser-i ham-i kâkül
Olur fütâde-i pâyı dü-nîm olup sünbül

---

[9] M.VI/92, FB.129a, K.68b
[10] M.VI/92, FB.129a, K.68b
[11] M.VI/92, FB.129a, K.68b
[12] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[13]

BE-NÂM-I HÜSEYN
[fe'ilatün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

Etdi lü'lü' deyü üftâde yem-i hulyâya
Ser-i hayret-zedemi âh o resm-i dendân

[14]

DÎGER BE-NÂM-I HÜSEYN
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Bezm-i meyde ol kadar pür-tâb olur kim ruhları
Bî-hod eyler hüsn-i bî-pâyânı mihr-i enveri

[15]

BE-NÂM-I KÂSIM
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Hoş yaraşmışdı kabâ ol sîm-endâma velî
Kalmadı dillerde tâkat seyr edip reftârın âh

[16]

DÎGER BE-NÂM-I KÂSIM
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Fâ'-i Kâf u 'ayn-ı lâm u lâm-ı mîm
'Ayn u lâmıñ ortasında fâ'-i sîm

---

[13] M.VI/92, FB.129b, K.68b
[14] M.VI/92, FB.129b, K.68b
[15] M.VI/92, FB.129b
[16] M.VI/92, FB.129b, K.68b

[17]

BE-NÂM-I TÂHİR
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Şâh-ı Tûbâ serv-kaddiñle gelirse bir yere
Her gören cânâ olur elbet tarafdârıñ seniñ

[18]

BE-NÂM-I EMÎN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

Miyân-ı nev-nihâlân-ı çemenden
O bâlâ-kaddi çekseydim kenâra

[19]

BE-NÂM-I HÜSÂM
[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

Harîm-i çeşmime gelse hayâl-i serv-kadiñ
Güher-feşânlık eder çeşm-i ter safâsından

[20]

BE-NÂM-I SA'ÎD
[fe'ilâtün / fe'ilatün / fe'ilâtün / fe'iün]

Gâyet-i mihr ile ol 'işvegeriñ 'ahdinde
Şevk-i dil oldu dü-bâlâ ne mahabbetdir bu

---

[17] M.VI/92, FB.129b, K.68b
[18] M.VI/92, FB.129b, K.68b
[19] M.VI/93, FB.129b, K.69a
[20] M.VI/93, FB.129b, K.69a

[21]

BE-NÂM-I İSMÂ’ÎL
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Nâm-ı vâlâsın hayâl etdikçe cûş-ı şevk ile
Pây-ı eşk olmakda bîrûn gûşesinden dîdeniñ

[22]

BE-NÂM-I FAHRE’DDÎN
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Zîr-i zülfünde görüp ‘aks-i ruh-ı cânânı
Dil şikest oldu emel hıfz-ı Hudâ'da ola dîn

[23]

BE-NÂM-I ES’AD
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

Sanma kim râm olmaya ol serv-kad sîmîn-beri
Feth eder altûn sedd-i muhkem-i İskender'i

[24]

BE-NÂM-I SÂDIK
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Nezd-i cânâna mahabbetle yakîn oldukça
Pây-ı ihlâsı yürü bas ser-i kâf-ı kurba

[21] M.VI/93, FB.129b, K.69a
[22] M.VI/93, FB.130a, K.69a
[23] M.VI/93, FB.130a, K.69a
[24] M.VI/93, FB.130a, K.69a

[25]

BE-NÂM-I VEHBÎ
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Gûşe-i ebrûsun ol meh bir tarafdan gösterip
Hem yine îmâ edermiş lâ deyü ebrûları

[26]

BE-NÂM-I 'İSMET
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Rûyunu 'arz eyleyip çeşm ü dehânıñ gösterir
Tâ varıp dâmânına rû-mâl ede üftâdesi

[27]

BE-NÂM-I MEHMED 'İZZET
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

Zalâm-ı 'âlemi mahv etdi bî-had medd-i ihsânı
Hemân hurşîddir seyyâre içre rûy-ı tâbânı

[28]

BE-NÂM-I RAMAZÂN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

O mâhıñ 'ârızında seyr edince zülf-i şeb-gûnun
Dedim bir mehdir ol kim bir şebi biñ mâha râcihdir

---

[25] M.VI/93, FB.130a, K.69a
[26] M.VI/93, FB.130a, K.69a
[27] M.VI/93, FB.130a, K.69a
[28] M.VI/93, FB.130a, K.69b

[29]

BE-NÂM-I ŞA’BÂN
[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

Kâgıd-ı zer gibi gördükde o zerrîn kemeri
Bildim ol mâhı ki var bend-i miyânında berât

[30]

BE-NÂM-I NÛRÎ
[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

Sünbül-i zülfü eyledi işmâm
O gülüñ ismi bir şükûfe imiş

[31]

BE-NÂM-I ZEYNEB
[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

Sûreti zînet-i cihân ammâ
Sûret-i zîneti nişânıdır

[32]

BE-NÂM-I ‘İVAZ
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’îlün]

Düşerse cür’a-i câm-ı leb-i cân-bahşı ol şuhuñ
Kenâr-ı havz olur ser-çeşme-i âb-ı hayât-efzâ

[29] M.VI/93, FB.130a, K.69b
[30] M.VI/94, FB.130a, K.69b
[31] M.VI/94, FB.130a, K.69b
[32] M.VI/94, FB.130a, K.69b

DER-ZİKR-İ BA’ZI ELGÂZ-I LATÎFE Kİ BERÂY-I TEZYÎN-İ HÂTİME ÂVERDEEST [1]

[fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün]

1 Kimdir ol sûfî-i sâ’im kâ’im
Gece gündüz döner olmaz nâ’im

2 Devr usûlünde ‘aceb mâhirdir
Mevlevî oldugu pek zâhirdir

3 Okuyup virdini etmekde semâ’
Zikrini gizlice eyler ismâ’

4 Keşf eder ‘âleme râz-ı gaybı
Ya’ni bir vakte bırakmaz reybi

5 Hem çalar hem çagırır hem rakkâs
Sîm-tenlerle eder halvet-i hâs

6 Âdeme gâh olur çehre-nümâ
Şîşe ardında perîdir gûyâ

7 Gâh olur kim iki kat câme giyer
Gâh ‘uryân gezer ol sîmîn-ber

8 Oldu dîvâneligi şöhret-gîr
Pâyını eylediler der-zencîr

9 Olsa zencîrden âzâde velî
Sar’a ugrar hele bir özge deli

10 Böyle bir velvele âfetdir ol
Belki ma’nâda kıyâmetdir ol

---

[1] M.VI/94, FB.130b, K.69b

[2]

LÜGAZ-İ DÎGER
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün]

1 Nedir ol kad-hamîde pîr-i şirrîr
Cihânı eylemiş kahrıyla dil-gîr

2 Gehî bir şîr-i merdüm-h^{w}âra beñzer
Gehî bir dilber-i gaddâra beñzer

3 Ser-i ebrûsunu pür vesme eyler
Dem-â-dem cünbişi bir resme eyler

4 Gehî bel bekçisidir ol dil-âver
Gehî kat'-ı tarîk ehline yâver

5 Künâmında yatar mânend-i ejder
Eder gencînesinde hıfz-ı cevher

6 Velîkin teng ü tîre h^{w}âbgâhı
Girer habse ki pek çokdur günâhı

7 Sitemdir çün aña âyîn ü 'âdet
Asarlar etse de merdâne hidmet

8 Bilinmez kandedir aslâ makâmı
Ya Hindîdir ya Mısrîdir ya Şâmî

9 Kızılbaş oldugu gâyetde rûşen
Horâsân mülkünü etmişdi mesken

10 Celâdet sâyesin her semte salmış
Cihânı kabza-i teshîre almış

---

[2] M.VI/94, FB.130b, K.70a

11 Egerçi şu'lesi dûzah-nişândır
Velîkin gölgesi zıll-i cinândır

[3]

LÜGAZ-İ DÎGER
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 Nedir ol sâhir-i u'cûbe-nümâ
Eder eşkâl-i garîbe peydâ

2 Ya'ni her sûrete kâbil görünür
Bir perî çehre-i hoş-dil görünür

3 Gerçi bir 'âşık-ı rûşen-dildir
Tab'ı ammâ zene pek mâ'ildir

4 Hûb u zişti aramaz pâk-nazar
Kimi bulsa alıp âgûşa çeker

5 Yine sûfî gibidir sâf-derûn
Bir nefes hâlin eder dîger-gûn

6 Bir Fireng oglanıdır nâzükter
Çehre-perdâz-ı dükân-ı berber

7 Ber-i sîmîn ü celî-manzarı var
Sînesinde görünür cevheri var

8 Eylese mâha eger 'arz-ı cemâl
İki üç pâre olur şekl-i hilâl

9 Rûz-ı rûşende olur hüsnü 'ayân
Şeb-i târîkde mestûr u nihân

[3] M.VI/95, FB.131a, K.70b

10 Ebkem ammâ nedir ol sırr-ı ‘azîm
Gâhice kuş dili eyler ta’lîm

11 Eyleyen fenn-i usûlü tahsîl
O kitâb ile edermiş tekmîl

[4]

LÜGAZ-İ DÎGER
[mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün]

1 Nedir kim ol iki yüzlü münâfık
Nümâyân çehresinde levn-i ‘âşık

2 Gezer dünyâyı hem bî-dest ü pâdır
Mukîm-i hâne-i ehl-i gınâdır

3 Te’âla’llâh nedir anda bu kudret
Yemez içmez verir dünyâya ni’met

4 Gehî müslim kıyâfetle bedîdâr
Gehî şekl-i Firengîde nümûdâr

5 Giyer her sûrete etmez tehâşî
Hemân başından eksik etme taşı

6 Semender-veş girip hem nâra yanmaz
Teni nâzük velî cevre tayanmaz

7 Kırılsa pâre pâre olsa ammâ
Zarar gelmez aña bir dürlü kat’â

8 ‘Aceb mahbûbdur pâkîze-meşreb
Velî zen-dostdur âlûde-mezheb

[4] M.VI/95, FB.131a, K.70b

9 Yatar zîr-i zemînde hâke yeksân
Semâda adıdır mihr-i dırahşân

10 Eger kim olmasaydı kalbi fâsid
Cihânda olmaz idi kadri kâsid

11 Yeter vasf eylediñ ol bî-vefâyı
Yanıñdan gitmese vermez safâyı

[5]

LÜGAZ-İ DÎGER
[fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün]

1 Nedir ol tâs-bâz-ı germ-nihâd
Âb-ı rû dökmegi edip mu’tâd

2 Tepesinde olur nümûde gözü
Mermer-i saht sanki kara yüzü

3 Halvetî zann eder gören anı
İstemez lîk hırka-pûşânı

4 Hem mücerred ile eder ülfet
Hem alır kendisi niçe ‘avret

5 Gündüz insân ile olup mahrem
Gece dîv ü perî ile hem-dem

6 Dâ’imâ mâcerâsı bî-pâyân
Dilberi sîneye çeker ‘uryân

7 ‘Aşk ile âb-ı çeşmi cûş eyler
Dökerek eşk-i ter hurûş eyler

---

[5] M.VI/96, FB.131b, K.71a

8 Nâr-ı hecr ile sînesi sûzân
Dûd-ı âh ile pür olur ekvân

9 Sûznâk olsa da safâda müdâm
Suyunu bulmada be-vefk-i merâm

10 Güç degil der-’akab eder idrâk
Bunu her sâhib-i tabî’at-i pâk

TÂRÎH-İ İTMÂM-I DÎVÂN[*]
[fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün]

1 Hamd ü şükr-i bî-nihâye Hazret-i Allâh'a kim
Verdi bu ‘abd-i za’îfe kuvvet-i nazm-ı kelâm

2 Vehbiyâ etdikde itmâmın müyesser ‘avn-i Hak
Yazdı bu târîhi hâmem ***buldu dîvânım hitâm***[cxxvi]

[*] M.VI/97, FB.133a, K.16a
[cxxvi] Divanın tamamlanışı, koyu ve italik dizilen ibarenin ebced hesabıyla neticesi olan H.1204/M.1790 yılına tekabül etmektedir.

KAYNAKLAR

AHMED RÂŞİD (Yayaköylü), (1259), ***Nuhbe Şerhi***, İstanbul.

AHMED SEDAD, (1325), ***Rusça-Türkçe Lugat***, İstanbul.

AHMED VEFİK PAŞA, (1306), ***Lehçe-i Osmanî***, İstanbul.

AHTERÎ Mustafa bin Şemseddin, (1292), ***Ahterî-i Kebîr***, Ali Bey Matbaası, İstanbul.

AKÜN, Ö. F. (1993), "Sünbül-zâde Vehbî", ***İA***, C.XI, s.238-242.

ALICI, G. T. (2011), ***Lutfiyye-i Vehbî***, Ukde Yay., Kahramanmaraş.

ALİ SEYDÎ, (1330), ***Resimli Kâmûs-ı Osmanî***, İstanbul.

ATALAY, B., (2008), ***Maraş Tarihi ve Coğrafyası***, (hzl.: İlyas Gökhan, Mehmet Karataş), Ukde Yay., Kahramanmaraş.

BAHAEDDİN, M., (1920), ***Yeni Türkçe Lugat***, Evkâf-ı İslamiyye Matbaası, İstanbul.

BATUR, A., (2002), "Sürûrî Divanı" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

BEYZÂDEOĞLU, S., (1985), "Sünbül-zâde Vehbî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi"(Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

_____, (1987), "Nedîm ve Sünbül-zâde Vehbî'de İstanbul", ***Türk Edebiyatı***, Eylül 1987, s.60-62.

_____, (1991), "18. yüzyılda Bir Mahkeme Baskını", ***Milli Kültür***, Mart 1991, S.62, s.61-63.

_____, (1991), "Tannâne Kasidesi", ***Dergâh***, Nisan 1991, C.II, S.14, s.10-12.

_____, (1991), "Tayyâre Kasidesi", ***Dergâh***, Ağustos 1991, C.II, S.18, s.8-10.

_____, (1996), ***Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye***, Cihan Neşriyat, İstanbul.

_____, (2000), ***Sünbülzâde Vehbî***, Şule Yay., İstanbul.

BURSALI MEHMED TÂHİR, (1338), ***Osmanlı Müellifleri***, C.II, İstanbul.

CEVDET PAŞA, (1309), ***Târîh***, C.II, İstanbul.

DEVELİOĞLU, F., (2008), ***Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat***, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.

DİLÇİN, C., (1982), ***Yeni Tarama Sözlüğü***, TDK Yay., Ankara.

EBUZZİYA TEVFİK, (1306), ***Lugat-i Ebuzziya***, Matbaa-i Ebuzziya, İstanbul.
FAİK REŞÂD, (1312), ***Eslâf***, C.II, İstanbul.
GİBB, E. J. [W]., (1905) ***A History of Ottoman Poetry***, v. IV, London, s.242-265.
HÂVÎ, (1246), ***Devhatü'l-Vüzerâ***, Bağdat.
HAYÂTÎ, (1251),***Tuhfe Şerhi***, İstanbul.
İSTANBUL KÜTÜPHANELERİ TÜRKÇE YAZMA DİVANLAR KATALOĞU, (1967), MEB Yay., İstanbul, C.III, s.1052-1062
KANAR, (1993), ***Büyük Farsça-Türkçe Sözlük***, Birim Yay., İstanbul.
KÜÇÜK, R., (2010), "Sünbül-zâde Vehbî'nin Farsça Divançesi", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
LEBÎB, (1263), ***Tuhfe Şerhi***, İstanbul.
MEHMED SALAHÎ, (1313), ***Kâmûs-ı Osmânî***, C.1-2, İstanbul.
MEHMED SÜREYYÂ, (1311), ***Sicill-i Osmânî***, C.IV, İstanbul.
_____, (1996), ***Sicill-i Osmanî*** (hzl.Nuri Akbayar), C.I-VI, İstanbul.
MUALLİM NÂCÎ, (1308), ***Esâmî***, İstanbul.
_____, (1986), ***Osmanlı Şairleri***(hzl. Cemal Kurnaz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
_____, (1308), ***Osmanlı Şairleri***, İstanbul.
_____, (1995), ***Lugat-i Nâcî***, Çağrı Yay., İstanbul.
MÜNŞEÂT-I AZİZİYYE, (1286), İstanbul.
MÜTERCİM ÂSIM, (2000), ***Burhân-ı Katı*** (hzl.: Mürsel Öztürk, Derya Örs), TDK Yay., Ankara.
ONAY, A. T., (1993), ***Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı***, (Haz.: Cemal Kurnaz), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
ÖZ, Y. (1997), "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", ***İlmî Araştırmalar***, S.5, s.219-232.
ÖZEGE, M.S., (1997), ***Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*** IV. Cilt, İstanbul, s. 1877-78.
PAKALIN, M. Z., (1983), ***Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü***, C.1-3, MEB Yay., İstanbul.
PALA, İ.,(1989), ***Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü***, Akçağ Yay., Ankara.
REDHOUSE, Sir James [W]., (1992), ***A Turkish and English Lexicon***, 2. basım, Çağrı Yay., İstanbul.

REFÎK, (1282), ***Letâ'if-i İnşâ***, C.II, İstanbul.
REMZÎ, Doktor Hüseyin, (1305), ***Lugat-i Remzî***, C.I-II, İstanbul
SARAÇ, Y., (2010), ***Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye***, Gökkubbe Yay., İstanbul.
STEINGASS, F., (1998), ***A Comprehensive Persian-English Dictionary***, Beirut.
SÜRÛRÎ, (ty), ***Hezeliyât***, İstanbul.
ŞAHÂBEDDİN SÜLEYMAN, (1328), ***Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye***, İstanbul.
ŞÂNÎ-ZÂDE Mehmed Ataullah, (1284), ***Târîh***, C.I, İstanbul.
ŞENTÜRK, A.-KARTAL, A, (2004), ***Eski Türk Edebiyatı Tarihi***, Dergâh Yay., İstanbul.
ŞEMSEDDİN SÂMÎ, (2007), ***Kâmûs-ı Türkî***, Çağrı Yay., İstanbul.
_____, (1300), ***Kâmûs-ı Fransevî***, İstanbul.
_____, (1316), ***Kâmûsü'l-a'lâm***, C.VI, İstanbul, s.4707.
ŞUÛRÎ (Hasan Çelebi), (1314), ***Ferheng-i Şuurî***, C.1-3, İstanbul.
UNAT, F. R., (1992) ***Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri***, (Tamamlayıp yayımlayan: Bekir Sıtkı Baykal), TTK Yay., Ankara.
USLU, A., (2007), Surûrî-i Müverrih'in Manzum Tarihleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
UZUNÇARŞILI, İ. H., (1988), ***Osmanlı Tarihi***, C.I, I, TTK Yay., Ankara, s.331-350.
YENİKALE, A., (2011), ***Sünbül-zâde Vehbî-Şevk-engîz***, Ukde Yay., Kahramanmaraş.
YILMAZ, M., (1992), ***Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler***, Enderun Yay., İstanbul.
YÖNTEM, A. C., (1946), "Sünbül-zâde Vehbî", ***TDED***, S.2, s.81-104.
YURTSEVEN, N., (2003), "Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Lûgatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü.
ZİYA PAŞA, (1291), ***Harâbât***, C.I, İstanbul.